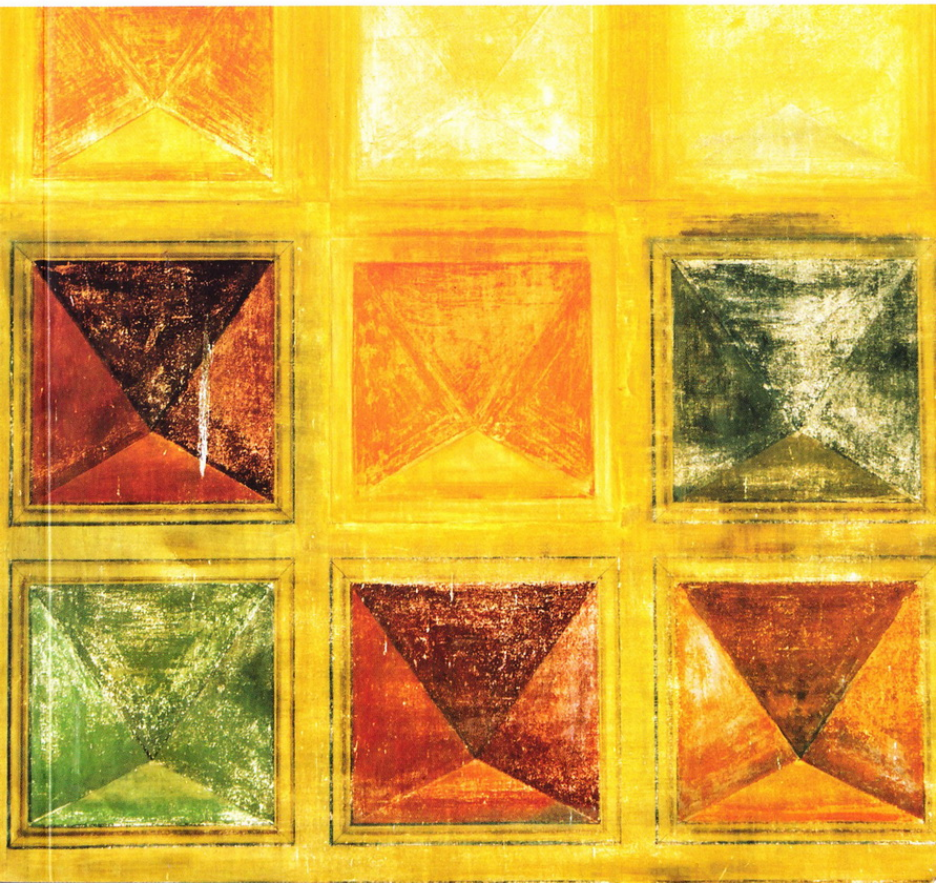

Dünya Klasikleri

JACOB'IN ODASI

Virginia Woolf

ithaki

Virginia Woolf

Jacob'ın Odası

Virginia Woolf: Küçük yaşta yazarlığa, 59 yaşında mezarlığa adım attı. Dalgalarla sörf yapıp, nehir bile denemeyecek bir kaşık suda boğuldu. Bilinç akışı mı nehrin akışı mı? Belki de Yakup'a özenip sadece kurbağalara bakmaya gitmişti oraya. Yakup mu dedim? Hayır, Jacob. Bazen karıştırıyorum. Paranoyaklığı zaten Shakespeare'in olmayan kız kardeşi üzerine saatlerce konuşmasından belliydi. Geri gelir mi? Gelirse gelsin, kim korkar bakire kurttan? Bkz. Nicole Kidman

Jacob'ın Odası

Virginia Woolf

Özgün Adı
Jacob's Room

İthaki Yayınları - 966

Yayına Hazırlayan: *Müge Karahan*
Düzelti: *Alican Saygı Ortanca*
Kapak Tasarımı: *Şükrü Karakoç*
Grafik Uygulama: *Kübra Tekeli*
1. Baskı, Ekim 2014, İstanbul
ISBN: 978-605-375-413-8

Sertifika No: 11407

Türkçe Çeviri © Nazan Arıbaş Erbil, 2014
Türkçe Telif Hakkı © İthaki, 2014

Yayıncının yazılı izni olmaksızın alıntı yapılamaz.

İthaki™ Penguen Kitap-Kaset Bas. Yay. Paz. Tic. Ltd. Şti.'nin yan kuruluşudur.
Bahariye Cad. Dr. İhsan Ünlüer Sok. Ersoy Apt. A Blok No: 16/15 Kadıköy - İstanbul
Tel: (0216) 348 36 97 Faks: (0216) 449 98 34
editor@ithaki.com.tr – www.ithaki.com.tr – www.ilknokta.com

Kapak, İç Baskı: Deniz Ofset Matbaacılık
Gümüşsuyu Cad. Topkapı Center, Odin İş Merkezi No: 403/2 Topkapı-İstanbul
Tel: (0212) 613 30 06 - Faks: (0212) 613 51 97
Sertifika No: 29652

Virginia Woolf

JACOB'IN ODASI

Çeviren
Nazan Arıbaş Erbil

ithaki

1

"Böylece, elbette," diye yazdı Betty Flanders, topuklarını biraz daha kuma gömerek, "gitmekten başka çare kalmamıştı."

Kaleminin altın ucundan ağır ağır akan açık mavi mürekkep, koyduğu noktayı dağıtıp yaydı. Kalemi, noktanın üzerine sabitlenmiş; bakışları donmuş ve gözlerinde yaşlar birikmişti. Birden bütün koy titredi, deniz feneri sallandı, Bay Connor'ın küçük teknesinin direği tıpkı güneşte eriyen bir mum gibi yana yatmış göründü. Hızla gözlerini kırpıştırdı. Kazalar korkunç şeylerdi. Tekrar gözlerini kırpıştırdı. Bu kez teknenin direği düzelmiş, dalgalar normale dönmüş, fener dikleşmişti; fakat noktanın üstündeki leke iyice yayılmıştı.

Son yazdığını okudu: "...gitmekten başka çare kalmamıştı."

"Pekâlâ, Jacob oynamak istemiyorsa," (en büyük oğlu Archer'm gölgesi mektup kâğıdının üstüne düştü ve kumda mavi göründü. Bayan Flanders birden ürperdi –Eh, eylülün üçü olmuştu bile). Devam etti: "Jacob oynamak istemiyorsa..."; öf, ne korkunç bir leke! Vakit de ilerlemiş olmalıydı.

"Bu yorucu çocuk nerede?" diye sordu. "Etrafta göremiyorum. Koş, bul onu. Derhal buraya gelmesini söyle." Noktayı boşverip aceleyle yazmaya devam etti: "... Ama neyse ki her şey balık istifi gibi üst üste de olsa yeterince düzenlenmiş görünüyor. Yine de bebek arabasını, pansiyon sahibesinin doğal olarak izin vermeyeceği şekilde dikmek zorunda kaldık..."

Betty Flanders'ın Kaptan Barfoot'a yazdığı mektuplar hep böyleydi: bol sayfalı, gözyaşı lekeleriyle dolu. Scarborough, Cornwall'a yaklaşık 1100 kilometre uzaktaydı. Kaptan Barfoot, Scarborough'daydı. Seabrook ise ölüydü. Gözyaşları bahçesindeki yıldız çiçeklerini kırmızı dalgalar haline getirdi; serayı adeta şimşek gibi çakıp aydınlattı; mutfağı parlak bıçaklarla donattı ve papazın karısı Bayan Jarvis'i, kilisede ilahi çalınırken Bayan Flanders küçük oğullarının başları üzerine eğildiğinde şu düşüncelere sevk etti: Evlilik bir kaleydi, dullar tarlalarda başıboş dolaşıp taşları ve hasattan arta kalan birkaç altın sarısı başağı toplardı; yapayalnız, korunmasız, zavallı varlıklardı. Bayan Flanders iki yıldır duldu.

Archer bağırdı: "Ja-cob! Ja-cob!"

Bayan Flanders zarfın üstüne "Scarborough" yazdı, altına da kalın bir çizgi çekti. Burası onun doğduğu şehirdi; evrenin merkeziydi. Peki, ama pul neredeydi? Çantasını karıştırıp aramaya koyuldu, olmayınca çantayı baş aşağı çevirip kucağında aradı. Tüm bunları öylesine hararetle yaptı ki Panama şapkalı Charles Steele fırçası elinde, resmine ara verdi.

Fırça, sinir bozucu bir böceğin duyargaları gibi titredi. Kadın hareketlendi, şimdi de ayağa kalkıyor; baş belası kadın! Tuvale aceleyle mor-siyah bir fırça darbesi vurdu. Çünkü manzaranın buna ihtiyacı vardı. Çok soluktu; griler eflatunlara karışmış, bir yıldız ve beyaz bir martı öylece havada asılı kalmıştı; her zamanki gibi çok soluktu. Eleştiriler de çok soluk olduğu yönünde olacaktı. Zaten yaptıklarını kendi çapında sergileyen, tanınmamış bir adamdı; ev sahibelerinin çocuklarının gözdesiydi; saatinin kösteğinde bir haç asılıydı; ev sahibeleri resimlerini beğenirlerse çok memnun olurdu ki çoğunlukla da beğenirlerdi.

Archer bağırdı: "Ja-cob! Ja-cob!"

Gürültüden sabrı taşsa da Steele çocukları severdi; fırçasını paletindeki küçük, koyu renkli boya kıvrımlarına sinirli sinirli vurdu.

Archer peşinde küreğini sürükleyerek önünden geçerken başını sallayıp "Kardeşini gördüm... Kardeşini gördüm," diye seslendi. Archer gözlüklü, yaşlı beyefendiye kaşlarını çatarak baktı.

Steele bir yandan boz renkli boyasını sıkarken, fırçası dişlerinin arasında ve bakışları Betty Flanders'ın sırtına dikilmiş halde "Orada, şu kayanın yanında," diye söylendi.

Archer hemen ardından ağır ağır yürümeye devam ederek "Ja-cob! Ja-cob!" diye bağırdı.

Bu seste olağanüstü bir hüzün vardı. Bedenden ve tutkulardan tümüyle kopuk, dünyaya öylesine salınmış, ıssız, cevapsız kalmış, kayalara çarpıp kırılmış... böyleydi duyulan ses.

Steele kaşlarını çattı, öte yandan siyahın yarattığı etkiden memnun kalmıştı. İşte, diğer her şeyi toparlayan ton *buydu*. "Ah, insan ellisinde de resim yapmayı öğrenebilir! Titian gibi..." diye düşündü. Böylece, doğru tonu bulmuş bir halde, kafasını kaldırıp yukarı baktı ve koyun üstünde süzülen bulutu dehşetle fark etti.

Bayan Flanders ayağa kalktı, eliyle vurarak paltosuna yapışan kumları silkeledi, eğilip yerden siyah şemsiyesini aldı.

Bahsi geçen kaya, kumun içinden ilkçağa özgü bir nesneymiş gibi çıkıveren o kopkoyu kahve, hatta siyah kayalardan biriydi. Üstü eğri büğrü deniz salyangozu kabukları ve aralıklarla öbek öbek, kurumuş deniz yosunlarıyla kaplıydı. Ufak bir çocuğun, tepesine çıkabilmesi için bacaklarını epeyce açması ve kahramanca bir işe giriştiğini hissetmesi gerekirdi.

Kayanın tam tepesinde içi su dolu bir çukur vardı, dibi kumluydu, içinde midyeler ve yan tarafta zemine yapışmış bir grup yosun hayvancığı vardı. Bir balık birdenbire ok gibi fırlayıp geçti. Sarı-kahve renkte deniz yosununun saçakları titreşti ve opal kabuklu bir yengeç kumu iterek dışarı çıktı. "Aa, kocaman bir yengeç," diye mırıldandı Jacob ve cılız bacaklarıyla kumlu yüzeydeki yolculuğuna başladı. Şimdi! Jacob elini hızla suya daldırdı. Yengeç serin ve hafifti. Fakat kum, suyu bulanıklaştırmıştı. Jacob kovası önünde, kumun dibe çökmesini bekledi. Tekrar atılmak üzereydi ki kaskatı bir halde, yan yana uzanmış, suratları kıpkırmızı, dev gibi bir adam ve kadın gördü.

Bu dev gibi adam ve kadın (bugün, dükkânların erken kapanma günüydü) başlarının altında mendiller, denizin birkaç adım içine doğru, yan yana, hareketsiz bir halde yatıyorlardı. O sırada dalgaların yanından zarafetle süzülen iki üç martı gelip pabuçlarının yanma kondu.

Bandanaların üstünde yatan kocaman, kırmızı suratlar gözlerini dikip Jacob'a baktılar. Jacob da gözlerini dikip onlara baktı. Kovasını dikkatle tutup kasıtlı olarak zıpladı ve başta son derece kayıtsız görünerek hızlı adımlarla yürüdü, ancak dalgalar köpürerek üstüne doğru geldikçe gitgide hızını artırıp kavisler çizmeye başladı. Önünden martılar havalandı, süzülerek uçup biraz öteye tekrar kondular. İlerde iri yarı, siyah bir kadın kumun üstünde oturuyordu. Jacob kadına doğru koşmaya başladı.

"Dadı! Dadı!" diye bağırdı. Kelimeler ağzından, güçlükle alıp verdiği her nefeste hıçkırıklarla boğularak çıkıyordu.

O sırada dalgalar kadının etrafını sardı. Kadın bir kayaydı. Üstü de basıldığında çıtırdayan yosunlarla kaplıydı. Jacob kaybolmuştu.

Orada öylece dikildi. Yüz hatları gitgide yatıştı. Tam

avazı çıktığı kadar bağırmak üzereydi ki ilerideki kayalığın altında, kararmış dalların ve sapların arasında duran bütün bir kafatası gördü. Belki de bir inek kafatasıydı. Belki içinde dişleri de vardı.

Bir yandan kesik kesik ağlayıp öte yandan dikkati dağılmış bir halde koşarak gidip kafatasını yerden aldı.

Bayan Flanders "İşte orada!" diye bağırıp kayanın etrafından dolandı ve koca sahili birkaç saniyede kat edip yanma geldi. "O elindeki şey ne? At onu yere, Jacob! Hemen at! Korkunç bir şey, eminim. Niye yanımızdan ayrıldın? Seni yaramaz oğlan! Bırak onu! Şimdi ikiniz de yanıma gelin." Böyle deyip bir eliyle Archer'ı tutup diğer eliyle Jacob'm kolunu aranarak arkasını döndü. Fakat Jacob hızla eğilerek kafatasından kopan koyun çenesini yerden aldı.

Bayan Flanders şemsiyesini kavramış, çantasını sallayarak bir yandan Archer'm elini tutmuş bir yandan da zavallı Bay Curnow'un gözünü kaybettiği barut patlamasını çocuklara anlatırken zihninin derinliklerine gömülmüş tuhaf bir huzursuzluğun farkındaydı.

Orada, kumun üzerinde yaşlı koyunun kafatası, çenesi kopmuş bir halde duruyordu; sevgililerin fazla uzağında değildi. Temiz, beyaz, rüzgârın süpürüp kumun ovaladığı bu kafatasından daha arınmış bir kemik parçasını tüm Cornwall sahilini arasanız bulamazdınız. Yakında göz yuvalarından deniz bitkisi çıkacaktı. Zamanla tümüyle toza dönüşecek ve güzel bir günde golfçünün biri topuna vurduğunda havaya tozunu saçacaktı. Hayır, kaldığımız yerde olmaz diye düşündü Bayan Flanders. Küçük çocuklarla bu kadar uzağa gelmek başlı başına büyük bir işti. Bebek arabasına yardım edecek bir erkek yoktu. Üstelik Jacob çok yaramaz, çok inatçıydı.

"At onu canım, hadi," dedi yola vardıklarında. Ama

Jacob eğilip kıvrılarak elinden kurtuldu. Rüzgâr artmıştı. Bayan Flanders başlığının iğnesini çıkardı, dönüp denize baktı ve iğneyi yeniden tutturdu. Rüzgâr hızlanıyordu. Dalgalar adeta canlı, kırbacın şaklamasını bekleyen huzursuz bir varlık gibiydi; fırtına öncesi dalgalarının tedirginliğini taşıyordu. Balıkçı tekneleri, denize kapaklanacak kadar yan yatıyordu. Soluk, sarı bir ışık mor denizi boydan boya yararcasına çakıp söndü. Deniz fenerinin ışığı yandı. Bayan Flanders "Acele edin," dedi. Güneş yüzlerini aydınlattı ve Archer'ın geçerken koparmaya çalıştığı, çalılardan sarkmış sallanan büyük böğürtlenleri yaldızladı.

"Sallanmayın çocuklar, üstünüze giyecek başka bir şeyiniz yok," dedi Betty, onları peşi sıra sürükleyerek. Gözlerinin önünde korkutucu bir parlaklıkla sergilenen bu yeryüzü manzarasını, alevli günbatımıyla tezat oluşturan sarılı karalı renk geçişlerini, bahçelerdeki seralarda aniden çakıp sönen ışıkları huzursuz duygularla seyretti. Renklerin bu hayret verici galeyanı ve dirimi onu telaşlandırdı, sorumluluk ve tehlike hissi uyandırdı. Archer'm elini sıkıca kavradı, tepeye doğru yorgun adımlarla yürümeye devam etti.

Archer'a dönüp "Sana neyi hatırlamanı söylemiştim?" diye sordu.

"Bilmiyorum," dedi Archer.

"Eh, ben de bilmiyorum," dedi, yalın ve şakacı bir halde. Zihnin bu boşalmış halleri, tıka basa dolu halleri, sağduyusu, kocakarı masalları, gelişigüzel halleri, şaşırtıcı gözüpeklik anları, mizahı ve duygusallığıyla, tüm bu yönleriyle bakıldığında herhangi bir kadının herhangi bir adamdan daha hoş olduğunu kim inkâr edebilirdi? En başta da Betty Flanders'ın...

Elini bahçe kapısına uzattı, kapının mandalını indirirken birden "Ah, et!" diye bağırdı. Eti unutmuştu.

Rebecca penceredeydi.

Bayan Pearce'ın ön taraftaki odası gece saat onda, masanın ortasındaki gaz lambasının güçlü ışığı sayesinde tüm çıplaklığıyla gözler önündeydi. Keskin ışık bahçeye vuruyor, çimenlikte düz bir ışık halinde uzanıyor, bir çocuk kovasıyla mor bir yıldız çiçeğini aydınlatarak çite kadar ulaşıyordu. Bayan Flanders dikişini masanın üstünde bırakmıştı. Masada ayrıca büyük makaralarla beyaz pamuk iplikler, çelik çerçeveli gözlüğü, iğne kutusu, eski bir kartpostalın etrafına dolanmış kahverengi yün ipliği, hasır otları ve Strand dergileri vardı. Yerdeki muşambaya çocukların botlarından kumlar dökülmüştü. Bir çayır örümceği kendini bir köşeden diğer köşeye atıp lambanın karpuzuna çarptı. Rüzgâr pencereye, ışıkla buluştuğunda gümüş rengini alan yağmur damlaları savurdu. Tek bir yaprak cama telaşla, ısrarla çarpıp durdu. Denizde fırtına vardı.

Archer uyuyamamıştı.

Bayan Flanders onun üzerine eğilerek "Perileri düşün," dedi. "Yuvalarına konmuş güzel, çok güzel kuşları düşün. Şimdi gözlerini kapa ve gagasında bir solucan tutan yaşlı anne kuşu düşün. Şimdi dön arkanı ve yum gözlerini," diye mırıldandı. "Yum gözlerini."

Pansiyon çağıltılarla ve akan sularla dolu gibiydi, sanki su deposu taşıyor, sular fokurdayıp tiz sesler çıkararak borulardan hızla akıp pencerelerden aşağı boşalıyordu.

"Bunca su sesi nereden geliyor?" diye sordu Archer.

"Yalnızca akıp giden banyo suyu." dedi Bayan Flanders.

Dışarıdan bir çatırtı duyuldu.

Archer gözlerini açarak "O gemi batmaz mı?" diye sordu.

"Tabii ki batmaz," dedi Bayan Flanders. "Kaptan çoktan yattı bile. Sen de kapat gözlerini ve çiçeklerin altında derin uykuya dalmış perileri düşün."

"Hiç uyumayacak sandım. Ne fırtına..." diye fısıldadı Bayan Flanders, yandaki küçük odada bir ispirto lambasının üzerine eğilen Rebecca'ya. Dışarıda rüzgâr olanca hızıyla esti, ama ispirto lambasının ufak alevi sessizce yanmaya devam etti. Köşede dikine konmuş bir kitap beşiğe gölgesini düşürdü.

"Biberonu güzelce içti mi?" diye fısıldadı Bayan Flanders. Rebecca başıyla onayladı, beşiğe gidip yorganı düzeltti. Bayan Flanders da eğilip endişeyle bebeğe baktı. Bebek kaşlarını çatmış, uyuyordu. Odanın camı rüzgârla sarsıldı. Rebecca kedi gibi sessizce süzülerek gidip camı sıkıştırdı.

İki kadın ispirto lambasının üstünden bir süre fısıldaştı. Rüzgâr hiddetle esip ucuz sürgüleri ani zorlamalarla gıcırdatırken o sükûnetin ve temiz biberonların sonsuz düzenini sürdürdüler.

Sonra ikisi de beşiğin etrafında dudaklarını büzüp durdu. Bayan Flanders beşiğe yaklaştı.

Rebecca beşiğe bakarak "Uyuyor mu?" diye fısıldadı.

Bayan Flanders başıyla onayladı.

"İyi geceler Rebecca," dedi. Rebecca ona "Madam" diye hitap ediyordu, her ne kadar o sonsuz düzenin işbirlikçisi olsalar da...

Bayan Flanders ön odadaki lambayı yanık bırakmıştı. Gözlüğü ve dikişi oradaydı, bir de Scarborough pullu bir mektup. Perdeleri de kapatmamıştı.

Dışarıya vuran ışık bir parça çimeni aydınlatıyor, çocuğun etrafı altın sarısı bir şeritle çevrili yeşil kovasının

ve yanında şiddetle sarsılan yıldız çiçeğinin üstüne düşüyordu. Rüzgâr, sahili boydan boya adeta yırtıyor, oradan kendini tepelere savuruyor, sonra ani bir şiddetle sıçrayarak kendi tepesine çöküyordu. Çukurdaki kasabanın üzerine nasıl da yayılıyordu! Işıklar onun gazabıyla nasıl da kırpışıp titreşiyordu; limandaki ışıklar, yatak odası pencerelerindeki ışıklar, yukarılara doğru! Karanlık dalgaları önüne katıp yuvarlıyor, Atlantik'in üzerinde süratle ilerliyor, gemilerin üstündeki yıldızları sağa sola çekiştiriyordu.

Girişteki oturma odasından bir çıtırtı duyuldu: Bay Pearce lambasını söndürmüştü. Bahçe birden karanlığa gömüldü. Artık siyah bir arazi parçasıydı. Her milimetresi yağmurla ıslanmış, üstündeki her otun boynu bükülmüştü. İnsanın gözkapakları bu yağmurla mıhlanır kalırdı. Sırtüstü yatınca kargaşadan başka bir şey görülmezdi: karanlıkta fırfır dönen bulutlar ve sarılı-kükürtlü renkler...

Öndeki yatak odasında uyuyan çocuklar battaniyelerini üstlerinden atmış, çarşafların altında yatıyorlardı. Hava sıcak, rutubetli, yapış yapıştı. Archer iyice yayılmış, bir kolunu yastığın üstüne uzatmıştı. Yüzü kızarmıştı. Ağır perde, rüzgârla hafifçe kalkınca yatağında dönüp gözlerini araladı. Rüzgâr şifonyerin üstündeki örtüyü havaya kaldırdı, içeri biraz ışık girdi, şifonyerin sivri kenarı ışıkla birlikte göründü. Işık, dışarıya sarkmış beyaz bir nesneye ulaşana dek dümdüz yukarı çıktı ve aynada gümüşi bir çizgi belirdi.

Kapının yanındaki diğer yatakta Jacob yatıyordu; tümüyle içi geçmiş bir halde, derin uykudaydı. Ayakucunda, içinde büyük sarı dişleri olan koyun çenesi duruyordu. Uyurken tekmeleyerek karyolasının demirine savurmuştu.

Sabahın erken saatlerinde rüzgâr hafifleyince yağmur daha dik ve daha güçlü bir biçimde boşanmaya başladı. Yıldız çiçeği iyice yere yapıştı. Çocuğun kovası yarı yarıya yağmur suyuyla doldu; opal kabuklu yengeç, kovanın dibinde ağır ağır tur attıktan sonra, cılız bacaklarıyla yukarı tırmanmaya çalıştı, düştükçe tekrar tekrar denedi.

2

"BAYAN FLANDERS"... "Zavallı Betty Flanders"... "Sevgili Betty"... "Hâlâ çok çekici"... "Tekrar evlenmemesi tuhaf!"... "Şüphesiz ki Kaptan Barfoot var, her çarşamba mutlaka ziyaretine gelir ve karısını da asla getirmez."

"Ama bu Ellen Barfoot'un hatası," derdi Scarboroughlu hanımlar. "Kimse için kendini zahmete sokmuyor."

"Her erkek oğul sahibi olmak ister, bunu biliyoruz."

"Bazı urlar kesilip atılmalı, ama anneminki gibi bir ursa yıllar yılı çekersin de yatağına bir fincan çay getirenin bile olmaz."

(Bayan Barfoot sakattı.)

Hakkında bunlar ve daha pek çok şey söylenen ve söylenecek de olan Elizabeth Flanders genç yaşta dul kalmıştı. Kırkla elli yaş arasında yarı yoldaydı; bu yolda yıllar ve acılar vardı: Kocası Seabrook'un ölümü, üç erkek evladı, yoksulluk, Scarborough'un kenar mahallesinde bir ev, erkek kardeşi zavallı Morty'nin kötü talihi ve muhtemel ölümü (Çünkü eğer ölmediyse neredeydi? Başına ne gelmişti?)... Elini gözlerine siper ederek yola bakıp Kaptan Barfoot'u aradı. Evet, işte oradaydı, her zamanki gibi dakikti. Kaptan'ın ona gösterdiği incelikler... tüm bunlar Betty Flanders'ı olgunlaştırıyor, iç dünyasını zenginleştiriyor, yüzünü neşeyle renklendiriyor ve günde belki üç kez kimsenin anlayamayacağı nedenlerle gözlerini yaşartıyordu.

Doğruydu, insanın kocası için gözyaşı dökmesinde bir mahsur yoktu. Mezar taşı sadeydi, fakat sağlam bir

işçilikle yapılmıştı. Yaz günleri dul kadın oğullarını getirip mezarın önünde durduğunda insanda merhamet duygusu uyandırırdı. Şapkalar her zamankinden daha yukarı kaldırılır, kadınlar kocalarının kollarına asılırlardı. Seabrook yerin yaklaşık iki metre altındaydı, bunca yıldır ölüydü, üstünde üç ayrı katman vardı, aradaki boşluklar ise kurşunla kaplanmıştı; öyle ki bu katmanlar toprak ve ahşap yerine cam olsaydı hiç şüphesiz aşağıda yatan yüzü görülebilir olacaktı: o bıyıklı, sakallı, biçimli, genç erkek yüzü... Ördek avı için dışarı çıkan ve botlarını değiştirmeyi reddeden adamın yüzü...

Mezartaşında "Bu kentin tüccarı" yazıyordu. Halbuki Betty Flanders onu neden bu şekilde tanıtmayı seçmişti ki? Çünkü çoğu kişinin hâlâ hatırladığı üzere kocası yalnızca üç ay bir ofis camının ardında oturmuş, bundan önce de at terbiyeciliği yapmış, tilki avına çıkmış, birkaç tarla sürmüş ve bir süre aylaklık yapmıştı. Eh, ama sonuçta çocuklarına örnek olması için ona illa ki bir unvan atfetmesi gerekmişti.

Peki, kocası bir hiç miydi? Bu, cevabı olmayan bir soruydu; zira cenaze levazımatçısının gözleri kapatmak gibi bir âdeti olmasaydı da ışık yine de çok geçmeden gözleri terk ederdi. Kocası da başta Betty'nin bir parçasıydı, ama artık bir topluluğun parçası olmuştu: çimenlere, eğimli yamaca, o binlerce beyaz mezar taşma, kimi yana yatmış kimi dik duran çürümüş çelenklere, yeşil tenekeden haçlara, dar sarı patikalara, nisan ayında kilise mezarlığının duvarına doğru boyunlarını büken ve hasta odası gibi kokan leylaklara karışmıştı. Seabrook artık bunların tümüydü; ve Bayan Flanders eteğini yukarı çekip tavukları beslerken kilisenin ayine ya da cenazeye çağıran çanını duyduğunda bu artık Seabrook'un, ölünün sesiydi.

Bayan Flanders horozun her defasında omzuna uçup

boynunu gagaladığını bildiğinden tavukları beslemeye giderken artık yanma ya bir sopa ya da çocuklarından birini alıyordu.

Yine böyle bir günde Archer, "Bıçağımı istemez misin, anne?" diye sordu.

O sırada duyulan çanla aynı anda konuşan oğlunun sesi, yaşam ve ölümü coşkulu ve ayrılamaz bir biçimde birbirine bağladı.

"Küçük bir çocuk için ne büyük bir bıçak bu!" dedi. Oğlunu sevindirmek için bıçağı aldı. Horoz fırsattan yararlanıp kümesten dışarı fırladı. Bayan Flanders, Archer'a seslenerek mutfak bahçesine açılan kapıyı kapatmasını söyledi. Sonra getirdiği yiyeceği yere koydu, gıdaklama sesleri çıkararak tavukları çağırdı. Onlarla birlikte meyve bahçesini aceleyle turladı. Yolun karşı tarafında, paspasını duvara çarparak silkeleyen Bayan Cranch onu görünce işini yarım bırakıp kapı komşusu Bayan Page'e, Bayan Flanders'ın tavuklarla birlikte bahçede olduğunu söyledi.

Bayan Page, Bayan Cranch ve Bayan Garfit, Bayan Flanders'ı bahçesinde görebiliyorlardı. Çünkü bahçe, bitişikteki Dods Tepesi'nin etrafı çevrilmiş bir bölümüydü. Dods Tepesi bütün köye hakimdi. Bu tepenin önemini ifade etmede kullanılacak hiçbir kelime abartılı olmazdı. Yeryüzünün ta kendisiydi, gökyüzünün karşısına dikilmiş duran dünyaydı. Kaç farklı ışıltının ufku olduğunu en iyi, tüm hayatlarını bu köyde geçirenler bilebilirdi. Onlar yalnızca bir kez, Kırım'da savaşmak için köylerinden ayrılmışlardı. Şurada, bahçesinin kapısına yaslanmış pipo tüttüren yaşlı George Garfit gibi... Güneşin hareketleri de bu tepeyle ölçülürdü, ayaklar altına serdiği manzaraya bakıp günün rengi değerlendirilebilirdi.

Bayan Cranch paspasını son bir kez daha silkeleyerek Bayan Garfit'e "Küçük John'la birlikte tepeye çıkıyor," de-

dikten sonra aceleyle içeri girdi. Bayan Flanders, John'un elinden tutarak bahçe kapısını açıp Dods Tepesi'ne doğru yürümeye koyuldu. Archer ve Jacob bazen önlerinden koşuyor, bazen de arkalarında kalıyorlardı. Fakat sonuçta Roma kalesine annelerinden önce varmışlardı. Bayan Flanders geldiğinde, birbirlerine bağırarak koydaki gemilerin hangi gemiler olduklarını söylüyorlardı. Burada muhteşem bir manzara vardı: arkada kır, önde deniz, Scarborough bir uçtan diğer uca tıpkı bir yapboz gibi dümdüz gözler önüne serilmiş... Giderek irileşen Bayan Flanders kaleye oturup etrafına bakındı.

Bu manzaranın her türden değişimine artık aşina olması lazımdı: kışınki görünümüne , ilkbahar, yaz ve sonbahara; fırtınanın denizden nasıl yükseldiğine; bulutlar üzerlerinden geçerken kırdaki çimenlerin ürpermesine ve aydınlanmasına... Villaların yapıldığı kısımdaki kırmızı bölgeyi fark etmiş olmalıydı, arsaları pay eden çaprazlama çizgileri ve güneşte elmas gibi parıldayan küçük seraları... Veya bu tür detaylar gözünden kaçmışsa da günbatımında denizin altın sarısı rengine bakarak çakıl taşlarına vuran yansımanın onları altın sikkelere dönüştürdüğünü hayal etmiş olabilirdi. Küçük gezinti tekneleri bu çakıllar üzerinden denize çıkarılmış, iskelenin siyah kolu onları bir araya toplamıştı. Bütün kent pembe ve altın rengiydi; kubbeli, sisle kaplı, yankılı ve gürültülüydü. Bançolar çalınıyor; geçit töreni, topuklara yapışan katran kokusu yayıyordu; keçiler çektikleri arabaları ansızın kalabalığın arasına sürüyorlardı. Belediyenin çiçek tarhlarını ne kadar güzel düzenlediği konuşuluyordu. Bazen bir hasır şapka uçup sürükleniyor, laleler güneşin altında kavruluyordu. Çok sayıda çizgili pantolon birbiri ardına dizilmişti. Mor başlıklar, hasta iskemlelerindeki yastıklara gömülmüş yumuşak, pembe, huysuz yüzleri

çevreliyordu. Beyaz ceketli adamlar üçgen ilan panolarını tekerlekler üzerinde iterek götürüyordu. Kaptan George Boase bir canavar köpekbalığı yakalamıştı. Üçgen ilan panosunun bir tarafında kırmızı, mavi ve sarı harflerle bu haber veriliyor, her satırın sonu üç farklı renkte ünlem işaretiyle bitiyordu.

İşte bu, Akvaryum'a gitmek için bir nedendi. Oradaki solmuş storlar, hidroklorik asidin bayat kokusu, bambu sandalyeler, kül tablalı masalar, dönüp duran balık, altıyedi çikolata kutusunun ardında örgüsünü ören görevli, (kadın çoğu zaman saatlerce balıkla baş başa kalırdı) akılda canavar köpekbalığınm bir parçası gibi kalırdı. Oysa balık, su deposuna konmuş boş bir Gladstone bavul gibi gevşek, sarı bir hazneyi andırıyordu. Akvaryum'dan hiç kimse keyif almazdı, fakat çıkanların yüzlerindeki o soğuk, donuk ifade yalnızca kuyrukta bekleyerek rıhtıma girebileceklerini fark ettikleri anda silinirdi. Turnikeden geçtikten sonra hepsi ilk birkaç metreyi hızla kat eder, ardından kimisi bir tezgaha kimisi de diğerine yanaşıp yavaşlardı.

Fakat sonuçta herkesi oraya çeken şey bandoydu. Aşağı iskeledeki balıkçılar bile oltalarını bandonun sesini duyacakları mesafeden atıyorlardı.

Bando, Fas Köşkü'nde çalıyordu. Şimdi sıra dokuz numaralı şarkıdaydı. Bu bir vals müziğiydi. Soluk tenli kızlar, yaşı dul bayan, aynı pansiyonda kalan üç Yahudi, züppe, binbaşı, at tüccarı, varlıklı beyefendi, hepsinin yüzünde aynı donuk, uyuşmuş ifade vardı; oysa ayaklarının altındaki döşeme tahtasının yarıklarından, yeşil yaz dalgalarının rıhtımın demir kazıklarına sakin, yumuşak vuruşlarını görebiliyorlardı.

Fakat bütün bunların olmadığı bir zaman vardı, diye düşündü korkuluklara yaslanmış duran genç adam. Göz-

lerini bayanın etekliğine çevir, şu gri etek olur mesela, pembe ipekli çorabın üstündeki. Değişiyor ve bileklerine dökülüyor–doksanlar; sonra genişliyor–yetmişler; şimdi parlak kırmızı ve tel çemberin üstüne gerilip kabarmış–altmışlar; alttan, pamuklu beyaz çorap giymiş ufak tefek siyah bir ayak görünüyor. Hâlâ oturuyor mu orada? Evet, kadın hâlâ iskelede. İpekli kumaş şimdi güllerle bezendi, ama artık nedense o kadar net görülmüyor. Altımızda iskele de yok. Ağır, tekerlekli araba paralı yolda sarsılarak gidebilir, ama artık üstünde duracağı bir iskele yok, deniz de on yedinci yüzyılda ne kadar gri ve çalkantılı! Haydi, müzeye. Top gülleleri, ok uçları, Roma devri camları ve bakırı pastan yeşillenmiş bir kerpeten. Rahip Jaspar Floyd bunları kırklı yılların başında Dods Tepesi'ndeki eski Roma karargâhını kendi parasıyla kazdırarak bulmuştu; üstünde soluk yazılar olan küçük bilete bakın.

Peki şimdi, Scarborough'da görülecek ne var sırada?

Bayan Flanders, eski Roma karargâhının halka biçimindeki yükseltisine oturmuş Jacob'ın pantolonunu yamıyor; kafasını, yalnızca ipinin ucunu emerken veya bazı haşerat ona doğru uçuşup kulağında vızıldayarak kaçıp gittiğinde kaldırıyordu.

John koşar adım gidip gelip annesinin kucağına "çay" dediği çimenler ve kuru yapraklar atıyordu. Bayan Flanders dalgın bir halde bunları düzenleyip çiçekli otları bir araya topluyor, bir yandan da Archer'm geçen gece yine neden uyumadığını, kilise saatinin on-on üç dakika ileri olduğunu, Garfit'in arazisini alabilmeyi ne çok istediğini düşünüyordu.

"Bu bir orkide yaprağı, Johnny. Bak, üstünde küçük, kahverengi lekeler var. Gel buraya canım. Artık eve gitmeliyiz. Ar-cher! Ja-cob!"

Johnny de arkasından ince bir sesle "Ar-cher! Ja-cob!"

diye bağırarak topuğu üzerinde döndü ve ellerindeki otları, yaprakları tohum ekiyormuş gibi sağa sola serpti. Archer ve Jacob da beklenmedik bir anda annelerinin üstüne atlama niyetiyle bir süredir arkasına çömeldikleri tümseğin üstünden zıplayarak geldiler ve hep birlikte ağır ağır eve doğru yürümeye koyuldular.

Az sonra Bayan Flanders elini gözlerine siper ederek "Bu kim?" diye sordu.

"Yoldaki yaşlı adam mı?" dedi Archer, aşağıya bakarak.

"O yaşlı değil" dedi Bayan Flanders. "O... hayır... o değil... Kaptan zannettim ama Bay Floyd'muş. Haydi, gelin çocuklar."

"Öf, baş belası Bay Floyd!" dedi Jacob, bir devedikeninin başını çevirip koparark. Çünkü Bay Floyd'un onlara Latince dersi vereceğini biliyordu. Gerçekten de üç yıl boyunca boş vakitlerinde, nezaket göstererek onlara ders vermişti. Bayan Flanders'ın çevresinde, böyle bir ricada bulunabileceği başka bir beyefendi yoktu. Büyük oğulları artık boyunu aşıyordu, okula hazırlanmaları gerekiyordu. Bay Floyd onlar için çoğu din adamının yapacağından daha fazlasını yapmış, çaydan sonra evlerine gelmiş veya onları kendi odasında çalıştırmıştı. Zaman ayırabildikçe tabii, çünkü bağlı olduğu kilise bölgesi oldukça geniş bir alanı kapsıyordu ve Bay Floyd da tıpkı kendisinden önce aynı görevi yapan babası gibi kilometrelerce uzaktaki kırlık arazilerde bulunan kulübeleri ziyarete gidiyordu. Üstelik o da, yaşlı Bay Floyd gibi büyük bir âlimdi. İşte yaşanan şeyi bu denli beklenmedik yapan da buydu. Bayan Flanders böyle bir şeyi aklının ucundan dahi geçirmemişti. Yoksa tahmin etmesi mi gerekirdi? Ama âlim olması bir yana, kendisinden sekiz yaş küçüktü. Annesini, yaşlı Bayan Floyd'u tanırdı. Kadının evine, çaya gitmişti. Zaten

ona çaya gittiği günün akşamı, salonda buldu notu. Elinde kâğıtla birlikte Rebecca'ya balığı vermek üzere mutfağa giderken 'Çocuklarla ilgili olmalı' diye düşündü.

"Bay Floyd bunu kendisi getirdi, öyle mi? Galiba peynir, salondaki paketin içinde olacak... ee, salonda..." Kesik kesik konuşmasının nedeni notu okumaya başlamasıydı. Hayır, çocuklarla ilgili değildi.

"Evet, yarınki balık köftelerine yeter tabii... Belki Kaptan Barfoot..." O sırada "sevgi" sözcüğünü gördü. Bahçeye çıkıp okumaya devam etti. Sakinleşmek için sırtını ceviz ağacına dayadı. Göğsü heyecanla inip kalkıyordu. Birden Seabrook bütün canlılığıyla gözünün önüne geldi. Kafasını iki yana salladı, gözyaşlarının arasından sarı gökyüzünde kımıldanan küçük yapraklara baktı. O anda üç kaz yarı koşar, yarı uçar bir halde bahçenin diğer ucuna doğru hızla kaçtılar. Johnny de elindeki sopayı sallayarak peşlerinden koşuyordu.

Bayan Flanders'ın yüzü öfkeyle kızardı.

"Sana kaç kere söyledim!" diye bağırarak Johnny'yi yakaladı, sopasını sertçe çekip aldı.

Johnny annesinin elinden kurtulmaya çalışarak "Ama kaçmışlardı!" diye bağırdı.

"Sen çok yaramaz bir çocuksun. Sana bir kere değil, bin kere söyledim. Bir daha kazları kovaladığını görmeyeceğim!" Böyle deyip Bay Floyd'un mektubunu avucunun içinde buruşturarak Johnny'nin elinden sıkıca tuttu ve kazları tekrar bahçeye soktu.

Kapıyı bir tel parçasıyla tuttururken içinden acı acı "Ben evliliği nasıl düşünebilirim!" diye söylendi.

O gece çocuklar yattıktan sonra Bay Floyd'u gözünün önünde canlandırarak erkekte kızıl saçtan hiçbir zaman hoşlanmadığını düşündü. Dikiş kutusunu ittirip kurutma kâğıdına yazılmış mektubu önüne çekti ve Bay Floyd'un

mektubunu tekrar okudu. "Sevgi" sözcüğüne geldiğinde göğsü yine inip kalktı ama bu kez o kadar hızlı değildi. Çünkü Johnny'yi kazları kovalarken gördüğünde kimseyle evlenmesinin mümkün olmadığını anlamıştı. Hele ki kendisinden çok daha genç olan Bay Floyd'la... Ama ne kadar hoş bir adamdı, hem de ne büyük bir âlimdi...

"Sevgili Bay Floyd" diye yazdı. Birden peyniri unuttum mu acaba diye endişelenip kalemini bıraktı. Hayır, Rebecca'ya peynirin salonda olduğunu söylemişti. "Öyle şaşırdım ki..." diye devam etti.

Fakat ertesi sabah erkenden uyanan Bay Floyd'un masanın üstünde bulduğu mektup "Öyle şaşırdım ki," ile başlamıyordu. Bu, öylesine anaç, saygı dolu, konudan uzaklaşmış ve kederli bir mektuptu ki Bay Floyd onu yıllarca sakladı. Hatta Andoverlı Bayan Wimbush ile evlendikten ve köyü terk ettikten sonra bile saklamaya devam etti. Sheffield'de bir kilise bölgesi talep etmişti. Kabul edilince Archer, Jacob ve John'u vedalaşmak için yanma çağırdı. Kendisinden hatıra olarak çalışma odasından ne isterlerse seçip almalarını söyledi. Archer çok iyi bir şey almamış olmak için mektup açacağını istedi. Jacob, Byron'ın tek ciltte toplanmış eserlerini seçti. Henüz uygun bir seçim yapamayacak kadar küçük olan John ise Bay Floyd'un yavru kedisini seçti. Abileri bunu yersiz bulsa da Bay Floyd onu tutup havaya kaldırdı ve "Onun da senin gibi kürkü var," dedi. Sonra Archer'm gittiği King's Navy okulu ve Jacob'm gittiği Rugby okulundan bahsetti. Ertesi gün kendisine gümüş bir tepsi verildi ve önce Sheffield'e gitti. Burada, amcasını ziyarete gelmiş olan Bayan Wimbush ile tanıştı. Oradan Hackney'e, sonra da Maresfield House'a gitti. Buranın idareciliğine getirildi. Dini Biyografiler adını taşıyan ünlü bir dizinin editörü oldu. Ardından emekliye ayrılarak karısı ve kızıyla

Hampstead'e yerleşti. Sık sık Leg of Mutton Gölü'ne gidip ördekleri besler oldu. Bayan Flanders'ın mektubuna gelince... Geçtiğimiz günlerden birinde onu aradı ama bulamadı, karısına da attı mı diye sormak istemedi. Kısa süre önce Piccadilly'de Jacob'a rastladığında onu hemen, üç saniyede tanıdı. Ama Jacob artık hoş bir genç adam olmuştu, onu sokakta durdurmak istemedi.

"İnanamıyorum!" dedi Bayan Flanders, 'Scarborough and Harrogate Courier' gazetesinde Rahip Andrew Floyd'un ... vs... vs... Maresfield House'un İdarecisi olarak atandığını okuyunca. "Bu bizim Bay Floyd olmalı."

Masaya hafif bir kasvet çöktü. Jacob reçel yiyor, Rebecca mutfakta postacıyla konuşuyordu. Bir arı, açık pencerenin önünde boynunu bükmüş sarı bir çiçeğin üstünde vızıldıyordu. Kısacası, zavallı Bay Floyd, Maresfield House'un idareciliğine getirilirken burada da herkes hayatına devam ediyordu.

Bayan Flanders ayağa kalktı, şöminenin önündeki paravanaya gitti ve Topaz'ın kulaklarının arkasını okşadı.

"Zavallı Topaz," dedi (çünkü Bay Floyd'un yavru kedisi artık çok yaşlanmıştı, kulaklarının arkası biraz uyuz olmuştu ve yakında öldürülmesi gerekecekti.)

Kedi güneşte gerinirken Bayan Flanders "Zavallı yaşlı Topaz," dedi. Sonra kediyi nasıl kısırlaştırdığını ve erkekte kızıl saçtan hiç hoşlanmadığını düşünerek gülümsedi. Gülümsemesini sürdürerek mutfağa gitti.

Jacob kirli bir mendille yüzünü sildi. Yukarı, odasına çıktı.

Evde böcek koleksiyonu yapan John'du. Geyik böceği, daha geç ölen bir tür olduğundan getirildiğinin ikinci gününde bile bacakları hâlâ çevik bir biçimde hareket ediyordu. Ama kelebekler ölmüştü. Çürük yumurta kokusunun, bahçeden sürü halinde gelen orman azameti ke-

lebeklerinin hakkından gelmesiyle kelebekler, buradan Dods Tepesi'ne ve ötedeki çalılıklara uçuştu, şimdi de karaçalıların ardında kaybolmuşlardı, bir süre sonra telaşla havalanıp kavurucu güneşin altında uçmaya devam ettiler. Benekli bir büyük inci kelebeği, Romalılardan kalma bölgedeki beyaz bir taşın üstünde güneşleniyordu. Vadiden kilise çanının sesi duyuldu. Scarborough'da herkes kızarmış et yiyordu; çünkü günlerden pazardı, Jacob'm evden yaklaşık on üç kilometre uzaktaki yonca tarlasında orman azameti kelebeklerini yakaladığı gündü.

Rebecca ise mutfakta kurukafa güvesini yakalamıştı.

Kelebek kutularından keskin bir kâfur kokusu yayıldı. Bu kokuya deniz yosununun mutlak kokusu karıştı.

Kapıda sarımtırak şeritler asılıydı. Güneş dik bir açıyla bunların üzerine vuruyordu.

Jacob'ın elinde tuttuğu güvenin kanatlarının üzeri koyu sarı renkte böbrek şeklinde beneklerle donanmıştı. Ama alt kanatçığında hilal yoktu. Onu yakaladığı gece bir ağaç devrilmişti. Ormanın derinliklerinden ansızın bir yaylım ateşi duyulmuştu. Geç saatte eve geldiğinde annesi onu hırsız sanmıştı. Oğulları içinde bir tek onun, asla anne sözü dinlemediğini düşünmüştü.

Morris bu güve için "rutubetli ve sazlık yerlerde bulunan son derece yerel bir böcek" demişti. Ama Morris her zaman haklı değildi. Jacob bazen çok ince uçlu bir kalem alıp kenara doğrusunu not alıyordu. O gece ağaç devrilmişti. Oysa rüzgârsız bir geceydi. Yerde duran fener hâlen yeşil yaprakları ve kurumuş kayın yapraklarını aydınlatıyordu. Burası kuru bir alandı. Etrafta bir de kurbağa vardı. O sırada bir kırmızı güve gelip ışığın etrafında daireler çizdi, bir an parlayıp söndü, sonra uçarak uzaklaştı. Bir daha da geri gelmedi. Jacob epeyce bir süre onu bekledi. Bahçeden geçip annesini ışığı yanan odada iskambil kâğıdı oynarken gördüğünde saat on ikiyi geçmişti.

Bayan Flanders onu görünce, "Beni çok korkuttun!" diye bağırdı. Başına korkunç bir şey geldiğini sanmıştı. Jacob böylece sabah erkenden kalkması gereken Rebecca'yı da uyandırmış oldu. Orada, sıcak odada bir süre solgun bir yüzle ve karanlığın derinliklerinden geldiği için gözlerini kırpıştırarak dikildi.

Hayır, o ucu saçaklı güve olamazdı.

Çim biçme makinesini sürekli yağlamak gerekiyordu. Barnet, Jacob'm penceresinin altında makineyi çalıştırınca gacır gucur sesler çıkardı. Çimenlerin üstünde takır tukur ilerlerken gıcırdamaya devam etti.

Gökyüzü önce bulutlandı. Ardından güneş göz kamaştırarak boy gösterdi. Tıpkı bir göz gibi üzengilerin üstüne yansıdı. Sonra birdenbire fakat son derece nazikçe yatağın, çalar saatin ve açık duran kelebek kutusunun üzerine uzandı. Orman azameti kelebekleri kırlardan süreler halinde geldi, mor yoncaların üstünde zikzaklar çizdi. Büyük inci kelebekleri çalılık çitler boyunca gösteriş yaptı. Mavililer çimenlerin üstünde duran küçük kemiklere konmuşlardı, güneş üzerlerine vuruyordu. Diken kelebekleri ve tavus kelebekleri, bir atmacanın düşürdüğü kanlı bağırsaklarla ziyafet çekiyordu. Jacob evden çok uzakta, bir harabenin dibindeki bir çukurda, tarak otlarının arasında bulmuştu virgül desenlileri. Bir meşe ağacının etrafında gitgide yukarılara doğru daireler çizen bir hanımeli kelebeği görmüş ama bir türlü yakalayamamıştı. Tepelerde bir kulübede tek başına yaşayan yaşlı bir kadın ona, her yaz bahçesine gelen mor bir kelebek olduğunu söylemişti. Sabahleyin, erken saatlerde katırtırnaklarının arasında tilki yavrularının oynadığını; şafak vaktinde dışarı baktığında hep iki tane porsuk gördüğünü, bunların bazen tıpkı dövüşen iki erkek çocuk gibi birbirlerini ittirip yere devirdiklerini söylemişti.

Annesi başını kapıdan içeri uzatarak, "Bu öğlen fazla uzağa gitme, Jacob," dedi. "Kaptan bize veda etmeye gelecek." O gün, Paskalya tatilinin son günüydü.

Çarşamba, Kaptan Barfoot'un günüydü. Tertemiz mavi şayak takımını giymiş, lastik uçlu bastonunu almış (çünkü vatanına hizmet ederken bacağını sakatlamış ve sol elinin de iki parmağını kaybetmişti) ve önünde bayrak direği olan evinden saat tam dörtte çıkmıştı.

Saat üçte Bayan Barfoot'u tekerlekli sandalyeyle dolaştıran Bay Dickens uğrayıp kadını evinden aldı.

Bayan Barfoot deniz kıyısındaki meydanda on beş dakika oturduktan sonra "Götürün beni," deyip, ardından "Burası iyi, teşekkür ederim, Bay Dickens," derdi. Adam ilk emirde güneşli yer bakınır, ikinci sözüyle de sandalyesini o göz alıcı parlaklıkta bırakırdı.

Bölgenin eski sakinlerinden olan Bay Dickens'ın Bayan Barfoot'la çok ortak yönü vardı. Kadın, James Coppard'ın kızıydı. West Caddesi ile Broad Caddesi'nin birleştiği yerdeki çeşme, Kraliçe Viktorya'nın yıldönümü kutlamasının yapıldığı dönemde belediye başkanlığı yapan James Coppard'ın hediyesiydi. Belediyenin temizlik arabalarında, dükkân vitrinlerinde, avukat bürolarındaki çinko storlarda Coppard'ın resimleri vardı. Bayan Barfoot, Akvaryum'a hiç gitmemişti (oysa köpekbalığını yakalayan Kaptan Boase'ı yakından tanırdı), panoları taşıyan adamlar önünden geçerken onları mağrur bir ifadeyle süzdü, çünkü piyeroları, Zeno kardeşleri ya da Daisy Budd ve fok gösterisini hiçbir zaman görmeyeceğini biliyordu. Zira meydanda tekerlekli sandalyesinde oturan Ellen Barfoot bir mahkûmdu –uygarlık mahkûmu– ve güneşli günlerde belediye binası, kumaşçı dükkânları, yüzme havuzu ve tören binası, yerleri çizgi çizgi gölgelediğinde onun kafesindeki tüm demirler de meydanda gölgelenirdi.

Bölgenin eski sakinlerinden Bay Dickens onun biraz gerisinde durur, piposunu tüttürürdü. Bayan Barfoot ona sorular sorardı: gelip geçenlerin kim olduğunu, Bay Jones'un dükkânını şimdi kimin işlettiğini, mevsimle ilgili merak ettiklerini, Bayan Dickens'ın hiç şunu veya bunu (artık ne olursa) deneyip denemediğini... Kelimeler dudaklarından bisküvi kırıntıları gibi dökülürdü.

Bayan Barfoot gözlerini kapadı. Bay Dickens biraz öteye gitti. Bir erkeğe özgü duygular henüz onu tümüyle terk etmemişti. Oysa karşısında durup size doğru yürürken görseniz küt burunlu siyah botunu titrek bir halde adeta yalpalayarak diğerinin önüne nasıl attığı, yeleğiyle pantolonunun arasında beliren gölge, kendini birdenbire arabasının dingillerinin dışında bulmuş yaşlı bir at gibi sarsak bir biçimde öne doğru nasıl eğildiği dikkatinizi çekerdi. Fakat piposunun dumanını içine çekip dışarı üflerken gözlerinde erkekliğe özgü duyguların yansıması okunabilirdi. Şimdi patronu Kaptan Barfoot'un Mount Pleasant'a doğru yol alışını düşünüyordu. Ahırların üstündeki küçük oturma odasında, penceredeki kanarya, dikiş makinesinin başındaki kızlar ve romatizmadan iki büklüm olmuş Bayan Dickens'la kendi evinde, varlığının pek de önemsenmediği o evde, Kaptan Barfoot'un hizmetinde çalışıyor olmanın düşüncesi ona güç veriyordu. Bayan Barfoot'la deniz kıyısında sohbet ederken Bayan Flanders'a giden Kaptan'a yardımcı olduğunu düşünmek hoşuna gidiyordu. O, bir erkek olarak Bayan Barfoot'un, bir kadının sorumluluğunu üstlenmişti.

Dönüp bakınca kadının Bayan Rogers'la sohbet ettiğini gördü. Tekrar baktığında Bayan Rogers'ın gittiğini görüp tekerlekli sandalyenin başına geri döndü. Bayan Barfoot ona saati sordu. Büyük gümüş saatini çıkartıp zamandan ve diğer her şeyden, kadından daha çok haber-

darmışçasına saati söyledi. Oysa Bayan Barfoot, Kaptan'ın Bayan Flanders'a gittiğini biliyordu.

Kaptan ise neredeyse varmak üzereydi. Tramvaydan inmiş, güneydoğu yönünde, ufukta toz rengine bürünmüş mavi gökyüzüne doğru yükselen yeşil Dods Tepesi'ni görmüştü. Tepeye doğru çıkmaya başladı. Aksayan ayağına rağmen yürüyüşünde askeri bir hava vardı.

O sırada papaz evinden çıkan Bayan Jarvis onu gördü. Newfoundland cinsi köpeği Nero da kuyruğunu ağır ağır iki yana salladı.

"Aa, Kaptan Barfoot!" diye seslendi.

"İyi günler, Bayan Jarvis," dedi Kaptan.

Böylece bir süre birlikte yürüdükten sonra Bayan Flanders'ın bahçe kapısına gelince Kaptan Barfoot tüvit şapkasını çıkardı ve büyük bir nezaketle eğilerek, "Size iyi günler dilerim, Bayan Jarvis," dedi.

Bayan Jarvis tek başına yürümeye devam etti.

Kırlarda yürüyüşe çıkacaktı. Gece geç saatte yine bahçesinde volta mı atmıştı? Çalışma odasının penceresini yine tıkırdatıp, "Aya bak, aya bak, Herbert!" diye yine bağırmış mıydı?

Ve Herbert aya bakmıştı.

Bayan Jarvis mutsuz olduğunda kırlarda yürüyüşe çıkardı. O, fincan tabağı biçimindeki çukura dek yürürdü. Aslında hep daha uzağa gitmek isterdi; yine de her defasında oraya oturur, pelerininin altına gizlediği küçük kitabı çıkarır, birkaç dize şiir okur ve etrafına bakınırdı. Aslında çok da mutsuz değildi. Artık kırk beş yaşına geldiği de düşünülürse belki hiçbir zaman çok mutsuz, çaresizce mutsuz olup, arada bir tehdit ettiği üzere kocasını terk ederek bu iyi adamın iş hayatını mahvetmeyecekti.

Yine de bir papaz karısının, kırlarda yürüyüşe çıktığında nasıl bir riske girdiğini söylemeye gerek yoktu. Kısa

boyu, esmer teni, çakmak çakmak bakan gözleri, sülün tüyüyle süslenmiş şapkasıyla Bayan Jarvis tam da inancını kırlarda yitirecek, evreni Tanrı'sının yerine koyacak türde bir kadındı. Ama ne inancını kaybetti ne de kocasını terk etti. Şiirini hiçbir zaman baştan sona okumadı. Yine de kırlarda yürümeye, karaağaçların ardındaki ayı seyretmeye ve Scarborough'a tepeden bakan çimenlerde otururken duygulanmaya devam etti. Evet, evet, tarlakuşu havada süzüldüğünde, koyunlar öteye doğru birkaç adım atarak otlarken çıngıraklarını çınlattıklarında, rüzgâr önce esip sonra dinerken yanağa bir öpücük kondurduğunda; aşağıda, denizdeki gemiler birbirlerine çarpacak gibi olup da görünmez bir el tarafından çekilirmişçesine yollarına devam ettiklerinde; havada uzak çarpışmalar olurken hayali atlılar dörtnala koşturup kaybolduklarında; ufukta mavi, yeşil, duygusal dalgalanmalar olduğunda; o zaman Bayan Jarvis derin bir iç çekip aklından şunları geçirirdi: "Keşke biri bana onu verebilseydi... Keşke ben birine verebilseydim..." Ama vermek istediği şeyin ne olduğu hakkında bir fikri yoktu, bunu ona kimin verebileceğini de bilmezdi.

"Bayan Flanders beş dakika önce çıktı, Kaptan," dedi Rebecca. Kaptan Barfoot koltuğa oturup beklemeye koyuldu. Dirseklerini koltuğun iki yanma dayayıp ellerini kavuşturdu, topal bacağını dümdüz uzatıp lastik uçlu bastonunu yanma dayadı ve orada hiç kımıldamadan oturdu. Onda katılığı çağrıştıran bir şeyler vardı. Düşünüyor muydu? Muhtemelen aynı düşünceleri tekrar tekrar evirip çeviriyordu. Ama bunlar 'hoş' düşünceler miydi? İlginç düşünceler miydi? O öfkeli bir adamdı, aynı zamanda inatçı ve sadık. Kadınlar onun için şöyle hissederdi: "İşte yasa, işte düzen. O halde bu adamı bağrımıza basmalıyız. Geceleri Kaptan Köşkü'nde o du-

ruyor." Ve ona kupasını ya da başka her ne ise verdikten sonra hayallerinde gemi kazaları ve felaket görüntüleri canlandırırlardı. Bu hayallerde tüm yolcular kamaralarından sağa sola devrilerek çıkarlardı. Kaptan ise oradaydı, düğmeleri ilikli denizci paltosunun içindeydi; onun dengi fırtınaydı, yalnızca ona yenilirdi, başka hiçbir şey onu alt edemezdi. Fakat Bayan Jarvis "Benim bir ruhum var," diye düşünürdü, Kaptan Barfoot burnunu ansızın büyük kırmızı bir mendille temizlediğinde, "hem buna yol açan şey adamın aptallığı, fırtına onun olduğu kadar benim de fırtınam..." Böylece Kaptan onlara uğradığında, Herbert'ın dışarıda olduğunu görüp iki üç saat boyunca neredeyse hiç konuşmadan koltukta otururken Bayan Jarvis aklından bunları geçirirdi. Oysa Betty Flanders hiç böyle şeyler düşünmezdi.

Bayan Flanders konuk odasına aceleyle dalarak "Ah, Kaptan!" dedi. "Barker'ın adamının peşinden koşmak zorunda kaldım... Umarım Rebecca... Umarım Jacob..."

İyice nefes nefese kalmıştı ama öyle altüst olmuş bir halde de değildi. Gazcıdan aldığı şömine fırçasını yere koyarken havanın çok sıcak olduğunu söyleyip pencereyi biraz daha açtı, bir örtüyü düzeltti ve bir kitabı kaldırdı. Kendinden son derece emin, Kaptan'dan çok hoşlanıyor ve ondan da epeyce gençmiş gibi bir hali vardı. Gerçekten de mavi önlüğüyle otuz beşten fazla göstermiyordu. Kaptan ise ellisini çoktan geçmişti.

Betty coşkuyla konuşmayı sürdürürken ellerini masanın üzerinde gezdirdi; Kaptan ise arada bir başını iki yana sallayıp ufak sesler çıkardı. Yirmi yıldan sonra nihayet tam anlamıyla huzurluydu.

"Eh," dedi sonunda, "Bay Polegate'den haber aldım."

Bay Polegate verebileceği en iyi tavsiyenin çocuklardan birini üniversiteye göndermek olduğunu söylemişti.

"Bay Floyd, Cambridge'teydi... hayır, Oxford'da... neyse, ikisinden birinde," dedi Bayan Flanders.

Böyle deyip camdan dışarı baktı. Küçük pencerelerden gelen ışık, bahçenin lila rengi ve yeşiliyle gözlerine yansıdı.

"Archer'ın dersleri çok iyi gidiyor," dedi. "Kaptan Maxwell'den çok iyi bir karne geldi."

"Mektubu Jacob'a göstermeniz için bırakıyorum," dedi Kaptan, beceriksizce tekrar zarfa koymaya çalışarak.

"Jacob her zamanki gibi kelebeklerinin peşinde," dedi Bayan Flanders, sinirli bir şekilde. Fakat birden aklına başka bir şey geldi. Şaşkınlıkla, "Kriket sezonu bu hafta başlıyor tabii," dedi.

"Edward Jenkinson istifasını verdi," dedi Kaptan Barfoot.

Bayan Flanders gözlerini iyice açıp Kaptan'a bakarak haykırdı: "O halde Belediye Meclisi için adaylığınızı koyacaksınız?" dedi.

"Eh, o konuya gelince..." diyerek anlatmaya başladı Kaptan, koltuğuna biraz daha gömülerek.

Jacob Flanders 1906 senesinin Ekim ayında Cambridge'e gitti.

3

Bayan Norman kapıyı hızla açıp içeri dalan güçlü kuvvetli genç adama, sinirli fakat çok da cılız bir sesle, "Bu kompartımanda sigara içilmiyor," diyerek itiraz etti. Delikanlı onu duymamış gibiydi. Üstelik tren Cambridge'e kadar durmayacaktı; burada, tek başına, bir kompartımanda genç bir erkekle kapalı kalmıştı.

Genç adam ayakta, sırtı ona dönük bir halde bagajını rafa yerleştirirken seyahat çantasını eliyle yoklayarak parfüm şişesinin ve Mudie'nin romanının hemen yanıbaşında olduğundan emin olmak istedi. Bir şey olacak olursa sağ eliyle parfüm şişesini fırlatıp sol eliyle imdat frenini çekmeyi planladı. Elli yaşındaydı, üniversiteye giden bir oğlu vardı. Yine de şu bir gerçekti ki erkekler tehlikeli varlıklardı. Gazetesini açıp bir köşe yazısını yarıya kadar okuduktan sonra ne denli güvende olduğunu anlayabilmek için hataya yer bırakmayan dış görünüş testine başvurmak üzere gözünün ucuyla ona baktı... Gazetesini okumak ister mi diye sormayı düşündü. Ama genç erkekler Morning Post okurlar mıydı? Ne okuduğunu merak edip gazetesine baktı. Daily Telegraph'tı.

Çorabı (gevşek) ve kravatıyla (eski püskü) ilgili notunu verdikten sonra tekrar yüzüne yöneldi. Bir süre ağzına yoğunlaştı. Dudakları sımsıkı kapalıydı. Okuduğu için gözleri aşağı doğru bakmaktaydı. Her haliyle katı; yine de genç, kayıtsız ve aymaz bir havası vardı. Peki ya birini yumrukla yere sermek! Hayır, hayır, hayır! Başını çevirip pencereden dışarı baktı, sonra hafifçe gülümseyerek tekrar ona döndü, nasılsa baktığının farkında değildi. Cid-

di, aymaz... O sırada genç adam kafasını kaldırdı, kadını görmezden gelerek ileri doğru baktı. Yaşlı bir kadınla tek başına oturuyordu, yine de mekândan öylesine kopuk görünüyordu ki... Sonra mavi gözlerini dışarıya dikip manzarayı seyretti. Kadın kendisini yok saydığını düşündü. Ama tavrının sebebi buysa eğer, burasının sigara içilebilen bir kompartıman olmaması *kendisinin* suçu değildi.

Kimse kimseyi olduğu gibi görmez, hele ki bir kompartımanda tanımadığı genç bir adamın karşısında oturan yaşlı bir kadın... Herkes bütünü görür, her türden şeyi... kendilerini görürler. Bayan Norman, Bay Norris'in bir romanından üç sayfa okudu. Acaba genç adama, "Sigara içmek istiyorsanız bana aldırmayın," dese miydi? Ne de olsa kendi oğluyla aynı yaştaydı. Hayır, kendisinin varlığına karşı öyle mutlak bir kayıtsızlık içindeydi ki araya girip müdahale etmek istemedi.

Öte yandan ilgisizliği onun yaşında bir kadının bile dikkatini çektiğine göre muhtemelen, öyle ya da böyle – en azından onun gözünde– oğlu gibi hoş, yakışıklı, ilginç, efendi, boylu poslu bir delikanlı olabilir miydi ? Şimdi, kadının onun hakkında verdiği raporla en iyisini yapmak lazım. Sonuçta bu delikanlı Jacob Flanders'tı, on dokuz yaşındaydı. İnsanları özetlemeye çalışmanın bir anlamı yok. İpuçlarını takip etmek lazım, tamı tamına ne dediğine veya ne yaptığına bakmaya gerek yok. Örneğin tren istasyona geldiğinde Bay Flanders kapıyı hızla açtı ve son derece utangaç bir halde "İzin verin," diyerek, daha doğrusu mırıldanarak kadının seyahat çantasını alıp dışarı çıkararak ona yardımcı oldu. Doğrusu bu konuda pek de becerikli olduğu söylenemezdi.

Dışarıda oğluyla buluşan kadın "Kimdi o..." deyip kaldı. Peron çok kalabalıktı, Jacob da çoktan gittiği için cümlesini tamamlamadı. Burası Cambridge olduğundan,

kadın burada hafta sonu için kaldığından, gün boyunca sokaklarda ve yuvarlak masaların etrafında genç erkeklerden başka bir şey görmediğinden yol arkadaşının görüntüsü kısa sürede zihninden tümüyle silindi; tıpkı bir çocuğun dilek kuyusuna attığı eğri büğrü iğnenin suyun içinde fırıl fırıl döndükten sonra sonsuza dek yok olması gibi...

Gökyüzünün her yerde aynı olduğunu söylerler. Seyyahlar, gemi kazazedeleri, sürgünler, ölüm döşeğindekiler bu düşünceden teselli bulurlar. Eğer mistik bir eğiliminiz varsa hiç şüphesiz teselli, hatta açıklama o bütün haldeki yüzeyden üzerinize sağanak gibi boşanır. Ama Cambridge'in ve King's College Kilisesi'nin çatısının üstündeki gökyüzü farklıdır. Denizin üstünde büyük bir şehir, geceye parlak ışıklar saçar. King's College Kilisesi'nin yarıklarına sızan gökyüzünün başka yerlerdeki gökyüzünden daha hafif, daha seyrelmiş, daha ışıltılı olduğunu düşünmek hayal ürünü müdür? Cambridge yalnızca geceye değil, gündüze de ışık saçmaz mı?

Kiliseye, ayine giderlerken cüppeler, içlerinde katı ve bedensel bir şey yokmuşçasına nasıl da rüzgârla kabarıp şişerler, sağlam botlar cüppelerin altında yeri arşmlasa da. Yüzler nasıl da heykelleşmiş; nasıl bir katilik; dindarlıkla kontrol altına alınmış bir otorite... Nasıl da düzenli bir kafile halinde ilerlerler... Kalın mumlar dimdik durur; genç erkekler beyaz cüppeleri içinde ayağa kalkarlar; itaatkâr kartal kanatlarını kaldırmış, okunsun diye büyük beyaz kitabı taşır.

Her pencereden eğik bir ışık huzmesi girer, içindeki en uzağa dağılmış toz zerreciği bile mor ve sarıdır. Işık bir taşın üzerine düşüp kırıldığında taşı kırmızı, sarı ve mor bir tebeşirle boyanmışçasına yumuşakça sarar. Bu eski renkli camlara ne kar ne ağaç yaprakları, ne kış ne de yaz etki

edebilir. Nasıl ki bir feneri çevreleyen camlar en fırtınalı gecede bile alevi koruyarak sönmeden yanmasını sağlarsa –istikrarla yanıp vakur bir biçimde ağaç gövdelerini aydınlatırsa– Kilise'nin içinde de her şey o denli düzenlidir. Ağırbaşlı çıkan seslere org bilgece karşılık verir, sanki insanın inancı diğer unsurların onayıyla desteklenir gibidir. Beyaz cüppeli figürler bir yandan öteki yana gider, basamakları çıkar, iner; her şey son derece nizamidir.

Bir ağacın altına bir fener koysanız ormandaki her böcek ona doğru sokulur. Bunlar tuhaf bir topluluktur; her ne kadar kargaşa halinde çırpınsalar, yalpalasalar ve başlarını cama vursalar da bir amaçları yok gibidir. Sanki anlamsız bir şey onlara ilham vermektedir. İnsan onları seyrederken yorulur: fenerin etrafında ağır ağır dolaşıp içeri girmek için izin ister gibi körlemecesine cama çarparlar. İçlerinde en sersemi büyük bir kurbağadır, diğerlerine omuz atarak kendine yol açmaya çalışır. Ah, peki bu da ne? Birden yaylım ateşi halinde dehşet saçan silah sesleri duyulur; sesler keskin bir biçimde patlar, dalga dalga yayılır, sonra sessizlik gelir, üzerini yumuşakça örter. Bir ağaç devrilir, ormanda bir tür ölümdür bu, bunun ardından ağaçlarda dolaşan rüzgârın sesi melankolikleşir.

Fakat King's College Kilisesi'ndeki bu ayine kadınların katılmasına neden izin verilir? Hiç şüphe yok ki, eğer zihin dağılıyorsa (Jacob başını geriye atmış, ilahi kitabının yanlış sayfası açık, son derece boş bakar bir haldeydi); evet, eğer zihin dağılıyorsa bunun nedeni hasır oturaklı sandalyelerde, şapkacı dükkânı gibi çok sayıda şapkanın ve dolaplar dolusu renkli elbisenin sergilenmesidir. Başlar ve vücutlar yeterince dindar olabilse de insan tek tek bireylerin ayırdına varır; bazısı mavi, bazısı kahverengi sever; bazısı tüyü, bazısı da hercai menekşe ve unutmabeniyi tercih eder. Hiç kimse kiliseye bir köpek getirme-

yi düşünmez. Çünkü köpek çakıl döşeli bir yolda hiçbir sorun çıkarmaz, çiçeklere saygısızlık da etmez ama kilisede, sıraların ortasındaki geçiş yolunda yürürken etrafa bakınıp patisinin birini kaldırarak o bilindik amaçla bir sütunun önünde durduğunda insanın dehşetten kanını dondurur (eğer cemaatin bir üyesiyseniz... tek başınayken mahcubiyet söz konusu değildir). Sonuçta bir köpek, ayini tümüyle mahveder. Aynı şeyi bu kadınlar da yapar; her ne kadar ayrı ayrı dindar ve seçkin olsalar da, kocalarının teoloji, matematik, Latince ve Yunancaları onlara kefil olmuş olsa da... Neden böyle olduğunu artık Tanrı bilir. Jacob'a göre ise bunun bir nedeni, kadınların günah kadar çirkin olmalarıydı.

Şimdi içeride gıcırtılar ve fısıldaşmalar vardı. Jacob, Timmy Durrant'ın bakışlarını yakaladı; ona son derece ciddi bir ifadeyle baktı, sonra yine oldukça ağırbaşlı bir edayla ona göz kırptı.

Girton yolundaki villanın kapısında "Waverley" yazılı idi.* Bunun sebebi Bay Plumer'ın Scott hayranı olması değildi, hatta kendisine kalsa herhangi başka bir isim de seçmezdi. Ama üniversite öğrencilerini ağırlamak zorunda kalınca isimler faydalı oluyordu. Pazar günü, öğle yemeği vaktinde hep birlikte oturmuş, dördüncü öğrenciyi beklerlerken kapıların üstündeki isimler üzerine sohbet ediyorlardı.

Bayan Plumer birdenbire araya girerek "Ne sıkıcı!" dedi. "İçinizde Bay Flanders'ı tanıyan var mı?"

Bay Durrant'm yüzü, onu tanıdığı için hafifçe kızardı. Beceriksizce "emin olmak"la ilgili bir şeyler geveledi, konuşurken bir yandan Bay Plumer'a bakıp bir yandan da sürekli pantolonunun sağ paçasını çekiştirdi. Bay Plumer

* Waverley: Sör Walter Scott tarafından 1814'te yazılmış bir tarihi roman. *–çn*

ayağa kalkıp şöminenin önünde durdu. Bayan Plumer açık sözlü bir arkadaş edasıyla bir kahkaha attı. Kısacası, bu mekândan, bu ortamdan ve bu manzaradan –ki mayıs bahçesi bile ürpertici bir çoraklığa maruz kalmıştı ve üstelik bir bulut da güneşin önünden geçmek için o ânı seçmişti– daha korkunç bir şey düşünülemezdi. Eh, bahçe vardı elbette. Herkes aynı anda dönüp bahçeye baktı. Bulut yüzünden yapraklar gri renkte kımıldandı, serçeler ise (iki serçe vardı) tüylerini gri gri kabarttı.

Bayan Plumer, genç erkekler gözlerini dikmiş bahçeye bakarken bu anlık sessizlikten faydalanarak kocasına bakıp "Bence..." dedi; adam, yapacağı şeyin sorumluluğunu tamamen üstlenmek istemese de yine de zile bastı.

İnsan yaşamının bir saatine yapılan bu hakaretin hiçbir mazereti olmazdı. Buna ilişkin kayda değer tek düşünce kuzu etini dilimlerken Bay Plumer'ın aklına gelmişti: Hiçbir üniversite hocası öğle yemeği daveti vermeseydi, pazar günleri ardı ardına geçseydi, gençler başarılı olsa; avukat, doktor, parlamento üyesi, iş adamı olsaydı, ama hiçbir hoca öğle yemeği daveti vermeseydi...

Beş buçuk dakikadır süren sessizliği bozmak için yanındaki genç adama dönüp "Şimdi söyleyin bakalım, kuzu mu nane sosunu güzelleştirir, yoksa nane sosu mu kuzuyu?" diye sordu.

Genç adam suratı kıpkırmızı bir halde "Bilmiyorum, efendim," dedi.

O anda Bay Flanders içeri girdi. Yemeğin saatini yanlış anlamıştı.

Sofradakiler bu arada etlerini bitirmişti. Bayan Plumer kendisine bir porsiyon daha lahana aldı. Jacob, onun lahanasını bitirdiği sürede kendi önündeki eti bitirmeye kararlıydı. Hızını ölçmek için arada birkaç kez onun tabağına baktı. Kurt gibi açtı. Bayan Plumer bunu görünce

"Eminim Bay Flanders için bir sakıncası yoktur," diyerek turtayı getirtti. Sonra aralarındaki özel bir baş işaretiyle hizmetçiye bakarak Bay Flanders'a bir porsiyon daha et vermesini emretti. Hizmetçi ete şöyle bir baktı. Buttan geriye pek bir şey kalmamıştı.

Bayan Plumer'm hiçbir suçu yoktu, zaten babasının kırk yıl önce Manchester'm banliyölerinde kendisinin doğumuna yol açmasını nasıl kontrol edebilirdi ki? Eh, bir kere doğduktan sonra da tutumlu, hırslı ve merdivenin basamaklarına ilişkin içgüdüsel olarak doğru bir bakış açısıyla yetişmesin de ne yapsındı? George Plumer'ı önüne katarak basamağın tepesine doğru karınca gayretiyle ittirmeyip ne yapacaktı? Peki basamağın tepesinde ne vardı? Görünüşe göre, diğer tüm basamakların altta kaldığı duygusu. George Plumer, Fizik Profesörü (ya da başka ne olabilirse artık onu) olduğunda Bayan Plumer'a düşen şey itibarına sıkı sıkıya sarılmak, bu arada aşağıya dikkatle bakıp iki gösterişsiz kızını da basamakları çıkmaya kışkırtmak olmuştu.

"Dün at yarışlarmdaydım," dedi, "iki küçük kızımla birlikte."

Öte yandan *onların* da bir suçu yoktu. Beyaz elbiseleri ve mavi kuşaklarıyla oturma odasına gelip sigara tuttular. Rhoda babasının soğuk, gri gözlerini almıştı. George Plumer'm da soğuk gri gözleri vardı ama bu gözlerde tuhaf bir ışık bulunuyordu. İran, alize rüzgârları, Reform Tasarısı ve hasat döngüleri hakkında uzun uzadıya konuşabilirdi. Raflarda Wells'in ve Shaw'un kitapları vardı; masanın üstünde çamurlu botlar giymiş soluk benizli adamların yazdığı altı penilik ciddi, haftalık dergiler vardı: soğuk suyla yıkanmış ve çevirip sıkılarak kurutulmuş beyinlerin haftalık iniltisi ve feryadı; melankolik yayınlar...

Bayan Plumer üstünde yüzüğün çok uyumsuz durdu-

ğu çıplak, kırmızı eliyle kitabın içindekiler sayfasına neşeyle vurarak, "Bu ikisini okuyana kadar hiçbir şey hakkında gerçek bir bilgim olduğunu düşünmüyordum!" dedi.

Sonunda dört öğrenci evden çıktıklarında Jacob "Tanrım, Tanrım, Tanrım!" diye haykırdı. "Ah, Tanrım!"

"Kahretsin!" diye bağırarak sokağı gözleriyle tarayıp leylak ya da bisiklet gibi özgürlük duygusunu onarabilecek bir şeyler aradı. Öğle yemeğinde tanık olduğu bu dünyadan duyduğu rahatsızlığı özetlemek için Timmy Durrant'a dönüp "Kahretsin!" dedi. Demek ki böyle bir dünya da var olabiliyordu. Buna hiç şüphe yoktu. Ama bu tür şeylere inanmak ne kadar gereksizdi! Shaw, Wells ve altı penilik ciddi, haftalık dergiler! Bu yaşlı insanlar ovalayıp fırçalayarak, tahrip ederek neyi elde etmeyi umuyorlardı? Homeros'u, Shakespeare'i, Elizabeth dönemi yazarlarını hiç okumamışlar mıydı? Tüm bunları gençliğinden ve doğal yatkınlığından kaynaklanan duygularıyla açıkça görüyordu. Zavallı iblisler uydurdukları bu yavan amaca sığınmışlardı. Yine de içinde merhameti çağrıştıran bir his vardı: o zavallı, küçük kızlar...

Rahatsızlığının boyutu, ne denli coşkulu olduğunun kanıtıydı. Küstah ve deneyimsizdi ama şurası kesindi ki insan ırkının yaşlılarının ufka inşa ettikleri şehirler kırmızılı sarılı alevin karşısında dikilmiş tuğladan yapılma varoşlar, barakalar ve disiplin yuvaları gibi görünüyordu. Hassas bir yapısı vardı, öte yandan onu tanımlayan bu kelime, kibrite siper etmek üzere avucunu çukurlaştırırken takındığı soğukkanlılıkla çelişiyordu. Bu genç adamın sağlam bir duruşu vardı.

Sonuçta ister üniversite öğrencisi ister mağazada tezgâhtar, ister erkek isterse kadın olsun, yirmi yaşlarındaki herkes için, yaşlıların dünyası adeta bir şok gibidir;

ne olduğumuzun üzerinde, gerçekliğin üzerinde siyah bir çerçevedir; fundalıkların ve Byron'ın, denizin ve deniz fenerinin, içinde sarı dişler olan koyun çenesinin, gençliği çekilmez ölçüde uyumsuz kılan o inatçı, gemlenemez kanının... "Ben neysem oyum ve öyle de kalmaya kararlıyım," nitekim Jacob için de kendisi yaratmadığı müddetçe dünyada kabul edebileceği hiçbir form yoktu. Plumerlar bunu yaratmasına engel olmaya çalışacaklardı. Wells, Shaw ve altı penilik ciddi haftalık dergiler tepesine binecekti. Pazar günkü öğle yemeklerine ne zaman katılsa –yemek davetlerine ya da çay partilerine– hepsinde aynı şok, dehşet ve rahatsızlık hissini yaşayacaktı. Ama sonrasında keyif vardı, çünkü nehir kenarında yürürken attığı her adımda sarsılmaz bir kesinlik duygusunu adeta içine çekecekti. Etrafındaki her şey dört bir yandan güvenini tazeleyecekti: boyunlarını eğen ağaçlar; kulelerin gri, sivri tepelerinin maviliğin içinde yumuşayışları; esintiyle yükselen ve havada asılı kalmış görünen sesler; mayıs ayının enerji veren havası; esnek hava ve zerrecikleri – kestane çiçekleri, polenler, mayıs havasına enerji katan, ağaçların hatlarını bulanıklaştıran, tomurcukları reçineyle kaplayan, doğayı çalakalem yeşile boyayan artık her ne varsa... Yanından akıp giden nehir de süratli değildir, taşkın değildir; öte yandan içine daldırılan küreği yorar, yeşilin içinde yüzen palasından beyaz damlalar akar, pala derinlerde başlarını eğmiş sazlıklara dokunur, onları adeta cömertçe okşar.

Sandallarını bağladıkları yerde ağaçlar dallarını yere eğmişlerdi, öyle ki en tepedeki yaprakları suyun içinde halka halka yayılarak geziniyordu. Sudaki, yapraklardan oluşan bu yeşil yüzeydeki yaprak genişliği, yapraklar yön değiştirdikçe değişiyordu. Gökyüzünün bir ucundan ansızın esen rüzgâr ürperti getirdi. Durrant kiraz yerken

ham sarı kirazları yeşil yaprak kümesine fırlattı, kirazların sapları suya girip çıktıkça bir görünüp bir kayboldu. Arada bir, yarısı ısırılmış bir kiraz kırmızı kırmızı yeşilin içine daldı. Jacob sırtüstü yatıyordu. Düğün çiçekleriyle yaldızlanmış çayır göz hizasındaydı. Ama bu çimenler, mezarlığın bahçesindeki mezar taşlarını adeta kaplayan ince, kuru çimlere benzemiyordu; bunlar sulu ve kalındı. Jacob bakışlarını yukarı çevirdiğinde çocukların çimlere gömülmüş bacaklarını ve ineklerin bacaklarını gördü. Geviş sesleri duydu, sonra çimenlerde kısa bir adım, ardından çimeni kökünden söküp yerlerken yine geviş sesleri duyuldu. Önünde iki beyaz kelebek karaağacın etrafında döne döne yükseldiler.

Durrant romanından başını kaldırıp baktı. "Jacob dalmış," dedi içinden. Okumaya devam etti. Birkaç sayfa okuyor; sonra tuhaf, sistemli bir biçimde başını kaldırıp yukarı bakıyordu. Başını her kaldırışında da kese kâğıdından birkaç kiraz alıp dalgın dalgın yiyordu. Yanlarından başka sandallar geçti, kıyıya çekilmiş sandalların sayısı çoğaldığından birbirlerine çarpmamak için durgun suda yan yan gidiyorlardı; şimdi etrafına mavi iplik dolanmış iki ağacın arasındaki boşlukta beyaz elbiseler ve Bayan Miller'ın piknik partisi görünüyordu. Yeni sandallar gelmeye devam ediyordu. Durrant yerinden kalkmadan sandalı kıyıya biraz daha yanaştırdı.

Sandal sallandı, ağaçlar sallandı, beyaz elbiseler ve beyaz flanel pantolonlar kıyıda uzayıp titreştiler. Jacob "Ohh!" diye inledi.

Tekrar "Ohh!" diyerek doğrulup oturdu. Sanki yüzüne bir lastik parçası çarpılmış gibi hissetti.

"Onlar annemin arkadaşları," dedi Durrant. "İhtiyar Bow bu kayık için sayısız zahmete girdi."

Bu kayık kıyı boyunca dolaşarak Falmouth'tan St. Ives

Koyu'na gitmişti. Durrant daha büyük bir teknenin, on tonluk bir yatın haziranın yirmisi gibi adamakıllı donatılmış bir halde yola çıkacağını söyledi.

"Para meselesi var," dedi Jacob.

"Bizimkiler halleder," dedi Durrant (bir bankerin oğluydu, banker vefat etmişti).

Jacob sert bir tonda, "Ekonomik bağımsızlığımı koruma niyetindeyim," dedi. (Biraz gerilmişti).

"Annem Harrogate'e gitmekten bahsetmişti," dedi biraz kızgınlıkla, mektuplarını koyduğu cebini yoklayarak.

"Dayının Müslümanlığa geçtiği doğru mu?" diye sordu Timmy Durrant.

Jacob önceki gece Durrant'm odasındayken ona dayısı Morty'nin hikâyesini anlatmıştı.

"Aslını istersen bence köpekbalıklarına yem olmuştur," dedi Jacob. "Eeh, Durrant, bunun içinde hiç kalmamış!" diye bağırıp artık içinde kiraz kalmamış olan kesekâğıdını buruşturup nehre fırlattı. Tam fırlatırken Bayan Miller'ın adadaki piknik partisini gördü.

Birden gözlerine mahcubiyet, keyifsizlik ve kasvet çöktü.

"Yola devam edelim mi... bu berbat kalabalık..." dedi.

Böylece adanın önünden uzaklaşıp gittiler.

Tüy gibi beyaz ay göğün kararmasına izin vermedi; gece boyunca kestane çiçekleri yeşilin içinde beyaz kaldı, frenk maydanozları çayırların arasında donuk göründüler.

Trinity'deki garsonlar Büyük Avlu'dan bile duyulabilen takırtılara bakılırsa porselen tabakları iskambil kâğıdı gibi karıştırıyor olmalıydı. Jacob'm odası Neville Avlusu'nda, en üstteydi; kapısına ulaşıldığında insan biraz nefes nefese kalırdı. Ama Jacob şimdi orada değildi. Muhtemelen, yemek salonundaydı. Neville Avlusu gece

yarısı olmadan çok önce karanlığa bürünürdü, yalnızca karşıdaki sütunlar ve çeşmeler her zaman beyaz kalırdı. Giriş kapısı tuhaf bir etki yaratırdı, soluk yeşilin üzerinde dantel gibi dururdu. Pencereden bile tabak sesleri duyulurdu; yemek yiyenlerin uğultulu konuşma sesleri de gelirdi. Yemek salonu aydınlıktı, kanatlı kapıları yumuşak bir sesle açılıp kapanıyordu. Bazıları geç kalmıştı.

Jacob'ın odasında yuvarlak bir masa ve iki alçak iskemle vardı. Şöminenin üstündeki rafta, bir kavanozun içinde sarı zambaklar; annesinin bir fotoğrafı; üstünde küçük kabartma hilaller, armalar ve paraflar bulunan dernek kartları; notlar ve pipolar vardı. Masada ise kenarı kırmızıyla çizilmiş bir kâğıt vardı –hiç şüphesiz bir denemeydi–: "Tarih, Büyük Adamların Biyografilerinden mi İbarettir?" Odada yeterince kitap vardı, çok azı Fransızcaydı, ama zaten kıymete değer herkes de canı ne isterse onu okurdu, çünkü o duygu insanı büyük bir coşkuyla sarar sarmalardı. Mesela Jacob için bu, Wellington Dükü'nün Yaşamı'ydı; ayrıca Spinoza, Dickens'm eserleri, Faery Queen, sayfalarının arasında ipek inceliğinde kurumuş gelincik yaprakları olan bir Yunanca sözlük ve Elizabeth dönemi eserlerinin tümü. Terlikleri aşırı derecede eskimişti, suya temas eden kenarları yanmış sandallar gibiydi. Sonra Yunan sanatçıların bazı fotoğrafları ve Sör Joshua'nm bir gravür resmi vardı, hepsi de çok İngilizdi. Jane Austen'm eserleri de vardı, muhtemelen bir başkasının görüşü dikkate alındığı için oradaydı. Carlyle'ı ise ödül olarak almıştı. Rönesans Dönemi'nin İtalyan ressamları üzerine kitaplar, bir *At Hastalıkları El Kitabı* ve bildik ders kitapları vardı. Boş bir odadaki hava cansızdır, ancak perdeleri titretir, kavanozdaki çiçekler kımıldanır. Hasır koltuğun tellerinden biri çıtırdar, oysa üstünde kimse oturmamaktadır.

Jacob pencerenin içindeki çıkmada oturmuş Durrant'la

konuşuyor, piposunu içiyordu. Durrant ise haritaya bakıyordu. Aşağıda basamaklarda yaşlı adam, ellerini arkasına kenetlemiş, cüppesi havada siyah siyah süzülerek yan tarafa, duvara doğru yalpaladı, sonra yukarı çıkıp odasına girdi. Ardından bir başkası elini yukarı kaldırıp sütunları, giriş kapısını ve göğü övdü. Bir diğeri ise kendinden memnun bir halde sekercesine yürüdü. Üçü de merdivenden yukarı çıktı, karanlık pencerelerde üç ışık yandı.

Cambridge'in üzerine ışık vuruyorsa bunlar gibi üç odadan geliyor olmalıydı; şurada Yunanca, burada fen, zemin katta ise felsefenin ışığı. Zavallı ihtiyar Huxtable düzgün yürüyemiyordu.

Sopwith de öyleydi, yirmi yıldır her gece göğe övgüler düzerdi. Cowan ise hâlâ aynı hikâyelere kıkır kıkır gülerdi. Öğrenmenin lambası basit, saf ya da tümüyle muhteşem değildir; bu lambanın ışığı altında onları bir görseniz, (duvarda ister Rossetti isterse Van Gogh reprodüksiyonu olsun, kasede ister leylaklar isterse eskimiş pipolar olsun) nasıl da rahip gibi görünürler! Tıpkı manzarasına bakıp özel bir pasta yemek için gittiğiniz bir kenar mahalle gibi! "Bu pastayı yalnızca biz satıyoruz." Sonra gerisin geri Londra'ya dönersiniz, çünkü ziyafet bitmiştir.

İhtiyar Profesör Huxtable adeta bir saat düzeni içinde kıyafetini değiştirip kendini koltuğuna bıraktı. Piposunu doldurdu, gazetesini seçti, ayaklarını birbiri üstüne çaprazladı ve gözlüklerini çıkardı. Birden yüzünün bütün eti, dayanakları alınmışçasına kat kat aşağı indi. Yine de bir metro vagonunun tüm koltuklarındaki başları çıkarıp alsanız ihtiyar Huxtable'm başı hepsini taşırdı. Şimdi gözleri gazetedeki yazılarda gezinirken beyninin dehlizlerinde nasıl da bir kafile yürürdü; düzenli, hızlı adımlarla ilerleyen ve yürüyüş boyunca taze derelerle beslenen kafile, ta ki tüm salon, kubbe –ya da her ne deniyorsa–

fikirlerle dolup taşana dek... Böylesi bir topluluk başka hiçbir beyinde görülmezdi. Oysa bazen de orada saatlerce oturur, koltuğun kolunu sımsıkı kavrardı, köşeye sıkıştığı için sıkıca sarılan bir adam gibi; sonra da sırf nasırı (ya da belki de gut hastalığıdır) sızladığı için ne lanetler okur; ve şaşılacak şeydir onu paradan konuşurken işitmek, deriden kesesini çıkartıp en küçük gümüş parasına dahi kıyamayışı, türlü yalanlarla dolu yaşlı bir köylü kadın gibi gizemli ve kuşkucu halleri... Tuhaf bir felç ve sıkışma; müthiş bir aydınlanma. O geniş alında baştan sona bir dinginlik gezinirdi ve bazen uykuda ya da gecenin sessiz anlarında taştan bir yastığın üstünde muzaffer bir halde yatarken tasavvur edebilirdiniz.

Bu arada Sopwith şöminenin yanından tuhaf bir sekmeyle yürüyerek gelip çikolatalı pastayı dilimledi. Gece yarısına veya daha geç saatlere dek odasında öğrenciler olacaktı; bazen sayıları on ikiyi bulur, bazen üç dört öğrenci olurdu. Ama odaya girerlerken de çıkarlarken de hiç kimse ayağa kalkmaz, Sopwith konuşmasına devam ederdi. Konuşur, konuşur, konuşurdu –sanki her şey üzerine konuşulabilirmiş gibi– sonunda ruhu dudaklarının arasından ince gümüş halkalar halinde süzülür ve genç adamların zihninde gümüş gibi, ay ışığı gibi çözünüp dağılırdı. Ah, çok sonra bunu hatırlarlardı ve iyice sersemlemiş bir halde gözlerini dikip geriye, buna bakarlar ve tazelenip kendilerine gelirlerdi.

"Eh, ben asla... İşte bizim ihtiyar Chucky. Sevgili oğlum, hayat sana nasıl davranıyor?" O sırada içeri zavallı küçük Chucky girmiştir. Başarısız taşralı. Gerçek adı Stenhouse'tur, ama tabii Sopwith diğer her şeyi, her şeyi, "asla olamayacaklarımın hepsini" kullanarak bunu akla getirirdi. Gerçi ertesi gün gazetesini alıp sabahın ilk trenine yetiştiğinde tüm bunlar ona çocukça, saçma görü-

nürdü; çikolatalı pasta, delikanlılar; Sopwith'in her şeyi değerlendirmesi; hayır, hepsi saçma değildi; oğlunu oraya gönderecekti. Oğlunu gönderebilmek için her peniyi biriktirecekti.

Sopwith konuşmayı sürdürdü; delikanlıların ağızlarından kaçırdıkları huzursuz konuşmaların sert liflerini büküp dolayarak kendi yumuşak çelengine sardı, parlak yanlarını gösterdi, göz alıcı yeşilleri, sivri dikenleri, erkekçe yanları. Buna bayılıyordu. Gerçekten de bir erkek, Sopwith'e her şeyi söyleyebilirdi, ta ki belki iyice yaşlanana, dibi boylayana, derinlerde kaybolana dek; o zaman gümüş levhalar boş bir tınıyla çınlayacak, üstündeki yazı basitleşecek, eski mühür fazla lekesiz görünecek ve ortaya çıkan damga hep aynı olacaktı: Yunan bir gencin büstü. Ama o yine de saygı duyacaktı. Bir kadın ise rahibi hisseder ve ister istemez küçümseme duyardı.

Cowan, Erasmus Cowan şarabını yalnız başına ya da kırmızı yüzlü, ufak tefek, belleği kendisiyle tam olarak aynı zaman dilimini muhafaza eden bir adamla yudumlardı. Şarabını içer, hikâyelerini anlatır ve önünde hiç kitap olmadan Vergilius ve Catullus'u Latince seslendirirdi; lisan dudaklarında adeta şarap gibiydi. Peki –insan bazen düşünürdü– ya şair birden içeri girseydi? Karşısındaki tombul adamı göstererek "Benim tasvirim *bu* mu?" diye sorabilirdi; sonuçta Vergilius'un aramızdaki temsilcisi onun beyniydi, vücudu her ne kadar obur olsa da; silahlar, arılar, hatta saban söz konusu olduğunda Cowan yurtdışı seyahatlerine cebinde Fransızca bir romanla çıkardı, dizlerinin üzerine bir battaniye örter ve kendi yerinde, kendi yolunda tekrar evine dönmekten minnet duyardı; küçük, gizli aynasını çıkartıp içine Vergilius'un tasvirini yerleştirirdi, dört bir yanı Trinity'nin* öğretmenlerinin

* Cambridge Üniversitesi'ndeki dernek-fakültelerden biri. –*yhn*

güzel hikâyeleriyle ve şarabın kırmızı huzmeleriyle ışıldamaktaydı. Ama lisan, dudaklarının üzerinde şaraptı. Vergilius başka hiçbir yerde bu şekilde işitilmezdi. Yaşlı Bayan Umphelby, Backs'te dolaşırken onun şiirlerini yeterince ezgili ve hatasız okurdu, yine de Clare Köprüsü'ne geldiğinde kendini her zaman şu soruyla karşı karşıya bulurdu: "Peki onunla buluşsaydım ne giymem gerekirdi?" Sonra Newnham'a giden caddede ilerlerken erkek-kadın buluşmalarının hiçbir zaman yazıya dökülmemiş diğer ayrıntıları üzerine hayallere dalardı. Haliyle onun derslerine olan katılım Cowan'mkinin yarısı kadar bile olmazdı ve metne ilişkin yapmış olabileceği bir açıklama sonsuza dek unutulur giderdi. İşin özü, bir öğretmeni, öğretilenin tasviriyle yüz yüze getirirseniz ayna kırılırdı. Ama Cowan şarabını yudumladı, coşkusu dindi, artık Vergilius'un temsilcisi değildi. Hayır, daha çok bir yapı ustası, eksper, kontrolördü; isimlerin arasına çizgiler çeker, kapıların üstüne listeler asardı. Işık da zaten böylesi bir kumaştan süzülüp çıkmalıydı, çıkabilirse eğer... Tüm bu dillerin, Çincenin, Rusça, Farsça ve Arapçanın, sembollerin ve figürlerin, tarihin, bilinen ve bilinmek üzere olanların ışığı... İşte bu yüzden geceleyin, denizin açıklarında, kabaran dalgaların üzerinde bir pus, ışıltılı bir şehir, göğe dahi ulaşan bir beyazlık görüldüyse –tıpkı şimdi Trinity'deki halen yemek yedikleri ve bulaşık yıkadıkları salonun üstündeki gibi– bu, orada yanan ışıktır, Cambridge'in ışığıdır.

Jacob, "Hadi Simeon'ın odasına gidelim," dedi. Her şeyi düzenleyip haritayı yuvarladılar, rulo haline getirdiler.

Avlunun dört bir yanında ışıklar yanıyor, parke taşlarına vuruyor, karanlıkta kalan çimenleri ve tek tük papatyaları bir bir ortaya çıkarıyordu. Delikanlılar odalarına

dönmüşlerdi. Şimdi ne yaptıklarını artık Tanrı bilirdi. Böylesine *düşebilen* şey ne olabilirdi? Pencerenin önündeki, içinden bitkiler taşan çiçekliğin üstünden aşağı eğilip bakınca birinin durduğu bir başkasının hızlandığı görülüyor. Bazıları yukarı çıkıp aşağı iniyorlar. Sonunda avluya meşgul bir kalabalık yerleşiyor, arılarla dolu bir kovan, yuvalarına altın sarısı ballarla dönen arılar sersemleşmiş vızıldıyor, birden ezgiye başlıyorlar. Ay Işığı Sonatı'na bir vals karşılık veriyor.

Ay Işığı Sonatı çınlayarak uzaklaştı; vals gürledi. Genç adamlar içeri girip çıkmayı sürdürdüler, sanki bir taahhüdü yerine getirircesine ilerlediler. Arada bir ağır bir mobilya yere düşmüşçesine bir gümleme sesi duyuldu. Ama bu, akşam yemeği sonrasının genel kargaşası sırasında değil de kendiliğinden, beklenmedik bir düşüştü. Herhalde mobilya düşünce delikanlılar gözlerini kitaplarından kaldırmışlardır. Peki okuyorlar mıydı? Havada kesinlikle bir konsantrasyon hissi vardı. Gri duvarların ardında öyle çok genç adam vardı ki, bazıları hiç şüphesiz dergiler, ucuz romanlar okuyordu; bacaklarını belki de koltuğun yan tarafına uzatıp sarkıtmışlardı; pipolarını içiyor, masalara yayılıyor, yazarken kalemleri hareket ettikçe başları da sağa sola dönüyordu –bunlar basit delikanlılardı– ama onları koca adamlarmış gibi düşünmeye gerek yoktu; bazısı tatlı yiyordu, işte şurada boks yapıyorlardı; Bay Hawkins birden deliye dönmüş olmalıydı ki penceresini açıp bağırdı: "Jo-seph! Jo-seph!" Sonra da alabildiğine bir hızla koşup avluyu geçti. O sırada yeşil önlüklü, devasa bir teneke kapak yığını taşıyan yaşlı bir adam duraladı, dengesini yeniden buldu ve yoluna devam etti. Ama bu önemsiz bir meseleydi. Alçak koltuklara uzanmış, sıkıntılarından kurtulmada kendilerine destek olacak bir şeymiş gibi kitaplarını tutan gençler vardı; hepsi eziyet

içindeydi, ülkenin iç kesimindeki kasabalardan gelmiş rahip çocuklarıydı. Bazıları Keats okuyordu. Çok sayıda ciltte toplanmış uzun tarihi olaylar da vardı; hiç şüphesiz şimdi biri Kutsal Roma İmparatorluğu'nu anlayabilmek için, olması gerektiği gibi en başından başlıyordu. Bu da konsantrasyonun bir parçasıydı, yine de sıcak bir bahar gecesi, bir an kapı açılıp da içeri Jacob ya da Richard Bonamy girdiğinde tek bir kitaba, belirli bölümlere fazla konsantre olmak belki de tehlikeli olabilirdi... Artık Keats okumuyorlardı, öne doğru eğilip eski bir gazeteyi uzun pembe şeritler halinde yırtmaya başladılar; artık istekli ve hoşnut da değil, neredeyse kızgın görünüyorlardı. Neden mi? Belki de yalnızca Keats genç öldüğü için; insan şiir de yazmak ister, sevmek de... ah, zalimler! Lanet bir biçimde zordur. Ama sonuçta, üst kattaki büyük odada bundan, bu zalimlikten emin, doğru ve yanlış arasındaki net ayrıma inanan iki, üç, beş genç daha varken o kadar da zor değildir. İçeride bir sedir, sandalyeler ve kare bir masa vardı; pencere açık olduğu için nasıl oturdukları dışarıdan görülebiliyordu; şuradan bacaklar çıkmış, biri sedirin köşesine çökmüş, tahminen (çünkü gözükmüyordu) biri de şömine paravanasının yanında, ayakta durmuş konuşuyordu. Jacob bir sandalyeye ata biner gibi oturmuş, uzun bir kutudan hurma yiyordu. Birden bir kahkaha patlattı. Bunun yanıtı sofanın köşesinden geldi; çünkü piposu elinde bir süre havada kaldı, sonra gözden kayboldu. Jacob hızla döndü. *Buna* söyleyecek bir şeyi vardı, fakat masadaki kızıl saçlı güçlü yapılı delikanlı görünüşe göre buna itiraz etti, başını iki yana ağır ağır salladı, ardından çakısını çıkarıp masadaki bir budağa arka arkaya sapladı, şöminenin yanından gelen sesin doğru söylediğini teyit etmek istercesine, ki bunu Jacob da inkâr edemedi. Belki hurma çekirdeklerini dizmeyi bitirince buna verecek bir

cevap bulabilirdi –hatta dudaklarını da araladı– ancak o anda bir kahkaha tufanı koptu.

Kahkaha boşlukta eriyip yitti. Sesi, avlunun karşı tarafı boyunca uzanan kilisenin önünde duran birine güçbela ulaşabilirdi. Kahkaha tükendi, fakat el, kol ve vücut hareketlerinin odadaki bir duruma biçim verdiği görülebiliyordu. Bu bir tartışma mıydı? Kayık yarışları üzerine bahse mi giriyorlardı? Yoksa bunların dışında bir şey miydi? Alacakaranlık odada hareket eden ellerin ve vücutların biçimlendirdiği şey neydi?

Pencerenin birkaç adım ötesinde çevre binalardan başka bir şey yoktu –dik bacalar, yatay çatılar– belki de bir mayıs gecesi için çok fazla tuğla ve bina vardı. İnsanın gözünün önüne Türkiye'nin çıplak tepeleri gelirdi: keskin hatlar, kuru toprak, rengarenk çiçekler ve derenin içinde taşlara vura vura çamaşır yıkayan bacakları çıplak kadınların omuzlarındaki renkler. Dere, ayak bileklerinin etrafında halkalar oluştururdu. Ama bunların hiçbiri Cambridge gecesinin kundağa sarılmış ve battaniyeyle örtülmüş pusunun arasından net bir biçimde görünmezdi. Saatin vuruşu bile boğuktu; sanki kuşaklarca âlim, kendi dönemlerinden yuvarlanarak kayıp giden artık eskimiş ve pürüzsüzleşmiş bu son saati, şimdikilerin kullanımına hayır dilekleriyle sundu.

Genç adam geçmişten gelen bu hediyeyi almak için mi pencerenin önüne gelip durmuş, avlunun karşısına bakıyordu? O, Jacob'tı. Saatin son vuruşu yumuşak bir mırıltıyla etrafını sararken ayakta, piposunu içiyordu. Belki içeride bir tartışma olmuştu. Jacob memnun görünüyordu, hatta hakim bir edası vardı; orada dururken yüzündeki ifade hafifçe değişti, belki de, saatin sesi onda eski binalara ve zamana dair bir duygu uyandırmıştı; kendisinin bunun mirasçısı olduğunu, yarını ve arkadaşlarını

düşündürmüştü; onları düşününce sade bir güven ve keyifle esneyip gerindi.

Bu esnada onun arkasında, tartışmayla veya başka bir şeyle oluşturulan biçim, o ruhani biçim, sağlam da olsa kısa ömürlü olan o biçim kilisenin koyu renkli taşıyla kıyaslanan camdan başlayarak tamamen paramparça olmuştu artık. Gençler sandalyelerden ve sedirden kalkmış, odanın içinde hararetle konuşup dolaşıyorlardı; biri diğerini yatak odasının kapısına doğru itti, kapı birden açılınca ikisi birden içeri düştü. Sonunda Jacob'ı orada, alçak koltukta oturur halde bırakmışlardı. Kimle? Masham'la mı? Anderson'la mı? Simeon'la mı? Ah, Simeon'la. Diğerlerinin hepsi gitmişti.

"... Dönek Julianus..."* Bunu hangisi söylemişti de diğer sözcükler önünde arkasında mırıldanmıştı? Ama bazen gece yarısına doğru, ansızın uyanan peçeli bir figür gibi sert bir rüzgâr çıkardı. Şimdi böyle bir rüzgâr Trinity'nin üzerinde kanat çırpıyor, gizlenmiş yaprakları havada uçuşturuyor ve her şeyi bulanıklaştırıyordu. "Dönek Julianus" ve ardından rüzgâr. Karaağaç dallarını kaldırıyor, yelkenleri şişiriyor, eski yelkenliler bir şahlanıp bir suya batıyordu, sıcak Hint Okyanusu'nun duman rengi dalgaları ihtirasla tepetaklak yuvarlanıyor, sonra yine her şey sütliman oluyordu.

Şu halde o peçeli kadın da Trinity'nin avlularına girdiyse eğer şimdi başını bir sütuna dayamış, üstündeki kumaşlarla kendini iyice sarmalamış ve yeniden uykusuna dönmüştü.

"Bir şekilde önemli görünüyor."

Bu alçak ses Simeon'dan gelmişti.

---

* II. Julianus: M.S. 361-363 yılları arasında hüküm sürmüş olan Roma İmparatoru. Hıristiyanlığı reddederek Neoplatonik paganizmi seçmesinden dolayı "dönek" olarak adlandırılmıştır. *–çn*

Ona cevap veren ses daha da alçaktı. O sırada şöminenin üstündeki rafa sert bir takırtıyla vurulan piponun sesi sözcükleri bastırmıştı. Belki de Jacob yalnızca "Hım," demişti ya da hiçbir şey söylememişti. Doğru, sözcükler duyulmuyordu. Zihin, başka bir zihin üzerinde kalıcı bir iz bıraktığında olan şey özel bir bağdı, bir tür ruhani uyumdu.

"Eh, anlaşılan sen konuyu çalışmışsın," dedi Jacob, ayağa kalkıp Simeon'm sandalyesinin önünde durdu. Dengesini sağladı ve hafifçe iki yana sallandı. Olağanüstü mutlu görünüyordu, sanki Simeon konuşursa hissettiği haz iyice kabarıp taşacak, yerlere saçılacaktı.

Simeon bir şey demedi. Jacob dikilmeye devam etti. Ama o özel bağ, oda hâlâ o bağla dopdoluydu; durgun, derin, tıpkı bir havuz gibi. Hareket etmeye ya da konuşmaya gerek duymadan usulca kabardı ve her şeyi sardı; yumuşatarak, canlandırarak ve zihni inci ışıltısıyla kaplayarak; öyle ki bir ışıktan, ışık saçan Cambridge'ten bahsedilseydi bu artık yalnızca lisan değildi. Dönek Julianus'tu.

Ama Jacob hareket etti. Mırıldanır bir sesle iyi geceler dedi ve dışarı, avluya çıktı. Ceketinin önünü ilikledi, kendi odasına doğru ilerledi. O anda ondan başka odasına doğru yürüyen olmadığından adımları gürültüyle çınladı, sureti olduğundan daha iri göründü. Kiliseden, yemek salonundan, kütüphaneden adımlarının sesi duyuldu, sanki eskimiş taşlar amirane bir üslupla yankılanıyordu: "Genç adam... genç adam... genç adam... odasına geri dönsün."

4

Ne yararı var Shakespeare okumaya çalışmanın, özellikle de sayfaları deniz suyuyla birbirine yapışıp buruşan o küçük, ince kâğıtlı bir baskısından? Shakespeare'in oyunları sıkça övüldüğü, hatta onlardan alıntılar yapıldığı ve Yunan eserlerinden daha üstün görüldüğü halde Jacob henüz birini bile baştan sona okumayı başaramamıştı. Oysa ne fırsattı!

Timmy Durrant neredeyse sular altında kalmış dağ zirveleri gibi uzanan Scilly Adaları'nın yerini tümüyle doğru bir biçimde saptamıştı. Hesapları mükemmel sonuç vermişti. Onun orada oturmuş, bir eli dümen yekesinde, pembeleşmiş yüzü ve yeni çıkmış sakalıyla görünümü; sert bir ifadeyle yıldızlara sonra pusulaya bakışı, ebedi ders kitabının açık duran sayfasını oldukça düzgün bir biçimde okuyuşu bir kadını rahatlıkla etkilerdi. Jacob elbette kadın değildi. Timmy Durrant'ın görünümü ona hiçbir şey ifade etmiyordu, göğe çıkartıp tapınacağı bir şey değildi, ilgisi bile yoktu. Aralarında bir atışma yaşanmıştı. Teknede, böylesi bir görkemin içinde, yanlarında Shakespeare de varken bir et konservesini açmanın doğru şekli meselesinin onları neden huysuz okul çocuklarına dönüştürdüğünü anlamak mümkün değildi. Konserve et soğuk yenirdi oysa; tuzlu su da bisküvileri bozardı. Dalgalar saatlerdir aynı biçimde yuvarlanıp devriliyordu, yuvarlanıp devriliyorlardı ufuk boyunca. Şimdi bir öbek yosun yüzerek yanlarından geçti, şimdi de bir kütük parçası. Şurada gemiler kaza yapmışlardı. Yanlarından birkaç gemi geçti, rotalarını değiştirmeden yollarına

devam ettiler. Timmy onların güzergâhlarını, yüklerinin neler olduğunu bilirdi; dürbünüyle bakarak hangi şirketin gemisi olduklarını söyleyebilir, hatta ortaklarına ne kadar kâr payı ödediklerini bile tahmin edebilirdi. Ama bu, Jacob'm suratını asması için bir neden değildi.

Scilly Adaları neredeyse sular altında kalmış dağ zirveleri gibiydi... Jacob ne yazık ki taşınabilir ocağın bir parçasını kırmıştı.

Scilly Adaları, üzerlerinden dümdüz geçen bir silindirle kolayca yok edilebilirlerdi.

Ama genç adamların hakkını vermek lazımdı: bu koşullarda edilen kahvaltının zor da olsa samimi olduğunun farkındaydılar. İlla ki sohbet etmeye gerek yoktu. Ardından pipolarını çıkardılar.

Timmy bazı bilimsel gözlemlerini yazmaya koyuldu; sonra sessizliği bozan soru neydi? Saatin kaç olduğu ya da ayın kaçı olduğu muydu? Her neyse, bu da en ufak bir rahatsızlık duyulmadan, olabilecek en olağan şekilde konuşulmuştu. Sonrasında Jacob giysilerinin düğmelerini çözmeye başladı, üstünde gömleği kalana dek soyunup oturdu, belli ki suya girmeye hazırlanıyordu.

Scilly Adaları mavimsi bir renge bürünüyordu; derken denizde ansızın mavi, mor ve yeşil çalkantılar belirdi, denizi külrengine bürüdü, adeta bir kamçı darbesi vurup kayboldu. Jacob gömleğini başından çıkarırken tüm deniz zemini mavi ve beyaza döndü, hafifçe dalgalanıp canlandı. Yine de arada bir, berelenmişçesine geniş, mor bir yüzey göründü ve hafifçe sarı karışmış zümrüt yeşili bir yama yüzerek kayboldu. Jacob suya atladı. Su yuttu, dışarı püskürttü, sağa kulaç attı, sola kulaç attı, bir halata tutundu, güçlükle soludu, etrafa sular sıçratarak halatla tekneye çekildi.

Oturma yeri oldukça sıcaktı, elinde bir havluyla çıp-

lak halde oturmuş, güneş sırtını ısıtır, kendisi de Scilly Adaları'nı seyrederken, o da ne! Lanet olsun! Yelken savruldu. Shakespeare'e çarpıp denize düşürdü. Orada neşe içinde yüzerek uzaklaştığı, tüm sayfalarının sayısız ölçüde buruşup hırpalandığı görülebiliyordu; çok geçmeden de dibe battı.

Tuhaftı ama menekşe kokusu geliyordu, ya da temmuz ayında menekşe olacak şey değilse, o halde anakarada çok keskin kokulu bir şey yetiştiriyor olmalıydılar. Anakara çok da uzakta değildi; kayalıklardaki yarıklar, beyaz kulübeler, göğe doğru yükselen dumanlar görülebiliyordu. Anakaranın olağanüstü sakin bir görünümü vardı, güneşli bir huzur içindeydi, sanki orada yaşayanların üzerine bir bilgelik ve huşu inmişti. Derken ana caddede sardalye satarken bağıran bir adamın sesi duyuldu. Buranın olağanüstü huzurlu ve huşu içerisinde bir görünümü vardı; sanki yaşlı adamlar kapıların önünde purolarını tüttürüyor, kızlar elleri bellerinde kuyunun başında dikiliyor, atlar öylece duruyordu; sanki dünyanın sonu gelmişti; lahana tarlaları, taş duvarlar, sahil güvenlik istasyonları, en çok da kırılan dalgalarını kimsenin görmediği beyaz kumsallı koylar bir tür sarhoşluk içinde göğe yükseliyordu.

Ama kulübenin dumanı belli belirsiz sönmeye başladığında tutulan bir yasın sembolü gibi göründü, uzanıp bir mezarı okşayan bayrak halini aldı. Geniş bir açıyla serbestçe uçtuktan sonra sükûnetle havada süzülen martılar, mezarın yerini gösterir gibiydi.

Eğer burası İtalya, Yunanistan ya da hatta İspanya kıyıları olsaydı bu hüzün hiç şüphesiz yabancılık, heyecan ve klasik (hümanizma) eğitiminin dürtmesiyle farklı bir yöne kayardı. Ama Cornwall tepelerinin üzerinde kasvetli bacalar vardı ve öyle ya da böyle güzellik, cehennemi

şekilde hüzünlüydü. Evet; bacalar, sahil güvenlik istasyonları ve kırılan dalgalarını kimsenin görmediği küçük koylar insana kahredici bir ızdırabı anımsatırdı. Peki, bu neyin ızdırabıydı?

Bunu bizzat toprağın kendisi yaratırdı. Sahildeki evlerden gelirdi. Bizler aslında şeffaf başlardık, fakat bulut gitgide kalmlaşırdı. Bütün tarih pencere camımızın ardında birikirdi. Kaçmak boşunaydı.

Ama güneşin altında çıplak halde oturmuş Land's End'i* seyreden Jacob'm hüznü için bunun doğru bir yorum olup olmadığını söylemek imkânsızdı, çünkü bu konuda tek kelime etmiyordu. Timmy bazen (yalnızca bir anlığına) canını sıkan mesele ailesi mi diye merak ederdi... Her neyse... söylenemeyecek şeyler vardır. Boşvermeliydi. Kurulanmalı ve elimize geçen ilk şeyle ilgilenmeliydik... Timmy Durrant'ın bilimsel gözlemlerini yazdığı defteriyle.

"Şimdi..." dedi Jacob.

Bu muazzam bir tartışma.

Bazı insanlar yolun her adımını takip edebilir, hatta sonunda kendi başlarına, yaklaşık on beş santimlik küçük bir adım atabilirler. Oysa bazıları da dışarıdan gelen işaretleri temkinle izlemeyi sürdürür.

Bakışları ocak maşasına çevrilir; sağ eli maşayı tutup kaldırır, hafifçe döndürür, sonra çok doğru bir biçimde tekrar yerine koyar. Dizinin üstünde duran sol eli görkemli ve fasılalı bir marş müziğine tempo tutar. Derin bir nefes alınır, fakat içine çekmeden uçup gitmesine müsaade edilir. Şöminenin önündeki kilimin üstünden bir kedi yürüyüp geçer. Kimse onu fark etmez.

Durrant "Ancak bu kadar yaklaşabiliyorum," diyerek bitirdi.

---

* İngiltere'nin en batısındaki toprak parçası. *–yhn*

Sonraki dakikaya tam bir sessizlik hakimdi.

"Şöyle devam ediyor..." dedi Jacob.

Ardından gelen yalnızca yarım bir cümleydi ama bu yarım cümleler, aşağıdaki manzara gözlemcisi için binaların tepelerine dikilmiş bayraklar gibiydi; menekşe kokuları, yas sembolleri ve dingin huşu içerisinde Cornwall sahili, zihni yukarılara tırmanırken arkasına dümdüz asılmış bulunan bir perdeden başka neydi ki?

"Şöyle devam ediyor..." dedi Jacob.

"Evet," dedi Timmy, düşündükten sonra. "Öyle."

Jacob sağma soluna dönmeye başladı, hem gerinmek için hem de hiç şüphesiz neşesinden dolayı; çünkü yelkeni sarar ve tabakları ovalarken dudaklarından tuhaf sesler döküldü –boğuk, ahenksiz– hayvani bir çeşit yakarışla, tartışmayı ele geçirdiği ve duruma hakim olduğu için. Bronzlaşmış, traşsız ve on tonluk bir yatla dünyayı dolaşma fikri ile uzlaşabilir bir durumdaydı, ki bir avukatın bürosuna kurulup tozluk giymektense bu yakınlarda büyük olasılıkla yapacağı şey de buydu.

"Masham dostumuz," dedi Timmy Durrant, "şu halimizle bizimle görülmemeyi yeğlerdi." Düğmeleri sökülmüştü.

"Masham'm teyzesini tanıyor musun?" diye sordu Jacob.

"Teyzesi olduğunu bile bilmiyordum," dedi Timmy.

"Masham'm milyonlarca teyzesi var," dedi Jacob.

"Masham'm adı Kıyamet Kitabı'nda* geçer," dedi Timmy.

"Teyzelerininki de," dedi Jacob.

---

* DOMESDAY BOOK, 1086 yılında I. William'ın emriyle oluşturulan nüfus ve arazi araştırmasına verilen isimdir. Aynı zamanda "Kıyamet Kitabı" anlamına da gelir. *–yhn*

"Kız kardeşi çok güzel bir kız," dedi Timmy.

"Senin başına gelecek şey de bu, Timmy," dedi Jacob.

"Önce senin başına gelecek," dedi Timmy.

"Ama bu sana sözünü ettiğim kadın... Masham'ın teyzesi..."

"Eee, söyle hadi," dedi Timmy, çünkü Jacob gülmekten konuşamıyordu.

"Masham'm teyzesi..."

Timmy gülmekten konuşamadı.

"Masham'm teyzesi..."

"Masham'da insanı bu kadar güldürecek ne var?" dedi Timmy.

"Unut gitsin, kravat iğnesini yutan adam," dedi Jacob.

"Ellisine varmadan Lordlar Kamarası Başkanı olur," dedi Timmy.

"O bir beyefendi," dedi Jacob.

"Wellington Dükü beyefendiydi," dedi Timmy.

"Keats değildi."

"Lord Salisbury öyleydi."

"Peki ya Tanrı?" diye sordu Jacob.

Scilly Adaları şimdi, bir bulutun arasından çıkan altın bir parmak dimdik üzerlerine doğrultulmuş gibi görünüyordu. Bu manzaranın ne denli olağanüstü olduğunu, bu engin ışık huzmelerinin –ister Scilly Adaları'nm isterse katedrallerdeki haçlı mezarlarının üzerine düşsünler– her seferinde kuşkuculuğun temellerini sarstığını ve insanı Tanrı'yla ilgili şakalar yapmaya sevk ettiğini herkes bilirdi.

Timmy Durrant bir ilahi söyledi:

"*Yanımda ol:*
Akşam çabuk çöker;
Gölgeler koyulaşır;
Tanrım, yanımda ol,"

"Bizim orada şöyle başlayan bir ilahi söylerdik: *Ulu Tanrım, nedir bu gördüğüm, bu duyduğum?*" dedi Jacob.

Martılar ikili üçlü küçük gruplar halinde usulca süzülerek teknenin oldukça yakınından geçti. Bir karabatak adeta sonsuz bir arayış içinde uzun, gerilmiş boynunu takip edercesine suyun birkaç santim üstünden kayar gibi giderek bir kayaya çıktı. Mağaralarda gelgit yapan akıntının vızıldamayı andırır sesi suyun öte yanından ulaştı; alçak, tekdüze, kendi kendine konuşan birinin sesi gibi...

Jacob ilahi söyledi:

"*Asırlık kaya, benim için yarıl,*
İçinde gizlenmeme izin ver,"

Tıpkı bir canavarın aşınmış dişi gibi bir kaya, suyun yüzeyini yarıp dışarı çıkmıştı; kahverengi, her daim üstünden sular taşan şelalelerle...

"*Asırlık kaya,*"

Jacob sırtüstü yatmış, öğle vakti gökyüzüne bakarak ilahi söylüyordu. Gökyüzünde tüm bulutlar, en küçükleri dahi geri çekilip kaybolmuştu; öyle ki gök şimdi üstünden örtüsü alınmış, ebediyen sergilenen bir şey gibiydi.

Saat altıya doğru bir buzul kütlesinden hafif bir esinti geldi; yediye doğru su maviden çok mora çaldı; yedi buçukta Scilly Adaları'nm çevresine adeta kaba bir varakçı postu serilmişti ve dümenin başında oturan Durrant'ın yüzü kuşaklardır cilalanan kırmızı bir lake kutu rengindeydi. Saat dokuz itibariyle tüm bu yangın ve karmaşa gökyüzünü terk etti, ardında elma yeşili yarıklar ve ayva sarısı katmanlar bıraktı. Saat onda teknedeki fenerler dalgalara, dalgalar gerilip kamburlaştıkça uzayıp kısalan kıvrımlı renkler yansıttı. Deniz fenerinden ulaşan bir ışık huzmesi suyun üstünden hızla geçip gitti. Sonsuz kilometre uzaklıktaki pudramsı yıldızlar titrekçe ışıldadı.

Dalgalar tekneye çarpıp durdu ve düzenli, ürkütücü bir ciddiyetle kayaları dövdü.

Kulübenin kapısını çalıp bir bardak süt istemek mümkündü elbette; ancak susuzluk insanı bu davetsiz misafirliğe mecbur bırakabilirdi. Yine de belki Bayan Pascoe bunu hoşgörüyle karşılayabilirdi. Yaz günü ağır geçiyor olabilir. Küçük bulaşıkhanesinde bulaşıkları yıkarken şömine rafındaki ucuz saatin tıklamalarını işitiyor olabilir, tik tak... tik tak... Evde yalnızdır. Kocası dışarıdadır, çiftçi Hosken'a yardım etmeye gitmiştir. Kızı evlenip Amerika'ya yerleşmiştir. Büyük oğlu da evli, ama onun karısıyla anlaşamıyor. Küçük oğlunu ise Metodist rahip gelip almış. Kadın evde tek başına. Muhtemelen Cardiff'e giden bir gemi şimdi ufuktan geçiyor; o sırada yakınlardaki bir yüksükotunun çanı, çanı çaldıran bir yaban arısıyla birlikte aşağı yukarı sallanıyor. Bu beyaz Cornwall kulübeleri uçurumun kıyısına inşa edilir; bahçelerinde katırtırnağı, lahanadan çok daha kolay yetişir; çit olarak da eski çağlardan bazı adamlar granit kaya parçalarını getirip yığmış gibidir. Bir tarihçinin varsayımına göre, kurbanın kanını doldurmak için bu granitlerle çevrelenmiş bir çukur oyulmuştur. Ama günümüzde bu, çok daha yumuşak bir amaca hizmet ederek Gurnard's Burnu'nu kesintisiz bir manzarayla seyretmek isteyen turistlere oturma yeri olmuştur. Hem hiç kimsenin, bir kulübe bahçesinde mavi emprime bir elbiseyle beyaz bir önlüğü manzara olarak görmeye de itirazı yoktur.

"Bak, suyunu bahçedeki bir kuyudan çekmesi gerekiyor."

"Kışları çok ıssız olmalı, rüzgâr şu tepeleri süpürürken, dalgalar kayalara çarparken..."

Bir yaz gününde dahi onların mırıldandıklarını duyarsınız.

Bayan Pascoe suyunu doldurup içeri girdi. Turistler yanlarında dürbün getirmedikleri için pişman oldular, getirselerdi şimdi şu yük gemisinin ismini okuyabileceklerdi. Gerçekten de o kadar güzel bir gündü ki bir çifte dürbününün manzaraya neler katabileceği bilinmezdi. Muhtemelen St. Ives Koyu'ndan iki balıkçı gemisi şimdi yük gemisinin karşı yönünde ilerliyorlardı; denizin zemini ise bir berraklaşıyor, bir matlaşıyordu. Arıya gelince... Balını yeterince emdikten sonra tarak otunu ziyaret etti, oradan da dosdoğru Bayan Pascoe'nun bahçesine gitti, böylece turistlerin bakışlarının bir kez daha yaşlı kadının emprime elbisesine ve beyaz önlüğüne çevrilmesine neden oldu, çünkü kadın kulübenin kapısına gelmiş, ayakta duruyordu.

Elini gözüne siper etmiş, denize bakarak orada öylece dikiliyordu.

Belki de milyonuncu kez denize bakıyordu. Bir tavus kelebeği tarak otunun üzerine konup kanatlarını açtı; daha çok tazeydi, kozasından yeni çıkmıştı, kanatlarındaki mavi ve çikolata renkli benekler bunu ortaya koyuyordu. Bayan Pascoe içeri girdi, bir krema kabı alıp tekrar dışarı çıktı ve kabı ovmaya koyuldu. Yüzü kesinlikle yumuşak, duygusal ya da şehvetli değildi; aksine sert, bilge ve erdemliydi; sofistike insanlarla dolu bir odada hayatın kanını, canını temsil ederdi. Yalan söylerdi ama hemen ardından gerçeği de... Arkasında, duvarda, kurutulmuş büyük bir vatoz asılıydı. Oturma odasında kapanıp kaldığından paspaslarına, porselen kupalarına ve fotoğraflara çok değer verirdi. Oysa küf bağlamış küçük oda, tuzlu esintiden ancak tuğlanın derinliği kadar esirgenirdi ve dantel perdelerin arasından sümsük kuşunun tıpkı bir taş gibi düştüğü görülürdü, fırtınalı günlerde martılar havada ürpererek süzülürdü, geminin ışıkları kah yükselir kah

alçalırdı. Kış geceleri işitilen sesler melankolikti.

Resimli gazeteler pazar günü tam vaktinde dağıtıldı. Bayan Pascoe, Leydi Cynthia'nın manastırdaki düğününü uzun uzadıya inceledi. Kendisi de faytonla dolaşabilmeyi isterdi. Eğitimli bir konuşmanın yumuşak, akıcı heceleri sık sık kendi birkaç kaba hecesini utandırırdı. Sonra bütün gece Atlantik'in kayaları aşındırmasını işitmek... öte yanda faytonlar ve otomobilleri ıslıkla çağıran uşaklar varken... Böyle hayallere dalmış olabilirdi, krema kabını temizlerken. Ağzı laf yapan, kıvrak zekâlı insanlar kasabalara gitmişlerdi. O ise tıpkı bir cimri gibi duygularını göğsünde istiflemişti. Tüm bu yıllar boyunca tek bir kuruş dahi harcamadı ve onu imrenerek izlerken içindekilerinin tümü saf altındanmış gibi geliyor insana.

Bu yaşlı, bilge kadın gözlerini dikip denize baktıktan sonra tekrar içeri girdi. Turistler, Gurnard's Burnu'na doğru yollarına devam etme vaktinin geldiğine karar verdiler.

Üç saniye sonra Bayan Durrant kapıyı tıklattı.

"Bayan Pascoe?" diye seslendi.

Mağrur bir ifadeyle, tarla yolunda yürüyen turistleri süzdü. Kendisi, reisleriyle ünlü bir İskoç soyundan geliyordu.

Bayan Pascoe kapıyı açtı.

"Şu bitkinize imreniyorum Bayan Pascoe," dedi Bayan Durrant, kapıyı tıklattığı şemsiyesiyle hemen yandaki sarı kantaron kümesini işaret ederek. Bayan Pascoe bitkiye küçümseyerek baktı.

"Birkaç güne oğlumun gelmesini bekliyorum," dedi Bayan Durrant, "küçük bir teknede bir arkadaşıyla birlikte Falmouth'tan geliyor... Lizzie'den bir haber var mı, Bayan Pascoe?"

Uzun kuyruklu midillileri yolda, yaklaşık yirmi met-

re ileride, kulaklarını seğirerek duruyorlardı. Uşak çocuk Curnow arada bir üstlerine konan sinekleri kovalıyordu. Hanımının kulübeye girdiğini, sonra çıktığını ve el hareketlerine bakılırsa enerjik bir şekilde konuşarak kulübenin önündeki sebzeliğin etrafından dolaştığını gördü. Bayan Pascoe onun halasıydı. İki kadın bir bitkiyi incelediler. Bayan Durrant eğildi ve bitkiden ince bir dal kopardı. Sonra patatesleri işaret etti (hareketleri buyurgandı, duruşu dimdikti). Patatesler mantar kapmıştı. O yılki bütün patateslerde mantar vardı. Bayan Durrant, Bayan Pascoe'ya patateslerindeki mantarın ne denli fena halde olduğunu gösterdi. Bayan Durrant enerjik bir şekilde konuştu; Bayan Pascoe ise itaatkâr bir biçimde dinledi. Uşak çocuk Curnow, Bayan Durrant'ın ne dediğini biliyordu: son derece basit, tozu bir galon suyla karıştırıyorsun; "Ben kendi bahçemde bunu kendi ellerimle yaptım," diyordu Bayan Durrant.

"Tek bir patatesiniz kalmaz... tek bir patatesiniz kalmaz," dedi Bayan Durrant bahçe kapısına vardıklarında, o vurgulayan sesiyle. Uşak Curnow onu görünce tıpkı bir taş gibi hiç kımıldamadan durdu.

Bayan Durrant arabacı yerine yerleşip dizginleri eline aldı.

"O bacağa dikkat edin, yoksa size doktor göndereceğim," diye bağırdı omzunun üzerinden; midillilere dokundu, araba hareket etti. Uşak Curnow çizmesinin ucuyla basıp arabaya atlayacak vakti ancak buldu. Arka koltuğa oturduktan sonra dönüp halasına baktı.

Bayan Pascoe bahçe kapısında durup arkalarından baktı. Araba köşeyi dönene dek kapıda durdu, sağma soluna bakınarak orada öylece dikildikten sonra tekrar kulübesine girdi.

Çok geçmeden midilliler ön bacaklarıyla atılarak kır

yolunda yokuş yukarı koşturdular. Bayan Durrant dizginleri gevşetip arkasına yaslandı. Deminki enerjisi onu terk etmişti. Gaga burnu tıpkı tutup bakıldığında içinden neredeyse ışığın görüldüğü ağartılmış bir kemik gibi inceydi. Kucağında, dizginlerin üzerinde duran elleri, dinlenirken dahi gergindi. Üst dudağı öylesine kısa bir çizgi halindeydi ki ön dişlerinin üzerinden adeta alaycı bir gülümsemeyle kendiliğinden yukarı kalkıyordu. Bayan Pascoe'nun zihni ıssız arazisine sıkı sıkıya yapışmışken onun zihni fersahlar aşıyordu. Midilliler tepeyi tırmanırken onun zihni fersahlar aşıyordu. Çatısız kulübeler, cüruf tepeleri, yüksükotu ve böğürtlen çalılarıyla kaplı kulübe bahçeleri zihnine gölge düşürüyormuşçasına onun zihni bir ileri bir geri savruluyordu. Tepeye çıktıklarında arabayı durdurdu. Etrafında, her birinin üzerine çok eski taşlar serpiştirilmiş solgun tepeler vardı; aşağıdaki deniz tıpkı bir güney denizi gibi değişkendi. Orada bir süre oturup tepeden denize baktı, dimdikti, kartal gibiydi, kasvet ve kahkahaya eşit ölçüde meyilli bir ruh hali içindeydi. Derken ansızın dizginleri çekip midillileri harekete geçirdi, öyle ki uşak Curnow çizmelerinin ucuyla yukarı sıçrayacak vakti ancak buldu.

Ekin kargaları ağaçlara konup havalandılar. Keyiflerince kondukları ağaçlar hepsini birden barındırmaya yetersiz görünüyordu. Ağaçların tepeleri içlerini dolduran esintiyle uğuldadı, dallar işitilebilir bir sesle çatırdayıp arada bir birkaçı yere düştü, mevsim yaz ortası olmasına rağmen yerlerde kabuklar ve ince dallar birikti. Kargalar konup havalanmayı sürdürdü, fakat her seferinde daha azı havalanır oldu çünkü akıllı olanları artık yerleşmeye hazırlanıyordu. Akşam vakti, korudaki göğü neredeyse kapkara yapacak denli ilerlemişti. Ağaçlardaki yosunlar yumuşak, ağaç gövdeleri ise hayalet gibiydi. Altlarında

gümüş bir çayır uzanıyordu. Tüy kamışı, çayırlığın bitimindeki yeşil öbeklerin arasından tüyden mızraklarını çıkarmıştı. Bir su birikintisi boylu boyunca ışıldadı. Sarmaşık güvesi daha şimdiden çiçeklerin üzerinde fırıl fırıl dönmeye başladı. Latin çiçekleri ve kediotları alacakaranlığı turuncu mor yaldızlarken, üstlerinde büyük güvenin dolaştığı tütün bitkileri ve çarkıfelek çiçekleri porselen gibi beyazdılar. Kargalar ağaç tepelerinde, kanatlarını hışırdatarak yerleşip uyumaya hazırlanırken uzaklardan bildik bir ses yankılanıp titreşti, birden yükseldi ve kulakları epeyce çınlattı, uykulu kanatları korkutup tekrar havaya sıçrattı: evde çalınan akşam yemeği zili.

Tuzlu rüzgâr, yağmur ve güneşle geçen altı günden sonra Jacob Flanders üstüne bir smokin giymişti. Bu sır tutan siyah obje, teknenin içinde kutu yiyeceklerin, turşuların ve konserve etlerin arasında arada bir görünüp varlığını hissettirdi; fakat yolculuğun devamında gitgide daha yersiz ve inanılması güç bir hal aldı. Şimdi ise, dünya artık sarsılmazken ve mum ışığıyla aydınlanırken bu smokin tek başına onu koruyordu. Bunun için ona ne kadar minnet duysa azdı. Yine de boynu, bilekleri ve yüzü açıkta kaldıkları için savunmasızdı ve tüm bedeni, açıkta kalsın kalmasın öyle bir sızlıyor ve yanıyordu ki bu siyah giysiyi dahi kusurlu bir siper haline getiriyordu. Masa örtüsünün üstünde duran büyük kırmızı elini aniden çekti. El, kimseye fark ettirmeden ince bardaklara ve kavisli, gümüş çatallara sarıldı. Pirzolaların kemikleri pembe fırfırlarla süslenmişti, oysa daha dün budunu kemiğinden sıyıra sıyıra, ısırarak yemişti. Karşısında puslu, yarı saydam, sarı mavi figürler vardı. Onların arkasında gri-yeşil bahçe görülüyordu, eskalonya çalısının armut biçimli yaprakları arasında balıkçı kayıkları yakalanmış ve geçici bir süreliğine durdurulmuş gibi görünüyordu. Bir

yelkenli, kadınların sırtlarının arkasından yavaşça geçip ilerledi. İki üç figür akşam karanlığında terastan aceleyle geçtiler. Bir kapı açıldı ve kapandı. Yerine oturmuş ve dağılmadan kalmış bir şey yok gibiydi. Bir o yana bir bu yana çekilen kürekler gibi, masanın iki tarafından da bir şuradan bir buradan cümleler duyuluyordu.

Bayan Durrant "Ah, Clara! Clara!" diye bağırdı, Timothy Durrant da arkasından "Clara, Clara," dedi. Jacob sarı tül içindeki figürün Timothy'nin kardeşi Clara olduğunu fark etti. Kız gülümseyerek oturuyordu, yüzü kızarmıştı. Abisininki gibi koyu renk gözleri vardı ama ondan daha çekingen, daha yumuşaktı. Kahkaha dinince "Ama anne, bu doğru. Öyle demişti, değil mi? Bayan Eliot bizimle aynı fikirdeydi..." dedi.

Fakat uzun boylu, kır saçlı Bayan Eliot o sırada terastan içeri gelen yaşlı adam için yanında yer açmakla meşguldü. Jacob bu akşam yemeği hiç bitmeyecek diye düşündü ve bitmesini de istemedi, gemi çoktan pencerenin bir köşesinden diğer köşesine ilerlemiş olduğu halde... Rıhtımın ucuna bir ışık vurdu. Jacob, Bayan Durrant'ın ışığa baktığını gördü. Kadın ona döndü.

"Dümen tutan siz miydiniz Timothy mi?" diye sordu. "Size Jacob dersem beni bağışlayın. Hakkınızda öyle çok şey duydum ki..." Sonra bakışlarını yeniden denize çevirdi. Manzarayı seyrederken gözleri dalıp donuklaştı.

"Eskiden küçük bir köydü," dedi, "şimdi büyüdü..." Peçetesini alıp ayağa kalktı, pencerenin önünde durdu.

Clara çekingen bir edayla "Timothy'le hiç kavga ettiniz mi?" diye sordu. "Ben olsam ederdim."

Bayan Durrant pencerenin önünden geri geldi.

"Vakit iyice ilerledi," dedi, dimdik oturup masaya baktı. "Utanmalısınız... hepiniz. Bay Clutterbuck, utanmalısınız." Bunu söylerken sesini yükseltti, çünkü Bay Clutterbuck sağırdı.

"Biz utandık," dedi bir genç kız. Ama sakallı, yaşlı adam erikli turtasını yemeyi sürdürdü. Bayan Durrant onu hoşgörürcesine gülüp arkasına yaslandı.

"Size bırakıyoruz, Bayan Durrant," dedi kalın gözlüklü, kızıl bıyıklı bir genç adam. "Bence koşullar yerine getirildi. Bana yirmi şilin borcu var."

"Balıktan *önce* değil, balıkla birlikte, Bayan Durrant," dedi Charlotte Wilding.

"İddia buydu, balıkla birlikte," dedi Clara, ciddiyetle. "Begonyalar anne. Onları balığıyla birlikte yiyecekti."

"Aman Tanrım," dedi Bayan Durrant.

"Charlotte sana para vermeyecek," dedi Timothy.

"Bu ne cüret..." dedi Charlotte.

"O şeref benim olacak," dedi nazik Bay Wortley, şilinlerle dolu gümüş kutusunu çıkartıp bir tane yirmi şilinliği masanın üzerine koydu. Bayan Durrant ayağa kalktı, dimdik yürüyerek odada ilerledi; sarı, mavi ve gümüş renkli tüller içindeki kızlar onun peşinden gitti; kadife elbiseli yaşlı Bayan Eliot ve kapıda tereddütle dikilen temiz, titiz, muhtemelen mürebbiye olan pembe yanaklı, ufak tefek bir kadın da onlara katıldı. Hepsi açık kapıdan dışarı çıktılar.

"Benim yaşıma geldiğin zaman, Charlotte," dedi Bayan Durrant, kızın kolunu kendi kollarının arasına almıştı, terasta bir aşağı bir yukarı yürüyorlardı.

"Neden bu kadar üzgünsün?" diye birdenbire soruverdi Charlotte.

"Sana üzgün mü görünüyorum? Umarım öyle değildir," dedi Bayan Durrant.

"Eh, sadece şimdi öyle. Sen yaşlı *değilsin*."

"Timothy'nin annesi olacak kadar yaşlıyım," dedi. Durdular.

Bayan Eliot terasın köşesinde, Bay Clutterbuck'ın te-

leskobundan bakıyordu. Sağır, yaşlı adam onun yanında durmuş, sakalını sıvazlıyor ve takımyıldızlarının isimlerini sayıyordu. "Andromeda, Çoban, Sidonya, Kraliçe..."

"Andromeda," diye mırıldandı Bayan Eliot, teleskobu hafifçe çevirerek.

Bayan Durrant ve Charlotte gökyüzüne doğrultulmuş aletin yanında durup göğe baktılar.

"*Milyonlarca* yıldız var," dedi Charlotte, inançla. Bayan Eliot başını teleskoptan çevirdi. O sırada genç adamların yemek odasından gelen kahkahaları duyuldu.

"*Ben* de bakayım," dedi Charlotte, hevesle.

"Yıldızlar bana sıkıcı geliyor," dedi Bayan Durrant, terasta Julia Eliot ile yürüyerek. "Bir ara yıldızlarla ilgili bir kitap okumuştum... Neler konuşuyorlar?" Böyle deyip yemek odasının penceresinin önünde durdu. "Timothy," dedi.

"Sessiz, genç adam," dedi Bayan Eliot.

"Evet, Jacob Flanders," dedi, Bayan Durrant.

"Ah, anne! Seni tanıyamadım!" diye bağırdı Clara Durrant, karşı yönden Elsbeth'le birlikte gelerek.

"Ne kadar hoş!" diyerek elinde ezdiği bir mineçiçeği yaprağının kokusunu içine çekti.

Bayan Durrant döndü ve tek başına yürümeye başladı.

"Clara!" diye seslendi. Clara annesinin yanına gitti.

"Ne kadar farklılar!" dedi Bayan Eliot.

O sırada Bay Wortley purosunu içerek yanlarından geçti.

Geçerken şunu diyordu: "Yaşadığım her gün, ister istemez şunu kabulleniyorum ki..."

"Ne olduğunu tahmin etmek çok ilgi çekici..." diye mırıldandı Julia Eliot.

"Dışarı ilk çıktığımızda şu tarhtaki çiçekleri görebiliyorduk," dedi Elsbeth.

"Şimdi pek bir şey görmüyoruz," dedi Bayan Eliot.

"Eminim çok güzel bir kadındı ve herkes de onu seviyordu tabii," dedi Charlotte. "Sanırım Bay Wortley..." deyip durdu.

"Edward'ın ölümü bir trajediydi," dedi Bayan Eliot, kararlı bir ses tonuyla.

O sırada Bay Erskine gelip onlara katıldı.

"Sessizlik diye bir şey yoktur," dedi, kendinden emin bir şekilde. "Böyle bir gecede sizin seslerinizi hesaba katmadan yirmi farklı ses duyabiliyorum."

"İddiaya var mısın?" dedi Charlotte.

"Kabul," dedi Bay Erskine. "Bir, deniz; iki, rüzgâr; üç, bir köpek sesi; dört:..."

Diğerleri geçip gitti.

"Zavallı Timothy," dedi Elsbeth.

Bayan Eliot, Bay Clutterbuck'ın kulağına yaklaşıp "Çok güzel bir gece," diye bağırdı.

Yaşlı adam teleskobu Elsbeth'e çevirerek "Yıldızlara bakmak ister misin?" diye sordu.

"Melankoli uyandırmıyor mu sizde... yıldızlara bakmak?" diye bağırdı Bayan Eliot.

"Hayır canım, hayır canım," diyerek kıs kıs güldü Bay Clutterbuck ne dediğini anlayınca. "Neden beni melankolik yapsın? Bir anlığına bile yapmaz. Hayır, canım."

"Teşekkür ederim Timothy ama ben içeri giriyorum," dedi Bayan Eliot. "Elsbeth, şalı sen al."

"İçeri gidiyorum," diye mırıldandı Elsbeth, gözü teleskopta. "Kraliçe takımyıldızı," diye mırıldandı. Sonra gözünü teleskoptan çevirip "Neredesiniz hepiniz?" diye sordu. "Ne kadar karanlık!"

Bayan Durrant oturma odasında, bir lambanın yanma oturmuş bir yün yumağını sarıyordu. Bay Clutterbuck, Times okuyordu. Ötede ikinci bir lamba vardı, onun etrafında da genç bayanlar oturmuş, özel bir piyes için gümüş pullarla süslü bir kumaşı kesip biçiyorlardı. Bay Wortley de kitap okuyordu.

"Evet, tamamen haklı," dedi Bayan Durrant doğrularak, elindeki yünü sarmayı bıraktı. Bay Clutterbuck, Lord Lansdowne'un konuşmasının devamını okuduğu süre boyunca da yumağına hiç dokunmadan dimdik oturdu.

"Ah, Bay Flanders," dedi gururla, sanki Lord Lansdowne'un kendisiyle konuşuyormuş gibi. Sonra bir iç çekip tekrar yününü sarmaya koyuldu.

"Oturun *şöyle,*" dedi.

Jacob pencerenin yanında bir süredir oyalandığı karanlık yerden çıkıp geldi. Işık ansızın üzerine boşandı, teninin her kuytusunu aydınlattı. Ama oturup dışarı, bahçeyi seyretmeye başladığında yüzündeki tek bir kas bile oynamadı.

"Yolculuğunuzun nasıl geçtiğini dinlemek istiyorum," dedi Bayan Durrant.

"Evet," dedi Jacob.

"Yirmi yıl önce biz de aynı şeyi yapmıştık."

"Evet," dedi Jacob.

Bayan Durrant ona dikkatle baktı. Çoraplarını nasıl çekiştirdiğini görerek "olağanüstü çekingen" diye düşündü, "fakat çok da seçkin bir görünümü var".

Sonra "O günlerde..." deyip kaldığı yerden devam etti ve ona çıktıkları deniz yolculuğunu anlattı... "Kocam gemi yolculuğu hakkında çok şey biliyordu çünkü biz evlenmeden önce zaten bir yatı vardı..." Ardından balıkçılara hiç düşünmeden nasıl meydan okuduklarını anlatarak "Bunun bedelini az kalsın hayatımızla ödüyorduk, ama kendimizle çok gurur duyduk!" dedi. Böyle diyerek yumağı tutan elini havaya savurdu.

Jacob gergin bir sesle "Yumağınızı tutayım mı?" diye sordu.

Bayan Durrant ona yine dikkatle bakarak "Anlaşılan bunu anneniz için yapıyorsunuz," dedi ve yumağı ona verdi. "Evet, böylesi çok daha iyi."

Jacob gülümsedi ama bir şey demedi.

Elsbeth Siddons kolunda gümüş renkli bir şeyle arkalarından dolaşıp geldi. "Biz istiyoruz ki..." dedi, "...şey için geldim..." deyip sustu.

Bayan Durrant, Jacob'm evvelden beri tanırmış gibi usulca eğilip "Zavallı Jacob," dedi, "seni piyeslerinde oynatacaklar."

Elsbeth, Bayan Durrant'm sandalyesinin yanma diz çökerek "Seni nasıl da seviyorum!" dedi.

"Yünü bana ver," dedi Bayan Durrant.

"Geliyor! Geliyor!" diye bağırdı Charlotte Wilding. "İddiamı kazandım!"

Clara Durrant "Yukarıda bir salkım daha var," diye mırıldanarak merdivenin bir basamağını daha çıktı. Asmanın yukarılarındaki üzümlere yetişmek için uzanırken Jacob merdiveni tuttu.

Clara yakaladığı sapı keserek "İşte!" dedi. Orada, yukarıda, asma yaprakları ve sarı-mor salkımların arasında solgun, adeta yarı saydam ve muhteşem güzel görünüyordu; ışık huzmeleri rengarenk adacıklar halinde üzerinde geziniyordu. Uzun tahtaların üstünde, saksıların içinde sardunyalar ve begonyalar vardı; domates fideleri duvarlara tırmanıyordu.

Clara "Bu yaprakları seyreltmek lazım," diye düşündü. Avuç içi gibi yayılmış yeşil yapraklar tek tek, daireler çizerek Jacob'm başının yanından geçip yere düştüler.

Jacob yukarı bakarak "Burada şu anda bile, yiyebileceğimden fazlası duruyor," dedi.

"Gerçekten saçma görünüyor..." dedi Clara, "Londra'ya geri dönmek..."

"Anlamsız," dedi Jacob, kararlı bir sesle.

"O halde..." dedi Clara, bir asma yaprağını daha gelişigüzel keserek "seneye tekrar gelmelisiniz, doğru dürüst."

"Eğer... eğer..."

O sırada bir çocuk bağırarak ve koşarak seranın önünden geçti. Clara üzüm sepetiyle birlikte yavaşça merdivenden indi.

"Bir salkım beyaz, iki salkım mor," dedi ve sepetin içinde kıvrılmış duran taptaze üzümlerin üzerine iki büyük yaprak koydu.

Jacob seraya bakarak "Çok keyif aldım," dedi.

"Evet, çok hoştu," dedi Clara, belli belirsiz.

"Ah, Bayan Durrant," dedi Jacob, üzüm sepetini alarak, ama Clara yanından yürüyerek geçip seranın kapısına yöneldi.

"Fazla iyisin... fazla iyisin" diye geçirdi içinden Jacob'ı düşünerek, "beni sevdiğini söylememeli" diye düşünerek. Hayır, hayır, hayır.

Çocuklar kapının önünde koşuşturarak bir şeyleri havaya fırlatıyorlardı.

Clara "Küçük şeytanlar!" diye bağırdı. Jacob'a dönüp "Ellerindekiler ne?" diye sordu.

"Soğan galiba," dedi Jacob ve hiç kımıldamadan onlara baktı.

"Gelecek ağustos, unutma Jacob," dedi Bayan Durrant, başının arkasında fuşyalarm kırmızı küpeler gibi sarktığı terasta onunla tokalaşırken. Bay Wortley de Times'ı peşinden sürükleyerek sarı terlikleriyle dışarıdan gelip gelip camda, son derece samimi bir biçimde ona elini uzattı.

"Hoşçakalın," dedi Jacob. "Hoşçakalın," dedi yine. Bir kez daha "Hoşçakalm," dedi. Charlotte Wilding yatak odasının penceresini kaldırıp bağırdı: "Güle güle Bay Jacob!"

Bay Clutterbuck "Bay Flanders!" diye seslendi, hasır koltuğundan kalkmaya çabalayarak, "Jacob Flanders!"

"Çok geç, Joseph," dedi Bayan Durrant.

"Bana poz vermek için değil ama," dedi Bayan Eliot, şövalesini çimenlerin üstüne yerleştirerek.

5

"Ben daha ziyade," dedi Jacob, piposunu ağzından çıkararak, "Vergilius'ta diye düşünüyorum." Böyle diyerek sandalyesini geri itip kalktı, pencerenin önüne gitti.

Dünyanın en sabırsız sürücüleri kesinlikle posta kamyoneti sürücüleridir. Lamb's Conduit Sokağı'ndan savrulurcasına gelen kırmızı kamyonet yanında posta kutusunun bulunduğu köşeden öyle bir döndü ki kaldırımın kenar taşını sıyırıp geçti ve o sırada kutuya bir mektup atmak için parmak ucunda yükselmiş duran küçük kızın yarı korku, yarı merakla başını çevirmesine neden oldu. Kız, eli kutunun ağzında bir an duraksadı, sonra mektubunu atıp koşarak uzaklaştı. Parmak ucunda duran bir çocuğa ancak nadiren merhametle bakarız, daha çok belli belirsiz bir rahatsızlık duyarız, tıpkı ayakkabının içine girmiş ve silkeleyip çıkartmaya pek değmeyecek bir kum tanesinin verdiği gibi bir rahatsızlık; hissettiğimiz şey budur. İşte bu yüzden Jacob da dönüp kitaplığa yöneldi.

Uzun zaman önce burada önemli insanlar yaşardı; gece yarısını geçe, saraydan döndüklerinde saten eteklikleri toplayarak oymalı kapı dikmelerinin altında beklerlerdi, bu arada uşak yerdeki döşeğinden kalkıp yeleğinin alt düğmelerini aceleyle ilikleyerek onları içeri buyur ederdi. Amansız on sekizinci yüzyıl yağmuru mazgallardan aşağı boşanırdı. Bugünlerde ise Southampton Row özellikle şu yönüyle dikkat çeker: Oraya gittiğinizde illa ki bir terziye kaplumbağa satmaya çalışan bir adam görürsünüz. "Tüviti gösterir, efendim; seçkinlerin istedikleri şey göze çarpacak, değişik bir şeydir, efendim ve de alışkanlıkları

gereği temiz bir şeydir, efendim!" Böyle deyip kaplumbağalarını sergilerler.

Oxford Sokağı'nda, Mudie's'in köşesinde kırmızı ve mavi boncuklar yan yana ipe dizilmişti. Otobüsler sıkışık haldeydi. Şehre giden Bay Spalding, Shepherd's Bush'a giden Bay Charles Budgeon'a baktı. Otobüslerin bu denli yakın oluşu yolculara, birbirlerinin yüzüne uzun uzun bakma fırsatı veriyordu. Yine de bu fırsattan yalnızca birkaçı faydalandı. Herkesin düşünecek kendi işi vardı. Herkesin kendi geçmişi vardı, tıpkı sayfalarını ezbere bildikleri bir kitap gibi içlerinde kapalı duran; ve arkadaşları da kitabın ancak ismini okuyabilirlerdi: James Spalding ya da Charles Budgeon. Karşı yöne giden yolcular ise hiçbir şey okuyamazlardı, görebildikleri ancak "kızıl bıyıklı bir adam" ya da "gri kıyafetli, pipo içen bir genç adam" olurdu. Ekim güneşi hareketsiz bir halde oturan tüm bu erkeklerin ve kadınların üstüne vuruyordu. Küçük Johnnie Sturgeon fırsattan faydalanıp büyük, gizemli paketiyle birlikte hızla basamaklardan indi, araçların arasında zikzaklar çizerek kaldırıma ulaştı, ıslıkla bir şarkı söylemeye koyuldu ve çok geçmeden gözden kayboldu; sonsuza dek. Otobüsler ansızın hareket etti, içlerindeki herkes yolculuğunun sonuna biraz daha yaklaşıyor olmaktan dolayı rahatladı. Bazıları ise kendilerini şu anki durumlarında, daha sonra yaşayacakları haz sözüyle teselli ettiler: biftek ve böbrek sosisi, bir içki veya bir şehir restoranının dumanlı köşesinde bir domino oyunu gibi... Ah, evet, insan yaşamı Holborn'da bir otobüsün tepesindeyken oldukça katlanılır bir şeydir; polis yolda kolunu kaldırırken ve güneş sırtınıza vururken; ve eğer insanın, içine girmek üzere gizlediği bir kabuk diye bir şey varsa onu burada, Thames'ın kıyılarında buluruz, büyük caddelerin kesiştiği ve St. Paul's Katedrali'nin tıpkı salyangoz kabuğunun

tepesindeki o sarmal gibi hepsini tamamladığı o yerde. Jacob otobüsten indikten sonra basamaklarda biraz oyalandı, saatine baktı ve nihayet içeri girmeye karar verdi... Bu bir çaba mı gerektirir? Evet. Ruh halimizdeki bu değişiklikler bizi yorgun düşürür.

İçerisi loştur, beyaz mermer hayaletler sıkça buralarda gezinir, org onlara ardı ardına her daim ilahiler çalar. Bir çizmenin çıtırtısı duyulursa kötüdür; ondan sonrası düzen, disiplin. Zangoç değneğiyle hayatın pürüzlerini giderir. Tatlı ve kutsal olan, koronun melek gibi şarkıcılarıdır. Mermer omuzların etrafından ve kenetlenmiş parmakların arasından koronun ve orgun tiz sesleri hiç durmadan dolaşır. Ebedi cenaze ayini: istirahat. Yıllar yılı Prudential Society bürosunun basamaklarını fırçalamaktan yorgun düşmüş Bayan Lidgett, büyük Dük'ün mozolesinin altındaki sıraya oturdu, ellerini kavuşturdu, gözlerini yarı yarıya kapattı. Yaşlı bir kadın için muhteşem bir dinlenme yeriydi, büyük Dük'ün kemiklerinin hemen yanı başında; onun zaferleri kadın için hiçbir anlam ifade etmezdi, hatta adını da bilmezdi; yine de dışarı çıkarken karşıdaki küçük melekleri selamlamayı asla ihmal etmez, kendi mezarında da böyle melekler olsun isterdi, çünkü kalbin deriden perdesi çarpa çarpa açılmış ve oradan usulca huzur dolu düşünceler, tatlı melodiler çıkmıştı... Oysa jüt taciri ihtiyar Spicer hiç bu tür şeyler düşünmedi. Garipti ama ofisinin pencereleri kilise mezarlığına baktığı halde bu elli yılda hiç St. Paul's'e gitmemişti. "Hepsi bu mu? Eh, kasvetli, eski bir yer... Nelson'ın mezarı nerede? Şimdi vakit yok –tekrar gel– kutuya bir bozuk para... Hava yağmurlu mu, güzel mi? Eh, artık bir karar verse!" Çocuklar aylak aylak içeride gezinir –zangoç onları gönderir– ve diğeri ve diğeri... erkek, kadın, erkek, kadın, çocuk... bakışlarını yukarı dikerler, dudaklarını

büzerler, aynı gölge aynı yüzlere değer; kalbin deriden perdesi çarpa çarpa açılır.

St. Paul's'ün basamaklarından bakıldığında şundan daha kesin görünen bir şey yoktu ki her insan mucizevi bir biçimde ceket, etek, çizme, bir gelir ve bir amaca sahipti. Yalnızca Jacob, elinde Ludgate Hill'den aldığı Finlay'in Bizans İmparatorluğu kitabıyla diğerlerinden biraz farklı görünüyordu. Çünkü elinde bir kitap taşıyordu ve bu kitabı saat tam olarak dokuz buçukta kendi şöminesinin yanında açıp çalışacaktı, oysa bu kalabalıktan hiç kimse böyle bir şey yapmayacaktı. Onların evleri yoktu. Sokaklar onlarındı; dükkânlar, kiliseler, çok sayıda çalışma masası, uzanan ofis ışıkları, kamyonetler, caddenin yukarısına ağ gibi atılmış demiryolu onlarındı. Yakından bakacak olursanız üç yaşlı adamın birbirlerine yakın mesafede durarak sokak sanki onların oturma odasıymış gibi kaldırımda örümcekleri kovaladıklarını görürdünüz. Şurada ise duvara yaslanmış bir kadın duruyordu, gözlerini dikmiş boş boş bakıyordu, uzattığı ayakkabı bağcıklarını kimseye satmaya çalışmıyordu. Afişler de onlarındı, üzerlerindeki haberler de... Bir kasaba yerle bir olmuş, bir yarış kazanılmıştı. Evsiz insanlar, mavisi ve beyazını çelik tozları ve un ufak olmuş at pisliğinden yapılma bir tentenin örttüğü gökyüzünün altında geziniyorlardı.

Orada, yeşil abajurun altında Bay Sibley başını beyaz kâğıdın üzerine eğmiş, rakamları klasörlere geçiriyordu ve her masanın üstünde bir deste kâğıt yem gibi duruyordu ve bu günlük besin, hamarat dolmakalem tarafından yavaş yavaş tüketiliyordu. Belirli kalitede çok sayıda manto koridorlarda gün boyu içi boş bir halde asılı dururdu ama saat altıyı vurduğunda her biri tümüyle dolar ve küçük figürler ya pantolonlara girip bölünerek ya da tek bir katman halinde kalıba girerek kaldırımda gergin

bir halde hızla ilerler, sonra karanlığa dalıp kaybolurlardı. Kaldırımın altında toprağa gömülmüş, sarı ışıkla aydınlanan içi boş borular onları ebediyen şu veya bu yöne götürürdü ve emaye tabelalardaki büyük harfler yeraltı dünyasında, yerüstünün parklarını, meydanlarını ve sirklerini bildirirlerdi. "Marble Arch-Shepherd's Bush"; çoğu için Arch ve Bush her zaman mavi zemin üzerine beyaz harflerle yazılırdı. Yalnız tek bir yerde –bu Acton, Holloway, Kensal Rise, Caledonian Road olabilirdi– bu isim bir şeyler satın alınan dükknlar ve evler anlamına gelirdi. Bu evlerden birinde aşağı, sağa doğru, kaldırım taşlarının arasından budanmış ağaçların yetiştiği yerde, perdeli kare bir pencere ve bir yatak odası vardı.

Günbatımını epeyce geçe yaşlı, kör bir kadın açılır kapanır bir iskemleye oturmuş, sırtını Union of London & Smith's Bankası'nm taş duvarına dayamış, kollarının arasında kahverengi, kırma bir köpeği sımsıkı kavrayarak yüksek sesle şarkı söylüyordu. Sadaka için değil, hayır; neşeli, delişmen yüreğinin –günahkar, kararmış yüreğinin– derinliklerinden söylüyordu. Çünkü onu almaya gelen çocuk bir günahın meyvesiydi ve şimdi göğsüne bastırdığı köpeğiyle sırtını bankaya dayamış oturan annesinin sadaka dilenmeden söylediği coşkulu şarkısını sokak lambasının ışığı altında dinlemek yerine perdeleri çekilmiş odada, yatağında uyuyor olmalıydı.

Eve doğru yola koyuldular. Gri kilise kuleleri karşıladı onları; saçı ağarmış şehir, yaşlı, günahkar ve heybetli. Birbiri ardına yuvarlak veya sivri, gökyüzünü delen ya da yan yana kümelenen kuleler ve bürolar, rıhtımlar ve fabrikalar, tıpkı yelkenliler ve granit kayalıklar gibi kıyıya doluşmuşlardı; hacılar burada her daim ağır adımlarla yürür, ağır yük taşıyan mavnalar nehrin ortasında dinlenir; ve bazılarının inancına göre şehir fahişelerini sever.

Ancak anlaşılan o mertebeye çok azı ulaşır. Opera binasının kemerli kapısından onca faytondan biri bile doğuya dönmez ve küçük hırsız boş pazar yerinde yakalandığında siyah-beyaz ya da pembe gece kıyafetli hiç kimse fayton kapısına elini uzatıp yardım etmek veya kınamak için yolu tıkamazdı. Oysa Leydi Charles, hakkını vermek lazım, merdiveninden çıkıp Thomas á Kempis'i raftan alırken üzüntüyle iç çeker ve zihni, şeylerin karmaşıklığı üzerine kafa yorarken dalıp gidinceye dek uyuyamazdı. "Neden? Neden? Neden?" diye iç çekerdi. Genellikle en iyisi opera binasından yürüyerek gelmekti. Yorgunluk en güvenilir uyku ilacıydı.

Sonbahar mevsimi çok hareketliydi. Tristan haftada iki kez kilimini koltuk altından çekip yayıyordu; Isolde şalını, orkestra şefinin değneğiyle mucizevi bir duygu birliği içinde sallıyordu. Evin her yerinde pembe yüzler ve parıltılı göğüsler görülüyordu. Görünmez bir bedene bağlı, Kraliyet'e özgü bir el birden belirip kırmızı pervazda duran kırmızı-beyaz buketi aldığında İngiltere Kraliçesi, uğruna ölmeye değer bir isim gibi göründü. Güzellik, serada olan cinsi, (ki en kötü çeşidi değildir) localarda çiçek açmıştı. Her ne kadar büyük önem arz eden bir şey söylenmediyse de ve Walpole'un ölümünden bu yana; en olmadı Kraliçe Viktorya'nın bakanlarını selamlamak üzere gecelikle basamaklardan inişinden beri nüktenin güzel dudakları terk ettiği kanısı oluşmuşsa da, opera dürbününden görülen dudaklar kırmızı ve tapılasıydı. Kel, seçkin erkekler altın uçlu bastonlarıyla koltukların arasındaki kırmızı geçitte dolaştılar ve localardakilerle sohbeti, ancak ışıklar sönüp de orkestra şefi önce Kraliçe'yi sonra kel adamları selamladıktan ve topukları üzerinde dönüp değneğini havaya kaldırdıktan sonra bıraktılar.

Ardından iki bin yürek yarı karanlıkta hatırladı, bek-

lentiyle doldu, karanlık labirentlerde gezindiler. Clara Durrant, Jacob Flanders'a elveda dedi ve sembolik anlamda ölümün tatlılığını tattı; onun arkasında, locanın karanlığında oturan Bayan Durrant sertçe içini çekti ve Bay Wortley, İtalyan büyükelçisinin eşinin arkasındaki yerini değiştirdi, Brangaena'nın sesinin hafif kısık olduğunu düşündü. Salonda, başlarının epeyce yukarısında Edward Whittaker el fenerini gizlice minik partisyonuna tuttu; ve... ve...

Kısacası gözlemci, gözlemden boğulur. Bizi kaosa gömülmekten kurtarmak için doğa ve toplum aralarında anlaşarak bir sınıflandırma sistemi getirmişlerdir, ki bu da basitliğin kendisidir. Parterler, localar, amfitiyatro, salon. Kalıplar her gece doldurulur. Detayları ayırt etmeye gerek yoktur. Ama asıl zorluk baki kalır; insan seçmelidir. Her ne kadar İngiltere Kraliçesi olmak gibi bir dileğim olmasa da, ya da yalnızca bir anlığına isterim, Kraliçe'nin yanında oturmak isterdim. O zaman Başbakan'ın dedikodularını, kontesin fısıldamalarını, salonlar ve bahçelerle ilgili anılarını anlatışını duyardım. Seçkin insanların heybetli yüzleri, gizli şifrelerini saklamak içindir, yoksa neden bu kadar nüfuz edilemez olsunlar? İnsanın sahip olduğu şapkasını çıkarıp bir anlığına birininki, –herhangi birininki– İmparatorluğu yöneten bir kahraman olduğunu varsaymak ne tuhaftır; Brangaena şarkısını söylerken Sofokles'ten parçalara atıfta bulunmak ya da bir anlığına çoban kavalını çalarken köprüler ve su kemerleri görmek. Ama hayır, seçmemiz lazım. Bundan daha acımasız bir zorunluluk yoktur, daha büyük bir acıya yol açanı, daha kesin bir felaket getireni... Çünkü nereye yerleşirsem yerleşeyim sürgünde ölürüm: Whittaker kendi pansiyonunda, Leydi Charles malikanede.

Yedi şilin, altı penilik bir koltukta oturan, Wellington

burunlu bir genç adam opera sona erince taş merdivenlerden aşağı indi. Müziğin etkisinden dolayı hâlâ arkadaşlarından biraz uzakta durur gibiydi.

Gece yarısı Jacob Flanders kapısında bir tıkırtı işitti.

"Vay canına!" diye bağırdı. "İşte görmek istediğim adam!" ve daha fazla konuşmadan Jacob'm bütün gün aradığı dizeleri buldular; yalnız bunlar Vergilius'ta değil, Lucretius'ta çıktı.

"Evet, bu onun dikkatini çekecektir," dedi Bonamy, Jacob okumayı bitirince. Jacob heyecanlıydı. Makalesini ilk defa yüksek sesle okumuştu.

"Lanet domuz!" dedi, biraz aşırı bir coşkuyla; ama aldığı övgü başını döndürmüştü. Leedsli Profesör Bulteel, Wycherley'in bir kitabını, bazı edepsiz sözcükleri ve cümleleri çıkarttığını, kitabın adeta karnını deştiğini ve onları yalnızca yıldız işareti ile belirttiğini bildirmeden yayınlamıştı. Bu bir rezalet dedi Jacob, bir güven ihlali, düpedüz ahlak bekçiliği, sapkın bir zihnin ve iğrenç bir tabiatın ürünü. Aristofanes ve Shakespeare'den alıntı yapılmış. Modern yaşam reddedilmiş. Mesleki unvanla büyük bir oyun oynanmış ve bir öğrenim yuvası olarak Leeds alaya alınmış. Olağanüstü olan şey ise bu genç adamların kesinlikle haklı olmalarıydı; olağanüstüydü, çünkü Jacob daha yazdıklarını temize çekerken bile bunları kimsenin basmayacağını biliyordu; gerçekten de yazdıkları Fortnightly, Contemporary ve The Nineteenth Century'den geri gelmişti. Jacob da bunları annesinin mektuplarını, eski flanel pantolonlarını ve Cornwall pullu birkaç mektubu koyduğu kara, ahşap kutuya fırlattı. Kapak gerçeğin üzerine kapandı.

Üstünde, beyaz boyayla hâlâ okunur halde ismi yazılı olan bu kara, ahşap kutu oturma odasının uzun pencereleri arasında duruyordu. Ardında uzayıp giden sokak var-

dı. Yatak odası hiç kuşkusuz arka taraftaydı. Mobilyalar – üç hasır koltuk ve bir açılır kapanır masa– Cambridge'ten gelmişti. Bu evler (bu evin sahibesi Bayan Garfit'in kızı Bayan Whitehorn'du) yüz elli yıl önce falan inşa edilmişlerdi. Odalar biçimli, tavanlar yüksekti; kapının üstünde ahşaptan oyulma bir gül ya da koç kafatası bulunurdu. On sekizinci yüzyılın kendine özgü bir seçkinliği vardır. Ahududu rengine boyanmış kaplamalar dahi seçkindir...

"Seçkinlik." Bayan Durrant, Jacob Flanders'ın "seçkin görünümlü" olduğunu söylemişti. "Olağanüstü çekingen ama çok seçkin bir görünümü var," demişti. Onu ilk kez gören biri için bu kelime hiç şüphesiz uygundu. Koltuğunda geriye yaslanmış, dudaklarından piposunu alıp Bonamy'ye "Bu operaya gelince..." deyişi (çünkü artık edepsizlik konusunu kapatmışlardı)

"Bu Wagner denen adam..." seçkin, onun için doğal olarak kullanılabilecek sözcüklerden biriydi. Oysa ona bakıldığında operada hangi koltuğa oturduğunu söylemek güç olurdu: parter mi, loca mı, en üst balkon mu? Bir yazar? Kişisel farkındalığı zayıftı. Bir ressam ? Ellerinin biçiminde zevk sahibi olduğunu gösteren bir şeyler vardı (anne tarafından çok eski zamanları ve derin bir muğlaklığı barındıran bir aileden geliyordu). Ve ağzı... ama tüm bu boş uğraşlar içinde en kötüsü yüz hatlarının listelenmesidir. Tek kelime yeterli. Ama ya insan onu bulamazsa?

Clara Durrant günlüğüne "Jacob Flanders'tan hoşlanıyorum," diye yazdı. "Bu dünyadan öylesine kopuk ki... Kendine hiçbir hava katmaya çalışmıyor, insan ona dilediğini söyleyebilir, yine de ürkütücü, çünkü..." Ama Bay Letts bir şilinlik günce defterinde yazmak için çok az yer ayırmıştı. Clara da çarşamba gününün hakkını çiğneyecek biri değildi. Kadınların en mütevazısı, en samimisi!

"Hayır, hayır, hayır," diye iç geçirdi, seranın kapısında durarak "bozma; berbat etme," ... neyi? Son derece mükemmel bir şeyi.

Ama bu ancak bir genç kadının diliydi, seven ve sevmekten sakınan bir kadının dili. O temmuz sabahı yaşadığı anın hiç bozulmadan sonsuza dek sürmesini dilemişti. Ama anlar geçer giderdi. Mesela Jacob şu anda gittiği bir gezintiyle ilgili bir hikâye anlatıyordu; kaldığı hanın adı "Kaynayan Tencere"ydi, ev sahibesinin ismi düşünülecek olursa... Buna kahkahalar atarak güldüler. Esprisi müstehcendi.

Julia Eliot da onun için "sessiz genç adam," demişti. Başbakanlarla yemek yemiş bir insan olarak hiç şüphesiz şunu kastetmişti: "Eğer bu dünyada başarılı olacaksa dilinin çözülmesi lazım."

Timothy Durrant hiçbir yorumda bulunmadı.

Hizmetçi kız oldukça cömertçe ödüllendirildiğini gördü.

Bay Sopwith'in görüşü Clara'nınki gibi duygusaldı, ama çok daha ustalıkla ifade edilmişti.

Betty Flanders, Archer'a karşı romantik, John'a karşı şefkatliydi; Jacob'm evdeki sakarlıklarına karşı ise akıl almaz derecede öfkeliydi.

Kaptan Barfoot onun oğulları içinde en çok ondan hoşlanıyordu, ama nedenini söylemeye gelince...

O halde anlaşılan erkekler ve kadınlar eşit ölçüde hatalıdır. Görünen o ki hemcinslerimize dair derinlikli, tarafsız ve tümüyle adil bir görüş tam anlamıyla bilinmemektedir. İster erkek, ister kadın olalım. İster soğuk, ister duygusal olalım. İster genç, isterse yaşlanmakta olalım. Her durumda hayat bir gölgeler dizisidir ve onları böyle hevesle neden kucakladığımızı, gölge oldukları halde uzaklaşmalarını neden bu denli ızdırapla seyrettiğimizi

ise Tanrı bilir. Peki, eğer bu; ve bundan çok daha fazlası-doğruysa, pencerenin köşesinde ani bir tasavvurla, koltukta oturan genç adamı dünyadaki her şeyden daha gerçek, daha güvenilir ve en iyi bildiğimiz biriymiş gibi gördüğümüzde neden şaşırırız? Neden gerçekten de? Çünkü bir an sonrasında onun hakkında hiçbir şey bilmeyiz.

İşte görme biçimimiz böyledir. Sevgimizin koşulları böyledir.

("Yirmi iki yaşındayım. Neredeyse ekim sonu. Hayat çok güzel, etrafta ne yazık ki bunca aptal olmasına rağmen. İnsan kendini bir şeylere adamalı –Neye adayacağını artık Tanrı bilir. Her şey gerçekten çok keyifli– sabahları uyanıp frak giymek dışında.")

"Pekâlâ Bonamy, Beethoven hakkında ne diyeceksin?"

("Bonamy inanılmaz bir adam. Neredeyse her şeyi biliyor –İngiliz Edebiyatı hakkında benden daha bilgili değil– ama tüm o Fransızları okumuş.")

"Bana kalırsa saçma konuşuyorsun, Bonamy. Ne dersen de, zavallı ihtiyar Tennyson..."

("İşin aslı, insana mutlaka Fransızca öğretilmeli. Şimdi, sanıyorum, yaşlı Barfoot annemle konuşuyordur. O da kesinlikle tuhaf bir ilişki. Ama Bonamy'yi orada tasavvur edemiyorum. Lanet olasıca Londra!) çünkü pazar arabaları hantal hantal sokaktan geçiyordu.

"Cumartesi günü bir yürüyüşe ne dersin?"

("Cumartesi ne vardı?")

Sonra cebinden not defterini çıkartıp Durrantların parti vereceği gecenin gelecek hafta olduğundan emin oldu.

Fakat tüm bunlar pekâlâ doğru da olsa –ki Jacob öyle düşündü ve konuştu, o nedenle bacak bacak üstüne attı, piposunu doldurdu, viskisini yudumladı, not defterine

baktı, bakarken saçlarını karıştırdı– ikinci bir kişiye asla aksettirilemeyecek, yalnızca Jacob'm kendisinin kaydettiği bir şeyler kalır. Ayrıca bunun bir kısmı Jacob değil, Richard Bonamy'dir; bu oda, o pazar arabaları, o saat, tarihin o anı. Bir de cinsiyetin etkisi vardır; erkek ve kadın arasında nasıl da dalgalı, titrek bir halde asılı durur; şurada bir vadi, şurada bir tepe varmış gibi, oysa belki de gerçekte her şey elim kadar düzdür. Doğru kelimeler bile onların üzerinde yanlış bir aksan bırakır. Ama bir şey insanı sürekli titreşerek vızıldamaya sevk eder, gizem mağarasının ağzında bir atmaca güvesi gibi, Jacob Flanders'a sahip olmadığı her türden niteliği bahşeder. Oysa oturmuş Bonamy'yle konuşurken söylediklerinin yarısı tekrarlanamayacak denli sıkıcıydı, tanınmamış insanlar ve Parlemento hakkında anlattıkları çok manasızdı. Geriye kalan şey ise daha çok bir tahmin yürütme meselesidir. Yine de onun üzerinde titreşerek asılı kalırız.

"Evet," dedi Kaptan Barfoot, piposunu Betty Flanders'ın şöminesinin ızgaralığına vurup paltosunu ilikleyerek. "Bu işi ikiye katlar ama benim için sorun değil."

Kaptan artık belediye meclisi üyesiydi. İkisi de geceye baktılar, Londra'nın gecesiyle aynıydı, yalnızca bu çok daha şeffaftı. Kasabadaki kilise çanları saat on biri çalıyordu. Denizdeki rüzgâr dinmişti. Bütün yatak odası pencereleri karanlıktı –Pageler uyuyordu, Garfitler uyuyordu, Cranchler uyuyordu– oysa o saatte Londra'da, Parliament Hill'de Guy Fawkes'ı yakıyorlardı.

6

Alevler iyice büyümüştü.

"St. Paul's'e bakın!" diye bağırdı biri.

Odunlar tutuştuğunda Londra şehri ansızın aydınlandı, ateşin diğer tarafında ağaçlar vardı. Sarı ve kırmızıya boyanmışçasına taze ve canlı bir halde beliren yüzlerin içinde en dikkat çekeni bir kızın yüzüydü. Alevlerin ışığının yarattığı illüzyonla sanki bedeni yokmuş gibi görünüyordu. Yüzünün ovali ve saçları ateşin yanında, fondaki kara boşlukta asılı kalmış gibiydi. Işığın parıltısından gözleri kamaşmışçasma mavi-yeşil gözlerini alevlere dikmiş bakıyordu. Yüzündeki her kas gerilmişti. Onun böyle bakakalışında hüzünlü bir yan vardı. Yirmi-yirmi beş arası bir yaştaydı.

Dalgalanan karanlıktan bir el çıkıp kafasına koni şeklinde beyaz bir palyaço şapkası koydu. Kız gözlerini alevlerden ayırmadan kafasını salladı. Üstünde favorili bir yüz belirdi. Bu arada ateşe iki tane masa bacağıyla bir kucak dal ve yaprak attılar. Tümü birden alev aldı ve çok gerideki yüzleri aydınlatarak ortaya çıkardı: yuvarlak, solgun, sakallı, sakalsız, bazısı melon şapkalı, hepsi dikkat kesilmiş; dalgalanan beyaz dumanın arasında süzülen St. Paul's ve yanında dar, kâğıt beyazlığında, yangın tüpüne benzeyen iki üç kule de göründü.

Alevler ahşabın arasında debelenip kükrercesine yukarı çıktığında –Tanrı bilir nereden– kovalarca su, cilalanmış kaplumbağa kabuğu gibi güzel, içi boş şekiller yaratarak ateşe savruldu; tekrar tekrar savruldu, ta ki sönen ateşten arı sürüsünü andıran tıslamalar duyulana dek ve ardından bütün yüzler de alev gibi sönüp kayboldu.

"Ah, Jacob," dedi kız, karanlıkta tepeyi ağır adımlarla çıkarlarken, "korkunç derecede mutsuzum!"

Diğerlerinin kahkaha sesleri duyuldu: yüksek, alçak; kiminin önden, kiminin sonradan.

Otelin yemek salonu parlak ışıklarla aydınlatılmıştı. Masanın bir ucunda alçıdan yapılma bir geyik kafası, diğer ucunda Guy Fawkes'ı temsilen karartılıp kırmızılaştırılmış bir Romalı büstü duruyordu. Bu gece, Guy Fawkes'ın gecesiydi. Salondakiler metrelerce kâğıttan gülle birbirlerine bağlanmıştı; öyle ki sıra, ellerini çaprazlayıp "Auld Lang Syne"i söylemeye gelince pembeli sarılı bir çiçek kordonu masa boyunca yükselip indi. Çok sayıda yeşil şarap kadehi tokuşturuldu. Genç bir adam ayağa kalktı, Florinda masadaki morumsu kürelerden birini alıp adamın kafasına doğru fırlattı. Küre parçalanıp tuzla buz oldu.

Florinda yanında oturan Jacob'a dönerek "Korkunç derecede mutsuzum!" dedi.

Masa, sanki görünmez bacakların üstünde çabucak salonun kenarına çekildi. Kırmızı kumaş ve iki saksı begonville süslenmiş bir laterna vals müziği çalmaya başladı.

Jacob dans edemiyordu. Ayakta, duvara yaslanarak piposunu tüttürdü.

Dans edenlerden iki kişi diğerlerinin yanından ayrılarak Jacob'ın önünde durdular. Epeyce eğilerek onu selamladıktan sonra "Bizce siz şimdiye dek gördüğümüz en güzel adamsınız," dediler.

Başına kâğıt çiçeklerden taç yaptılar. Birisi beyaz ve yaldızlı bir koltuk getirip Jacob'ı üstüne oturttu. İnsanlar yanından geçerlerken omzuna camdan üzümler astılar, ta ki Jacob kaza yapmış bir geminin başındaki süs gibi görünene dek. Florinda da onun dizine yaslandı ve başını yeleğinin içine gömdü. Jacob bir eliyle ona sarıldı, diğer eliyle piposunu tuttu.

Jacob, kasım ayının altısında, sabah dört-beş arası, Timmy Durrant'la kol kola Haverstock Hill'den aşağı doğru yürürken "Haydi şimdi aklı başında bir şeylerden konuşalım," dedi.

Eski Yunanlar –evet, buydu konuştukları– her şey söylenip yapıldıktan sonra, insan ağzını Çin ve Rus da dahil olmak üzere dünyadaki tüm edebiyatlarla çalkaladığında (ama bu Slavlar medenileşmemişti) ağızda kalan tat Yunanca olur. Durrant, Aeschylus'tan; Jacob ise Sofokles'ten alıntılar yaptı. Doğruydu, söylediklerini hiçbir Yunan anlayamaz, hiçbir profesör hatalarını uyarmadan duramazdı. Ama önemi yoktu, şafak vakti Haverstock Hill'de bağırarak okumadıktan sonra eski Yunanca neye yarardı? Ayrıca Durrant, Sofokles'i; Jacob da Aeschylus'u şimdiye dek okunurken hiç işitmemişlerdi. Kibirli ve muzaffer bir havadaydılar, ikisine de sanki dünyadaki bütün kitapları okumuşlar; her günahı, tutkuyu ve hazzı biliyorlarmış gibi geliyordu. Medeniyetler etraflarında, koparılmaya hazır çiçekler gibi duruyordu. Çağlar, ayaklarına deniz yolculuğuna uygun dalgalar gibi hafifçe çarpıyordu. İki genç adam tüm bunları düşünürken sisin arasında, lambaların ışığında beliren Londra'nın gölgelerini gördüler ve Yunanistan'ı yeğlediler.

"Muhtemelen," dedi Jacob, "dünyada Yunanların ne demek istediklerini anlayan yalnızca biziz."

Cilalanmış semaverleri olan ve tezgah boyunca küçük lambaların yandığı bir büfede kahve içtiler.

Büfeci adam Jacob'ı ordudan bir beyefendi sanarak ona Cebelitarık'taki oğlundan bahsetti. Jacob, İngiliz ordusuna küfredip Wellington Dükü'nü övdü. Ardından yine Yunanları konuşarak tepeden aşağıya yürüdüler.

Aslında, düşünülecek olursa bu Yunan sevgisi tuhaf şeydi; böylesi bir belirsizlikte gelişen, çarpıtılmış, yıldı-

rılmış, yine de ansızın fırlayıp boy gösteren, özellikle kalabalık yerlerden çıkınca veya yazıyla bıkkınlık getirecek denli haşır neşir olduktan sonra, ya da ay tepelerin dalgaları arasında süzüldüğünde veya boş, renksiz, verimsiz Londra günlerinde tıpkı bir ilaç gibi, temiz bir yaprak gibi, hep bir mucize gibi ortaya çıkması... Jacob ancak bir piyeste dili kekeleyerek konuşabilecek kadar Yunanca biliyordu. Antik çağ tarihi hakkında hiçbir şey bilmiyordu. Yine de Londra'da dolaşırken ona, Akropol'e giden yoldaki döşeme taşlarını çınlatıyorlarmış gibi geldi ve eğer Sokrates onların gelişini görseydi hemen ayaklanıp "Benim güzel dostlarım," derdi. Çünkü Atina'ya özgü tüm duygular kendisine tam anlamıyla uyuyordu: özgür, cesur ve coşkulu... Kız iznini almadan ona Jacob diye seslenmişti. Dizine oturmuştu. Yunanlar zamanında, tüm iyi kadınlar da böyle davranırlardı.

O sırada tereddütlü, titrek, kederli bir feryat etrafa yayıldı; kendini ortaya çıkaracak gücü yokmuş gibiydi, yine de cılız bir sesle sürdü. Bu sesin ardından arka sokaklardaki kapılar asık bir yüzle açıldı ve işçiler hantalca yürüyerek dışarı çıktılar.

Florinda kustu.

Bayan Durrant'ı her zamanki gibi uyku tutmamıştı. Inferno'daki bazı dizelerin yanma işaret koyuyordu.

Clara yastıklarına gömülmüş bir halde uyuyordu. Tuvalet masasında darmadağınık güller ve bir çift uzun beyaz eldiven vardı.

Başında hâlâ koni biçimli beyaz palyaço şapkası duran Florinda kustu.

Yatak odası bu tür felaketler için uygun görünüyordu: ucuz, hardal renkli, yarı tavan arası, yarı stüdyo, tuhaf bir biçimde gümüş renkli kâğıt yıldızlarla süslenmiş, etrafta Galler'e özgü kadın şapkaları ve duvardaki gaz lambala-

rından sarkan tesbihler... Florinda'nın hikâyesine gelince... İsmi ona, bir ressam tarafından, 'genç kızlığının çiçeğinin henüz koparılmamış olduğu' manası düşünülerek verilmişti. Bu doğruysa bile sonuçta bir soyadı yoktu. Ebeveynlerine dair ise sadece, altında babasının yattığını söylediği bir mezar taşı fotoğrafı vardı. Bazen mezarın büyüklüğü üzerine kafa yorardı, söylentiye göre Florinda'nın babası kemiklerinin sürekli büyümesi yüzünden ölmüştü, buna hiçbir çare bulunamamıştı. Bu annesinin, kraliyet ailesinden birinin sırdaşlığına nail olduğu ve arada bir Florinda'nm da aslında bir prenses olduğu fikri gibi bir şeydi ama çoğunlukla sarhoşken. İşte böyle terk edilmiş, üstelik kederli gözleri ve çocuksu dudağıyla güzel de olan Florinda bekaret hakkında çoğu kadından daha fazla konuşurdu. Ya yalnızca bir gece önce kaybetmiş olurdu ya da ona canından çok değer verirdi; hangisi olduğu, konuştuğu erkeğe göre değişirdi. Ama hep erkeklerle mi konuşurdu? Hayır, sırdaşı bir kadın vardı: Stuart Ana. Stuart, kadının da ifade ettiği üzere bir kraliyet hanedanının ismiydi, ama bunun ne anlama geldiğini ve kadının ne tür bir iş yaptığını kimse bilmezdi. Bilinen şeyler, Bayan Stuart'ın her pazartesi sabahı posta havaleleri aldığı, bir papağanı olduğu, ruhların göçüne inandığı ve çay yapraklarına bakarak geleceği okuyabildiğiydi. Tıpkı pansiyonun kirli duvar kâğıdı gibi Florinda'nın bekaretinin ardında duruyordu.

Florinda ağladı, sonra bütün günü sokaklarda dolaşarak geçirdi. Chelsea'de durup nehrin akışını seyretti, mağazaların bulunduğu sokaklarda ağır ağır gezindi, otobüslerde çantasını açıp yanaklarını pudraladı; aşk mektuplarını A.B.C Kafe'deki sütlüğe dayayarak okudu; şekerliğin içinde cam parçası buldu, garson kadını onu zehirlemeye çalışmakla suçladı, genç erkeklerin gözlerini dikip ken-

disine baktıklarını iddia etti ve akşama doğru kendisini Jacob'ın sokağında ağır ağır yürürken buldu; o an şu Jacob denen adamı pis Yahudilerden daha fazla beğendiğini fark etti, masasına oturdu (Jacob, Müstehcenlik Etiği üzerine yazdığı denemesini temize çekiyordu), eldivenlerini çıkardı ve Jacob'a, Stuart Ana'nın, kafasına çaydanlık örtüsüyle nasıl vurduğunu anlattı.

Jacob onun bakireyim sözüne inanıyordu. Florinda şöminenin yanına oturup ünlü ressamlar hakkında gevezelik etti. Babasının mezarının bahsi geçti. Delişmen, naif ve güzel görünüyordu, Yunan kadınları da böyle diye düşündü Jacob, buydu hayat; kendisi bir erkek, Florinda ise bir bakireydi.

Florinda kolunun altında Shelley'nin şiir kitaplarından biriyle çıktı. Bayan Stuart'ın sık sık ondan bahsettiğini söyledi.

Masumlar olağanüstüydü. Bu kızın kendisinin, söylediği tüm yalanların ötesinde olduğuna inanmak (çünkü Jacob bunlara tümüyle inanacak kadar aptal değildi); hiçbir yere demir atmamış hayatına imrenerek hayret etmek –kendi hayatı, onunkine kıyasla ehlileştirilmiş, hatta münzevi görünüyordu– elinin altında ruhun tüm hastalıklarına karşı etkili bir ilaç gibi Adonais'i ve Shakespeare'in oyunlarını bulundurmak; onun tarafında coşkunun, kendi tarafında koruyuculuğun ağır bastığı bir yoldaşlık ilişkisi kurmak, fakat eşit bir ilişki kurmak (çünkü Jacob kadınların erkeklerle aynı olduğunu düşünüyordu)... bu tür bir masumiyet yeterince olağanüstüydü ve belki de o kadar aptalca değildi.

Florinda o gece eve gidince önce saçını yıkadı, sonra Shelley'yi açıp çikolatalı fondan yedi. Doğruydu, fena halde sıkılmıştı. Tanrı aşkına, bu ne *hakkındaydı* böyle? Bir tane daha fondan yemeden sayfayı çevireceğine dair

kendisiyle iddiaya girmesi gerekmişti. Sonunda da uyuyakaldı. Ama zaten uzun bir gün geçirmişti, Stuart Ana da kafasına çaydanlık örtüsünü fırlatmıştı. Sokaklarda insanı zorlayan görüntüler vardır ve Florinda tam bir cahil olsa da, kendi aşk mektuplarını dahi doğru bir biçimde okumayı hiçbir zaman öğrenmeyecek olsa da yine de duyguları vardı, bazı erkekleri diğer erkeklerden daha fazla beğeniyordu ve hayatın arzularını yerine getirmeye tümüyle hazırdı. Bakire olup olmaması önemli bir mesele gibi görünmüyordu. Eğer ki hayattaki tek önemli mesele bu değilse...

Florinda gidince Jacob huzursuz oldu.

Gece boyunca erkekler ve kadınlar bilindik yerlere doluşmuşlardı. Eve geç dönenler en saygın banliyölerde dahi panjurlara vuran gölgeleri görebiliyorlardı. Karda ve siste âşık bir çifte rastlanmayan tek bir köşe yoktu. Bütün oyunlar aynı konu üzerinde dönüyordu. Otellerin yatak odalarında neredeyse her gece bu yüzden kafalara kurşunlar sıkılıyordu. Beden zarardan kurtulsa bile kalp mezara nadiren yara almadan giriyordu. Tiyatrolarda ve popüler romanlarda başka konulara pek az yer veriliyor, en çok bu konu işleniyordu. Yine de bu meselenin hiçbir önemi yok diyorduk.

Shakespeare ve Adonais'le, Mozart ve Piskopos Berkeley'le –istediğinizi seçin– gerçek gizlenir ve çoğumuz için geceler saygın bir biçimde geçer ya da ancak bir yılanın çimenlerde kayarken yarattığı türden bir sarsıntıyla geçer. Ama sonra bu gizleyiş kendiliğinden dikkati harften ve sesten başka yöne çeker. Florinda'nm bir zihni olsaydı bizim yapabileceğimizden daha açık gözlerle okuyabilirdi. O ve onun türü meseleyi, her gece yatmadan önce elleri yıkamak gibi önemsiz bir ıvır zıvıra dönüştürerek çözmüşlerdi. Buradaki tek güçlük suyunuzu

sıcak mı yoksa soğuk mu tercih etmenizden ibaretti. Buna karar verilince zihin, üşüşen düşüncelerle boğuşmak zorunda kalmadan kendi işine bakabilirdi.

Ama Jacob'ın aklına, akşam yemeğinin ortasında, Florinda'nm bir zihni var mı sorusu takıldı.

Restoranda küçük bir masada oturuyorlardı.

Florinda dirseklerini masaya dayamış, çenesini avuçlarının içine almıştı. Pelerini arkasından kaymıştı. Üstündeki parlak boncuklarla bezenmiş altın ve beyaz renkli giysisiyle ortaya çıkmıştı. Yüzü bedeninden tıpkı bir çiçek gibi açmıştı; masumdu, çok az boyalıydı; gözleri samimi bir havayla etrafta dolaşıyor ve ağır ağır Jacob'ın üzerine yerleşip orada dinleniyordu. Bir yandan da konuşuyordu: "O Avustralyalının çok önce benim odamda bıraktığı büyük siyah kutuyu hatırlıyor musun?...Bence kürk gerçekten de kadını yaşlı gösteriyor... Şimdi içeri giren Bechstein... Küçük bir çocukken nasıl görünüyordun merak ediyorum, Jacob."

Ekmeğinden küçük bir ısırık alıp ona baktı.

"Jacob, sen tıpkı şu heykeller gibisin... British Museum'da çok güzel şeyler olduğunu düşünüyorum, ya sen? Bir sürü güzel şey..." Rüyada gibi konuşuyordu. Salon gitgide doluyor, sıcaklık artıyordu. Bir restorandaki konuşma sersemlemiş bir uyurgezer konuşması gibidir, bakılacak onca şey vardır, onca gürültü, başkalarının konuşmaları... İnsan kulak misafiri olabilir mi? Ah, ama *bizi* duymamalılar.

"Şu, Ellen Nagle'a benziyor... şu kız..." gibi.

"Seni tanıdığımdan beri çok mutluyum, Jacob. Sen çok *iyi* bir adamsın."

Salon doldukça doldu; insanların sesleri, bıçakların tıkırtıları arttıkça arttı.

"Eh, görüyorsun, kızı böyle konuşmaya iten şey..."

Florinda birden sustu. Diğer herkes de sustu.

"Ya-rın... Pazar günü... bu berbat bir... bana diyorsun ki... git o halde!" Çaaat! Ve hışımla çıktı.

Bu gitgide yükselen ses yanlarındaki masadan geliyordu. Kadın tabakları yere savurdu. Adam orada tek başına kaldı. Herkes gözünü dikip baktı. Sonra...

"Zavallı adam, böyle oturup ona bakmamalıyız. Ne gidişti ama! Kadının ne dediğini duydun mu? Vay canına, adam aptala döndü! Herhalde beklentisine karşılık vermedi. Masa örtüsüne onca hardal döküldü. Garsonlar gülüyor."

Jacob bu arada Florinda'yı gözlemledi. Kız öylece oturmuş yan masaya bakarken yüzünde ürkütücü derecede beyinsiz bir ifade varmış gibi göründü.

Siyah kadın hışımla çıktı, şapkasındaki adeta dans eden tüyüyle birlikte . Yine de bir yerlere gitmek durumundaydı. Gece, içine batacağınız ya da bir yıldız gibi süzüleceğiniz fırtınalı, kara bir okyanus değildir. İşin aslı, yağmurlu bir kasım gecesiydi. Soho'nun lambaları, kaldırımın üstünde büyük, kaygan ışık öbekleri oluşturuyordu. Ara sokaklar kapı aralıklarına yaslanan erkek ve kadınları gizleyecek denli karanlıktı. Bir kadın, Jacob ve Florinda yaklaşırlarken karanlıktan sıyrılıp dışarı çıktı.

"Kadın eldivenini düşürdü," dedi Florinda.

Jacob adımlarını hızlandırarak eldiveni alıp kadına verdi.

Kadın hararetle ona teşekkür etti, fakat tekrar aynı yolu geri dönüp eldivenini tekrar düşürdü. Peki neden? Kimin için? Bu arada öteki kadın nereye gitmişti? Ya adam?

Sokak lambaları bize bunun cevabını verecek kadar uzakları aydınlatmıyordu. Sesler; öfkeli, şehvetli, çaresiz, tutkulu sesler kafese konmuş hayvanların gece seslerinden pek de farklı değildi. Yalnızca onlar ne hayvandı ne

de kafestelerdi. Bir adamı durdurun, ona yolu sorun, size söyleyecektir ama insan ona yolu sormaya korkar. İnsanın korktuğu nedir? İnsan gözüdür. Ansızın kaldırım daralır, yarık büyür. İşte! İçine girdiler; erkek de kadın da. İleride, övgüye değer güvenilirliğinin reklamını aşikâr bir biçimde yapan bir pansiyon, perdesiz camlarının ardında Londra'nın esenliğine dair tanıklığını sunuyordu. Orada, iyice aydınlatılmış yerde hanımefendi ve beyefendi gibi giyinmiş insanlar bambu koltuklarda oturuyorlardı. İşadamlarının dul eşleri zahmetli bir şekilde, hakimlerle akraba olduklarını kanıtlamaya çalışıyorlardı. Kömür tüccarlarının eşleri ise hemen cevabı yapıştırarak babalarının özel arabacıları olduğunu söylüyorlardı. Bir uşak kahve getirdi, nakış sepetini kaldırmaları gerekti. Ve benzeri şeyler... karanlığa tekrar dönünce, şurada satışa sunulmuş bir kızı, burada kibritten başka satacak şeyi olmayan yaşlı bir kadını geçip metro istasyonundaki kalabalıktan, türbanlı kadınların yanından, ve nihayet kimsenin değil ama kapalı kapıların yanından, oymalı kapı dikmelerinden ve yalnız bir polisin yanından geçen Jacob, kolunda Florinda'yla odasına ulaştı, ışığı yaktı ve tek kelime etmedi.

"Bu halinden hoşlanmıyorum," dedi Florinda.

Problem çözümsüzdür. Bedenin dizginleri beynin elinde. Güzellik, aptallıkla el ele. Florinda orada oturmuş, kırılan hardal kabına baktığı gibi gözlerini dikerek ateşe bakıyordu. Jacob müstehcenliği savunmasına rağmen onu bu ham haliyle sevdiğinden emin olamadı. Erkek toplumuna, kapalı odalara ve klasik eserlere şiddetli bir tepki içindeydi ve hayatı böyle biçimlendiren kim olursa büyük bir öfkeyle ona saldırmaya hazırdı.

Sonra Florinda elini onun dizine koydu.

Sonuçta onun bir suçu yoktu. Ama bu düşünce Jacob'ı kederlendirdi. Bizi yaşlandıran ve öldüren şey felaketler,

cinayetler, ölümler ve hastalıklar değildir; insanların bakma, gülme ve otobüslerin basamaklarını hızla çıkma biçimleridir.

Aptal bir kadında her bahane işe yarardı. Florinda'ya başının ağrıdığını söyledi.

Ama Florinda ona bir şey demeden, yarı tahmin ederek, yarı anlayarak, belki de özür dileyerek, her nasılsa Jacob'ın söylediği gibi "Benim bir suçum yok," diyerek düzgün, güzel vücudu ve kabuğunun içindeki bir istiridyeyi andıran yüzüyle ona baktığında Jacob tecritlerin ve klasiklerin bir faydası olmadığını anladı. Problem çözümsüzdür.

7

O sıralarda Doğu'yla ticaret yapan bir firma piyasaya suya değince açılan küçük kâğıt çiçekler sürmüştü. Yemekten sonra el yıkama kaselerini kullanma âdeti olduğundan bu yeni keşif mükemmel derecede faydalı bulunmuştu. Küçük, renkli çiçekler kaselerdeki bu korunaklı göllerde yüzüp kayıyor; yumuşak, kaygan dalgaların üstünde duruyor, bazen de batıyor ve camın dibine çakıl taşları gibi diziliyorlardı. Dikkatli ve güzel bakan gözler, onların kaderlerini seyrediyordu. Kalpleri birleştirmeye ve yuva kurmaya katkı sağlayan şey, elbette büyük bir buluştur. Kâğıt çiçeklerin faydası da bundan daha az değildi.

Fakat bunların, doğanın çiçeklerini yerinden ettikleri düşünülmemeliydi. Özellikle güller, zambaklar ve karanfiller vazoların kenarından başlarını uzatıp yapay akrabalarının parlak yaşamlarını ve hızla gelen sonlarını izliyorlardı. Bu gözlem Bay Stuart Ormond'a aitti ve büyüleyici bulunmuştu, zaten Kitty Craster'ın altı ay sonra onunla evlenmesinin temelini de bu atmıştı. Gerçek çiçeklerden asla vazgeçilemez. Zaten vazgeçilebilseydi insan yaşamı bambaşka bir hal alırdı. Çünkü çiçekler solar; en kötüsü de krizantemlerdir, gece boyunca kusursuz olurlar ama sabaha sararır, solarlar, bakmak istenmeyecek bir hal alırlar. Tümünün içinde, fiyatı yüksek de olsa parasının karşılığını en iyi karanfiller verir. Buradaki soru, onları telle bağlamanın doğru olup olmadığıdır. Bazı dükkânlar bunu önerir. Zaten bir dansta onları tutmanın tek yolu budur ama salon çok sıcak olmadığı müddetçe yemek partilerinde bunun gerekli olup olmadığı ayrı bir tartışma

konusu. Yaşlı Bayan Temple kaseye bir tane –yalnızca bir tane– sarmaşık yaprağı koymayı tavsiye ederdi. Bunun suyu günlerce temiz tuttuğunu söylüyordu. Ama yaşlı Bayan Temple'm yanıldığını düşünmek için geçerli bazı nedenler var.

Üstlerine isimlerin yazıldığı küçük kartlar ise çiçeklerden daha ciddi bir problemdir. Onlar için, Waterloo Savaşı'nı kazanmamızı sağlayandan daha fazla atın bacağı telef olmuş, daha fazla arabacının hayatı israf edilmiş, mükemmel öğle sonrası vaktinin daha fazla saati boş yere harcanmıştı; üstelik bir de bunun için para verilmişti. Bu küçük şeytanlar, savaşın kendisi kadar çok ertelemelere, felaketlere ve kaygılara yol açmışlardı. Bayan Bonham kimi zaman evden yeni çıkmış olur kimi zamansa evdedir. Fakat bu kartların kullanımı bırakılsa da –ki pek mümkün görünmüyordu– hayatta fırtınalar yaratan, verimli sabahların düzenini bozan ve öğle sonrasının dengesini sarsan, başa çıkılmaz güçler vardır: terziler ve şekerci dükkânları gibi. Altı metre ipek bir vücudu sarmaya yeter, ama bununla altı yüz model tasarlanır ve onun iki katı kadar da farklı renk denenirse ne olur? Bir de bu işin ortasında acil bir mesele daha vardır: üstünde yeşil krema öbekleri olan, kenarı badem ezmesiyle çevrilmiş tatlı. Bu henüz gelmemişti.

Flamingo saatler gökyüzünde usul usul kanatlarını çırptılar. Ama arada bir kanatlarını sistemli bir şekilde zifiri karanlığa daldırdılar; örneğin Notting Hill'de ve Clerkenwell'in varoşlarında. İtalyancanın gizli bir sanat olarak kalmasına ve piyanonun hep aynı sonatı çalmasına şaşmamak lazım. Dul, altmış üç yaşında, beş şilinlik yardım parasıyla ve Messrs Mackie's'in boyahanesinde çalışan, kışları göğüs ağrısı çeken tek oğlunun desteğiyle geçinen Bayan Page'e bir çift lastikli çorap alabilmek için;

Bay Letts'in günlüğüne havanın iyi, çocukların şeytan ve Jacob Flanders'm dünyadan kopuk olduğunu yazan aynı yuvarlak, basit elin mektuplar yazıp sütunlar doldurması gerekti. Sonuçta Clara Durrant çorapları temin etti, sonatı çaldı, vazoları doldurdu, tatlıyı getirdi, kartları bıraktı ve el yıkama kaselerinde yüzdürülen kâğıt çiçekleri, o büyük buluşu gördüğünde kısa ömürlerine en çok hayret edenlerden biri de o oldu.

Bu olayı kutlayacak şairler de eksik değildi. Örneğin Edwin Mallett şu dizeyle biten bir şiir yazmıştı:

"Ve Chloe'nin gözlerinde korkunç sonlarını okudular."

Clara bunu ilk okuyuşunda yüzü kızardı, ikincisinde ise ismi Clara iken Chloe demenin tam da ona göre olduğunu söyleyerek kahkaha attı. Gülünç delikanlı! Ama yağmurlu bir sabah, saat on-on bir arası Edwin Mallett hayatını ayaklarının önüne serdiğinde odadan koşarak çıkıp yatak odasına kapandı. Timothy aşağıda, onun hıçkırıkları yüzünden bütün sabah çalışamadı.

"Doyasıya eğlenmenin sonucu," dedi Bayan Durrant sertçe, aynı ismin baş harfleriyle işaretlenmiş dans programına göz gezdirerek. Daha doğrusu bu defa farklı harfler vardı: E. M. yerine R. B. yazılıydı; yani şimdi Richard Bonamy'nin, şu Wellington burunlu delikanlının ismi geçiyordu.

"Ama ben öyle burnu olan bir adamla asla evlenemem," dedi Clara.

"Saçma," dedi Bayan Durrant.

"Ama ben de çok katıyım," diye düşündü sonra. Çünkü tüm neşesini yitiren Clara dans programını yırtıp şöminenin paravanasına fırlatmıştı.

İşte bunlar, kâselerde yüzen kâğıt çiçek icadının çok ciddi sonuçlarıydı.

"Lütfen," dedi Julia Eliot, kapının neredeyse tam karşısındaki perdenin yanında yerini alarak, "beni kimseyle tanıştırmayın. Ben seyretmeyi severim. Bence..." dedi yanındaki, sakatlığından dolayı bir koltuğa oturtulmuş Bay Salvin'e hitap ederek, "bence bir partinin eğlenceli yanı insanları seyretmektir, durmadan gelip giden insanları..."

"Sizinle en son Farquhar'larda karşılaşmıştık," dedi Bay Salvin. "Zavallı bayan! Çok sıkıntı çekiyor."

O sırada Clara Durrant yanlarından geçerken Bayan Eliot "Ne hoş görünüyor, değil mi?" diye bağırdı.

Bay Salvin sesini alçaltarak muzip bir tonla "Peki, hangisi?" diye sordu.

"O kadar çok ki..."dedi Bayan Eliot. Üç genç adam kapının yanında durmuş etraflarına bakınarak kendilerini konuk eden ev sahibesini arıyorlardı.

"Siz Elizabeth'i benim gibi hatırlamazsınız," dedi Bay Salvin, "Banchorie'de İskoç dansları yapardı. Clara'da annesinin coşkusu yok. Clara biraz donuk."

"İnsan burada ne farklı kimseler görüyor!" dedi Bayan Eliot.

"İyi ki akşam gazeteleri tarafından yönetilmiyoruz," dedi Bay Salvin.

"Ben onları hiç okumam," dedi Bayan Eliot. "Politikadan hiç anlamam."

"Piyanonun akortu hazır," dedi Clara, yanlarından geçerken, "ama birilerinden onu taşımalarını istememiz gerekebilir."

"Dans mı edecekler?" diye sordu Bay Salvin.

"Kimse sizi rahatsız etmeyecek," dedi Bayan Durrant yanlarından geçerken, buyurgan bir tonla.

"Julia Eliot! Bu Julia Eliot!" dedi yaşlı Bayan Hibbert iki elini de uzatarak. "Ve Bay Salvin. Halimiz ne olacak,

Bay Salvin? İngiliz politikasına dair onca deneyimimle... Canım, geçen gece babanı düşünüyordum... benim en eski arkadaşlarımdan biridir, Bay Salvin. Bana sakın küçük kızların aşktan anlamadığını söylemeyin! Daha gençliğe adım atmamışken tüm Shakespeare'i ezbere biliyordum, Bay Salvin!"

"Demeyin," dedi Bay Salvin.

"Ama öyle," dedi Bayan Hibbert.

"Ah, Bay Salvin. Çok üzgünüm..."

"Bana yardım etme nezaketi gösterirseniz kendimi buradan götüreceğim," dedi Bay Salvin.

"Siz annemin yanma oturacaksınız," dedi Clara. "Görünüşe göre herkes buraya geliyor... Bay Calthorp, size Bayan Edwards'ı takdim edeyim."

"Noel'de bir yere gidiyor musunuz?" diye sordu Bay Calthorp.

"Abim izin alabilirse," dedi Bayan Edwards.

"Hangi alayda?" dedi Bay Calthorp.

"Yirminci süvari alayı," dedi Bayan Edwards.

"Belki abimi tanıyordur?" dedi Bay Calthorp.

"Korkarım isminizi tam duyamadım," dedi Bayan Edwards.

"Calthorp," dedi Bay Calthorp.

"Ama evlilik töreninin gerçekten yapıldığına dair bir kanıt var mıydı?" dedi Bay Crosby.

"Kuşku duymak için bir neden yok, Charles James Fox..." diye söze başladı Bay Burley, ama o sırada Bayan Stretton araya girerek kız kardeşini iyi tanıdığını, daha altı hafta önce ona konuk olduğunu, evini güzel ama kış aylarında kasvetli bulduğunu söyledi.

"Günümüzde kızların yaptığı gibi dolaşmak..." dedi Bayan Forster.

Bay Bowley etrafına bakındı, Rose Shaw'ı görünce

ona doğru gitti, ellerini iki yana açarak yüksek sesle "Ee!" dedi.

"Hiç!" dedi Rose Shaw. "Hiçbir şey yok. Oysa onları bütün öğleden sonra özellikle yalnız bırakmıştım."

"Hay aksi," dedi Bay Bowley, "Jimmy'i kahvaltıya davet edeceğim."

"Ama ona kim hayır diyebilir?" diye bağırdı Rose Shaw. "Sevgili Clara, biliyorum seni durdurmamamız lazım ama..."

"Sen ve Bay Bowley korkunç dedikodular yapıyorsunuz, biliyorum" dedi Clara.

"Hayat kötü! Hayat berbat!" diye bağırdı Rose Shaw.

"Bu türden bir şeye söylenecek fazla bir şey yok, değil mi?" dedi Timothy Durrant, Jacob'a.

"Kadınlar bunu seviyor."

"Neyi seviyor?" dedi Charlotte Wilding, yanlarına gelerek.

"Sen nereden geliyorsun?" dedi Timothy. "Tahminimce bir yerlerde yemek yiyip geldin."

"Neden olmasın," dedi Charlotte.

"Herkesin aşağı inmesi lazım," dedi Clara geçerken. "Timothy, Charlotte'ı al. Nasılsınız Bay Flanders?"

"Nasılsınız Bay Flanders," dedi Julia Eliot, elini uzatarak. "Neler yapıyorsunuz?"

Elsbeth Siddons şarkı söylemeye başladı:

"*Silvia kimdir? Nedir?*

Ki bütün delikanlılarımız ona hayran?"

Herkes olduğu yerde durdu ya da yakınlarda boş bir sandalye varsa oturdu.

Şarkının yarısından itibaren Jacob'ın yanında, ayakta duran Clara "Ah!" diyerek iç çekti.

"*O halde haydi Silvia'ya şarkı söyleyelim,*

Silvia yüceliyor diyelim,

Sıkıcı dünya meskeni üzerindeki
Her faniyi gölgede bırakıyor, diyelim
Haydi ona çelenkler getirelim"
diyerek şarkısını bitirdi Elsbeth Siddons.

Clara yüksek sesle "Ah!" diyerek eldivenli elleriyle alkışladı. Jacob da çıplak elleriyle alkışladı. Sonra Clara ilerleyip insanları kapıdan içeriye yönlendirdi.

"Londra'da mı yaşıyorsunuz?" diye sordu Bayan Julia Eliot.

"Evet," dedi Jacob.

"Kirada mı?"

"Evet."

"Bay Clutterbuck orada. Bay Clutterbuck'ı her zaman buralarda görebilirsiniz. Korkarım evde pek mutlu değil. Dediklerine göre Bayan Clutterbuck..." sesini alçaltarak devam etti. "Bu yüzden Durrantlarda kalıyor. Bay Wortley'in piyesini oynadıklarında orada mıydınız? Ah, hayır, elbette değildiniz, –duydunuz mu, son anda– hatırladım; Harrogate'e, annenizin yanına gitmeniz gerekmişti; ne diyordum... son anda, her şey hazırken, giysiler tamamlanmış ve her şey... Elsbeth şimdi yine şarkı söyleyecek. Clara da sanırım ya ona eşlik edecek ya da Bay Carter için sayfaları çevirecek. Hayır, Bay Carter tek başına çalıyor. Bu *Bach,*" dedi fısıldayarak, Bay Carter ilk notaları çalarken.

"Müzik sever misiniz?" diye sordu Bay Durrant.

"Evet. Dinlemeyi severim," dedi Jacob. "Ama müzik hakkında bir şey bilmem."

"Zaten pek az insan bilir," dedi Bayan Durrant. "Tahminimce size hiç öğretilmedi. Niye böyledir, Sör Jasper? Sör Jasper Bigham... Bay Flanders... Neden kimseye bilmeleri gereken şey öğretilmez, Sör Jasper?" Böyle diyerek onları ayakta, duvara yaslanmış halde bırakarak yanlarından ayrıldı.

İkisi de üç dakika boyunca tek kelime etmedi, Jacob bu arada belki on-on beş santim sola, sonra bir o kadar da sağa kaydı. Sonra homurdandı ve aniden salonun öteki tarafına doğru yürüdü.

Clara Durrant'a "Gelip bir şeyler yiyecek misin?" diye sordu.

"Evet, dondurma," dedi Clara, "Çabuk, hemen."

Böyle deyip alt kata doğru indiler.

Ama yarı yolda Bay ve Bayan Gresham, Herbert Turner, Sylvia Rashleigh ve bir arkadaşlarıyla karşılaştılar. Amerikalı bu arkadaşlarını da yanlarında getirmeye cüret etmişlerdi. "Bayan Durrant'ın hoş göreceğini biliyorlardı- Bay Pilcher'ı tanıştırmak istemişlerdi; New York'tan Bay Pilcher, Bayan Durrant'la tanışın."

"Hakkınızda çok şey işittim," dedi Bay Pilcher, önünde iyice eğilerek.

Böylece Clara ondan ayrıldı.

8

Jacob saat dokuz buçuk gibi evden çıktı, kapısını sertçe kapattı, diğer kapılar da sertçe kapandı, Jacob gazetesini alıp otobüsüne bindi ya da hava uygunsa diğerleri gibi yürüdü. Başı öne eğilmiş, bir masa, bir telefon, yeşil deriyle ciltlenmiş kitaplar, elektrik ışığı... "Kömürü tazeleyeyim mi, efendim?"... "Çayınız, efendim..." Futboldan, Hotspur'dan, Harlequin'den konuşulurdu; odacı altı buçukta Star'ı getirdi; Gray's Inn'in kargaları başının üstünden geçerken siste dallar ince ve kırılgandı trafiğin gürültüsü içinde arada bir, bağıran bir ses: "Mahkemenin kararı... mahkemenin kararı... kazanan... kazanan..." Mektuplar bir sepette birikir, Jacob onları imzalardı ve her akşam paltosunu alırken beyninin bir kası daha gerilmiş olurdu.

Sonra bazen satranç oynamaya veya Bond Sokağı'nda sinemaya giderdi. Ya da Bonamy'yle kol kola girip hava almak için eve doğru uzun bir yürüyüşe çıkarlardı. Başını geriye atıp düşüncelere dalarak yürürdü. Dünya bir manzaraya dönüşür, kulelerin üstünde yeni doğan ay övgü toplamak için boy gösterir, martılar yükseklerde uçar, Nelson sütununun üstünden ufku ve dünyayı, bizim gemimizi seyrederdi.

Bu arada zavallı Betty Flanders'ın mektubu ikinci postaya yetişmiş, salon masasının üstünde duruyordu. Zavallı Betty Flanders oğlunun ismini Beyefendi Jacob Alan Flanders, olarak yazmıştı, anneler öyle yazardı; mürekkep soluk ve bereketliydi, Scarborough'da annelerin çay faslı bittikten sonra şöminenin yanma oturup ayaklarını

paravanaya uzatarak çalakalem yazmalarını akla getirirdi ve söylenecek şey her ne ise asla, asla söylemezlerdi muhtemelen de şunu: "Kötü kadınlarla görüşme, iyi bir çocuk ol, kalın gömleklerini giyin ve geri dön, geri dön, bana geri dön."

Ama Betty bu tarz bir şey yazmamıştı. "Yaşlı Bayan Wargrave'i hatırlıyor musun, sen boğmacaya yakalandığında ne kadar nazik davranmıştı? Sonunda öldü, zavallıcık. Yazarsan sevinirler. Ellen geldi, birlikte alışveriş yaparak güzel bir gün geçirdik. İhtiyar Mouse iyice kaskatı oldu, en küçük tepeden dahi biz yürütmek zorunda kalıyoruz. Rebecca nihayet, bilmiyorum artık ne kadar zamandan sonra Bay Adamson'a gitti. Adam üç dişinin çekilmesi lazım diyor. Yılın bu zamanında hava çok ılık, hatta armut ağacı küçük küçük tomurcuklar verdi. Bayan Jarvis diyor ki..." Bayan Flanders, Bayan Jarvis'i severdi; onun için hep, böylesi sessiz bir yer için fazla iyi derdi. Hoşnutsuzluklarını hiçbir zaman dinlemese de ve sonunda (kafasını kaldırıp ipliğini emerek ya da gözlüklerini çıkartarak) süsen kökünün etrafına biraz yer tezeği sürmenin onu dondan koruyacağını ya da Parrot'ın büyük ucuzluğunun gelecek sah olduğunu söylese ve "sakın unutma" dese de Bayan Flanders, Bayan Jarvis'in nasıl hissettiğini gayet iyi bilirdi. Onun Bayan Jarvis hakkında yazdığı mektuplar ne kadar ilginçti, insan bunları yıllarca okuyabilirdi. Kadınların yayınlanmamış eserleri... Şöminenin yanında mürekkebin soluk bereketiyle yazılmış, alevle kurutulmuş. Çünkü kurutma kâğıdı yıpranıp delinmiş, kalemin ucu ise çatlayıp pıhtılaşmıştır. Kaptan Barfoot'a gelince... Ona "Kaptan" derdi, ondan açık sözlülükle bahseder, yine de bazı şeyleri atlamayı asla ihmal etmezdi. Kaptan onun için Garfit'in arazisini soruşturuyordu; tavuk yetiştirmeyi tavsiye etmişti, kâr vaat edebi-

lirdi; siyatiği tutmuştu, Bayan Barfoot haftalardır evden çıkmamıştı, politikayı kastederek işlerin kötü göründüğünü söylüyordu. Jacob'ın da bildiği üzere Kaptan bazen, gecenin sonuna yaklaşırken İrlanda veya Hindistan hakkında konuşmaya başlardı; Bayan Flanders da o sırada erkek kardeşi Morty'yle ilgili derin düşüncelere dalardı, kardeşi onca yıldır kayıptı –acaba yerliler mi yakalamıştı, gemisi mi batmıştı, Deniz Kuvvetleri ona haber verir miydi?– Kaptan sonunda, Jacob'm da bildiği gibi, piposunu vurup, gitmek üzere ayağa kalkardı, Bayan Flanders'ın sandalyenin altına yuvarlanmış yününü almak için kasılmış bedeniyle yere uzanırdı. Tavuk çiftliği konusu tekrar tekrar konuşulurdu; kadınlar ellili yaşlarında dahi delişmen bir yürekle geleceğin Legorn, Cochin ve Orpington tavuğu sürülerinin bulanık bir tasvirini düşleyebilirlerdi, tıpkı onun bulanık tasvirindeki Jacob gibi. Öte yandan Jacob kadar güçlüydü, dinç ve enerjikti; evin içinde koşuşturmaları, Rebecca'ya çıkışmaları...

Mektup salondaki masanın üstündeydi. Florinda o gece gelirken mektubu alıp yukarı getirmişti, Jacob'ı öperken masanın üstüne koymuştu. Üzerindeki el yazısını gören Jacob onu lambanın altında, bisküvi kutusuyla tütün kutusunun arasında bıraktı. Yatak odasının kapısını arkalarından kapattılar.

Oturma odası ne bildi ne de umursadı. Kapı kapanmıştı ve tahtanın gıcırdamasına, sıçanların meşgul olduğu veya tahtanın kuruduğu dışında bir anlam ifade ettiğini varsaymak çocukçaydı. Bu eski evler yalnızca tuğla ve tahtadan yapılmaydı, insan terini emmiş ve insan kiriyle sıvanmışlardı. Ama bisküvi kutusunun yanında duran o açık mavi zarf eğer ki bir annenin hislerine sahip olsaydı o ufak gıcırtıyla, o ani sesle kalbi yerinden oynardı. Kapının ardında olan şey müstehcendi, ürkütücü bir görüntüydü;

o zaman tıpkı bir çocuğun ölümü ve doğumundakine benzer bir dehşet kaplardı içini. Belki de giriş salonunda oturup o küçük gıcırtıyı, o ani sesi dinlemektense birden içeri dalıp yüzleşmek daha iyiydi; çünkü yüreği kabarmış, acıyla delik deşik olmuştu. Oğlum, oğlum diye feryat ederdi, Florinda'yla yatan oğlunun görüntüsünü zihninden silmek için; bu, üç çocuğuyla Scarborough'da yaşayan bir kadın için hoşgörülemez, akıl dışı bir şeydi. Kabahat Florinda'nmdı. Zaten kapı açılıp çift dışarı çıktığında Bayan Flanders'ın hışımla üstüne yürüyeceği kişi Florinda olurdu. Kapıdan ilk çıkan Jacob'tı; üstünde robdöşambrı vardı, sevimli, güçlü ve son derece sağlıklı görünüyordu, tıpkı hava almak için çıkarıldığı gezintiden yeni dönmüş bir bebek gibiydi, gözleri akan su kadar berraktı. Arkasından Florinda geldi, tembelce gerindi, biraz esnedi, Jacob annesinin mektubunu okurken aynada saçlarını düzeltti.

Mektupları ele alalım... Kahvaltıda, gece vakti, sarı pulları, yeşil pullarıyla nasıl da gelirler; posta damgasıyla ölümsüzleştirilerek... İnsan kendi zarfını bir başkasının masasında gördüğünde eylemlerin ne denli çabuk ayrılıp yabancılaştığını fark eder. Sonra zihnin bedeni terk etme gücü açığa çıkar ve belki kendimizin masanın üstünde duran bu hayaletinden korkarız ya da nefret ederiz veya yok olmasını dileriz. Yine de sadece akşam yemeğinin yedide olduğunu bildiren, kömür sipariş eden, randevu veren mektuplar da vardır. Bunlardaki el yazısı güçlükle algılanabilir, sesi ya da sert bir bakışı sezmenin ise bahsi bile olmaz. Ah, ama postacı kapıyı çaldığında ve mektup geldiğinde mucize her defasında tekrarlanır görünür, konuşma girişiminde bulunulmuştur. Mektuplar kıymetlidir, son derece cesur, terk edilmiş ve yitmişlerdir.

Hayat onlarsız paramparça olurdu. "Çaya gel, akşam

yemeğine gel, hikâyenin aslı ne? Haberi duydun mu? Başkentte hayat şenlikli, Rus dansçılar..." Bunlar bizim desteğimiz ve dayanağımızdır. Günlerimizi birbirine bağlarlar ve hayatı kusursuz bir küreye dönüştürürler. Ama yine de, yine de... Akşam yemeğine gittiğimizde, yakında bir yerde buluşmayı umduğumuz parmaklara dokunduğumuzda bir şüphe kendiliğinden boy gösterir: günlerimizi geçirme şekli bu mudur? O az bulunur, sınırlı, bizlere çabucak dağıtılan günleri... Çay içerek? Dışarıda yiyerek? Ve mektuplar birikir. Ve telefonlar çalar. Gittiğimiz her yerde teller ve kablolar, son kart dağıtılıp günler bitmeden önce içeri sızmaya çalışan sesleri taşımak üzere etrafımızı sararlar. "Sızmaya çalışan", çünkü fincanı kaldırdığımızda, tokalaştığımızda, iyi dileklerimizi sunduğumuzda bir şey fısıldar: Hepsi bu mu? Hiç bilmemem, paylaşmamam, emin olmamam mümkün mü? Günlerimin tümünde çay masasına bırakılan, koridorda sönen mektuplar yazmaya, sesler göndermeye, hayat gitgide azalırken gelip yemek yemek için randevular vermeye mahkûm muyum? Yine de mektuplar kıymetlidir, telefon cesurdur; çünkü onunkisi yalnız bir yolculuktur ve yanımıza aldığımız mektuplar ve telefonlarla birbirimize bağlanıyorsak belki de –kimbilir?– bu yolla konuşabiliriz.

Eh, insanlar denemiştir. Byron mektuplar yazdı. Cowper da. Yüzyıllardır yazı masası, arkadaşlarla haberleşmeye tam anlamıyla uygun kâğıtlarla donanmıştır. Dil ustaları, yüzyılların şairleri dayanan kâğıttan çürüyüp yok olan kâğıda döndüler, çay tepsisini bir kenara itip ateşe yaklaştılar (çünkü mektuplar, parlak kırmızı mağaranın çevresine karanlık çöktüğünde yazıldılar) ve kendilerini tek tek insanların kalbine ulaşma, dokunma ve sızma vazifesine adadılar. Bu mümkün olsa! Ama kelimeler çok fazla kullanıldılar; dokunuldular, çekiştirildiler ve soka-

ğın tozuna maruz bırakıldılar. Aradığımız kelimeler ağacın yanında asılı dururlar. Şafak vakti geldiğimizde onları yaprağın altında tatlanmış buluruz.

Bayan Flanders mektuplar yazdı, Bayan Jarvis de yazdı, Bayan Durrant da; Stuart Ana mektup kâğıtlarına kokular sürdü, böylece İngiliz lisanının yapamayacağı bir tat da ekledi; Jacob vaktiyle üniversitedeki delikanlılara sanat, ahlak ve politika hakkında uzun mektuplar yazmıştı. Clara Durrant'ınkiler çocuk mektubu gibiydi. Florinda'nınkiler ise... Florinda ve kalemi arasındaki engel aşılmaz bir güçlüktü. Bir kelebek, tatarcık veya başka bir kanatlı böcek düşünün, çamura bulanmış bir dala tutunmuş, sayfanın üstünde yuvarlanıyor... İmlası berbattı. Duyguları çocukçaydı. Ve nedense, yazdığı mektuplarda Tanrı'ya olan inancını dile getirirdi. Karalamalar vardı ve gözyaşı lekeleri; el yazısı düzensizdi, kurtarır tek yönü –ki Florinda'yı kurtaran hep de buydu– gerçekten önemsemesiydi. Evet, konu ister çikolatalı fondan ister sıcak banyo ya da aynada yüzünün görünümü olsun, Florinda olmayan bir duyguyu varmış gibi göstermeyi viski içmekten daha fazla beceremezdi. Bu reddediş elinde değildi. Büyük adamlar dürüstlükten şaşmazdı ve gözlerini dikip şöminedeki alevleri seyreden, pudra ponponlarını çıkaran, dudaklarını aynanın birkaç santim önünde boyayan bu küçük fahişelerde de (Jacob'ın düşüncesine göre) bozulması imkânsız bir sadakat vardı.

Sonra onu başka bir adamın kolunda Greek Sokağı'na dönüp yukarı doğru yürürken gördü.

Ark lambasının ışığı Jacob'm üstüne boşandı, onu tepeden tırnağa boyadı. Jacob ışığın altında bir dakika boyunca hiç kımıldamadan dikildi. Gölgeler sokakta aydınlık-koyu desenler yarattı.

Diğer figürler, tek tek veya birlikte sokaktan sel gibi aktılar, titreşircesine ilerlediler ve Florinda'yla adamı sildiler.

Işık Jacob'ı baştan ayağa boyadı. Pantolonundaki desenleri, bastonundaki eski çıkıntıları, ayakkabı bağcıklarını, çıplak ellerini ve yüzünü görebilirdiniz.

Sanki bir taş toz olana dek öğütülmüştü, sanki omurgası kurşun rengi bir bileği taşına dönüşmüş, beyaz kıvılcımlar saçıyordu, sanki dönemeçli rayların üstünde bir tren ansızın derinlere iniyor, düşüyor, düşüyor, düşüyordu. Yüzünde belirenler bunlardı.

Aklından neler geçtiğini bilip bilmememiz ise başka bir mesele. On yaş daha büyük olduğunu ve cinsiyet farkını düşününce akla ilk gelen Jacob'tan korkmak olur; ardından sağduyuya, mantığa ve gecenin o vaktine baskın gelen bir yardım etme arzusu bunu yok eder; hemen arkasından Florinda'ya ve kadere öfke duygusu kabarır; sonra bir yerlerden kaypak bir iyimserlik fırlayıp gelir: "Hiç şüphe yok ki şu an sokakta tüm endişelerimizi altın rengine boğmaya yetecek kadar ışık var!" Ah, bunu söylemenin ne faydası var? Siz konuşur ve omzunuzun üstünden Shaftesbury Caddesi'ne bakarken dahi kader onun içinde bir çukur açıyor. Jacob gitmek üzere dönmüştür. Onu evine kadar takip etmeye gelince... hayır, bunu yapmayacağız.

Yine de tabii, insan tam da bunu yapar. Jacob şehirdeki saatlerden biri henüz onu vururken içeri girdi ve kapısını kapattı. Saat onda kimse yatağa giremez. Hiç kimse yatmayı düşünmüyordu. Ocak ayıydı ve kasvetliydi, ama Bayan Wagg bir şeyler olmasını beklermiş gibi kapısının eşiğinde duruyordu. Bir laterna ıslak yaprakların altındaki muzır bir bülbül gibi çalıyordu. Çocuklar sokakta koşturuyordu. Şurada burada, salon kapısının berisindeki tahta kaplamalar görülebiliyordu... Zihnin, diğerlerinin pencereleri altındaki yürüyüşü oldukça tuhaftır. Bir an dikkati tahta kaplamaya kayar, öteki an bir saksıdaki eğ-

relti otuna, şurada laternayla dans edilecek birkaç figür uydururken, burada sarhoş bir adamdan kopan neşeyi kapar; sonra tüm dikkat sokakta birbirine bağıran yoksulların sözcüklerine yönelir (öylesine açık sözlü ve güçlü); yine de tüm bu süre boyunca merkezde olan, mıknatıs olan, odasında tek başına oturan bir genç adamdır.

Rose Shaw "Hayat kötü, hayat berbat!" diye bağırdı.

Hayata dair tuhaf olan şey şudur ki tabiatı yüzlerce yıldır herkes için aşikâr olmuş olmalıdır ama yine de hiç kimse ona dair yetkin bir açıklama bırakmamıştır. Londra'nın sokaklarının haritası vardır ama tutkularımızın haritası yapılmamıştır. Bu köşeyi dönerseniz neyle karşılaşacaksınız?

"Holborn dosdoğru ileride," der polis. Ah, ama nereye gidiyorsunuz ki eğer beyaz sakallı, gümüş madalyalı ve ucuz kemanı olan yaşlı adamın yanından hızla geçmek yerine adamın hikâyesine devam etmesine izin verirseniz; bu da bir yere, muhtemelen onun Queen's Meydanı'nın uzağındaki odasına bir davetle sona erer; orada size kuş yumurtası koleksiyonunu ve Galler Prensi'nin sekreterinden gelen bir mektubu gösterir, ve bu da sizi (aradaki aşamaları atlayarak) bir kış günü Essex kıyısına götürür, orada küçük kayık hızla gemiye gider, gemi yol alır ve siz ufuk çizgisinde Azor Adaları'nı seyredersiniz, flamingolar havalanır, siz bataklığın bittiği yerde oturup romlu kokteyl içersiniz, toplumdan dışlanmışsınızdır, çünkü bir suç işlemişsinizdir, belki de sarı hummaya yakalanmışsınızdır, ve... hikâyeye dilediğinizi ekleyin. Yolumuzun sürekliliğindeki bu gedikler, Holborn'daki sokak köşeleri kadar sıktır. Yine de düz gitmeye devam ederiz.

Rose Shaw birkaç gece önce Bayan Durrant'ın verdiği partide Bay Bowley'le duygusal bir tonda konuşurken hayatın kötü olduğunu söylemişti, çünkü Jimmy adında

bir adam (yanlış hatırlamıyorsam) Helen Aitken adında bir kadınla evlenmeyi reddetmişti.

İkisi de güzeldi. İkisi de donuktu. Oval çay masası hep ikisinin arasında durdu, kadına verdiği tek şey bisküvi tabağı oldu. Reverans yaptı, kadın başını eğdi. Dans ettiler. Adam harika dans ediyordu. Kameriyede oturdular, tek kelime etmediler. Kadının yastığı gözyaşlarıyla sırılsıklam oldu. Nazik Bay Bowley ve sevgili Rose Shaw buna hayret ettiler, çok üzüldüler. Bowley'nin Albany'de dairesi vardı. Rose her akşam saat tam sekizi vurduğunda yeniden doğuyordu. Dördü de medeniyetin zaferleriydi ve eğer İngiliz diline hakimiyetin mirasımızın bir parçası olduğu konusunda ısrar edecek olursanız buna yalnızca şu cevap verilebilir ki güzellik neredeyse her zaman dilsizdir. Erkek güzelliği, kadın güzelliği ile bir araya geldiğinde bakanda korku duygusu uyandırır. Sıkça görmüşümdür onları –Helen ve Jimmy'yi– ve onları akıntıyla sürüklenen gemilere benzetmiş, kendi küçük teknem için korkmuşumdur. Ya da siz hiç yirmi metre öteden, uzanmış yatan cins İskoç çoban köpeklerini seyrettiniz mi? Kadın adama kadehini uzatırken bedenini bir titreme aldı. Bowley neler olduğunu gördü, Jimmy'yi kahvaltıya davet etti. Helen, Rose'a sırrını açmış olmalıydı. Kendi adıma, sözler olmadan şarkıları yorumlamayı fazlasıyla güç bulurum. Şimdi ise Jimmy, Flanders'ta kargaları besliyor, Helen ise hastanelere gidiyor. Ah, hayat berbat, hayat kötü, tıpkı Rose Shaw'ın dediği gibi.

Londra'nın lambaları karanlığı adeta alevli süngülerin uçlarıyla kaldırır. Sarı sayvan o büyük dört direğin üstünde şişip iner. On sekizinci yüzyılda Londra'ya gelen posta arabalarındaki yolcular yapraksız dalların arasından baktılar ve altlarında ışıl ışıl parladığını gördüler. Işık sarı storların ve pembe storların ardında, yukarıda kapı üs-

tündeki pencerelerde ve aşağıda bodrum pencerelerinde yanar. Soho'da sokağa kurulan pazar ışıkla alev alevdir. Çiğ etler, porselen kupalar ve ipek çoraplar ışıkla parıldarlar. Çiğ sesler kendilerini parlayan gaz aleviyle sararlar. Eller belde, kaldırımda durup bas bas bağırırlar; Bay Kettle ve Bay Wilkinson; eşleri dükkânda oturur, boyunlarına kürkler dolanmış, kollar kavuşturulmuş, gözler kibirli bakıyor. İnsan böyle yüzler görür. Eti parmaklayan ufak tefek adam sayısız pansiyonda ateşin önünde çömelmiş olmalıdır, öyle çok şey duymuş, görmüş ve bilmiştir ki koyu renk gözlerinden ve sarkık dudaklarından adeta geveze bir halde kendiliğinden dile gelir gibidir; etini sessizce parmaklar, yüzü bir şairinki gibi üzgündür, hayatında hiç şarkı söylememiştir. Şallı kadınlar gözkapakları mor bebekler taşır; erkek çocuklar sokak köşelerinde durur, kızlar yolun karşısına bakar... kabataslak resimler, sayfalarını sonunda aradığımızı bulacakmışız gibi ardı ardına çevirdiğimiz bir kitaptaki resimler. Her yüz, her dükkân, yatak odası penceresi, pub ve karanlık meydan hararetle çevrilmiş bir resimdir... neyi ararken? Kitaplar için de aynı şey geçerlidir. Milyonlarca sayfanın içinde neyi ararız? Yine de umutla sayfaları çevririz; Ah, işte Jacob'm odası.

Masada oturmuş Globe okuyor. Pembemsi kâğıt önüne dümdüz serilmiş. Yüzünü eline dayamış, öyle ki yanağının derisi derin katlar halinde kırışmış. Korkunç ciddi bir görünümü var, inatçı ve meydan okuyan. (İnsanlar yarım saat içinde neler yaşar! Ama hiçbir şey onu kurtaramazdı. Bu olaylar manzaramızın önemli öğeleriydi. Londra'ya gelen bir yabancı St. Paul's'ü görmeden nadiren gidebilirdi). Jacob hayatı yargıladı. Bu pembemsi ve yeşilimsi gazeteler her gece dünyanın beynine ve kalbine basılan ince jelatin tabakalarıydı. Bütünün bir nüshası-

nı çıkarırlardı. Jacob gazeteye şöyle bir göz attı. Bir grev, bir cinayet, futbol, bulunan cesetler; İngiltere'nin her tarafından aynı anda haykırışlar. Globe gazetesinin Jacob Flanders'a daha iyi bir şey sunmaması ne kadar yazık! Bir çocuk tarih okumaya başladığında insan onun taze sesiyle eski kelimeleri heceleyişini duyduğunda hayret eder, üzülür.

Başbakanın konuşmasına beş sütundan fazla yer ayrılmıştı. Jacob cebini karıştırdı, piposunu çıkardı ve doldurmaya başladı. Beş dakika, on dakika, on beş dakika geçti. Jacob gazeteyi şöminenin yanına götürdü. Başbakan, İrlanda'ya özerklik verilmesi için bir öneri sunmuştu. Jacob piposunu vurup boşalttı. Hiç şüphe yok ki İrlanda'ya özerklik konusunu düşünüyordu. Çok çetin bir meseleydi, çok soğuk bir geceydi.

Gece boyunca yağan kar öğleden sonra saat üçte durduğunda tarlaları ve tepeyi sarmıştı. Tepenin başında kurumuş ot öbekleri göze çarpıyordu. Karaçalılar siyahtı, arada bir rüzgâr donmuş parçacıkları sağanak halinde önüne kattığında karın üstünden siyah bir ürperti geçiyordu. Sesi, iş başında bir süpürgenin sesiydi, süpürdükçe süpüren.

Yolun kenarında sessizce ilerleyen dereyi kimse görmedi. Donmuş çimenlerin arasında sıkışıp kalmış dallar ve yapraklar vardı. Gökyüzü kurşuniydi, ağaçlar siyah demir gibiydi. Toprağın haşinliği tavizsizdi. Saat dörtte kar yeniden yağmaya başladı. Gün bitmişti.

İki adım ötede hafifçe sararmış bir pencere, beyaz tarlalar ve siyah ağaçlarla tek başına mücadele ediyordu... Saat altıda fener taşıyan bir adamın silüeti tarladan geçti... Bir taşın üstündeki ince dal yığını ansızın kendini taştan kopardı, kanala doğru sürüklendi... Bir köknar dalının üstünden bir öbek kar kayıp yere düştü... Sonra-

sında yaslı bir feryat duyuldu... Bir otomobil önündeki karanlığı küreyerek yol boyunca ilerledi... Karanlık arkasından tekrar kapandı.

Bu eylemlerin her birinin arasında tam bir devinimsizlikle geçen boşluklar vardı. Toprak ölü gibi yatıyordu... Sonra ihtiyar çoban geri dönüp sert adımlarla tarladan geçti. Donmuş toprak, ayaklarının altında sertçe ve acıyla çiğnendi ve aşağılara tıpkı bir ayak değirmeni gibi basınç uyguladı. Saatlerin yıpranmış sesleri gece boyunca tekrar tekrar saati duyurdular.

Jacob da duydu onları. Ateşi söndürdü. Ayağa kalktı. Gerindi. Yatağa gitti.

9

Rocksbier Kontesi masanın başına kurulmuş, Jacob'la baş başa oturuyordu. En az iki yüzyıldır (ailenin kadın tarafından soyu hesaba katılırsa dört yüzyıldır) şampanya ve baharatlarla beslendiğinden Kontes Lucy gıdasını iyi almış görünüyordu. Burnu kokulara karşı duyarlıydı ve her daim onların arayışına girmiş gibi de uzundu. Alt dudağı dışarı fırlamış dar, kırmızı bir raf gibiydi. Gözleri küçüktü, kaşları kum rengi perçemler halindeydi; gıdısı sarkmıştı. Arka tarafında, (pencere Grosvenor Meydanı'na bakıyordu) kaldırımda, Moll Pratt menekşe satıyordu. Bayan Hilda Thomas etekliğini kaldırmış caddenin karşısına geçmeye hazırlanıyordu. Biri Walworth'tandı, diğeri Putney'den. İkisi de siyah çorap giymişti ama Bayan Thomas kürklere sarınmıştı. Aralarındaki kıyaslama en çok Leydi Rocksbier'ın lehineydi. Moll daha nüktedandı ama öfkeliydi, hem de aptaldı. Hilda Thomas yapmacıktı, gümüş çerçevelerinin hepsi eğriydi, salonda yumurta kapları vardı, pencereleri ise hep örtülüydü. Leydi Rocksbier karakterinde ne türlü eksiklikler olursa olsun vaktiyle tilki avında çok başarılıydı. Bıçağını ustalıkla kullanırdı. Tavuğunun kemiklerini Jacob'm affını dileyerek elleriyle koparmıştı.

"Kimin arabası geçiyor?" diye sordu kahyası Boxall'a.

"Leydi Firtlemere'in arabası, Leydim," dedi kahya. Bunu duyunca bir kart gönderip lord hazretlerinin sağlığını sorması gerektiğini hatırladı. Jacob onun kaba bir yaşlı kadın olduğunu düşündü. Şarap mükemmeldi. Ama kadının kendisinden 'yaşlı kadın' diye bahsede-

rek "Yaşlı bir kadınla öğle yemeği yemeniz büyük nezaket," demesi Jacob'ın gururunu okşadı. Kadın, Joseph Chamberlain'den bahsetti, onunla tanışmıştı. Jacob'm da muhakkak gelip 'ünlülerimizden biriyle' tanışması gerektiğini söyledi. Sonra içeri, tasmaları takılı üç köpekle birlikte Leydi Alice girdi; Jackie büyükannesini öpmeye koştu; Boxall elinde bir telgrafla içeri geldi ve Jacob'a güzel bir puro ikram edildi.

Bir at atlamadan hemen önce hızını keser, yan yan gider, kendini toparlar, sonra dev bir dalga gibi havalanır ve ötede tekrar yere iner. Çitler ve gökyüzü süratle bir yarım daire çizer. Ardından sanki bedeniniz atın bedenine karışmış gibi, bacağınız sıçrayan atm bacağıyla birleşmiş gibi havayı yararak gidersiniz; zemin dirençlidir, bedenler bir kas kütlesidir, yine de hakimiyet sizdedir, kımıldamadan dimdik durursunuz, gözleriniz isabetli hesaplar yapar. Sonra daireler kesilir, düpedüz çekiç darbelerine dönüşür, insan sarsılır; birden dikleşir, biraz arkaya yaslanırsınız, adeta kıvılcım saçarsınız, vücudunuz sızlar, zonklayan damarlar şeffaf bir buz tabakasıyla kaplanmış gibidir, "Ah! Ho! Hah!" diye solursunuz; kavşakta, yön tabelasının bulunduğu yerde toplanan atların üstünden dumanlar yükselir; kapının önünde duran önlüklü kadın gözlerini dikip bakar; adam da lahanaların arasından doğrulur, bakmak için ayağa kalkar.

Jacob da Essex'in tarlalarında böyle dörtnala gitti, çamura battı, avını kaybetti, sandviç yiyerek tek başına at sürdü, çitlerin üzerinden baktı, yeni kazınmış gibi görünen renkleri gördü, talihine lanet okudu.

Han'a girip çay içti. Orada adamların hepsi birbirine şaplak atıyor, tepiniyor, "önce sen buyur" diyor; heceleri yutarak, kaba saba konuşuyor ve birbirlerine şakalar yapıyorlardı. Yüzleri hindi ibiği gibi kırmızıydı. Bayan Horse-

field ve arkadaşı Bayan Dudding etekliklerini yukarı kaldırmış, saçları kıvrım kıvrım dökülerek kapının önünde belirinceye dek de böyle akıllarına estiği gibi sohbet ettiler. Sonra Tom Dudding kırbacıyla pencereyi hafifçe tıklattı. Avluda bir otomobil hırıltıyla çalıştı. Beyler kibritlerini aranarak dışarı çıktılar. Jacob köylülerle birlikte sigara içmek üzere Brandy Jones'la bara gitti. Orada tek gözünü kaybetmiş, yaşlı Jevons vardı, giysisi çamur rengindeydi, sırtında çantası asılıydı, beyni toprağın altında, menekşe ve ısırgan otu köklerinin arasındaydı. Bir de ahşap kutusuyla Mary Sanders oradaydı. Zangocun budala oğlu Tom bira ısmarladı. Tüm bunlar Londra'ya yaklaşık elli kilometre mesafedeydi.

Covent Garden'daki Endell Sokağı'ndan Bayan Papworth, Lincoln's Inn-New Square'de oturan Bay Bonamy'nin ev işlerini yapıyordu. Bulaşıkhanede akşam yemeğinin bulaşıklarını yıkarken yan odadaki genç beyefendilerin konuşmalarını duydu. Bay Sanders gelmişti yine; kastettiği Flanders'tı aslında; meraklı, yaşlı bir kadın bir ismi yanlış anlamışsa tartışmayı doğru bir biçimde aktaracağı ne malumdur? Tabakları suyun altına tutup tıslayan gaz ocağının altına, üst üste yığarken dinledi: Sanders'ın yüksek sesle, buyurgan bir tonda konuştuğunu duydu: "iyi" dedi, sonra "mutlak", "adalet", "ceza" ve "çoğunluğun iradesi". Ardından onun bey aldı lafı; kadın tartışmalarında Sanders'a karşı onun tarafını tuttu. Yine de Sanders iyi bir genç adamdı. Tüm kırıntılar lavabonun içinde fırıl fırıl dönüp gittikten sonra neredeyse tırnaksız, mor elleriyle lavaboyu temizledi. "Kadınlar," diye düşündü, bu konuda Sanders'm ve beyin *bu* bağlamda ne durumda olduğunu merak etti. Buna kafa yorarken tek gözkapağı gözle görülür derecede aşağı sarktı, zira o da dokuz çocuk annesiydi, üçü ölü doğmuştu, biri doğuş-

tan sağır dilsizdi. Tabakları rafa yerleştirirken Sanders'ın yine sözü aldığını duydu. "Bonamy'ye hiç şans vermiyor" diye düşündü. Bonamy ise "objektif bir şey", "ortak payda" ve başka bir şeyler dedi. Hepsinin de çok uzun sözcükler olması kadının dikkatini çekti. "Eğitim böyle bir şey işte," diye düşündü. Kollarını ceketine geçirirken bir şeyin devrildiğini işitti –şöminenin yanındaki küçük masa olabilirdi– sonra pat küt pat küt tepinme sesleri geldi, sanki odanın içinde birbirleriyle itişiyorlarmış gibiydi, bir yandan da tabakları dans ettiriyorlardı.

Kadın kapıyı açarak "Yarının kahvaltısı, beyim," dedi. İçeride Sanders ve Bonamy, Bashan'ın boğaları gibi birbirlerini ittirip kovalıyorlar, epeyce de gürültü çıkarıyorlardı, sandalyeler hep ortalardaydı. Kadını fark etmediler. Kadının içinde onlara karşı anaç hisler kabardı. Kendisine doğru yaklaşırlarken "Kahvaltınız, beyim," dedi. Bonamy saçı başı dağılmış; kravatı kaymış havada savrulurken Sanders'ı koltuğa itti ve Bay Sanders'ın kahve demliğini kırdığını, kendisinin de ona bir ders verdiğini söyledi. Gerçekten de kahve demliği kırılmıştı, parçaları şöminenin önündeki kilimin üstüne saçılmıştı.

Bayan Perry "Bu hafta perşembe hariç herhangi bir gün," diye yazmıştı ve bu onun ilk davet notu da değildi. Bayan Perry'nin bütün haftaları perşembe hariç boş muydu ve tek isteği eski arkadaşının oğlunu görmek miydi? Zaman, bu hiç evlenmemiş zengin kadınlara uzun, beyaz kurdeleler halinde verilmişti; onlar da bunu doladıkça doluyorlardı. Kadının hizmetinde beş kadın hizmetçi, bir kahya vardı; güzel bir Meksika papağanı, düzenli öğünler, Mudie's kütüphanesi ve ziyaretine gelen arkadaşları vardı. Jacob'a hiç aramadığı için biraz kırgındı.

"Anneniz," dedi, "en eski arkadaşlarımdan biridir."

Şöminenin yanında oturan ve elindeki Spectator'ı ya-

nağıyla ateşin arasında tutan Bayan Rosseter şömine siperi teklifini daha önce reddetmişti ama sonunda siper konmasını kabul etti. Sonra havadan konuşuldu, o sırada küçük masaları açmakta olan Parkes dikkate alınarak daha ciddi konular sonraya ertelendi. Bayan Rosseter, Jacob'ın dikkatini dolabın güzelliğine çekti.

"Böyle eşyaları bulmada muhteşem bir becerisi var," dedi. Bayan Perry onu Yorkshire'da bulmuştu. Ardından İngiltere'nin kuzeyinden bahsedildi. Jacob konuşurken ikisi de onu dinledi. Bayan Perry konuyla ilgili ve bir erkeğe uygun bir şeyler söylemek için kafasını yorduğu sırada kapı açıldı ve Bay Benson'ın geldiği bildirildi. Şimdi odada dört kişi oturuyordu: altmış altı yaşındaki Bayan Perry, kırk iki yaşındaki Bayan Rosseter, otuz sekiz yaşındaki Bay Benson ve yirmi beş yaşındaki Jacob.

"Eski dostum her zamanki gibi iyi görünüyor," dedi Bay Benson, papağanın kafesinin tellerini hafifçe tıklatarak; Bayan Rosseter aynı anda çayı övdü, Jacob yanlış tabakları uzattı ve Bayan Perry biraz daha yakınlaşma isteğini belli etti. "Kardeşlerin," diye söze girdi, tereddütle.

Jacob, "Archer ve John," diyerek cümlesini tamamladı. Sonra kadın, Rebecca'nın ismini hatırlayıp sevindi ve "Bir gün nasıl da," diye söze başladı, "siz hepiniz daha küçüktünüz, oturma odasında oynuyordunuz..."

"Ama çaydanlık tutacağı Bayan Perry'de," dedi Bayan Rosseter. Gerçekten de Bayan Perry tutacağı almış, göğsüne bastırıyordu. (Acaba o zamanlar Jacob'm babasına mı âşıktı?)

Bay Benson ve Bayan Rosseter, Westminister'ın cumartesi günkü sayısı üzerine tartışırlarken arada "çok zekice", "her zamanki kadar iyi değil" "ben haksızlık olduğunu düşündüm" gibi sözler sarf ediyorlardı. Ödül almak için düzenli olarak yarışmıyorlar mıydı? Bay Ben-

son üç kez yirmi bir şilin, Bayan Rosseter da bir kez on şilin ve altı peni kazanmamış mıydı? Elbette Bay Everard Benson'ın kalbi zayıftı, ama yine de ödüller kazanıyor, papağanları ihmal etmiyor, Bayan Perry'e yaltaklanıyor, Bayan Rosseter'ı küçümsüyor, evinde çay partileri veriyordu (ki bu da Whistler stilindeydi, masaların üzerinde güzel kitaplar dururdu); Jacob tüm bunları adamı tanımadan hissetti ve aşağılık bir herif olduğu kanısına vardı. Bayan Rosseter'a gelince, o da kanser tedavisi görmüştü, şimdilerde suluboya resim yapıyordu.

"Bu kadar erken mi kaçıyorsunuz?" dedi Bayan Perry tereddütle. "Yapacak daha iyi bir işiniz olmadığında ben her öğlen evdeyim, perşembeler hariç."

Bayan Rosseter "Yaşlı bayanlarınızı bu kadar çabuk terk ettiğinizi bilmiyordum" dedi. Bay Benson papağanın kafesine doğru eğildi, Bayan Perry zile doğru yürüdü...

Yeşilimsi mermerden iki dikmenin arasında parlak bir ateş yanıyordu, şömine rafının üstünde mızrağına dayanmış Britannia tarafından korunan yeşil bir saat vardı. Resimlere gelince... büyük şapkalı bir genç kız bahçe kapısının üstünden on sekizinci yüzyıl kıyafeti içindeki bir beyefendiye güller uzatıyordu. Eski bir kapının önünde bir mastif köpeği uzanmış yatıyordu. Pencerelerin alt bölmeleri buzlu camdandı, düzgün kıvrılmış perdeler pelüştü ve onlar da yeşildi.

Laurette ve Jacob yeşil pelüşle kaplı iki büyük koltuğa yan yana oturmuş, ayaklarının ucunu şömine paravanasına dayamışlardı. Laurette'in eteği kısa, bacakları uzun ve inceydi, şeffaf bir çorap giymişti. Parmaklarıyla ayak bileklerini sıvazlıyordu.

"Tam olarak onları anlamadığımı söyleyemem," dedi, düşünceli bir halde. "Gidip tekrar denemeliyim."

"Ne zaman orada olacaksın?" diye sordu Jacob.

Kız omuzlarını silkti.

"Yarın mı?"

Hayır, yarın değildi.

"Bu hava bende kır özlemi uyandırıyor," dedi kız, omzunun üstünden pencerenin ardındaki yüksek evlerin arkadan görünüşlerine bakarak.

"Keşke cumartesi benimle gelseydin," dedi Jacob.

"Eskiden ata binerdim," dedi kız. Sakince ve zarafetle ayağa kalktı. Jacob da kalktı. Kız ona gülümsedi. Kapıyı kapatırken Jacob şömine rafının üstüne epeyce şilin bıraktı.

Genel olarak bakıldığında gayet makul bir sohbet, saygın bir oda ve zeki bir kız söz konusuydu. Yalnızca Jacob'ı çıkarken gören Madam'daki o pis bakış, o bayağılık, (özellikle gözlerinden okunan) güçlükle tutulan bir çanta dolusu dışkıyı kaldırıma saçmakla tehdit eden o yüzey sarsıntısı varlığını hissettiriyordu. Kısacası, bir şeyler yanlıştı.

Çok uzak olmayan bir geçmişte işçiler Lord Macaulay'ın ismindeki "y" harfini yaldızlamışlardı; isimler, British Museum'm kubbesinin iç tarafında aralıksız bir sıra halinde yan yana dizilmişlerdi. Epeyce aşağısında yüzlerce canlı, bir el arabası tekerleğinin çubuklarına oturmuş basılı kitaplarda yazılanları defterlerine geçiriyorlardı. Arada bir ayağa kalkıp kataloğa bakıyorlar, sonra yine usulca yerlerine geri dönüyorlardı, zaman zaman sessiz bir adam gelip boşalan yeri dolduruyordu.

Küçük bir felaket oldu. Bayan Marchmont'm kitap yığını devrildi ve Jacob'm bölmesine düştü. Bayan Marchmont'm başına böyle şeyler gelirdi. Eski pelüş elbisesi, şarap kırmızısı rengindeki peruğu, mücevherleri ve soğuktan şişip kızarmış elleriyle milyonlarca sayfa arasında neyi arıyordu? Bir an bir şeyi, bir an başka bir şeyi,

"renk, sestir ya da belki de müzikle bir ilgisi vardır" şeklindeki felsefesini destekleyecek bir şeyleri. Hiçbir zaman tam olarak ifade edemezdi bunu, üstelik çabalamadığından da değildi. Ve sizi odasına da davet edemezdi, çünkü "korkarım, pek temiz değil"di, o yüzden de felsefesini açıklamak için sizi yolda yakalaması ya da Hyde Park'ta bir yere oturması gerekirdi. Ruhun ritmi buna bağlıydı ("şu küçük çocuklar ne kadar da kaba!" derdi), sonra Bay Asquith'in İrlanda politikasına ve Shakespeare'e geçilirdi, "Kraliçe Alexandra bir defasında broşürlerimden birini kabul etme nezaketini gösterdi," derdi, bir yandan da küçük çocukları bir el hareketiyle müthiş bir şekilde kovalardı. Ama kitabını yayınlamak için paraya ihtiyacı vardı, çünkü "yayıncılar kapitalistti, yayıncılar korkaktı." Böylece dirseğini kitap yığınına çarptı ve kitaplar düştü.

Jacob hiç istifini bozmadı.

Ama diğer tarafta oturan, pelüşten nefret eden, birçok kez onun broşürlerine maruz kalmış ateist Fraser sinirli bir şekilde kımıldandı. Belirsizlikten nefret ediyordu, örneğin Hıristiyan dininden ve yaşlı rahip Parker'ın beyanlarından. Rahip Parker kitaplar yazmıştı ve Fraser onları mantığı ileri sürerek tümüyle mahvetmişti. Çocuklarını vaftiz ettirmemişti. Karısı bunu gizlice küvette yaptırmıştı. Fraser ona kulak asmamış, kafirleri desteklemeyi sürdürmüştü; broşürler dağıtmış, British Museum'da savlarını derlemiş, hep aynı kareli takımını giyip alev kırmızısı kravatını takmış, öte yandan hep solgun, pasaklı ve asabi olmuştu. Gerçekten de dini yok etmek ne güç bir işti!

Jacob, Marlowe'un tam bir metnini defterine kopya etti.

Feminist Bayan Julia Hedge kitaplarını bekliyordu. Daha gelmemişlerdi. Kalemini mürekkebe daldırdı. Et-

rafına bakındı. Gözleri, Lord Macaulay'ın isminin son harfine takıldı. Kubbeyi çevreleyen isimleri okudu, bunlar büyük adamların isimleriydi, bizlere hatırlattıkları... "Ah, lanet olsun" dedi Julia Hedge, "neden bir Eliot'a ya da bir Brontë'ye yer vermemişler?"

Talihsiz Julia! Kalemini mürekkebe acıyla daldırdı, ayakkabı bağcıklarını açık bıraktı. Kitapları gelince bütün dikkatini devasa çalışmalarına verdi, fakat artık usanmış duyarlılığındaki sinirlerden birinin iletmesiyle şunu algıladı: erkek okurlar kendilerini önlerindeki işe ne kadar sakin, gamsız ve dikkatle veriyorlardı. Şu genç adam mesela. Bir şiiri kopya etmekten başka ne işi vardı ki? Oysa kendisinin istatistik çalışması lazımdı. Evet, kadınlar erkeklerden daha fazlaydı, ama kadınların erkekler kadar çalışmasına göz yumulursa çok daha çabuk öleceklerdi. Soyları tükenecekti. Onun savı buydu. Kaleminin ucuna ölüm, öfke ve acının tozları yapışmıştı. Öğleden sonra saatleri geçmek bilmeden ilerlerken elmacık kemiklerine bir kırmızılık yayıldı, gözlerine bir ışık yerleşti.

Fakat Jacob Flanders'ı, British Museum'da Marlowe okumaya iten şey neydi? Gençlik, gençlik... yabanıl bir şey, bilgiç bir şey. Örneğin Bay Masefield vardı, Bay Bennett vardı. Onları Marlowe'un alevine tıkıştırın ve kül olana dek yakın. Tek bir parçası bile kalmasın.

İkinci sınıfı savsaklamayın. Kendi çağınızdan nefret edin. Daha iyisini inşa edin. Bunu başlatmak için de arkadaşlarınıza Marlowe üzerine yazılmış korkunç sıkıcı makaleler okuyun. İnsan bu amaçla British Museum'daki yayınları derlemeli. İnsan bunu kendisi yapmalı. Karnı deşilmiş Viktorya çağma ya da salt reklamcı olan canlılara güvenmenin faydası yok. Geleceğin kanı canı tümüyle altı genç adama bağlı. Jacob da bunlardan biri olduğu için hiç şüphesiz önündeki sayfaları çevirirken bir parça kral

havalarında ve kibirli görünüyordu. Julia Hedge de doğal olarak ondan hoşlanmadı.

Sonra ablak suratlı bir adam Jacob'a bir not uzattı. Jacob arkasına yaslandı; mırıltılı, rahatsız bir sohbete başladılar, ardından birlikte dışarı çıktılar (Julia Hedge onları seyretti) ve koridora çıkınca yüksek sesle kahkaha attılar (Julia böyle düşündü).

Okuma odasında kimse gülmezdi. Kımıldanmalar, mırıldanmalar, özür dileyen hapşırmalar; ani, insanı sarsan, utanmaz öksürmeler vardı. Ders saati bitmek üzereydi. Görevliler egzersizleri topluyorlardı. Tembel çocuklar geriniyor, iyiler gayretle yazmaya devam ediyorlardı. Ah, bir gün daha bitmişti ve ne kadar az şey yapılmıştı! Arada bir her türde insandan derin bir iç çekiş duyulurdu, ardından utanç verici yaşlı adam hiç çekinmeden öksürür, Bayan Marchmont ise at gibi kişnerdi.

Jacob kitaplarını iade etmek için son anda salona geri döndü.

Kitaplar şimdi yerlerine konulmuştu. Alfabenin bazı harfleri kubbenin etrafına serpiştirilmişti. Kubbenin çevresinde birbirlerine bitişik halde Platon, Aristo, Sofokles ve Shakespeare; Eski Roma, Yunan, Çin, Hint ve İran edebiyatları diziliydi. Şiirin bir sayfası diğer sayfasının altına dümdüz serilmişti; parlak bir harf diğer harfin yanında bir anlam yoğunluğu, bir güzellik yığını halinde usulca duruyordu.

"İnsan çayını istiyor," dedi Bayan Marchmont, eski püskü şemsiyesini alırken.

Bayan Marchmont çayını istiyordu, ama Elgin Mermerleri'ne* son bir kez daha bakmaya da asla karşı ko-

* Elgin Mermerleri: (Parthenon Mermerleri olarak da bilinir) evvelce Atina Akropol'ünün bir parçası olan ve günümüzde Londra'da British Museum'da yer alan eski Yunan mermer heykelleri, yazıtları ve mimari unsurlarının toplu ismi. –*çn*

yamazdı. Onlara yandan şöyle bir baktı, elini salladı, birkaç selam sözcüğü mırıldandı, bu da Jacob ve diğer adamın dönüp ona bakmasına neden oldu. Kadın onlara tatlılıkla gülümsedi. Tüm bunlar felsefesine dahildi: "Renk sestir, ya da belki de müzikle bir ilgisi vardır." Ardından vazifesini yapmış bir halde aksayarak çayına doğru yürüdü. Kapanış vakti gelmişti. Herkes şemsiyesini geri almak için holde toplanmıştı.

Genellikle öğrenciler sıralarını büyük bir sabırla beklerlerdi. Birisi o beyaz, yuvarlak fişleri incelerken durup beklemek dinlendiriciydi. Şemsiye illa ki bulunurdu. Ama Macaulay, Hobbes ve Gibbon'dan; sekiz yapraklı, dört yapraklı, iki yapraklı formalardan aktarılan bilgi size gün boyu rehberlik ederdi; fildişi sayfalardan ve maroken ciltlerden bu düşünce yoğunluğuna, bu bilgi yığınına gitgide derine inerek gömülürdü.

Jacob'm bastonu da tıpkı diğerlerininki gibiydi. Belki de çekmeceleri karıştırmışlardı.

British Museum'da muazzam bir zihin vardır. Düşünün ki Platon orada Aristo'yla, Shakespeare ise Marlowe'la yan yanadır. Bu büyük zihin, tek bir zihnin gücünü aşacak denli çok bilgiyle istiflenmiştir. Yine de (bastonu bulmaları bu denli uzun sürdüğünden) insan buraya birinin bir defterle gelip, bir masaya oturup tüm bunları nasıl okuyabileceğini düşünmeden edemez. Okumuş bir insan kadar saygını yoktur; Trinity'deki Huxtable gibi, dediklerine göre tüm mektuplarını Yunanca yazardı ve Bentley'in üstesinden gelebilirdi. Sonra daha fen bilgisi, resim ve mimarlık vardır, muazzam bir zihindir.

Bastonu tezgâhın üstünden ona doğru ittiler. Jacob, British Museum'un sundurmasının altında durdu. Yağmur yağıyordu. Great Russell Sokağı cilalanmış parlıyordu, şurada sarı, şurada eczanenin önünde kırmızı ve açık

mavi. İnsanlar aceleyle duvarın dibine koşturdular, arabalar sokaklardan daha bir telaşla, gürültüyle geçtiler. Eh, ama biraz yağmurun kimseye bir zararı olmazdı. Jacob kırlarda dolaşıyormuş gibi uzun uzun yürüdü ve o gece geç saatte piposu ve kitabıyla birlikte masasında oturuyordu.

Yağmur bardaktan boşanırcasına yağıyordu. British Museum, Jacob'ın dört yüz metre uzağında sağlam, devasa bir tepe gibi dikiliyordu; yağmurda çok solgun, çok gösterişliydi. O muazzam zihin taşla kaplanmıştı, içerisindeki her bölme kuru ve güvendeydi. Fenerlerini Platon ve Shakespeare'in sırtlarına doğrultmuş gece bekçileri şubatın yirmi ikisinde ne alevlerin, ne sıçanların ne de hırsızların bu hazinelere zarar vermeyeceğinden emin oldular... fakir, son derece saygıdeğer adamlar, eşleri ve aileleri Kentish Town'da, yirmi yıl boyunca Platon ve Shakespeare'i korumak için ellerinden geleni yaptılar, sonra da Highgate'e gömüldüler.

Taş, British Museum'un üzerini sağlam bir biçimde örter, tıpkı kemiğin, beynin hayallerini ve ısısını serin bir biçimde örtmesi gibi. Yalnızca burada, sözü edilen beyin Platon'un beynidir ve Shakespeare'in beynidir; bu beyin çömlekler ve heykeller, büyük boğalar ve küçük mücevherler yapmıştır; ölüm nehrinden bir o yana bir bu yana aralıksız geçmiş, karaya çıkacak yer aramıştır, bir an bedeni uzun uykusu için güzelce sararak, bir an gözlere madeni para koyarak, bir an da ayak uçlarını dikkatle Doğu'ya çevirerek. Bu arada Platon diyaloğuna devam eder, yağmura rağmen, araba için çalınan ıslıklara rağmen, Great Ormond Sokağı'nın arkasındaki ahırdan bozma eve sarhoş gelip bütün gece "Beni içeri al! Beni içeri al!" diye bağıran kadına rağmen.

Jacob'ın odasının aşağısındaki sokaktan sesler yükseldi.

Ama o okumaya devam etti. Çünkü ne de olsa Platon hiç istifini bozmadan devam ediyordu. Hamlet de tiradını okuyordu. Orada Elgin Mermerleri gece boyunca duruyor, yaşlı Jones'un feneri bazen Ulysses'i ya da bir atın başını, bazen de bir altın parçasını ya da bir mumyanın çökmüş sarı yanağını aydınlatıyordu. Platon ve Shakespeare devam ediyordu. Phaedrus'u okuyan Jacob ise sokak lambasının altında bağıran insanları ve kapıyı yumruklayarak "Beni içeri al!" diye bağıran kadını sanki bir kömür parçası ateşin içinden düşmüş gibi ya da tavandan sırtüstü yere düşen ve kendini çevirecek gücü bulamayan bir sinek gibi işitiyordu.

Phaedrus çok zordur. Sonunda insan adımlarına ayak uydurarak, yürüyüşe devam ederek okuduğunda (öyle görünür ki) bir anlığına, bu hem sakin hem de gürül gürül enerjinin, Platon Akropol'e yürüdüğünden beri karanlığı önüne katan bu enerjinin bir parçası olur, o ateşi görmemek mümkün değildir.

Diyalog sona erdi. Platon'un savı tamamlandı. Platon'un savı Jacob'm zihninde bir yerlere gizlendi, beş dakika boyunca Jacob'ın zihni tek başına, ileriye, karanlığa doğru yol aldı. Sonra ayağa kalktı, perdeleri açtı ve şaşırtıcı bir netlikle karşıdaki Springettlerin çoktan yattıklarını, yağmurun yağdığını, sokağın bitiminde Yahudilerin ve yabancı bir kadının posta kutusunun yanında durmuş tartıştıklarını gördü.

Kapı ne vakit açılsa ve içeri yeni insanlar girse halihazırda odada olanlar hafifçe kımıldandılar; ayakta duranlar omuzlarının üstünden baktılar, oturanlar cümlelerini yarıda kestiler. Işık, şarap ve gitarın tıngırtısı eşliğinde kapının her açılışında olan heyecan verici şey neydi? İçeri giren kimdi?

"Bu Gibson."

"Ressam olan mı?"

"Ama sen ne diyordun, devam et."

Öyle bir defada söylenemeyecek denli özel, çok mahrem bir konuyu konuşuyorlardı. Seslerin yarattığı gürültü ufak tefek Bayan Withers'in zihninde çan tokmağı etkisi yarattı, küçük kuş sürülerini ürküp havalanıp sonra yeniden konuyordu, o zaman kadın korkuya kapılırdı, bir elini saçma koyup, iki elini dizlerinin etrafına sarar; gergin bir halde Oliver Skelton'a bakıp şöyle derdi:

"Söz ver, *söz ver*, kimseye söylemeyeceksin..." Adam öyle düşünceli, öyle nazikti ki... Bahsettiği mesele kocasının karakteriydi. Soğuk olduğunu söylüyordu.

O sırada muhteşem Magdalen yanlarına geldi; kumral, sıcak, güçlüydü, sandaletli ayakları yere neredeyse değmiyor gibiydi. Saçları uçuşuyordu, tokalar uçuşan ipekleri güç bela zapt ediyordu. Bir aktristti tabii, altından her daim bir ışık huzmesi yayıyordu. Yalnızca "canım" demişti, fakat sesi Alp dağlarının geçitlerinde adeta şakırcasına dolaşmıştı. Orada yere çöküp şarkı söylemeye başladı, 'ah' ve 'oh'lardan başka söylenecek bir şey kalmadı. Şair Mangin onun yanma geldi, ayakta dikilip aşağıya, ona baktı ve piposunu içti. Dans başladı.

Kır saçlı Bayan Keymer, Dick Graves'e Mangin'in kim olduğunu sordu ve Paris'te bu tür şeyleri fazlasıyla gördüğü için şaşırmadığını söyledi (Magdalen adamın dizine yaslanmıştı, şimdi adamın piposu onun ağzındaydı). "Şu kim?" diye sordu, etrafı tarayan saplı gözlüğü Jacob'm üzerinde duraksamıştı. Çünkü Jacob gerçekten de sakin görünüyordu, öte yandan kayıtsız da değildi, kumsalda etrafı seyreden biri gibiydi.

"Ah, canım, izin ver sana yaslanayım," dedi Helen Askew soluk soluğa. Tek ayağının üstünde zıplıyordu, çünkü ayak bileğindeki gümüş bağcık gevşemişti. Bayan Keymer döndü ve duvardaki resme baktı.

"Jacob'a bak," dedi Helen (bir oyun için gözlerini bağlıyorlardı).

Dick Graves biraz sarhoştu, çok sadık ve çok saftı, Helen'a Jacob'm şimdiye dek tanıdığı en harika adam olduğunu söyledi. Minderlerin üzerine bağdaş kurarak oturup Jacob'tan bahsettiler. Helen'ın sesi titredi, çünkü ikisi de gözüne kahraman gibi göründü, ikisinin arkadaşlığı kadınların arkadaşlığından çok daha güzeldi. Sonra Anthony Pollett onu dansa kaldırdı. Helen dans ederken omzunun üstünden onlara baktı; masanın yanında ayakta durmuş, birlikte içki içiyorlardı.

Muhteşem dünya; canlı, aklı başında, coşkulu dünya... Bu sözcükler ocak ayında, sabahın ikisi ile üçü arasında, Hammersmith ve Holborn arasında uzanan ahşap kaldırım için söylenmişti. Jacob'm ayaklarının altındaki zemin buydu. Sağlıklı ve muhteşemdi dünya; çünkü nehrin yakınında, bir ahırın üstündeki bir oda elli heyecanlı, konuşkan ve dost canlısı insan barındırıyordu. Sonra kaldırımda ağır adımlarla yürümek (görünürde bir araba ya da polis yoktu) başlı başına canlandırıcıydı. Piccadilly'nin uzun, elmaslarla işlenmiş kordonu en güzel boşken görünürdü. Genç bir adam için korkacak bir şey yoktu. Aksine, parlak bir şey söylememiş olabilirdi, yine de kendi yerini koruyabileceğinden son derece emin olurdu. Mangin'le tanışmaktan dolayı memnundu. Yerdeki genç kadına hayran kalmıştı, hepsinden hoşlanmıştı, bu tür şeyleri seviyordu. Kısacası tüm davullar ve borazanlar çalıyordu. O sırada etrafta yalnızca çöpçüler vardı. Jacob'm onlara karşı ne denli dostane duygular hissettiğini, anahtarıyla kendi kapısını açıp içeri girmekten dolayı ne kadar memnun olduğunu, yola çıkarken hiçbirini tanımadığı on-on bir kişiyi de yanında o boş odaya getirmiş gibi hissetti-

ğini, etrafa bakınıp okuyacak bir şeyler arandığını, bulduğunu, fakat hiç okumadan uyuyakaldığını söylemeye gerek yoktu.

Gerçekten de davullar ve borazanlar sadece laf değil. Piccadilly ve Holborn, boş oturma odası ve içinde elli kişi olan oturma odası sahiden de her an havaya müzik saçabilecek gibi. Kadınlar belki de daha kolay heyecanlanıyorlar. Bu konuda bir şey söylendiğine nadiren rastlanır ve Surbiton'a giden ekspres trene yetişmek için Waterloo Köprüsü'nden geçen kalabalığı görünce insan onları harekete geçirenin mantık olduğunu düşünebilir. Hayır, hayır. Nedeni davullar ve borazanlardır. Bu konuyu iyice düşünmek için Waterloo Köprüsü'ndeki o küçük bölmelerden birine sapacak olursanız muhtemelen size tam bir karmaşa, bir gizem gibi görünecektir.

Köprüden aralıksız geçerler. Bazen arabaların ve otobüslerin arasında, kasasına ormandan büyük ağaçların zincirlendiği bir kamyon belirir. Sonra belki bir taş ustasının kamyonu görünür, arkasında yeni yazılmış mezar taşları vardır, birinin Putney'ye gömülen birini ne denli sevdiği yazılmıştır. Sonra öndeki otomobil ansızın hızlanır ve mezar taşları artık okuyamayacağınız kadar hızlı yol alırlar. Bu arada insan seli Surrey tarafından Strand'e, Strand'den Surrey tarafına sürekli geçmeye devam eder. Sanki fakirler şehri talan etmeye gitmiş, şimdi de deliklerine koşuşturan böcekler gibi kendi mahallelerine dönüyorlardır. Waterloo'ya doğru sımsıkı tuttuğu parlak bir çantayla aksayarak yürüyen şu yaşlı kadın sanki dışarı, aydınlığa çıkmış, şimdi de aşırdığı çoktan sıyrılmış tavuk kemiklerini yerin altındaki viranesine götürüyor gibidir. Öte yandan rüzgâr sert olmasına ve yüzlerine doğru esmesine rağmen şurada el ele yürüyüp bağıra çağıra şarkı

söyleyen kızlar görünüşe göre ne bir utanç hissediyorlar, ne de soğuğu. Şapkasızlar. Muzafferler.

Rüzgâr dalgaları kabartmıştır. Nehir altımızdan hızla akar, mavnalardaki adamlar tüm güçleriyle dümene asılmak durumunda kalır. Tümsek yapmış bir altın yükünün üstüne katranlanmış siyah bir muşamba bağlanır. Çığ gibi kömürler siyah siyah parıldar. Her zamanki gibi nehir kıyısındaki büyük otellerin önünde boyacılar iskele tahtalarında aşağı yukarı çekilirler. Otelin pencerelerinde daha şimdiden ışıklar yanar. Diğer tarafta şehir yaşlanmışçasına beyazdır; St. Paul's, yanındaki sivri uçlu, kenarları süslü veya dikdörtgen binaların arasından beyaz beyaz yükselir. Haç tek başına kızıl bir yaldızla parıldar. Ama biz hangi yüzyıla geldik? Surrey'den Strand'e bu geçit töreni sonsuza dek mi sürer? Şu yaşlı adam Köprü'den altı yüz yıldır geçiyor, peşine çocuklardan gürültücü bir kalabalık takılmış, çünkü sarhoş ya da sefaletten kör olmuş, tıpkı hacıların giyebileceği türden eski paçavralara sarınmış. Ayaklarını sürüyerek yürür. Hiç kimse öylece durmaz. Sanki müziğin sesine doğru yürüdük, belki de rüzgârın ve nehrin, belki de aynı davullar ve borazanların... ruhun esrimesi ve curcunası. O mutsuz kahkaha bile, ve polis, sarhoş adamı yargılamaktan uzak bir neşeyle süzer, küçük çocuklar yine koşuşmaya başlar, Somerset House'daki memur ona karşı ancak hoşgörü hisseder, gazete bayiinde Lothair'den yarım sayfa okumakta olan adam gözlerini yazıdan kaldırıp merhametli düşüncelere dalar, genç kız kavşakta duraksar ve adama gençliğin aydınlık fakat dalgın bakışıyla bakar.

Aydınlık fakat dalgın. Kız belki yirmi iki yaşındadır. Pejmürdedir. Yoldan geçer ve bir çiçekçinin vitrinindeki nergislere ve kırmızı lalelere bakar. Duraksar, sonra

Temple Bar tarafına yönelir. Hızlı yürür, yine de her şey dikkatini dağıtır. Bir an baktığı şeyi görüyormuş gibi, bir an hiçbir şeyi fark etmiyormuş gibidir.

10

Fanny Elmer, St. Pancras semtinin eski mezarlığında, duvara yaslanmış beyaz mezar taşlarının arasında dolaştı, bir ismi okumak için çimenlere bastı, mezarlık bekçisinin yaklaştığını görünce hızla uzaklaştı, aceleyle sokağa çıktı, içinde mavi çinilerin sergilendiği bir vitrinin önünde durdu, sonra kaybettiği vakti telafi etmek için tekrar hızlandı, ansızın bir pastaneye girdi, oradan börekler aldı, sonra kek de ilave ettirdi, ardından tekrar yola koyuldu, öyle ki biri onu takip etmek istese epeyce koşturması gerekecekti. Pasaklı bir pejmürde değildi. İpek çorap ve gümüş tokalı ayakkabılar giymişti; yalnızca şapkasındaki kırmızı tüy aşağı sarkmıştı, bir de çantasının tokası gevşemişti, yürürken Madame Tussaud'nun programının bir kopyası çantasından yere düşmüştü. Ayak bilekleri bir geyiğinki gibiydi. Yüzünü tülle örtmüştü. Tabii, bu alacakaranlıkta telaşlı hareketler, hızlıca bakıvermeler ve artan umutlar da doğal olarak ortaya çıkardı. Jacob'ın penceresinin tam altından geçip gitti.

Ev durgun, karanlık ve sessizdi. Jacob evde bir satranç problemiyle uğraşıyordu, satranç tahtası dizlerinin arasındaki bir taburenin üzerindeydi. Bir eliyle ensesindeki saçlarını karıştırıyordu. Sonra aynı eli yavaşça ileri doğru uzatıp beyaz veziri bulunduğu kareden aldı, ardından yine aynı kareye koydu. Piposunu doldurdu, uzun uzun düşündü, iki piyonu oynattı, beyaz atı ilerletti, bir parmağını filin üzerine koyup biraz daha düşündü. Fanny Elmer o sırada penceresinin altından geçti.

Ressam Nick Bramham'a modellik yapmaya gidiyordu.

Elinde sarı ciltli bir roman, üstünde çiçek desenli bir İspanyol şalıyla oturup poz verdi.

Bramham "Biraz daha aşağıya, biraz daha gevşek, böyle; daha iyi, tamam," diye mırıldandı. Bir yandan onu çizip bir yandan da piposunu tüttürdüğünden doğal olarak pek konuşmuyordu. Başı bir heykeltraşın elinden çıkmış gibi düşünülebilirdi; alnı kare şeklinde yapmış, ağzı yaymış, çamurda başparmaklarının izlerini ve diğer parmaklarının çizgilerini bırakmıştı. Ama gözler hiç kapanmayacakmışçasına açık kalmıştı. Biraz pörtleklerdi, sürekli dikkatle dik dik bakmaktan dolayı kanlanmışlardı. Konuştuğu vakit bir anlığına huzursuz görünüyorlar, fakat sonra yine dik dik bakmaya devam ediyorlardı. Fanny'nin başının üstünde çıplak bir ampul asılıydı.

Kadınların güzelliği denize vuran bir ışık gibidir, asla tek bir dalgaya sabitlenmez. Hepsi ona sahiptir ve hepsi onu yitirirler. Bir an tıpkı bir domuz pastırması gibi donuk ve kalındır, başka bir andaysa asılı bırakılmış bir cam gibi şeffaftır. Sıkıcı olanlar durağan yüzlerdir. İşte Leydi Venice şurada, hayranlık uyandıran bir eser gibi sergilenmiş, ama adeta su mermerinden oyulmuş, şömine rafının üstüne konulup tozu hiç alınmamak üzere... Öte yandaki baştan ayağa zarif bir esmer güzeli, ancak oturma odasındaki masanın üstüne asılacak bir resim görevi görür. Sokaklardaki kadınların yüzleri iskambil kâğıdı gibidir, hatların içi pembe ve sarılarla doldurulmuştur, etraflarında sımsıkı çizilmiş bir çerçeve vardır. Sonra bir son kat penceresinden dışarı sarkmış aşağı bakan güzelliğin ta kendisini görürsünüz, ya da bir otobüsün köşesinde, veya bir çukura çömelmiş duran; ışık saçan, ansızın kendini dışavuran bir güzellik, bir an sonrasında ise geri

çekilen. Hiç kimse ona bel bağlayamaz, zapt edemez ya da kâğıda sardırıp sahip olamaz. Mağazalardan alınabilecek bir şey değildir ve Tanrı bilir ya, o parıldayan yeşili, kor gibi yanan kırmızıyı içlerinden canlı bir halde çekip alma umuduyla vitrin camlarına dadanmak yerine evde oturmak daha iyidir. Bir fincan tabağındaki deniz camı, pırıltısını tıpkı bir ipek gibi çabucak yitirir. Bu yüzden güzel bir kadından bahsettiğinizde mesela Fanny Elmer'm gözlerini, dudaklarını ve yanaklarını ancak bir anlığına kullanarak parıldayan, sonra hemen uçuveren bir şeyden bahsediyorsunuz demektir.

Fanny orada kasılmış bir halde otururken güzel değildi, alt dudağı fazla çıkık, burnu fazla büyük, gözleri fazla bitişikti. İnce bir kızdı; göz alıcı yanakları, koyu renk saçları vardı; suratı asıktı ya da oturmaktan gerilmişti. Bramham karbon kalemini kırınca irkildi. Bramham öfkelenmişti. Isıtıcının önüne çömelip ellerini ısıttı. Bu arada Fanny onun çizimine baktı. Bramham homurdandı. Fanny üstüne bir sabahlık geçirip su kaynattı.

"Hay aksi, kötü oldu," dedi Bramham.

Fanny yere oturdu, ellerini dizlerinin etrafında kenetleyerek ona baktı, güzel gözleri... evet, odada uçuşan güzellik orada, bir anlığına parıldadı. Fanny'nin gözleri sorgular, kederini paylaşır, hatta bir an için aşkın kendisi olur gibi göründü. Ama biraz abartmıştı. Bramham hiçbirini fark etmedi. Su kaynayınca Fanny âşık bir kadından ziyade bir tay gibi, bir köpek yavrusu gibi fırlayıp kalktı.

Jacob pencereye yürüdü, ellerini cebine koyup durdu. Karşıda, Bay Springett dışarı çıktı, vitrinine baktı, tekrar içeri girdi. Çocuklar pembe çubuk şekerleri süzerek geçip gittiler.

Pickford'un kamyonu yolun aşağısına döndü. Küçük bir erkek çocuk bir iple birlikte fırıl fırıl döndü. Jacob pen-

cereden uzaklaştı. İki dakika sonra ön kapıyı açtı ve Holborn yönünde yürümeye başladı.

Fanny Elmer askıdan pelerinini aldı. Nick Bramham resmini iğnelerinden çıkardı, yuvarlayıp kolunun altına sıkıştırdı. Işığı kapatıp yola koyuldular, Leicester Meydanı'na varana dek insanların, otomobillerin, otobüslerin ve at arabalarının arasından yürüdüler. Jacob'tan beş dakika önce geldiler, çünkü Jacob'ın yolu biraz daha uzundu, bir de Holborn'da Kral'ın arabayla geçişini görmek için bekleyen bir kalabalığa takılmıştı. Böylece döner kapıyı ittirip yanlarına gittiğinde Nick ve Fanny çoktan gelmiş, Empire'daki gezinti yerinin korkuluklarına yaslanmış duruyorlardı.

"Meraba, seni hiç fark etmedim," dedi Nick, beş dakika sonra.

"Zırvalığa bak," dedi Jacob.

"Bayan Elmer," dedi Nick.

Jacob piposunu ağzından çok çekingen bir halde çıkardı.

Çok çekingendi. Pelüş sedire oturduklarında, üfledikleri duman kendileriyle sahnenin arasında yükseldiğinde, uzaktan tam vaktinde yükselen tiz sesleri ve neşeli orkestrayı işittiklerinde hâlâ çekingendi. Fakat Fanny "Ne güzel bir ses!" diye düşündü. Ne kadar az şey söylemiş olmasına rağmen sesinin ne denli güçlü olduğunu düşündü. Aklından genç erkeklerin ne kadar ağırbaşlı ve kayıtsız olduklarını ve de etraflarında olup bitenlerden ne denli bihaber olduklarını geçirdi. İnsan Jacob'm yanına usulca oturup onu seyredebilirdi. Yorgun geçen bir akşamın ardından eve geldiğinde ne kadar da çocuksu olurdu, ne muhteşem, belki biraz da buyurgan, "Ama ben boyun eğmezdim," diye düşündü. Jacob ayağa kalkıp korkuluğa yaslandı. Etrafı bir duman tabakasıyla çevrildi.

Genç erkeklerin güzelliği ebediyen dumana bürünmüş gibidir, yine de dinç bir şekilde futbol topunun peşinden koşarlar, kriket topuna vururlar, dans ederler, koşarlar ve yolları uzun adımlarla arşınlarlar. Muhtemelen bunu çok geçmeden yitirirler. Muhtemelen uzaklardaki kahramanların gözlerine bakarlar ve aramızdaki yerlerini yarı kibirle alırlar diye düşündü Fanny (çalınacak kemanın koparılacak olan teli gibi titreyerek). Yine de sessizliği seviyorlar, güzel konuşuyorlar, her kelime ağızlarından yeni kesilmiş bir halka gibi dökülüyor, kızların kullandığı küçük, düz madeni paraların şıngırtısına hiç benzemiyor, kararlı bir biçimde hareket ediyorlar, sanki bir yerde ne kadar uzun kalacaklarını ve ne zaman gideceklerini biliyorlar; ah, ama Bay Flanders yalnızca bir program almaya gitmiş.

Jacob yanlarına dönünce "Dansçılar en son çıkıyor," dedi.

Fanny düşünmeyi sürdürdü, genç erkeklerin pantolon ceplerinden bolca gümüş parayı çıkartıp onlara bakmaları çok hoş değil miydi, çantanın içinde o kadar parayı taşımaktansa?

Sonra orada kendisi vardı, sahnede beyaz fırfırlarla döndükçe dönüyordu, müzik kendi ruhunun dansı ve savruluşuydu; tüm mekanizma, dünyanın dişlisi ve çarkı bu hızlı dönüş ve düşüşlerle usulca dönüyordu; böyle hissetti, Jacob Flanders'ın iki adım uzağında korkuluklara kaskatı bir halde yaslanırken.

Avucunda buruşturduğu siyah eldiveni yere düştü. Jacob eldiveni alıp ona verirken öfkeyle irkildi. Bundan daha yersiz bir tutku olamazdı. Jacob bir an için ondan korktu; genç kadınlar öyle kaskatı dikildiklerinde, korkuluğu sıkıca kavradıklarında, âşık olduklarında çok şiddetli, çok tehlikeli görünürlerdi.

Şubat ortasıydı. Hampstead Garden Suburb'ün çatıları titrek bir pus içindeydi. Hava yürümek için fazla sıcaktı. Bir köpek çukurun içinden havladı, havladı, havladı. Vadiden saydam gölgeler geçti.

Uzun bir hastalığın ardından beden halsiz ve edilgendir, hoşluğu almaya açıktır ama onu barındıramayacak kadar zayıftır. Gözyaşları dolar ve dökülür, köpek çukurda havlarken, çocuklar çember çevirirken, ortalık kararıp aydınlanırken. Bir peçenin ardından görünür. Ah, ama peçeyi daha kalın tutun ki hoşluktan bayılmayayım diye iç geçirdi Fanny Elmer. Judges Walk'ta bir banka oturmuş, Hampstead Garden Suburb'ü seyrediyordu. Ama köpek havlamayı sürdürdü. Otomobiller yolda korna çaldılar. Uzaklardan bir kıpırtı ve uğultu işitti. Çalkantı yüreğindeydi. Ayağa kalkıp yürüdü. Çimler taze ve yeşildi, güneş sıcaktı. Çocuklar havuzun etrafını sarmış, küçük gemilerini suda yüzdürmek için eğiliyorlar, dadılarının çığlıklarıyla geri çekiliyorlardı.

Öğle vakti genç kadınlar hava almak için dışarı çıkarlar. Tüm erkekler şehirde meşguldür. Mavi havuzun kenarında dururlar. Serin rüzgâr çocukların seslerini dört bir yana dağıtır. Benim çocuklarım diye düşündü Fanny Elmer. Kadınlar havuzun etrafında durur; uzun tüylü, iri, zıplayan köpekleri kovalarlar. Bebek arabasının içindeki bebek usulca sallanır. Tüm dadıların, annelerin ve etrafta gezinen kadınların gözleri bir parça donuk ve dalgındır. Küçük çocuklar eteklerini çekiştirip yürümeleri için yalvarırlarken cevap vermek yerine hafifçe başlarını sallarlar.

Fanny de yürümeye devam etti, tiz bir ses duydu, belki de bir işçinin ıslığıydı. Şimdi de ağaçların arasında bir ardıç kuşu ılık havada neşeyle kanat çırparak şakıyordu, ama birden korkuya kapıldı diye düşündü Fanny, sanki o da yüreğindeki bunca neşeden kaygılanmıştı, sanki

şarkı söylerken seyredilmiş ve kalabalık tarafından şarkı söylemeye zorlanmıştı. İşte oradaydı! Huzursuz olmuş, yandaki ağaca uçmuştu. Fanny, artık şarkısını belli belirsiz işitiyordu. Tekerleklerin sesleri ve rüzgârın uğultusu onu bastırıyordu.

Öğle yemeği için on peni harcadı.

"Hayatım, küçük hanım, kadın şemsiyesini unuttu," diye söylendi Express Dairy Company'nin kapısının yanındaki cam bölmede oturan yüzü alacalı kadın.

"Belki onu yakalarım," dedi garson kız Milly Edwards. Saçlarında cansız örgüler vardı. Kapıdan hızla fırlayıp çıktı.

Bir dakika sonra Fanny'nin ucuz şemsiyesiyle geri dönerek "Bulamadım," dedi. Elini saçma götürüp örgüleriyle oynadı.

"Ah, şu kapı!" diye homurdandı kasiyer.

Ellerinde siyah eldivenler vardı, fişleri düzenleyen parmak uçları sosis gibi şişmişti.

"Tek porsiyon börek ve yeşillik. Büyük kahve ve hamur tatlısı. Kızarmış ekmek ve yumurta. İki meyveli kek."

Garsonların tiz sesleri havada adeta böyle şaklıyordu. Müşteriler siparişlerinin tekrar edilişini işitiyorlar ve yan masalara yapılan servisleri beklenti içinde seyrediyorlardı. Kendi kızarmış ekmek ve yumurtaları sonunda getirilince gözleri etrafta başıboş gezinmeyi bırakıyordu.

Hamur işi yiyeceklerin nemli lokmaları üçgen çantalar gibi açılmış ağızlara giriyordu.

Sekreter Nelly Jenkinson kekini kayıtsızca küçük parçalara ayırıyordu. Kapının her açılışında kafasını kaldırıp bakıyordu. Neyi görmeyi umuyordu?

Kömür tüccarı hiç ara vermeden Telegraph'ı okumaya devam etti, fincan tabağını ıskaladı, dalgın bir halde arandı, sonra fincanı masa örtüsünün üstüne koydu.

"Böylesi bir küstahlığı hiç duydunuz mu?" dedi Bayan Parsons öfkeyle, kürkündeki kırıntıları silkeleyerek.

"Tek porsiyon sıcak süt ve çörek. Bir çaydanlık çay. Ekmek ve tereyağı," diye bağırdı garsonlar.

Kapı açılıp kapandı.

Yaşlıların hayatı işte böyleydi.

Bir kayığa uzanıp dalgaları seyretmek tuhaftır. İşte üç tanesi düzenli bir halde art arda geliyorlar, üçü de büyük. Sonra onların arkasından hızla bir dördüncü geliyor, çok büyük ve tehditkar. Kayığı kaldırıp gidiyor, nasılsa hiçbir şey elde edemeden denize karışıyor, diğerleriyle birlikte kendisini düzleştiriyor.

Bir fırtınada dalların savrulmasından daha şiddetli ne olabilir; ağaç, gövdesinden dallarının en uç noktasına dek teslim olur, rüzgârın estiği yöne doğru silkelenir ve uçuşur, yine de asla paramparça bir halde uçup gitmez. Buğday kıvranır durur ve boynunu eğer, kendini kökünden çekip koparmaya hazırlanıyormuş gibi, yine de toprağa bağlı kalır.

Pencerelerin ardından, alacakaranlıkta dahi, sokakta koşan bir kabartı görülür, bir tutku, kollar tamamen uzatılmış, gözler istekle bakar, ağız açıktır. Sonra usulca yatışırız. Çünkü bu coşkunluk daha fazla sürerse tıpkı bir köpük gibi havaya üflenip dağılırız. Yıldızlar içimizden geçerek parıldarlar. Tuzlu damlalar halinde fırtınaya karışırız; bazen olduğu gibi. Oysa tez canlı ruhlar bu adeta beşikteymiş gibi salınımların hiçbirini yaşamazlar. Onlar için sağa sola sallanmalar, amaçsızca tembellikler yoktur. Hayal kurmalar, keyifle uzanmalar ya da neşe içinde her şeyin birbirine benzediğini, ateşin sıcak, şarabın güzel, taşkınlığın günah olduğunu varsaymalar yoktur.

"İnsanlar çok iyidir, onları tanıdığın vakit."

"Onun hakkında kötü düşünemem. İnsan unutma-

malı ki..." Ama belki Nick ya da Fanny Elmer, anın gerçekliğine tümüyle inanarak savrulur, yanağı ısırır ve sert dolu taneleri gibi giderler.

"Ah!" dedi Fanny atölyeye kırk beş dakika geç kalmış bir halde aceleyle girerken. Çünkü Kimsesiz Çocuklar Hastanesi'nin civarında epeyce oyalanmıştı, sırf bir ihtimal Jacob'ı sokakta yürürken, sonra anahtarını çıkarıp kapısını açarken görebilmek için. "Korkarım geciktim." Bunun üzerine Nick hiçbir şey söylemedi. Fanny'de meydan okuma duygusu kabardıkça kabardı.

Sonunda "Bir daha hiç gelmeyeceğim!" diye bağırdı.

"Gelme o halde," dedi Nick.

Fanny iyi geceler bile demeden koşarak çıkıp gitti.

Ne kadar enfesti, Shaftesbury Caddesi'nin ilerisinde, Evelina'nın mağazasındaki o elbise! Güzel bir gündü, saat dörttü, nisan başlarıydı. Fanny güzel bir günde saat dördü kapalı kapılar ardında geçirecek biri miydi? O sokaktaki diğer kızlar muhasebe defterlerinin üzerine eğilmiş oturuyor ya da uzun iplikleri yorgun bir halde ipekten ve tülden geçiriyor ya da Swan ve Edgars'ta kurdelelerle süs yapıyor, penileri ve çeyrek penileri faturaya çabucak ekleyerek iki metreye yakın kumaşı pelür kâğıdına sarıp bir sonraki müşteriye "Arzunuz?" diye soruyorlardı.

Shaftesbury Caddesi'nin ilerisindeki Evelina'nın mağazasında bir kadının parçaları ayrı ayrı sergileniyordu. Sol eldeki onun eteğiydi. Ortadaki bir direğe tüylü bir fular dolanmıştı. Şapkalar, Temple Bar'daki suçluların kelleleri gibi yan yana dizilmişlerdi; zümrüt yeşili ve beyaz, hafifçe burmalı ya da bol boyalı tüylerin altından hafifçe sarkmış. Halıda ise ayakları vardı; sivri uçlu dore veya kırmızı desenli rugan ayakkabılar.

Kıyafetler, kadınların göz ziyafetine maruz kalmaktan saat dörde doğru bir pastane vitrinindeki şekerli

kekler gibi bozulmuşlardı. Fanny de baktı onlara. Gerrard Sokağı'ndan eski bir paltonun içinde uzun boylu bir adam geldi. Evelina'nın vitrinine bir gölge düştü; Jacob'ın gölgesi, gelen Jacob olmadığı halde. Fanny dönüp Gerrard Sokağı'nda yürümeye koyuldu. Keşke kitap okusaydım diye düşündü. Nick hiç kitap okumazdı, İrlanda'dan ya da Lordlar Kamarası'ndan hiç bahsetmezdi, ya o tırnakları! Oysa kendisi Latince öğrenecek ve Vergilius okuyacaktı. Eskiden çok okurdu. Scott okumuştu, Dumas okumuştu. Slade Güzel Sanatlar Okulu'nda kimse kitap okumazdı. Fakat Slade'de Fanny'yi kimse tanımazdı, oranın ona ne kadar boş göründüğünü bilmezlerdi; küpelere, danslara, Tonks ve Steer'e olan düşkünlüklerinin... Oysa Jacob'm dediğine göre resim yapabilenler yalnızca Fransızlarken.

Modernler işe yaramazdı, güzel sanatlar içinde en az saygın olanı resimdi; Marlowe ve Shakespeare'den başka ve illa ki roman okunacaksa Fielding'den başka bir şeyi okumaya ne gerek var diyordu Jacob.

"Fielding," dedi Fanny, Charing Cross'taki adam hangi kitabı istediğini sorunca.

Tom Jones'u aldı.

Sabah saat onda, bir öğretmenle paylaştığı odasında Fanny Elmer, Tom Jones'u okuyordu... o gizemli kitabı. Jacob tuhaf isimli insanlardan bahseden bu sıkıcı şeyden hoşlanıyor, diye düşündü Fanny. İyi insanlar bundan hoşlanıyor. Bacak bacak üstüne nasıl attıklarına aldırış etmeyen pespaye kadınlar Tom Jones okuyorlardı; gizemli bir kitaptı. Nitekim Fanny "Kitaplara dair bir şey var ki eğer eğitim almış olsaydım ben de hoşlanabilirdim," diye düşündü, küpelerden ve çiçeklerden daha fazla hoşuma giderdi diye iç geçirdi. Bir yandan da Slade'in koridorlarını ve gelecek haftaki maskeli baloyu düşündü. Giyecek hiçbir şeyi yoktu.

Onlar gerçek diye düşündü Fanny Elmer, ayaklarını şömine rafına dayayarak. Bazı insanlar öyle. Nick belki, ama o da öyle aptal ki. Kadınlar ise asla; Bayan Sargent hariç, fakat o da öğle yemeği vaktinde çıkıp gidiyor ve kendince havalara giriyor. Orada geceleri sessizce oturup okuyorlar, diye düşündü. Müzikhollere gitmiyorlar, dükkân vitrinleri seyretmiyorlar, birbirlerinin kıyafetlerini giymiyorlardı. Örneğin Robertson onun şalını takmış, o da Robertson'ın yeleğini giymişti; Jacob bunu ancak çok çekinerek yapabilirdi, çünkü o Tom Jones seviyordu.

İşte şimdi kucağında üç şilin altı peniye aldığı, çift sütun basılmış o gizemli kitap vardı ve Henry Fielding bu kitapta yıllarca, önce, Fanny Elmer'ı kırmızıya düşkünlüğünden dolayı kusursuz bir dille paylıyordu, böyle dedi Jacob. O asla modern roman okumazdı. O, Tom Jones seviyordu.

"Tom Jones'u çok beğendim," dedi Fanny, nisan başlarında, aynı gün, saat beş buçukta, Jacob karşısındaki koltukta oturmuş piposunu ağzından çıkarırken.

Heyhat, kadınlar yalancıydı! Ama Clara Durrant değildi. Kusursuz bir zihin, dürüst bir tabiat, bir kayaya (Lowndes Meydanı'mn ilerisinde bir yerde) zincirlenmiş bir bakire, ebediyen beyaz yelekli yaşlı adamlara çay servisi yapan, mavi gözlü, insanın direkt gözüne bakan, Bach çalan. Jacob bütün kadınlar içinde en çok ona saygı duyuyordu. Ama ekmek ve tereyağı ile donatılmış bir masada, kadifeler giymiş zengin dul kadınlarla birlikte oturup Clara Durrant'a, yaşlı Bayan Perry çay doldururken Bay Benson'ın papağana söylediklerinden daha fazlasını asla söyleyememek insan tabiatının özgürlüğüne ve ahlaki değerlerine yapılan dayanılmaz bir zulümdü, ya da bu anlama gelen benzer sözler. Çünkü Jacob hiçbir şey demedi.

Yalnızca ters ters ateşe baktı. Fanny, Tom Jones'u kenara kaldırdı. Dikiş ya da örgü gibi bir işle uğraşmaya koyuldu.

"Nedir o?" diye sordu Jacob.

"Slade'deki parti için."

Böyle deyip şapkasını, pantolonunu ve kırmızı püsküllü ayakkabısını aldı getirdi. Ne giyseydi?

"Ben Paris'te olacağım," dedi Jacob.

Zaten maskeli baloların ne anlamı var, diye düşündü Fanny. Aynı insanlarla buluşup aynı kıyafetler giyiliyor, Mangin sarhoş oluyor, Florinda onun dizine oturuyordu. Şimdilerde ise Nick Bramham'la ölçüsüzce flört ediyordu.

"Paris'te mi?" dedi Fanny.

"Yunanistan'a giderken uğrayacağım," dedi Jacob.

Çünkü dediğine göre mayıs ayında Londra'dan daha katlanılmaz bir şey olamazdı.

Jacob onu unutacaktı.

Bir serçe, gagasında bir çiftlik avlusundaki ahırda duran saman yığınından alınmış bir saman çöpüyle pencerenin önünden uçarak geçti. Yaşlı, kahverengi, spaniel cinsi bir köpek zemini koklayarak sıçan aradı. Karaağaçların üst dalları şimdiden yuvalarla dolmuştu. Kestane ağaçları yelpazelerini açmışlardı. Kelebekler ormanda gösteriş yaparak dolaşıyorlardı. Belki de Mor İmparator kelebeği, Morris'in dediği gibi, bir meşe ağacının dibindeki leş kokulu et yığınının üzerinde ziyafet çekiyordu.

Fanny tüm bunların Tom Jones'tan çıktığını düşündü. Jacob cebinde bir kitapla tek başına gidebilir ve porsukları seyredebilirdi. Sekiz buçuk trenine yer alıp bütün gece yürüyebilirdi. Ateşböceklerini görüp ve ilaç kutularına doldurup getirirdi. New Forest tazılarıyla avlanırdı. Tüm bunlar Tom Jones'tan geliyordu, Jacob cebinde bir kitapla Yunanistan'a gidecek ve onu unutacaktı.

Gidip el aynasını getirdi. İşte yüzü oradaydı. Peki ya Jacob'a bir başörtüsü sarılsa nasıl olurdu? Bu da onun yüzüydü. Fanny lambayı yaktı. Ama pencereden gün ışığı geldiği için ancak yarısı lambayla aydınlandı. Şu haliyle korkunç ve heybetli görünmesine, ormandan vazgeçip Slade'e geleceğini ve orada bir Türk silahşoru ya da Roma imparatoru kostümü giyeceğini söylemesine (ve Fanny'nin dudaklarını siyaha boyamasına izin verdi, kendisinin de aynaya bakarak dişlerini sıkıp kaşlarını çattı) rağmen, yine de Tom Jones oradaydı.

11

"Archer," dedi Bayan Flanders, annelerin en büyük oğullarına sıkça gösterdikleri türden bir sevecenlikle, "yarın Cebelitarık'ta olacak."

Beklediği mektup (Dods Tepesi'nde dolaşırken kilise çanları kulağına rasgele ilahi ezgileri ulaştırdığında, saat dairenin etrafını turlayan numaralardan dördü vurduğunda, camlar bir fırtına bulutunun altında mora boyandığında, köyün iki düzine evi gölgeden bir yaprağın altında korkudan sinip son derece teslimiyetçi bir biçimde yan yana durduğunda), mektup, barındırdığı her türden haberler, üstüne adreslerin dik veya eğik yazılarla yazıldığı zarflarla; bazen İngiliz pulu bazen sömürge pullarının yapıştırıldığı, bazen de aceleyle sarı bir damganın vurulduğu mektup dünyanın dört bir yanma çok sayıda haberi yaymak üzeredir. Bu cömert iletişim alışkanlığından kazançlı mı çıkarız, bunu söylemek bize düşmez. Ama bu mektup yazma işi günümüzde, özellikle yabancı yerlere seyahat eden delikanlılar tarafından yalanlarla sürdürülüyormuş gibi görünmekte.

Örneğin şu sahneyi ele alalım.

Jacob Flanders burada, yurtdışına gitmiş ve seyahati sırasında bir süre kalmak üzere Paris'e uğramış. (Annesinin kuzeni yaşlı Bayan Birkbeck geçen haziranda ölmüş ve ona yüz pound bırakmıştı.)

Üstünde kahve ve halka halka şarap lekeleri olan mermer bir masada oturan, çok hızlı konuşan ve hiç şüphesiz 'biraz'dan daha fazla sarhoş, ufak tefek kel ressam Mallinson "O lanet konuyu en baştan tekrar etmene gerek yok, Cruttendon," dedi.

"Ee, Flanders, hanımefendine yazmayı bitirdin mi?" dedi Cruttendon, Jacob gelip yanlarına oturunca. Elinde, zarfın üzerinde Bayan Flanders'ın ismi ve İngiltere'de, Scarborough civarlarında bir adresin yazılı olduğu bir mektup vardı.

"Velasquez'i beğeniyor musun?" diye sordu Cruttendon.

"Tanrı biliyor ya, beğeniyor," dedi Mallinson.

"Hep böyle yapar," dedi Cruttendon, sinirle.

Jacob, Mallinson'a aşırı bir soğukkanlılıkla baktı.

"Sana tüm edebiyatta şimdiye dek yazılmış en harika üç şeyi söyleyeceğim," diye birden araya girdi Cruttendon. "Orada meyve gibi asılı kal, ruhum..." diye başladı...

"Velasquez'den hoşlanmayan bir adamı dinleme," dedi Mallinson.

"Adolphe, Bay Mallinson'a artık şarap verme," dedi Cruttendon.

"Adil oyun, adil oyun," dedi Jacob taraf tutmadan. "Bir adam sarhoş olmak istiyorsa bırakın olsun. Bu Shakespeare'den Cruttendon, o konuda seninle hemfikirim. Shakespeare buraya toplanmış tüm şu lanet kurbağalardan daha cesurdu." Sonra o da şarap bardağını sallayarak ahenkli, etkileyici bir sesle aynı alıntıyı yineledi: "Orada meyve gibi asılı kal, ruhum." Şarabı bardağın kenarından taşarken "Şeytan seni lanetiyle karartsın, solgun benizli ahmak!" diye bağırdı.

Sonra Cruttendon ve Jacob aynı anda yine "Orada meyve gibi asılı kal, ruhum," dediler ve ikisi birden kahkahalarla güldüler.

Mallinson kel kafasına vurarak "Lanet olsun bu sineklere!" dedi. "Beni ne zannediyorlar?"

"Tatlı kokan bir şey," dedi Cruttendon.

"Kapa çeneni Cruttendon," dedi Jacob. Sonra Mallinson'a dönerek epeyce kibar bir üslupla açıklama yaptı: "Bu adamın hiç terbiyesi yok. İnsanları içkilerinden mahrum bırakmak istiyor. Buraya bak. Ben ızgara et istiyorum. Izgara etin Fransızcası ne? Izgara et, Adolphe. Seni budala, anlamadın mı?"

"Şimdi sana tüm edebiyattaki en güzel ikinci şeyi söyleyeceğim, Flanders," dedi Cruttendon. Ayaklarını yere indirip masaya iyice abandı, öyle ki yüzü neredeyse Jacob'ın yüzüne değecekti.

Mallinson parmaklarını masanın üstünde tıngırdatarak "Hey yalan dolan, kediyle keman," deyip araya girdi. "Tüm edebiyatta en seçkin güzellikteki şey..." Sonra sır verirmiş gibi usulca "Cruttendon çok iyi bir adam," dedi, "ama bir parça aptal." Böyle deyip başını salladı.

Eh, ne bu sohbetin tek kelimesi ne de hesabı ödeyip restorandan ayrılarak Raspaille Bulvarı'nda yürürlerken olanların hiçbiri Bayan Flanders'a anlatılmadı.

Sonra başka bir sohbet daha var: vakit, sabah saat on bir sıraları; sahne, bir atölye; günlerden pazar.

"Sana söyleyeyim, Flanders," dedi Cruttendon. "Bir Chardin yerine Mallinson'ın küçük resimlerinden birini almayı tercih ederim. Böyle derken de..." azalmış bir boya tüpünün dibini sıktı... "Chardin büyük bir şöhretti... Mallinson şimdilik yemek parasına satıyor resimlerini. Ama bekle gör, galericiler onu bir fark etsinler... Büyük bir şöhret; ah, çok büyük bir şöhret."

"Bu çok keyifli bir hayat," dedi Jacob, "burada böyle her şeyi birbirine karıştırmak. Ama gene de bu aptalca bir sanat, Cruttendon." Böyle diyerek odanın içinde dolaştı. "Şimdi şu adam var, Pierre Louys," deyip eline bir kitap aldı.

"Sevgili beyefendi, artık oturacak mısın?" dedi Cruttendon.

"Bu çok güzel bir çalışma," dedi Jacob, bir tuvali iskemlenin üstüne dayayarak.

"Ah, onu asırlar önce yapmıştım," dedi Cruttendon, omzunun üstünden bakarak.

"Bence sen epeyce yetenekli bir ressamsın," dedi Jacob, bir süre sonra.

"Şu anda neyle uğraştığımı görmek istersen eğer," dedi Cruttendon, Jacob'ın önüne bir tuval koyarak. "İşte. Şöyle. Daha çok şöyle. Şu..." başparmağını kıvırarak beyaza boyanmış bir abajurun çevresinde bir daire çizdi.

"Çok güzel bir çalışma," dedi Jacob, bacaklarını tuvalin önünde iki yana açarak. "Ama umarım bana şunu açıklarsın..."

O sırada solgun, çilli, hastalıklı görünümlü Bayan Jinny Carslake içeri girdi.

"Ah, Jinny. Bir arkadaşım burada. Flanders. İngiliz. Varlıklı. Çevresi geniş. Devam et, Flanders..."

Jacob bir şey demedi.

"*Şu*... şu iyi olmamış," dedi Jinny Carslake.

"Hayır," dedi Cruttendon, kararlı bir tonla. "Öyle yapılamaz."

Tuvali sandalyenin üstünden alıp arkası dönük duracak şekilde yere dayadı.

"Oturun, bayanlar ve baylar. Bayan Carslake sizin oradan geldi, Flanders. Devonshire'dan. Ah, Devonshire dedin sanmıştım. Pekâlâ. O da bir kilise evladı. Ailenin kara koyunu. Annesi ona bu tarz mektuplar yazar. Ah, yanında bir tanesi var mı? Genellikle pazar günleri gelir mektuplar. Bir tür kilise çanı etkisi, bilirsin."

"Tüm ressamlarla tanıştınız mı?" dedi Jinny. "Mallinson sarhoş muydu? Atölyesine giderseniz size resimlerinden birini verir. Ah, Teddy..."

"Bir saniye," dedi Cruttendon. "Hangi mevsimdeyiz?" Pencereden dışarı baktı.

"Pazar günleri izin yaparız, Flanders."

"O da..." dedi Jinny, sonra Jacob'a bakıp "Siz de..."

"Evet, o da bizimle gelecek," dedi Cruttendon.

İşte burası da Versailles. Jinny havuzun taş kenarlığında durmuş, aşağıya doğru sarkmıştı. Cruttendon kollarıyla sıkıca tutmasa düşecek kadar eğilmişti. "Orada! Orada!" diye bağırdı. "Yüzeye çıktı!" Tembel, yassı bir balık, attığı kırıntıları yemek için suyun derinliklerinden yüzerek yukarı çıkmıştı. Jinny "Siz bakın," deyip yere atladı. O sırada göz kamaştırıcı beyazlıktaki bir su kütlesi boğazı sıkılmışçasına ve pütür pütür bir halde yukarı fışkırdı. Fıskiye açılmıştı. Uzaklardan bir askeri marş duyuldu. Bütün su yüzeyi damlalarla kırış kırış oldu. Mavi bir deniz topu yüzeye nazikçe çarparak suya düştü. Tüm dadılar, çocuklar, yaşlı adamlar ve gençler havuzun kenarına toplandı, aşağıya sarkıp ellerindeki bastonları salladılar. Küçük kız koşarak gelip kollarını topuna doğru uzattı, ama top fıskiyenin altında dibe battı.

Edward Cruttendon, Jinny Carslake ve Jacob Flanders sarı çakıl döşeli patikada birbirlerinin peşi sıra yürüdüler, çimenlere bastılar, ağaçların altından geçtiler ve Marie Antoinette'nin eskiden oturup sıcak çikolata içtiği sayfiye evinin önüne geldiler. Edward ve Jinny içeri girdi, Jacob bastonunun sapma oturarak dışarıda bekledi. İkisi tekrar dışarı çıktılar.

"Ee?" dedi Cruttendon, Jacob'a gülümseyerek.

Jinny bekledi, Edward bekledi, ikisi de Jacob'a baktılar.

"Ee?" dedi Jacob gülümseyerek ve iki elini bastonuna bastırarak.

"Haydi gelin," diye kararını verdi ve yola koyuldu. Onlar da gülümseyerek onu takip ettiler.

Sonra yan sokakta küçük bir kafeye gittiler. Burada insanlar oturmuş kahve içiyor, askerleri seyrediyor ve tab-

lalara dalgın dalgın küllerini silkeliyorlardı.

"Ama o çok farklıdır," dedi Jinny, ellerini bardağının üstüne koyarak. "Ted böyle bir şey söylediğinde ne kastettiğini anladığını sanmıyorum," dedi, Jacob'a bakarak. "Ama ben anlıyorum. Bazen içimden kendimi öldürmek geliyor. Bazen bütün gün yataktan çıkmıyor... orada öylece yatıyor... Sizi masanın üstünde istemiyorum," böyle diyerek ellerini iki yana salladı. Tüyleri kabarmış yanar döner renkteki güvercinler ayaklarının etrafında paytak paytak yürüyorlardı.

"Şu kadının şapkasına bakın," dedi Cruttendon. "Böyle bir şey nereden geliyor akıllarına? Hayır, Flanders. Senin gibi yaşayabileceğimi sanmıyorum. İnsan British Museum'un karşısındaki o sokaktan yürürken... neydi adı? Kastettiğim şey bu. Hepsi böyle. O şişman kadınlar... ve yolun ortasında fenalık geçirecekmiş gibi dikilen o adam..."

"Herkes de besliyor bunları," dedi Jinny, eliyle güvercinleri kovalayarak. "Aptal, kart şeyler."

"Eh, bilemiyorum," dedi Jacob, sigarasını içerek. "St. Paul's var."

"Ben bir ofise gitmeyi kastediyorum," dedi Cruttendon.

Jacob, "Lanet olsun hepsine," diyerek yakındı.

"Ama sen sayılmazsın," dedi Jinny, Crutendon'a bakarak. "Sen delisin. Demek istediğim, sen yalnızca resim yapmayı düşünüyorsun."

"Evet, biliyorum. Elimde değil. Sence Kral George, Lordlar Kamarası karşısında pes edecek mi?"

"Bal gibi de etmek zorunda kalacak," dedi Jacob.

"İşte!" dedi Jinny. "Gerçekten biliyor."

"Görüyorsun, yapabilsem yapardım," dedi Cruttendon, "ama açıkçası yapamam."

"*Sanırım* ben yapabilirdim," dedi Jinny. "Ama yapanlar da hep hoşlanılmayacak insanlar. Demek istediğim, memlekettekiler. Başka hiçbir şeyden konuşmuyorlar. Annem gibi insanlar bile."

"Peki, eğer gelip burada yaşasaydım..." dedi Jacob. "Benim payıma ne düşecek, Cruttendon? Ah, pekâlâ. Öyle olsun. Şu aptal kuşlar, insan diyor ki şunlara... uçup gittiler."

Ve nihayet Gare des Invalides'teki ark lambalarının altında, hafifçe de olsa belirgin olan, insanı yaralayabilen veya fark edilmeden geçip giden ama çoğunlukla epeyce rahatsızlık veren o sıkıntılı hareketlilik içinde Jinny ve Cruttendon yan yana, Jacob ise onların biraz uzağında duruyorlardı. Artık ayrılmak zorundaydılar. Bir şey söylemek lazımdı. Hiçbir şey söylenmedi. Bir adam tekerlekli yük arabasını Jacob'ın bacaklarının o kadar yakınından sürdü ki neredeyse bacaklarını sıyırıp geçiyordu. Jacob dengesini yeniden bulduğunda diğer ikisi dönmüş gidiyorlardı. Jinny omzunun üstünden Jacob'a baktı. Cruttendon ise elini sallayarak büyük bir dâhi gibi (ki zaten öyleydi) gözden kayboldu.

Hayır, Bayan Flanders'a bunların hiçbiri anlatılmadı, oysa şu rahatlıkla söylenebilirdi ki Jacob açısından dünyada bundan daha önemli hiçbir şey yoktu. Cruttendon ve Jinny'nin, şimdiye dek tanıştığı en olağanüstü insanlar olduğunu düşünüyordu. Tabii, zaman içinde olacakları öngörebilmesi mümkün değildi: Cruttendon meyve bahçelerini resmetmeye başlamıştı, bu yüzden de Kent'e yerleşmesi gerekmişti. Uğruna tüm bunları yaptığı karısı, romancı sevgilisiyle evden kaçtığından beri artık Cruttendon da elma çiçeklerini bırakmıştır diye düşünülebilirdi; ama hayır, Cruttendon hâlâ meyve bahçelerini resmediyordu, vahşice, yapayalnız. Jinny Carslake

ise Amerikalı ressam Lefanu ile yaşadığı ilişkiden sonra Hintli filozoflara dadanmıştı; şimdilerde onu İtalya'daki pansiyonlarda, içinde yoldan toplanmış sıradan çakıl taşları olan küçük mücevher kutusunu bağrına basmış halde görebilirdiniz. Dediğine göre taşlara gözünüzü ayırmadan bir süre baktığınızda çokluk tekliğe dönüşür, bu da bir şekilde hayatın gizidir. Yine de bu onu masanın etrafında dolaştırılan makarnayı takip etmekten alıkoymaz. Bazen de bahar geceleri utangaç İngiliz delikanlılarına en tuhaf sırlarını açar.

Jacob'm annesinden saklayacak bir şeyi yoktu. Yalnızca, bu olağandışı coşkusunu henüz kendisi de anlamlandıramamıştı, bir de bunu yazması...

Bayan Jarvis kâğıdı katlarken "Jacob'ın mektupları da kendisi gibi," dedi.

"Gerçekten de görünen o ki..."dedi Bayan Flanders ve sözünü yarıda kesti, çünkü bir elbise için kumaş kesiyordu ve elbise patronunu düzeltmesi gerekmişti. Sonra devam etti: "...çok keyifli vakit geçiriyor."

Bayan Jarvis, Paris'i düşündü. Arkasındaki pencere açıktı, ılık bir geceydi, ayın örtülmüş gibi göründüğü ve elma ağaçlarının hiç kımıldamadan durduğu sakin bir geceydi.

"Ben ölüye hiç acımam," dedi Bayan Jarvis, sırtındaki minderi düzeltip ellerini başının arkasında kenetleyerek. Betty Flanders onu duymadı, çünkü o sırada makası masanın üstünde epeyce gürültü çıkarıyordu.

"Onlar dinleniyorlar," dedi Bayan Jarvis. "Oysa biz günlerimizi, nedenini dahi bilmeden gereksiz, aptalca şeyler yaparak geçiriyoruz."

Bayan Jarvis köyde pek sevilmezdi.

"Gecenin bu saatinde hiç yürüyüşe çıkmaz mısın?" diye sordu Bayan Flanders'a.

"Kesinlikle mükemmel derecede ılık bir hava var," dedi Bayan Flanders.

Yine de akşam yemeğinden sonra bahçe kapısını açıp Dods Tepesi'nde yürüyüş yapmayalı yıllar olmuştu.

Bahçe kapısını kapatıp çimenlere bastıklarında Bayan Jarvis "Kupkuru," dedi.

"Fazla uzağa gitmeyeyim," dedi Betty Flanders. "Evet, Jacob, Paris'ten çarşamba günü ayrılıyor."

"Üçünün içinde her zaman benim arkadaşım olan Jacob'tı," dedi Bayan Jarvis.

"Artık tamam, canım; ben daha fazla gitmiyorum," dedi Bayan Flanders.

Karanlık tepeye tırmanmışlar, Romalıların kampına gelmişlerdi.

Ayaklarının dibinde kampı ya da mezarı çevreleyen düzgün bir daire halinde kale duvarı yükseliyordu. Betty Flanders burada ne çok iğnesini kaybetmişti. Bir de lal taşlı broşunu.

"Bazen bundan çok daha berrak oluyor," dedi, Bayan Jarvis, tepede dikilerek. Gökte hiç bulut yoktu, yine de denizin ve kırların üstünde sis vardı. Scarborough'un ışıkları ansızın yanıp söndü, elmas kolye takmış bir kadın başını sağa sola çevirmişçesine.

"Ne kadar sessiz!" dedi Bayan Jarvis.

Bayan Flanders lal taşlı broşunu düşünerek ayağının ucunu çimlere sürttü.

Bayan Jarvis bu gece kendisi hakkında düşünmeyi güç buldu. Ortalık çok sakindi. Rüzgâr yoktu; koşuşturan, uçuşan, kaçan şeyler yoktu. Gümüşi kırlarda siyah gölgeler kımıltısız duruyordu. Karaçalılar hiç kıpırdamıyordu. Bayan Jarvis, Tanrı'yı da düşünmedi. Arkalarında bir kilise vardı, tabii. Kilisenin saati onu vurdu. Saatin bu

vuruşları karaçalılara ulaştı mı, yoksa onları alıç ağacı mı duydu?

Bayan Flanders bir çakıl taşı almak için yere eğilmekteydi. Bayan Jarvis, bazen insanlar gerçekten de bir şeyler bulurlar diye düşündü. Oysa bu puslu ay ışığında kemiklerden ve küçük tebeşir parçalarından başka bir şey görmek imkânsızdı.

"Jacob onu kendi parasıyla almıştı, sonra ben manzarayı görsün diye Bay Parker'ı buraya getirdim, o sırada düşmüş olmalı..." diye mırıldandı Bayan Flanders.

Kemikler kımıldadı mı, ya da paslı kılıçlar? Bayan Flanders'ın iki buçuk penilik broşu sonsuza dek o zengin birikimin bir parçası mı oldu? Ve eğer bütün hayaletler buraya toplanıp dairenin içinde Bayan Flanders'ın çevresini sarsalar, gitgide şişmanlayan canlı bir İngiliz anası olarak tam anlamıyla yerini bulmuş gibi görünmez miydi?

Saat çeyreği vurdu.

Kilise saati, zamanı çeyreklere bölerken saatin sesinin zayıf dalgaları yoğun karaçalıların ve alıç dallarının arasında kırıldı.

Kımıltısız ve geniş sırtlı kırlar bildiriyi aldılar: "Çeyrek geçiyor", ama yanıt vermediler, yalnızca bir böğürtlen çalısı kıpırdandı.

Bu ışıkta dahi mezar taşlarının üstündeki yazılar okunabiliyordu, sesler kısaca "Ben Bertha Ruck'ım," "Ben Tom Gage'im," diyorlardı. Yılın hangi gününde öldüklerini söylüyorlardı; Yeni Ahit de onlar için bir şeyler söylüyordu; çok gururlu, çok vurgulu veya teselli edici.

Kırlar tüm bunları da aldı.

Ay ışığı kilise duvarına solgun bir sayfa gibi düşüyor, nişteki diz çökmüş aileyi ve yoksullara yardım etmiş, Tanrı'ya inanmış Köy Beyi için 1780 yılında dikilmiş

olan yazıtı aydınlatıyordu. O ölçülü ses ise kendini zamana ve açık havaya dayatırcasına mermer yazıtın aşağısına doğru devam ediyordu.

Bir tilki, karaçalıların arka tarafından sessizce kaçıp gitti.

Çoğu zaman, geceleri bile kilise insanlarla dolup taşar. Sıraları eskimiş ve pistir, papaz cüppeleri yerlerinde, ilahi kitapları pencere pervazlarındadır. Tıpkı tüm tayfasının içeride hazır bulunduğu bir gemi gibidir. Tahtalar ölüleri ve yaşayanları, köylüleri, marangozları, tilki avlayan beyefendileri, çamur ve brendi kokan çiftçileri taşımakta zorlanır. Dilleri, ebediyen zamanı ve geniş sırtlı kırları parçalara bölen keskin kelimeleri hecelemek üzere birleşir. Yakınma, inanç ve ağıt, ümitsizlik ve zafer, ama çoğunlukla sağduyu ve keyifli bir kayıtsızlık beş yüz yıldır bu pencerelerden süzülüp gider.

Yine de kırlarda yürürlerken Bayan Jarvis'in dediği gibi "Ne kadar sessiz!"di. Öğle vakti sessizdi, av buralara dek yayılmadığı zamanlarda; ikindi vakti sessizdi, koyunların dolaşmadığı zamanlarda; gece ise kır tümüyle sessizleşirdi.

Lal taşlı bir broş otların arasına düştü. Bir tilki sinsice yürüyüp gidiyor. Bir yaprak ucuna doğru kıvrılıyor. Elli yaşındaki Bayan Jarvis puslu ay ışığında kampta dinleniyor. "...ve," dedi Bayan Flanders doğrularak, "Bay Parker'dan hiç hoşlanmadım."

"Ben de," dedi Bayan Jarvis. Eve doğru yürümeye koyuldular.

Fakat sesleri kampın üzerinde bir süre daha havada süzüldü. Ay ışığı hiçbir şeyi yok etmezdi. Kırlar her şeyi kabul ederdi. Tom Gage mezar taşı dayandığı müddetçe yüksek sesle haykırır. Romalı iskeletleri güvendedir. Betty Flanders'ın iğneleri ve lal taşlı broşu da güvende.

Öğleleri bazen, günışığında, kırlar bu küçük hazineleri tıpkı bir dadı gibi saklar. Ama gece yarısı olduğunda, ortalıkta konuşan veya dörtnala at koşturan kimse yokken ve alıç ağacı hiç kımıldamadan dururken kırları ne ve neden sorularıyla bunaltmak aptalca olacaktır.

Kilise saati on ikiyi vurur.

12

Su, bir kaya çıkıntısından aşağı adeta kurşun gibi döküldü; kalm, beyaz halkaları olan bir zincir gibi. Tren sarp, yeşil çimenliklerin arasından geçti, Jacob çizgili laleler gördü ve bir kuşun şakımasını işitti; İtalya'daydı.

İtalyan subaylarla dolu bir otomobil düz yolda hızla ilerledi ve arkasından tozları savurarak trene yetişti. Vergilius'un dediği gibi, asmalarla birbirine bağlanmış ağaçlar vardı. İleride bir istasyon vardı, burada yüksek sarı çizmeli kadınlar ve çizgili çoraplı, tuhaf, solgun çocuklarla kalabalık bir veda yaşanıyordu. Vergilius'un arıları Lombardiya'nın ovalarına yayılmıştı. Karaağaçların arasına asmalar dikmek eskilere uzanan bir âdetti. Milano'da ise çatıların üstünde keskin figürler oluşturan parlak kahverengi, sivri kanatlı şahinler vardı.

Bu İtalya vagonları öğle güneşinin de üzerlerine vurmasıyla çekilmez derecede sıcak oluyor. Lokomotif vadinin tepesine ulaşamadan tangırdayan zincirlerin kopması işten bile değil. Tren, manzaranın içinde yol alarak gitgide yukarı çıkıyor. Her tepe sivri uçlu ağaçlarla kaplı. Kayaların üzerinde insanı şaşırtan beyaz köyler var. Tam tepede her zaman beyaz bir kule vardı; çatılar düz, saçakları kırmızı fırfırlıydı, altlarında derin bir uçurum vardı. İnsanın çaydan sonra yürüyüşe çıkacağı bir ülke değildi. Öncelikle hiç çimen yoktu. Yamaçlar tümüyle zeytin ağaçlarıyla kaplıydı. Daha nisan ayında ağaçların arası toz toprakla örtülmüştü. Etrafta ne çitler ne patikalar ne yaprakların gölgeleriyle damalanmış yollar ne de insanın jambonlu yumurta yiyeceği cumbalı, on sekizinci yüzyıl

hanları var. Ah, hayır, İtalya baştan sona amansızlık, çıplaklık, açıkta bırakılmışlık ve yollarda ayaklarını sürüyerek yürüyen siyahlar giymiş papazlarla dolu. Villalardan hiç uzaklaşamamak da ayrıca tuhaf.

Yine de harcayacak yüz poundla birlikte insanın tek başına seyahat etmesi güzel şeydi. Parası biterse de –ki muhtemelen öyle olacaktı– yaya devam edecekti. Ekmek ve şarapla –hasır şişelerdeki şarapla– yaşayabilirdi, çünkü Yunanistan'dan sonra Roma'yı gezecekti. Roma uygarlığı hiç şüphesiz çok alt seviyedeydi. Ama Bonamy yine de bir sürü zırvalık anlatırdı. Döndüğünde Bonamy'ye "Atina'yı görmeliydin," diyecekti. "Parthenon Tapınağı'na çıkmalıydın,". Ya da "Coliseum harabeleri insanda yüce düşünceler uyandırıyor," diye uzun uzadıya yazacaktı mektubunda. Bu, medeniyetler üzerine bir makaleye de dönüşebilirdi. Eskiler ve modernler arasında bir kıyaslama yapardı, arada Bay Asquith'e Gibbon tarzında güzel, kinayeli laflarla göndermelerde bulunurdu.

Tombul bir adam güçbela içeri girdi; toz içindeydi, çuval gibiydi, üstünde altın zincirler asılıydı. Jacob, Latin ırkından gelmediğine hayıflanarak pencereden dışarı baktı.

Düşününce tuhaf geliyor, iki gün iki gecelik bir yolculuktan sonra kendinizi İtalya'nın göbeğinde buluyorsunuz. Zeytin ağaçlarının arasında birdenbire villalar beliriyor, uşaklar kaktüsleri suluyorlar. Üzerlerine alçıdan siperlikler yerleştirilmiş şatafatlı sütunların arasından siyah faytonlar geçiyor. Bu anlık ve şaşılacak derecede mahrem görüntüler bir yabancının gözleri önünde sergileniyor. Hiç kimsenin gitmediği ıssız bir tepe var, yine de geçenlerde otobüsle Piccadilly'den aşağı giderken ben gördüm onu. İsterdim ki inip tarlalara gideyim, oturayım, çekirgelerin seslerini duyayım ve yerden bir avuç toprak

alayım; İtalya toprağı, nasıl ki ayakkabılarımın üzerindeki de İtalya tozu.

Jacob gece boyunca tren garlarında tuhaf isimler bağırdıklarını işitti. Sonra tren durdu ve yakınlardan gelen kurbağa vıraklamalarını duydu, storu dikkatlice aralayınca ay ışığında bembeyaz görünen geniş, tuhaf bir bataklıkla karşılaştı. Vagonda yoğun bir puro dumanı vardı, üstünde yeşil siperliği olan bir lambanın etrafında süzülüyordu. İtalyan adam çizmelerini çıkarmış, yeleğinin düğmelerini açmış, horluyordu... Birden tüm bu Yunanistan'a gitme çabaları Jacob'a dayanılmaz bir yorgunluk gibi göründü –otellerde tek başına oturmak, anıtlara bakmak– keşke Timmy Durrant'la Cornwall'a gitseydi... "Of!" diye yakındı Jacob, karşısındaki karanlık yavaş yavaş dağılıp gün ışığı aralardan sızmaya başlarken. Adam kendisine doğru uzanıp yukarıdan bir şey aldı; papyonlu, şişman, tıraşsız, üstü başı buruşuk, obez İtalyan kapıyı açtı ve yüzünü yıkamaya gitti.

Jacob oturduğu yerde doğruldu ve sabahın ilk ışıklarında sırtında tüfeğiyle yolda yürüyen sırım gibi bir İtalyan avcı gördü, birdenbire Parthenon'a dair her şey yeniden cazip göründü.

"Vay canına!" diye düşündü, "Neredeyse gelmiş olmalıyız!" Kafasını pencereden sarkıttı ve dışarıdaki havayı tümüyle yüzünde hissetti.

Tanıdıklarınızdan yirmi beş kişi Yunanistan'da olmaya dair hiç tereddüt etmeden isabetli sözler sarf edebilirken sizin için her türlü duygunuza ket vuran bir engelin olması epeyce sinir bozucudur. Jacob, Patras'taki otelde yıkandıktan sonra tramvay yolunu takip ederek birkaç kilometre yürüdü, birkaç kilometre de geriye doğru yürüdü, hindi sürüleriyle karşılaştı, art arda sıralanmış eşekler gördü, arka sokaklarda kayboldu, korse ve Maggi et suyu

çorbalarının reklamlarını okudu, çocuklar ayaklarına bastılar, ortalıkta kötü bir peynir kokusu vardı. Ardından kendini birdenbire otelinin karşısında bulunca sevindi. Kahve fincanlarının arasında eski tarihli bir Daily Mail gazetesi duruyordu, alıp okudu. Peki, akşam yemeğinden sonra ne yapacaktı?

Hiç şüphe yoktur ki hayal kurmaya dair o şaşırtıcı yeteneğimiz olmasaydı genel anlamda çok daha kötü bir durumda olurduk. On iki yaşlarında oyuncak bebeklerimizden vazgeçip lokomotiflerimizi kırdıktan sonra Fransa, ama daha büyük bir olasılıkla İtalya ve Hindistan neredeyse kesin bir biçimde hayal gücümüze bolca esin kaynağı olurlar. Birilerinin Roma'ya gitmiş bir teyzesi vardır; herkesin en son Rangoon'dayken kendisinden haber alınmış bir amcası vardır, zavallı adam, bir daha asla geri gelmeyecektir. Ama Yunan mitini asıl başlatanlar mürebbiyelerdir. Şu başa bir bakın derler– görüyorsunuz burun dümdüz, o lüleler, o kaşlar– her şey erkek güzelliğine uygundur; kollarında ve bacaklarında kusursuz derecede bir gelişimi işaret eden hatlar vardır, Yunanlar yüz kadar bedeni de önemserler. Yunanlar öyle bir meyve resmi yaparlar ki kuşlar gelip gagalarlar. Önce Xenophon okursunuz, sonra Euripides. Bir gün –ki Tanrım, bu çok önemli bir gündür– insanların söyledikleri anlam kazanıverir: "Yunan ruhu," Yunan şusu, Yunan busu; yine de bir Yunanın Shakespeare'in yanma dahi yaklaşabileceğini söylemek saçma olur. Mesele şudur ki bizler bir hayalle yetiştirilmişizdir.

Jacob şüphesiz bu yönde bir şeyler düşündü, elinde tuttuğu Daily Mail'i buruşturdu, bacaklarını uzattı, şu haliyle can sıkıntısının kanlı canlı bir örneği gibiydi.

"Ama bizler bu şekilde yetiştirildik," diye düşünmeye devam etti.

Tüm bunlar ona son derece tatsız göründü. Bu konuda bir şeyler yapılmalıydı. Böylece kısmen buhranlı bir ruh halinden az sonra idam edilecekmişçesine daha ağır bir kasvete gömüldü. Clara Durrant bir partide Pilchard isimli bir Amerikalıyla konuşmak için onu bırakmıştı. O da Yunanistan'a kadar bunca yolu gelip onu terk etmişti. Gece kıyafetleri giyip saçma sapan konuşuyorlardı – hem de ne saçmalıktı- elini uzatıp Globe Trotter'ı aldı; bu, otel sahiplerine ücretsiz verilen uluslararası bir dergiydi.

Tüm o müzelik haline rağmen modern Yunanistan elektrikli tramvay sisteminde oldukça ileri düzeydeydi. Jacob otelin lobisinde otururken tramvaylar pencerelerin ardında tangırdadılar, çınladılar, eşekleri yollarından uzaklaştırmak ve bir türlü yerinden kımıldamayan yaşlı bir kadını ilerletmek için buyurgan bir tonda zillerini çalıp durdular. Adeta bütün bir uygarlık yargılanıyormuş gibiydi.

Garson da buna karşı oldukça kayıtsızdı. Üstü başı kirli bir adam olan Aristotle, şu an tek koltuğu işgal eden tek konuğun bedeniyle etobur bir merakla ilgilenen bu adam çalımlı bir havayla lobiye geldi; bir şeyler koydu, bir şeyleri düzeltti ve Jacob'm hâlâ orada oturduğunu gördü.

Jacob omzunun üzerinden bakarak "Yarın sabah erkenden uyandırılmak istiyorum" dedi. "Olympia'ya gideceğim."

Bu kasvet, etrafımızı saran bu karanlık sulara teslim oluş modern bir icat. Belki de, Cruttendon'ın dediği gibi, yeterince inanmıyoruz. Atalarımızın hiç olmazsa yıkıp yok edecekleri bir şeyleri vardı. Bir ölçüde bizim de var diye düşündü Jacob, elindeki Daily Mail'i buruşturarak. Parlamento'ya girecek ve orada güzel konuşmalar yapacaktı –ama bir kez karanlık sulara boyun eğdikten sonra güzel konuşmaların ve Parlamento'nun ne yararı olacak-

tı? Gerçekten de ruh halimizdeki bu gelgitler –mutluluklar ve mutsuzluklar- şimdiye dek hiç açıklanamamıştı. Bir yanda insanın kıyafetler giymek zorunda olduğu akşam partileri ve saygınlık, öte yanda Gray's Inn'in gerisindeki sefil varoşlar vardı, Jacob bunun ardında katı, değişmez, grotesk bir şeylerin olması mümkün diye düşündü. Britanya İmparatorluğu da onu düşündürmeye başlamıştı, İrlanda'ya özerklik verilmesi meselesine tümüyle taraftar değildi. Acaba Daily Mail'de bu konuyla ilgili neler yazılmıştı?

Çünkü artık yetişkin bir adam olmuştu ve olaylara dahil olmaya başlamıştı. Yukarıda küvetini boşaltan; tuvalet masasının üstüne saçılmış anahtarlarına, yaka düğmelerine, kalemlerine ve ilaç şişelerine dokunan oda hizmetçisi de bunun farkındaydı.

Artık yetişkin bir adam olduğu gerçeği Florinda'nm da bildiği bir şeydi, içgüdüleriyle bildiği diğer her şey gibi.

Betty Flanders onun Milano'dan postaladığı mektubunu okurken onun içinde de bu yönde şüpheler uyanmıştı. Bayan Jarvis'e "Bana bilmek istediğim hiçbir şeyi anlatmıyor" diye yakınmıştı; ama bu konu üzerine kara kara düşünmüştü.

Fanny Elmer ise bunu çaresizlik içinde hissetmişti. Jacob bastonunu ve şapkasını alıp pencerenin önüne yürüyecek, dalgın ama aynı zamanda çok da sert görünecek diye düşünmüştü.

"Ben gidiyorum" diyecekti, "Bonamy'ye yemek ısmarlatacağım".

Fanny, Kimsesiz Çocuklar Hastanesi'nin önünden hızla yürüyerek "Kendimi Thames Nehri'nde boğabilirim" diye bağırdı.

"Ama Daily Mail'e de güven olmaz" dedi Jacob kendi kendine. Okuyacak başka bir şey bulmak için etrafına

bakındı. Sonra yine iç geçirdi. Öyle derin bir kasvet içindeydi ki sanki kasvet içine iyice yerleşmiş, her an onu kaplayacakmış gibiydi, bu da her şeyden bu kadar keyif alan ve analizlere pek de meraklı olmayan bir adam için tuhaf şeydi, ama tabii korkunç derecede romantikti diye düşündü Bonamy, Lincoln's Inn'deki odasında.

"Aşık olacak," diye düşündü Bonamy, "düz burunlu bir Yunan kadına."

Jacob, Patras'tan Bonamy'ye mektup göndermişti, bir kadını sevemeyen ve asla aptalca kitaplar okumayan Bonamy'ye.

Sonuçta çok az sayıda iyi kitap var, çünkü bol miktardaki tarih kitaplarını, Nil'deki kaynakları keşfetmek üzere katır arabalarıyla çıkılan seyahatleri anlatan kitapları ve geveze romanları hesaba katamayız.

Erdemleri bir ya da iki sayfada toplanmış kitapları seviyorum. Üstünden ordular geçse yerinden kımıldamayan cümleleri seviyorum. Sağlam kelimeleri seviyorum; Bonamy'nin görüşleri bunlardı ve bu görüşler ona, sabahın taze filizlerinden hoşlanan, pencereyi açıp karşısında güneşte yayılan gelincikleri bulan, İngiliz edebiyatının şaşırtıcı üretkenliği karşısında sevinç çığlığı atmaktan kendini alıkoyamayanların düşmanlığını kazandırmıştı. Bunlar hiç Bonamy'nin tarzı değildi. Onun edebiyata dair beğenisi arkadaşlıklarını etkiliyor, onu suskun, ketum ve müşkülpesent kılıyordu, yalnızca kendi düşünce tarzındaki birkaç genç adamın yanında huzur buluyordu. Bonamy'ye yöneltilen suçlamalar bunlardı.

Oysa Jacob Flanders da onun düşünce tarzında değildi, hatta bundan çok uzaktı, Bonamy iç geçirdi, mektubun ince yapraklı sayfalarını masanın üstüne koydu ve Jacob'm karakteri hakkında düşüncelere daldı, buna ilk defa kafa yorduğu da söylenemezdi.

Sorun, ondaki o romantik ruh halindeydi. "Ama onu bu tatsız durumlara sürükleyen aptallığın yanı sıra," diye düşündü Bonamy, "bir şey var... bir şey..." diye iç geçirdi. Çünkü Jacob'ı dünyadaki herkesten daha çok severdi.

Jacob pencerenin önüne gitti ve ellerini cebine sokup durdu. Eteklikler içinde üç Yunan gördü, gemilerin direklerini, alt tabakadan aylak ya da meşgul insanların gezinmelerini ya da hızla yürüyüşlerini, gruplar halinde durmalarını ve el kol hareketleri yaparak konuştuklarını gördü. Kasvetinin sebebi kendisine kayıtsız kalmaları değildi, daha derin bir kanıdan ötürüydü: kendisi şu anda yalnız olduğu için değildi, aslında bütün insanlar yalnız olduğundan.

Ertesi gün tren Olimpiya'ya giden bir tepeyi ağır ağır alırken köylü Yunan kadınlar asmaların arasındaydı, yaşlı Yunan adamlar garlarda oturmuş, tatlı şaraplarını yudumluyorlardı. Jacob hâlâ kasvetli de olsa, yalnız olmanın, İngiltere'den uzakta her şeyden kopmuş bir halde tek başına olmanın ne muazzam bir keyif olduğundan hiç şüphe duymamıştı. Olimpiya'ya giden yol üzerinde çok sivri, çıplak tepeler vardı, aralarından üçgen şekiller halinde mavi deniz görünüyordu. Biraz Cornwall kıyısına benziyordu. Eh, şimdi bütün gün tek başına yürümek, şu yola çıkıp çalıların –yoksa onlar küçük ağaçlar mıydı?– arasından yolu takip etmek, insanın antik kentlerin yarısını görebildiği şu dağın tepesine çıkmak–

"Evet," dedi Jacob dışından, çünkü kompartımanı boştu, "haritaya bir bakalım."

İster kınayın ister övün, içimizdeki vahşi atı inkâr edemeyiz. Taşkın bir halde dörtnala koşmak, yorgun düşüp kumlara uzanmak, dünyanın döndüğünü duyumsamak, insanlık sona ermişçesine taşlar ve otlarla mutlak bir biçimde arkadaşlık etme isteği duymak, bütün erkek ve

kadınları boşvermek; bu arzunun bizi sık sık ele geçirdiği gerçeğini yok sayamayız.

Akşam rüzgârı Olimpiya'daki otel penceresinin kirli perdelerini hafifçe kımıldattı.

"Herkese karşı sevgiyle doluyum," diye düşündü Bayan Wentworth Williams, "en çok da yoksullara, akşamları yükleriyle geri dönen köylülere. Her şey yumuşak, muğlak ve çok hüzünlü. Hüzünlü, hüzünlü. Ama her şeyin bir anlamı var," diye düşündü Sandra Wentworth Williams, başını hafifçe kaldırarak ve son derece güzel, hüzünlü ve soylu görünerek. "İnsan her şeyi sevmeli."

Orada, Olimpiya'daki otelin penceresinin önünde beyazlar giyinmiş, yüzü tülle örtülmüş bir halde dururken elinde seyahate uygun küçük bir kitap vardı: Çehov'un öyküleri. Ne güzel bir akşamdı! Kendi güzelliği de onun güzelliğiydi. Yunanistan'ın trajedisi tüm yüce ruhların trajedisiydi. Kaçınılmaz bir ödündü bu. Bir şeyleri kavradığı hissine kapıldı. Bunu yazacaktı.

Kocasının oturmuş kitap okuduğu masaya doğru gitti, çenesini ellerinin arasına aldı ve köylüleri, acı çekmeyi, kendi güzelliğini, o kaçınılmaz ödünü, bunları yazıya nasıl dökeceğini düşündü. Evan Williams da kitabını kapatıp şimdi önlerine konmakta olan çorba tabaklarına yer açmak için kitabı kaldırırken kaba, banal ya da aptalca tek kelime etmedi. Yalnız, tazınınkini andıran sarkmış gözleri ve solgun, şişkin yanakları melankolik hoşgörüsünü açığa vurdular, onun kanısına göre her ne kadar dikkatli ve temkinli yaşamak durumunda kalsa da peşinden koşmaya sadece onların layık olduğunu bildiği hedeflerin hiçbirine ulaşamayacaktı. Anlayışı kusursuz, suskunluğu sürekliydi.

"Her şey öylesine anlam yüklü görünüyor ki," dedi Sandra. Ama kendi sesini duymasıyla büyü bozuldu.

Köylüleri unuttu. Geriye yalnızca kendi güzelliğine dair bir his kaldı; şansına, karşısında bir ayna vardı.

"Çok güzelim," diye düşündü.

Şapkasını hafifçe kaydırdı. Kocası onun aynaya baktığını gördü ve güzelliğin önemli olduğuna katıldı, bu bir mirastı, insan onu yok sayamazdı. Öte yandan da bir engeldi, hatta işin aslı bir belaydı. Böyle düşünerek çorbasını içti ve gözlerini pencereye dikti.

"Bıldırcın," dedi Bayan Wentworth Williams mahmurca. "Ve keçi, sanırım; ve sonra..."

"Krem karamel, herhalde," dedi kocası aynı tempoda; kürdanını çoktan almıştı eline.

Sandra kaşığını tabağının üstüne koydu, çorbası yarı içilmiş bir halde önünden alındı. Hiçbir şeyi asla, asalet katmadan yapmazdı, çünkü onunkisi son derece Yunanistan'a özgü bir İngiliz stiliydi; köylülerin şapkalarına dokunarak selamlamaları, papaz evinin önünde saygıyla eğilmesi bunu değiştirmezdi. Pazar sabahı geniş terasa inip başbakanla taş ayaklı vazoların yanında oyalanarak bir gül koparırken bahçıvanlar ve bahçıvan yamakları saygıyla doğrulurlardı. Belki de bunları unutmaya çalışıyordu, çünkü gözleri Olimpiya'daki bu hanın yemek odasında geziniyor, kitabını koyduğu ve birkaç dakika önce bir şey keşfettiği pencereyi arıyordu. Çok derin bir keşifti; sevgiye, hüzne ve köylülere dair.

Ama iç geçiren Evan oldu; bu, ümitsizce ya da isyankar bir iç çekiş değildi. Bunca hırslı bir adamken tabiatı gereği son derece ağırkanlı olduğundan hiçbir şeyi başaramamıştı. Oysa İngiltere'nin siyasi tarihi parmaklarının ucundaydı; Chatham, Pitt, Burke ve Charles James Fox'la adeta iç içe yaşadığından kendisini ve kendi dönemini onlar ve onların dönemleriyle elinde olmadan karşılaştırıyordu. "Oysa büyük adamlara bundan daha fazla ihtiyaç

duyulan bir zaman olmamıştı." Bunu kendi kendine, bir iç çekişle söylemeyi alışkanlık haline getirmişti. Şimdiyse Olimpiya'da bir handa kürdanla dişlerini temizliyordu. Yemeğini bitirmişti. Sandra'nın gözleri ise hâlâ odada geziniyordu.

"Şu pembe karpuzlar kesinlikle tehlikeli görünüyor," dedi Evan, kasvetle. Bunu söylediği sırada kapı açıldı ve içeri gri, kareli bir takım elbise giymiş genç bir adam girdi.

"Güzel fakat tehlikeli," dedi Sandra, üçüncü bir insanın önünde direkt kocasıyla konuşarak. ("Ah, seyahate çıkmış bir İngiliz delikanlısı," diye geçirdi içinden.)

Evan tüm bunları da biliyordu.

Evet, tüm bunları biliyordu ve karısına hayranlık duyuyordu. Gönül macerası yaşamak çok keyifli bir şey, diye düşündü. Oysa kendisi için bu boyla (Napolyon'un bir altmış boyunda olduğunu hatırladı) bu hantal cüsseyle, kendi kişiliğini kabul ettirmeye dair acizliğiyle (oysa büyük adamlara şimdikinden daha fazla ihtiyaç duyulan bir zaman olmamıştı diye iç geçirdi) durum ümitsizdi. Purosunu bırakıp Jacob'm yanına gitti ve ona Jacob'm hoşuna giden basit bir içtenlikle, buraya dosdoğru İngiltere'den mi geldiğini sordu.

"Nasıl da İngiliz!" diyerek güldü Sandra, garson ertesi sabah onlara genç beyefendinin dağa çıkmak için saat beşte çıktığını söyleyince. "Eminim sizden banyosunu hazırlamanızı da istemiştir, değil mi?" dedi Sandra. Garson kafasını iki yana salladı ve müdüre sorması gerektiğini söyledi.

"Anlamadınız," diyerek güldü Sandra. "Boşverin."

Jacob tek başına dağın tepesinde uzanmış yatıyordu, son derece keyifliydi. Muhtemelen hayatı boyunca kendini hiç bu kadar mutlu hissetmemişti.

O akşam yemekte Bay Williams, Jacob'a gazeteye bak-

mak ister mi diye sordu. Sonra Bayan Williams terasta puro içerek dolaşırlarken (Jacob bu adamın purosunu nasıl reddedebilirdi?) ona amfiteatrı ay ışığında gördü mü diye sordu, Everard Sherborn'u tanıyor muydu, Yunanca okuyabiliyor muydu ve (o sırada Evan sessizce ayağa kalkıp içeri girdi) eğer birinden vazgeçmesi gerekse bu Fransız edebiyatı mı yoksa Rus edebiyatı mı olurdu?

"Şimdi de," diye yazdı Jacob, Bonamy'ye göndereceği mektubuna, "kadının o lanet kitabını okumak zorunda kalacağım." Çehov'un kitabını kastediyordu, Sandra kitabı ona ödünç vermişti.

Pek rağbet gören bir görüş olmasa da öyle görünüyor ki çıplak araziler, sürülemeyecek kadar taşlık tarlalar, İngiltere ve Amerika arasında sallanan deniz çayırları bizim için şehirlerden daha uygundur.

İçimizde kısıtlamayı hor gören mutlak bir yan var. Toplumda alaya alınan ve çarpıtılan şey bu. İnsanlar bir mekânda bir araya gelirler. Birisi diğerine "Sizinle tanıştığıma çok memnun oldum," der ve bu bir yalandır. Sonra, "Artık ilkbaharı sonbahardan daha çok seviyorum. İnsan yaşlandıkça böyle oluyor, sanırım," der. Çünkü kadınlar hep, hep, hep insanın ne hissettiğinden bahsederler ve "insan yaşlandıkça" dedikleri vakit aslında konuyla ilgisi olmayan bir cevap vermenizi beklerler.

Jacob, Yunanların vaktiyle amfiteatr için mermer çıkardıkları taş ocağında oturdu. Öğle vakti Yunan tepelerine çıkmak insanı terletiyordu. Yabani kırmızı siklamenler açmıştı. Jacob bir tümsekten diğerine seke seke giden küçük kaplumbağalar görmüştü; havada keskin, sonra ansızın tatlıya dönen kokular vardı. Mermerlerin çentikli parçalarına vuran güneş insanın gözünü epeyce kamaştırıyordu. Jacob orada oturmuş, sakin, buyurgan, kibirli, biraz melankolik ve asil denilebilecek türde bir can sıkıntısıyla piposunu içiyordu.

Bonamy olsaydı bu tür şeylerin onu kaygılandırdığını söylerdi; Jacob bezgin bir hüzne kapıldığında, işsiz kalmış Margateli bir balıkçı gibi ya da bir İngiliz amirali gibi göründüğünde. Böyle bir ruh hali içindeyken ona laf anlatmaya çalışmanın yararı yoktu. En iyisi onu kendi haline bırakmak olurdu. Keyifsizleşirdi. Her an hırçınlaşma eğiliminde olurdu.

Jacob sabahleyin çok erken kalkmış, elinde Baedeker'iyle heykellere bakmıştı.

Sandra Wentworth Williams ise kahvaltıdan önce bir tür macera ya da manzara görme arayışıyla şöyle bir turlamaya çıkmıştı. Bembeyaz giysiler içindeydi, belki çok uzun boylu sayılmazdı ama az rastlanır biçimde dimdik dururdu. O sırada Jacob'm başını Praxiteles'in Hermes'inin başıyla tam olarak aynı hizadayken gördü. İkisi arasındaki kıyaslama hep Jacob'm lehineydi. Ama daha yanma gidip tek kelime edemeden Jacob, Müze'den çıkmış, onu terk etmişti.

Modaya dikkat eden bir kadın birden fazla giysiyle seyahat ederdi ve eğer sabah saatlerine yakışan renk beyazsa, akşama da belki mor puanlı bir saman sarısı, siyah bir şapka ve bir Balzac kitabı yakışırdı. Jacob geldiğinde bu şekilde hazırlanmış olarak terasta oturuyordu. Çok güzel görünüyordu. Ellerini kavuşturmuş, düşüncelere dalmıştı; kocasını dinler gibiydi, köylülerin sırtlarında çalı çırpıyla dönüşlerini seyrediyor gibiydi, tepenin renginin maviden siyaha nasıl değiştiğini izler gibiydi, gerçek ve yalan arasındaki ayrımı yapar gibiydi, böyle düşündü Jacob ve birden pantolonunun pejmürde halini fark ederek bacak bacak üstüne attı.

"Ama çok seçkin bir görünümü var," kanısına vardı Sandra.

Dizlerinin üstünde gazetesi, sandalyesinde geriye yas-

lanmış oturan Evan Williams onlara imrendi. Yapabileceği en iyi şey Chatham'ın dış politikası üzerine yazdığı monografiyi Macmillans'tan yayınlatmak olacaktı. Ama bu içinde gitgide kabaran, bu huzursuz edici hisse lanet olsundu –bu tedirginlik, bu şişkinlik ve hararet– bu kıskançlıktı! Kıskançlık! Kıskançlık! Oysa bir daha asla kıskançlık hissetmeyeceğine yemin etmişti.

Birden Jacob'ın sandalyesine yaklaşarak normaldeki enerjisinin üstünde bir coşkuyla "Bizimle Korint'e gelin, Flanders," dedi. Jacob'm cevabı, daha ziyade de Jacob'ın onlarla Korint'e gitmekten çok memnun olacağını söylerkenki o sağlam, dolambaçsız, biraz da çekingen üslubu onu rahatlattı.

"İşte bu adam," diye düşündü Evan Williams, "politikada çok başarılı olabilir."

Jacob, Bonamy'ye "Yaşadığım sürece her yıl Yunanistan'a gelmeyi düşünüyorum," diye yazdı. "İnsanın kendini uygarlıktan koruyabilmesi için görebildiğim tek şansı bu."

"Bununla ne demek istediğini artık Tanrı bilir," diyerek iç çekti Bonamy. Kendisi hiç böyle devrik ifadeler kullanmadığı için Jacob'm bu karanlık söylemleri onda kaygı uyandırıyor, öte yandan kendi tarzı hep kesinlikten, somuttan ve rasyonellikten yana olmasına rağmen yine de onu etkiliyordu.

Sandra'nın Korint Akropol'ünden aşağı inerken söylediği sözler son derece yalın ve samimiydi. Kendisi dar patikayı izliyor, Jacob ise yanındaki daha engebeli arazide yürüyordu. Sandra dört yaşındayken annesiz kalmıştı. Bahçeleri uçsuz bucaksızdı.

"İnsan o bahçeden dışarı asla çıkamayacağı hissine kapılırdı," dedi gülerek. Tabii, kütüphane ve sevgili Bay Jones da vardı, ve olan bitene dair kendi fikirleri. "Mutfakta

oyalanır, kahyanın dizine otururdum," dedi gülerek, ama hüzünlü bir gülüştü bu.

Jacob o zamanlar orada olsaydım onu kurtarırdım diye düşündü. Çünkü hislerine göre Sandra büyük tehlikelere maruz kalmıştı. "İnsanlar böyle konuşan bir kadını anlamazlar," diye düşündü.

Sandra tepenin engebesine hiç aldırmıyordu. Kısa etekliğinin altına Jacob'm gördüğü üzere külot pantolon giymişti.

"Fanny Elmer gibi kadınlar böyle değil," diye düşündü. "Adı neydi unuttum, Carslake de böyle değildi, yine de numara yaparlardı..."

Bayan Williams sözünü sakınmadan konuşuyordu, Jacob davranış kuralları hakkında kendisinin, farkında bile olmadığı bunca bilgisi olmasına, insanın düşündüğünden çok daha fazlasının nasıl söylenebildiğine, bir kadınla bu kadar açık nasıl olunabildiğine ve şimdiye dek kendisi hakkında ne kadar az şey bildiğine şaşırdı.

Yolda Evan da onlara katıldı; arabayla tepelerde bir aşağı bir yukarı gezerlerken (çünkü Yunanistan adeta köpürüp kabarmıştır, yine de şaşırtıcı derecede keskin hatlıdır, ağaçsız bir ülkedir, otların arasından toprak görünür, her tepe pırıl pırıl parlayan derin mavi suların karşısına kesilip biçilip konmuş gibidir, kum kadar beyaz adalar ufukta süzülürler, vadilerde tek tük palmiye koruları vardır, bu vadilere kara keçiler yayılmıştır, küçük zeytin ağaçlarıyla yer yer alacalanmıştır, bazen yanlarında ışık saçan, çapraz ışınlar yayan beyaz boşluklar belirir), evet, arabayla tepelerde bir aşağı bir yukarı gezerlerken Jacob faytonun köşesinde kaşlarını çatarak oturuyordu, elini öylesine sıkı bir yumruk yapmıştı ki eklemlerinin arasındaki deri iyice gerilmiş, üstündeki küçük tüyler dimdik olmuştu. Sandra karşısında, hakim bir edayla, adeta havaya savrulmaya

hazırlanmış bir zafer timsali gibi oturuyordu.

"Kalpsiz!" diye düşündü Evan (ki bu doğru değildi).

"Beyinsiz!" olduğundan şüphelendi (ki bu da doğru değildi).

"Yine de...!" Karısına gıpta etti.

Yatma vakti geldiğinde Jacob, Bonamy'ye mektup yazmakta zorlandı. Oysa uzaktan Salamis'i ve Marathon'u görmüştü. Zavallı Bonamy! Ama hayır, bu işte bir tuhaflık vardı. Bonamy'ye bir türlü yazamıyordu.

"Yine de Atina'ya gideceğim," diye karar verdi. Böğrüne saplanmış çekiştiren o kancaya rağmen son derece kararlı görünüyordu.

Williamslar daha önce Atina'da bulunmuşlardı.

Atina o çok tuhaf kombinasyonu ve tutarsız çeşitliliğiyle hâlâ genç bir adamı epeyce etkileyebilecek durumday. Bir bakıyorsunuz varoşlar, bir bakıyorsunuz ölümsüzlük . Bir yerde pelüş tepsilerin üzerine ucuz Avrupai mücevherler var. Başka bir yerde heybetli bir kadın, dizinin üstündeki kıvrılarak inen bir kumaş parçası sayılmazsa çırılçıplak dikiliyor. Jacob ışıl ışıl bir öğle üzeri Paris bulvarında dolaşırken duygularını hiçbir forma sığdıramıyor. Çukurlu yolda tangırdayarak giden ve tarifsiz derecede köhne görünen kraliyet faytonu tarafından ezilmemek için kendini yolun diğer tarafına atıyor; melon şapkalar ve ucuz Avrupai giysiler içindeki erkek ve kadın vatandaşlar faytonu selamlıyor. Fakat şapkalı, eteklikli ve tozluklu bir çobanın güttüğü keçi sürüsü çok yakınlarından geçen kraliyet tekerleklerinin altına girmekten ucu ucuna kurtuluyor. Akropol ise göğe doğru yükseliyor, kendisini şehrin tepesine çıkarıyor, üzerine Parthenon'un sarı sütunlarının sağlamca tutturulduğu devasa büyüklükte hareketsiz bir dalga gibi.

Akropolis'in üzerine sağlam bir biçimde dikilmiş

Parthenon'un sarı sütunları günün her saatinde görülebilirler. Fakat günbatımında, Pire Limanı'ndaki gemiler toplarını ateşlediklerinde bir zil sesi duyulur, (yeleği iliklenmemiş) üniformalı bir adam belirir, kadınlar sütunların gölgelerinde ördükleri siyah çorapları yuvarlayıp çocuklarına seslenirler ve topluca tepeden inip evlerine doğru yola koyulurlar.

İşte yine oradalar, sütunlar, alınlık, Zafer Tapınağı ve Erekhtheion, gölgelerle yarılmış açık kahve bir kayanın üzerine konulmuş, sabahleyin panjurunuzu açıp pencereden dışarı sarktığınızda aşağıdaki sokaktan gelen gürültüyü, uğultuyu ve kırbaç şaklamalarını duyarsınız. Onlar ise yine oradadırlar.

Bazen parlak bir beyaza, bazen sarıya, bazı ışıklarda da kırmızıya bürünerek orada dikilmelerinin mutlak kesinliği insanın aklına sürekliliğe dair düşünceler ve başka yerde zarif zırvalıklarla israf olacak birtakım spiritüel enerjinin topraktan yüzeye çıkışını çağrıştıran fikirler getirir. Ama bu süreklilik, bizim beğenimizden tümüyle bağımsız olarak var olur. Her ne kadar güzellik bizi zayıflatmaya ve derin çamur tortusunu –anıları, terk edişleri, pişmanlıkları, duygusal bağlılıkları– karıştırmaya yetecek kadar insani bir olgu olsa da Parthenon tüm bunlardan ayrıdır. Ve yüzyıllardır, geceler boyu nasıl ayakta kaldığını düşündüğünüzde bu parıltıyı (öğleyin parlaklık göz kamaştırıcıdır, frizler neredeyse görünmez olur) belki de ölümsüz olanın başlı başına güzellik olduğu fikriyle ilişkilendirmeye başlarsınız.

Ayrıca kabarmış sıvayla, gitarın tıngırtılarından ve gramofondan kulak tırmalayarak yükselen yeni aşk şarkılarıyla ve sokaktaki devinimli fakat anlamsız yüzlerle kıyaslandığında Parthenon o suskun dinginliği içinde gerçekten de şaşırtıcıdır, ve bu öyle güçlüdür ki yıkılmak

şöyle dursun, tam tersine, Parthenon dünyadaki her şeyden daha uzun süre dayanacak gibidir.

Jacob elini gözüne siper ederek "Yunanlar aklı başında insanlar olarak heykellerinin arka taraflarını oymakla hiç uğraşmamışlar," dedi, heykelin, görüş alanının dışında kalan bölümünün yontulmamış olarak bırakıldığını gözlemleyerek.

Bir de basamakların hizasında hafif bir eğrilik fark etmişti, ki bu konuyla ilgili rehber kitabında şöyle bir cümle okumuştu: "Yunanlar sanatsal duyguyu matematiksel doğruluğa tercih etmişlerdir."

Eskiden büyük Athena heykelinin bulunduğu yere gidip tam orada durdu ve aşağıdaki manzaranın daha tanınmış simgelerinin yerini saptadı.

Kısacası gayretli ve özenliydi, ama son derece keyifsizdi. Ayrıca rehberlerden de iyice bunalmıştı. Tüm bunlar pazartesi günü olmuştu.

Çarşamba günü ise Bonamy'ye bir telgraf yazarak bir an önce gelmesini istedi. Fakat sonra kâğıdı avucunun içinde buruşturup bir çukura attı.

"Öncelikle, zaten gelmez," diye düşündü. "Hem sanırım bu tür bir şey de zamanla geçer." 'Bu tür bir şey' derken o huzursuz, acı verici, bencilliği andıran histen bahsediyordu; insan bu şeyin artık bitmesini istiyor, gitgide katlamlırhk sınırının ötesine geçiyor, "Böyle devam ederse bununla başa çıkamayacağım; ama eğer bir başkası da bunu benimle birlikte görürse –Bonamy, Lincoln's Inn'deki odasında tıkılıp kalmış– ah, hepsine lanet olsun." Bir yanda Hymettos, Pentelicus ve Lycabettus dağları, öte yanda deniz, günbatımında Parthenon'da gökyüzü pembe tüylerle kaplanmış, ova rengârenk, mermer ise göze sarı-kahve görünüyor ve bu yüzden kasvet veriyor. Neyse ki Jacob'ta şahısları gözünde canlandırma duygusu

zayıftı, Platon ve Sokrates'i kanlı canlı bir halde nadiren düşünürdü, öte yandan mimari duygusu çok güçlüydü, heykelleri resimlere yeğlerdi, uygarlığın sorunları üzerine epeyce kafa yormaya başlamıştı, ki bu sorunlar Antik Yunan'da dikkate değer bir biçimde çözülmüştüelbette, ama onların çözümlerinin bize bir faydası yoktu. Çarşamba gecesi yatağında uzanırken o kanca böğrüne kuvvetli bir acı verdi, âşık olduğu kadını, Sandra Wentworth Williams'ı düşünerek yatağın içinde çaresizlikle dönüp durdu.

Ertesi gün Pentelicus'a tırmandı.

Bir sonraki gün Akropolis'e çıktı. Vakit daha çok erkendi, burası neredeyse terk edilmiş gibiydi, muhtemelen fırtına çıkacaktı, oysa güneş Akropolis'in üzerine olanca gücüyle vuruyordu.

Jacob'ın niyeti oturup okumaktı. Bu yüzden uygun konumda bir mermer kaide bulup oturdu. Buradan Marathon görülebiliyordu, Erekhtheion önünde bembeyaz parlarken oturduğu yer gölgede kalıyordu. Bir sayfa okuduktan sonra parmağını kitabın arasına koydu. Ülkeler neden olması gerektiği gibi yönetilmiyordu? Sonra yine okudu.

Orada, Marathon'a tepeden bakan bir konumda bulunmanın bir şekilde ruhunu canlandırdığına şüphe yoktu. Ya da şu içi çok şey alan, geniş bir beynin böylesi çiçek açma anları olabilirdi. Veya yurtdışındayken farkında olmadan politikaya kafa yormaya başlamıştı belki de.

Sonra kafasını kaldırıp o keskin hatları görünce düşünceleri olağanüstü bir keskinlik kazandı. Yunanistan devri bitmişti, Parthenon harabe olmuştu, kendisi ise yine de buradaydı.

(Yeşil ve beyaz şemsiyeli kadınlar avludan geçtiler-İstanbul'daki kocalarının yanına gitmek için yola çıkmış Fransız kadınlar.)

Jacob yine okumaya koyuldu. Sonra kitabı yere koyup, okuduklarından ilham almışçasına, tarihin önemi ve demokrasi hakkında bir yazı yazmaya başladı; bu, hayatının en önemli eserine temel oluşturabilecek türdeki karalamalardan biri olabilir, veya yirmi yıl sonra bir kitabın arasından kayıp düşüverirdi ve insan üstünde yazanların tek kelimesini dahi hatırlayamaz. Bu biraz acı verici olur. Yakılmış olması buna yeğdir.

Jacob yazdı, sonra düz bir burun çizmeye koyuldu. Bu arada tam altında, şemsiyelerini açıp kapatan Fransız kadınlar gökyüzüne bakarak insan ne olacağını kestiremiyor, hava yağmurlu mu olacak yoksa güneşli mi, diye bağrıştılar.

Jacob ayağa kalkıp Erekhtheion'a doğru yürüdü. Orada hâlâ birtakım kadınlar durmuş, çatıyı başlarının üzerinde taşıyorlardı. Jacob hafifçe doğruldu, çünkü istikrar ve denge öncelikle bedeni etkiliyordu. Bu heykeller her şeyi böyle altüst ediyorlardı! Jacob onlara baktı, sonra kafasını çevirdi ve Madam Lucien Grave'i gördü, kadın mermer bir bloğun üstüne adeta tünemiş, kodak makinesini Jacob'm başına doğrultmuştu. Tabii, fark edilince yaşına, cüssesine ve dar çizmelerine rağmen hemen aşağı atladı, –artık kızını da evlendirmiş, kendisini ise abartılı bir boşvermişlikle iyice salmış, tombul, grotesk bir figüre dönüşmüştü– aşağıya atladı ama Jacob onu çoktan görmüştü.

"Lanet olsun bu kadınlara! Lanet olsun!" diye geçirdi içinden Jacob. Sonra gidip Parthenon'da yere bıraktığı kitabını aldı.

Sütunlardan birine yaslanıp kitabını böğrüyle kolu arasına sıkıca bastırarak "Her şeyi nasıl da mahvediyorlar," diye mırıldandı. (Havaya gelince... az sonra fırtına çıkacağına hiç şüphe yoktu. Atina'nın üzerini bulutlar kaplamıştı.

"Şu lanet kadınlar," dedi Jacob, ama sesinde öfkeden eser yoktu; daha ziyade, olabilecekken bu koşullarda asla olmaması gereken şeye dair hüzün ve hayal kırıklığı vardı.

(Bu şiddetli hayal kırıklığına hayatının baharını yaşayan, fiziksel güçlerinin zirvesindeki genç erkeklerde sıkça rastlanır; ve yine aynı erkekler çok geçmeden aile babası ve banka müdürü olurlar)

Bir süre bekleyip Fransız kadınların gittiklerinden emin olduktan sonra Jacob dikkatle etrafına bakınarak Erekhtheion'a doğru yürüdü ve sol taraftaki, başıyla çatıyı taşıyan tanrıçaya kaçamak bir bakış attı. Tanrıça ona Sandra Wentworth Williams'ı hatırlattı. Ona şöyle bir bakıp bakışlarını çevirdi. Dönüp yine baktı, sonra tekrar kaçırdı gözlerini. Aşırı derecede duygusallaşmıştı, kafasında o yıpranmış Yunan burnu, kafasında Sandra, kafasında her türden şeyle o sıcakta tek başına Hymettos Dağı'nın tepesine doğru yürümeye koyuldu.

O öğle üzeri Bonamy ise özellikle Jacob hakkında konuşmak için Clara Durrant'la çay içmek üzere Sloane Sokağı'nın arkasındaki meydana gitti. Burada sıcak ilkbahar günlerinde ön camların üzerinde çizgili storlar bulunur, kapıların önünde bekleyen atlar şoselerde eşinir, sarı yelekli yaşlı beyefendiler zili çalar ve hizmetçi ölçülü bir tavırla Bayan Durrant'ın evde olduğu yanıtını verince son derece kibar bir biçimde içeri girerler.

Bonamy, Clara'yla güneş alan ön odada oturdu. Dışarıda laterna tatlı tatlı çalıyor, su arabası kaldırıma su püskürterek ağır ağır ilerliyor, faytonlar şıngırtılı sesler çıkarıyordu; tüm gümüşler ve kumaşlar, kahverengi ve mavi kilimler, yeşil dallarla dolu vazolar titrek sarı huzmelerle çizgi çizgiydi.

Söylenen şeylerin yavanlığını anlatmaya gerek yok.

Bonamy nazik bir üslupla sorulara sakin yanıtlar vermeyi sürdürdü, bir yandan da beyaz, saten bir ayakkabıya sıkıştırılmış ve adeta iğdiş edilmiş gibi görünen bu varlığa gitgide daha çok hayret etti (bu arada Bayan Durrant arka odada Sör Bilmemkimle keskin ifadeler kullanarak politikayı tartışıyordu) ta ki Clara'nm ruhunun bakirliği ona tümüyle gerçek ve bilinmeyen derinliklerde görünene dek, ve eğer Clara'nm Jacob'a âşık olduğunu şüpheye yer bırakmayacak biçimde hissetmemiş olsaydı, kendisinin ise bu konuda elinden hiçbir şey gelmeyeceğini anlamamış olsaydı Jacob konusunu ona açmayı planlamıştı.

Kapı arkasından kapanırken "Yapılacak hiçbir şey yok!" diye bağırdı ve parkın içinden yürürken onun tabiatındaki bir adama göre oldukça tuhaf hislere kapıldı: faytonlar karşı konulamaz biçimde yol alıyordu, çiçek tarhları ödün vermez biçimde geometrikti ve geometrik desenlerin etrafında olabilecek en anlamsız biçimde dönüp duran bir güç vardı. Serpentine Gölü'nde yüzen çocukları seyretmek için durduğunda "O sessiz kadın Clara mıydı?" diye düşündü. "Jacob onunla evlenecek miydi?"

Öte yandan güneşli Atina'da, ikindi çayı içmenin neredeyse imkânsız olduğu ve yaşlı beylerin politika hakkında bambaşka türlü konuştuğu Atina'da, Sandra Wentworth Williams beyaz giysisi ve başında tülüyle oturmuş, bacaklarını uzatmış, bir dirseğini bambu koltuğun koluna dayamıştı, sigarasından tüten mavi dumanlar havada titreşiyor ve amaçsızca sürükleniyordu.

Anayasa Meydanı'ndaki portakal ağaçları, bando, ayak sürüyerek yürümeler, gökyüzü, evler, limon sarısı ve gül rengi; tüm bunlar ikinci fincan kahvenin ardından Bayan Wentworth Williams'a öylesine anlamlı göründü ki Miken'de yaşlı Amerikalı bayana (Bayan Duggan'a) faytonunda yer teklif eden o asil ve delişmen İngiliz ka-

dınm hikâyesini dramatik bir biçimde anlatmaya başladı. Evan'dan hiç bahsetmemesine rağmen tümüyle uydurma bir hikâye değildi. Bu arada Evan ise ağırlığını bir ayağından ötekine vererek dikiliyor, kadınların sohbetinin bitmesini bekliyordu.

Bayan Duggan "Peder Damien'in hayatını şiir formunda yazıyorum," demişti, çünkü kadın her şeyini kaybetmişti; kocasını, çocuğunu, dünyadaki her şeyini, ama inancını yitirmemişti.

Sandra özelden evrensele doğru adeta süzülerek, bir esrime halinde geriye yaslandı.

Bizleri böylesine trajik bir biçimde peşi sıra koşuşturan zamanın akışı, o ebedi didinme ve tembellik, bazen yeşil yaprakların arasındaki şu küçük sarı toplar gibi (o sırada portakal ağaçlarına bakıyordu) hararetli bir alevle tutuşturması, dudaklarda ölmeye mahkûm öpücükler, dünyanın ısı ve ses labirentlerinde dönüp durması; öte yandan hiç şüphesiz o güzel solgunluğu içinde sakin geceler de vardır; "Ben her türlüsüne duyarlıyım," diye düşündü Sandra, "Bayan Duggan da bana ebediyen yazacak ve ben onun mektuplarını cevaplayacağım." O an milli bayrakla ilerleyen kraliyet bandosu daha derin duyguları uyandırdı ve hayat yürekli olanın üzerine binip denize doğru yol alacağı bir şeye dönüştü, saçlar rüzgârla geriye savruluyordu (zihninde böyle canlandırdı, rüzgâr portakal ağaçlarının arasında hafifçe kıpırdandı) ve kendisi de gümüş damlaların içinden su yüzüne çıkıyordu; o sırada Jacob'ı gördü. Jacob kolunun altında bir kitapla, dalgın dalgın etrafına bakınarak Meydan'da duruyordu. Şurası bir gerçekti ki şimdi iri yarı, sağlam bir vücudu olsa da zaman geçtikçe şişmanlayabilirdi.

Sandra onun tam bir ahmak olduğundan şüphelendi.

Sigarasını atarak hırçın bir sesle "O genç adam orada," dedi, "Bay Flanders."

"Nerede?" dedi Evan. "Ben görmüyorum."

"Ah, uzaklaşıyor, şimdi ağaçların arkasına geçti. Hayır, göremezsin. Ama illa ki karşılaşırız onunla." Ve elbette karşılaştılar.

Ama Jacob ne kadar ahmaktı? Yirmi altı yaşındaki Jacob Flanders ne derecede aptal bir adamdı? İnsanları özetlemeye çalışmanın bir anlamı yoktur. İpuçları takip edilmelidir, tümüyle söylenilen veya yapılan şeylere bakılmamalıdır. Doğrudur, bazıları karaktere ilişkin hemen, yok edilemez izleminler edinirler. Diğerleri ise ağırdan alır, oyalanır, sağa sola savrulurlar. Nazik yaşlı bayanlar sıklıkla karakter tahmininde kedilerden iyisini bulamayacağımızı söylerler. Bir kedinin her zaman iyi insana gideceğini söylerler. Diğer yandan Jacob'ın ev sahibesi Bayan Whitehorn ise kedilerden hiç hoşlanmazdı.

Oldukça kayda değer diğer bir görüş de karakter analizinin günümüzde fazlasıyla abartıldığıdır. Sonuçta ne önemi var, Fanny Elmer'ın aşırı hassas ve duygusal olmasının, Bayan Durrant'ın ise demir gibi sert olmasının? Clara ise (karakter analizcilerinin dediğine göre) büyük ölçüde annesinin etkisiyle şimdiye dek kimseye danışmadan kendi başına bir şey yapma fırsatını hiç bulamamıştı ve yalnızca çok dikkatli gözlerin gördüğü ürkütücü boyutta duygu yoğunlukları yaşıyordu; bu günlerde kendisini, ona hiç yakışmayacak birinin kollarına atması işten bile değildi, neyse ki analizcilerin dediğine göre içinde annesinin ruhundan bir kıvılcım vardı, bir tür cesaret kıvılcımı. Tam da Clara Durrant'a atfedilecek bir tabir! Bazıları da onun biraz saf olduğunu düşünüyordu. Dick Bonamy'yi; Wellington burunlu o genç adamı cezbetmesinin nedeni de bu, diyorlardı. O adam da kendince bir kapalı kutuydu. Bu noktada dedikodular ansızın dururdu. Belli ki aralarında uzun zamandır dedikodusunu yaptıkları adamın o tuhaf mizacını ima ederlerdi.

"Ama bazen de bu tabiattaki adamlar tam olarak Clara gibi bir kadına ihtiyaç duyarlar..." derdi Bayan Julia Eliot.

"Eh," derdi Bay Bowley, "olabilir".

Ama bu dedikoducular bunlara ne kadar uzun kafa yorsalar da, kurbanlarının karakterlerini iyice şişip ateşe tutulmuş kaz ciğeri gibi yumuşayana dek ne kadar doldursalar da sonuçta kesin bir karara varamazlardı.

"Şu genç adam, Jacob Flanders," derlerdi, "ne kadar seçkin görünümlü ve ne kadar çekingen." Sonra dikkatlerini Jacob'a yöneltirler ve ebediyen iki uç nokta arasında bocalayıp dururlardı.

Jacob tilki avına çıkıyormuş, ama burası biraz kuşkuluymuş, çünkü hiç parası yokmuş...

"Babasının kim olduğuna dair bir şey duydunuz mu hiç?" diye sordu Bayan Julia Eliot.

"Dediklerine göre annesinin Rocksbierlerle bir tür akrabalığı varmış," dedi Bay Bowley.

"Kendini hiç zora koşmuyor."

"Arkadaşları onu çok seviyor."

"Dick Bonamy'yi mi kastediyorsun?"

"Hayır, onu kastetmedim. Jacob'm başka türlü olduğu çok açık. O kesinlikle apar topar âşık olup ömrünün geri kalanında da buna pişmanlık duyacak bir genç adam."

"Ah, Bay Bowley," dedi Bayan Durrant, o buyurgan tavrıyla kendinden emin bir havayla yanlarına gelerek. "Bayan Adams'ı hatırlıyor musunuz? Bu bayan onun yeğeni." Bunun üzerine Bay Bowley ayağa kalktı, başını eğerek nazikçe selam verdi ve gidip çilekleri getirdi.

Böylece diğer taraftakiler; kulüplerdeki ve Kabine'lerdeki adamlar, karakter analizinin önemsiz bir şömine yanı sanatı, bir tür uyuşma; süslü sözler, karalamalar ve boşlukları içeren bir keskin hatlar çizme uğraşı olduğunu söylediklerinde ne kastettiklerini anlamaya zorlanırız.

Savaş gemileri Kuzey Denizi'ne ışıklarını yayarlar, konumlarını doğru bir biçimde mesafelendirirler. Verilen bir işaretle tüm toplar bir hedefe doğrultulur (topçu astsubayı elinde saati, saniyeleri sayar; altıncıda yukarı bakar), hedef tutuşarak parçalara ayrılır. Aynı kayıtsızlık içinde bir düzine genç adam hayatlarının baharında soğukkanlı yüzlerle denizin derinliklerine gömülür, orada duygusuz (ama makineye hakimiyetleri kusursuz) bir biçimde şikayet etmeden hep birlikte boğulurlar. Ordu tıpkı kurşun askerler gibi mısır tarlasına yayılır, tepeye doğru çıkar, durur, hafifçe sağa sola döner ve yere kapaklanır; fakat dürbünle bakılırsa tıpkı kırılmış kibrit çöpü parçaları gibi birkaç figürün hâlâ aşağı yukarı hareket ettikleri görülebilir.

Bu eylemler bankaların, laboratuvarların, bakanlıkların ve ticarethanelerin kesintisiz uğraşlarıyla birlikte dünyanın ileri doğru kürek çekmesini sağlayan vuruşlardır, derler. Ve bu işler, Ludgate Meydanı'ndaki o duygusuz polis gibi pürüzsüzce yontulmuş adamlarca yapılırlar. Fakat şunu fark edersiniz ki yuvarlaklaşsın diye pamukla doldurulmuş olması şöyle dursun, yüzü irade gücünden ötürü kaskatı gerilmiştir, ve bu şekilde devam etme çabalarından dolayı da cılızlaşmıştır. Sağ kolunu kaldırdığı vakit damarlarındaki tüm güç omzundan direkt parmak uçlarına akar, tek bir zerresinin dahi dikkati ani dürtülerle, duygusal pişmanlıklarla, kılı kırk yaran ayrımlarla dağılmaz. Otobüsler de hiç gecikmeden dururlar.

İşte biz böyle yaşarız derler, bu ele geçirilemez gücün yönlendirmesiyle. Roman yazarları bunu asla yakalayamaz, onların ağlarından son sürat geçer, ağlarını iplik iplik parçalara ayırır, derler. İşte biz bununla yaşarız, derler; bu ele geçirilemez güçle.

"Erkekler nerede?" diye sordu yaşlı General Gibbons,

oturma odasına bakınarak. Oda, her pazar öğle sonrası olduğu gibi yine iyi giyimli insanlarla doluydu. "Silahlar nerede?"

Bayan Durrant da bakındı.

Clara annesinin ona ihtiyaç duyacağını düşünerek içeri girdi, sonra tekrar dışarı çıktı.

Durrantlarda Almanya hakkında konuşuluyordu. Jacob ise (bu ele geçirilemez gücün yönlendirmesiyle) Hermes Sokağı'ndan aşağı doğru hızla yürürken birdenbire Williamslarla karşılaştı.

"Ah!" dedi Sandra, ansızın hissettiği bir canlılıkla. Evan da "Şansa bakın!" dedi.

Anayasa Meydanı'na bakan otelde ona ısmarladıkları yemek mükemmeldi. Gümüş kaplamalı sepetlerde taze ekmekler verilmişti. Gerçek tereyağı vardı. Et ise sosla kaplanmış bolca ufak kırmızı ve yeşil sebzelerle gizlemeye ihtiyaç duyulmayacak cinstendi.

Yine de ilginçti. Üstünde sarıyla Yunan Kralı'nın monogramının işlendiği kırmızı zemine aralıklarla küçük masalar konulmuştu. Sandra başında şapkasıyla yiyordu, her zamanki gibi yüzü tülle örtülüydü. Evan omzunun üzerinden sağa sola bakındı; temkinli fakat uyumluydu. Arada bir iç çekiyordu. Tuhaf bir durumdu. Üçü de İngiliz olan bu insanlar bir mayıs akşamı Atina'da bir araya gelmişlerdi. Jacob biraz ondan biraz bundan yiyor, sorulara zekice cevaplar veriyordu, yine de sesinde bir tür çınlama vardı.

Williamslar ertesi sabah erkenden İstanbul'a gideceklerini söylediler.

"Siz daha uyanmadan," dedi Sandra.

Demek ki Jacob'ı yalnız bırakacaklardı. Evan hafifçe dönüp bir sipariş verdi –bir şişe şarap– ve bu şaraptan bir tür ilgiyle, eğer böyle bir şey mümkünse babacan türde

bir ilgiyle Jacob'a ikram etti. Yalnız bırakılmak... genç bir adam için bu iyi bir şeydi. Ülkenin erkeklere bundan daha fazla ihtiyaç duyduğu bir zaman olmamıştı. İç geçirdi.

"Akropolis'e gittiniz mi?" diye sordu Sandra.

"Evet," dedi Jacob. Sonra Evan şef garsonla sabah erken saatte uyandırılmaları için konuşurken ikisi birlikte pencereye doğru gittiler.

Jacob boğuk bir sesle "Çok şaşırtıcı," dedi.

Sandra hafifçe gözlerini araladı. Muhtemelen burun delikleri de biraz şişti.

"O halde saat altı buçukta," dedi Evan, onlara doğru gelirken. Fakat sırtları pencereye dönük duran karısı ve Jacob'm yüzünü görünce bir şeylerle yüzleşmiş gibi oldu.

Sandra ona gülümsedi.

Fakat o, pencereye yöneldiği ve söyleyecek bir şeyi olmadığından Sandra bölük pörçük cümlelerle konuştu:

"Eh, ama ne kadar güzel olur, öyle değil mi? Akropolis, Evan, yoksa sen çok mu yorgunsun?"

Bunun üzerine Evan onlara baktı, ya da Jacob gözünü dikmiş önüne baktığından karısına baktı; huysuz, somurtkan ve üzüntülü bir halde; karısı ona acısın diye değildi ama, ne de aşkın o yatıştırılamaz ruhunun ne yaparsa yapsın işkencelerine son vereceğinden değildi.

Onu bırakıp gittiler. Evan da Anayasa Meydanı'na bakan sigara odasında oturdu.

"Evan yalnız başına daha mutlu," dedi Sandra. "Gazetelerden uzak kaldık. Eh, insanların ne istiyorlarsa onu yapmaları daha iyi... Tanıştığımızdan beri tüm o harika şeyleri gördünüz... Nasıl bir izlenim... Sanırım etkilendiniz."

"Akropolis'e gitmek istiyordunuz," dedi Jacob. "O halde buradan yukarıya."

"İnsan bunu hayatı boyunca hatırlar," dedi Sandra.

"Evet," dedi Jacob. "Keşke buraya gündüz gelebilseydiniz."

"Böylesi daha muhteşem," dedi Sandra, elini sallayarak.

Jacob dalgın bir halde etrafına bakındı.

"Ama Parthenon'u gündüz görmelisiniz," dedi. "Yarın gelemez misiniz? Çok mu erken olur?"

"Orada saatlerce tek başınıza mı oturdunuz?"

"Bu sabah korkunç kadınlar vardı," dedi Jacob.

"Korkunç kadınlar?" diye dediğini tekrar etti Sandra.

"Fransız kadınlar."

"Ama çok mükemmel bir şey oldu," dedi Sandra. On dakika, on beş dakika, yarım saat; önündeki bütün zaman buydu.

"Evet," dedi Jacob.

"İnsan sizin yaşınızda olunca, genç olunca. Ne yapacaksınız? Âşık olacaksınız. Ah, evet!

Ama fazla aceleci olmayın. Ben sizden çok daha büyüğüm."

Geçit töreni yüzünden kaldırımın dışına çıkmak zorunda kaldı.

"Devam edelim mi?" diye sordu Jacob.

"Gidelim," dedi kararlı bir sesle.

Çünkü artık ona söylemeden duramazdı –veya onun söylediğini işitmeden– yoksa istediği şey onun eyleme geçmesi miydi? Ufukta, uzaklarda bunu sezdi ve yüreğinin kıpırtısını dindiremedi.

"İngilizleri sokakta bu şekilde asla oturtamazsınız," dedi Jacob.

"Asla; hayır. İngiltere'ye döndüğünüzde bunu unutmayacaksınız; ya da bizimle İstanbul'a gelin!" diye haykırdı birden.

"Ama o zaman..."

Sandra içini çekti.

"Delphi'ye gitmeniz lazım tabii," dedi. "Ama ondan ne istiyorum?" diye sordu kendi kendine. "Belki de kaçırdığım bir şeyleri..."

"Oraya akşam altı gibi varırsınız," dedi Sandra. "Kartalları görürsünüz."

Jacob sokağın köşesindeki lambaların ışığı altında gergin, hatta çaresiz ama yine de soğukkanlı görünüyordu. Belki de acı çekiyordu. Kolayca kanıyordu her şeye. Yine de onda yakıcı, sert bir şeyler vardı. İçinde aşırı boyuttaki hayal kırıklığının tohumlarını taşıyordu, ona orta yaşlarda kadınlardan gelecek olan düş kırıklığını. Belki insan tepenin zirvesine ulaşmak için yeterince çabalarsa bunun ona illa ki de gelmesi gerekmezdi; orta yaşlarda kadınlardan gelen bu hayal kırıklığının.

"Otel berbat," dedi Sandra. "Bizden önce kalanlar küvetlerini kirli suyla dolu bırakmışlar. Böyle şeyler hep oluyor," dedi gülerek.

"İnsan çok fena insanlarla karşılaşıyor," dedi Jacob.

Heyecanı belli oluyordu.

"Bana yazın ve anlatın bunları," dedi Sandra. "Ne hissettiğinizi, ne düşündüğünüzü anlatın. Bana her şeyi anlatın."

Gece karanlıktı. Akropolis sarp bir tepe gibiydi.

"Bunu isterim, hem de çok," dedi Jacob.

"Londra'ya döndüğümüzde buluşmalıyız..."

"Evet."

"Umarım kapıları açık bırakmışlardır?" dedi Jacob.

"Üstlerine tırmanabiliriz," dedi Sandra, coşkuyla.

Bulutlar ayı gizleyerek ve Akropolis'i karanlığa boğarak doğudan batıya gittiler. Gitgide adeta katılaştılar, buğular yoğunlaştı, süzülen sis perdesi yerinde kaldı ve orada üst üste yığıldı.

Atina sokaklarda uzayıp giden puslu kırmızı ışıklar ve elektrik ışığının beyazından ölü gibi görünen Saray'ın önü dışında iyice karanlığa gömüldü. Denizde ayrı ayrı noktalarla işaretlenmişçesine iskeleler göze çarpıyordu; dalgalar görünmez olmuştu; burunlar ve adalar üstlerinde tek tük ışıklar olan karanlık tümsekler gibiydi.

"İzin verirseniz kardeşimi de getirmek isterim," diye mırıldandı Jacob.

"Sonra anneniz Londra'ya geldiğinde de..." dedi Sandra.

Yunanistan anakarası karanlıktı; Eğriboz Adası'nın açıklarında bir bulut dalgalara dokunmuş ve onları sıçratmış olmalıydı –yunuslar denizde gitgide daha derin daireler çiziyorlardı. Yunanistan ve Troya ovalarının arasındaki Marmara Denizi'nde şiddetli bir rüzgâr esiyordu.

Yunanistan'da ve Arnavutluk ile Türkiye'nin yüksek kesimlerinde rüzgâr kumu ve tozu süpürüp götürür ve kuru partiküllerle dolu bir halde etrafa yayılır. Sonra bunları camilerin pürüzsüz kubbelerine yağdırır ve Müslümanların sarıklı mezar taşlarının yanında dimdik duran selvileri gıcırdatır, yapraklarını diken diken havalandırır.

Sandra'nın tülleri etrafında fırıl fırıl döndü.

"Size kitabımı vereceğim," dedi Jacob. "Buyurun. Bunu saklayacak mısınız?"

(Kitap Donne'ın şiirleriydi.)

Havanın galeyanı kâh kayan bir yıldızı açığa çıkarıyor kâh her yer yine karanlığa gömülüyordu. Işıklar birbiri ardına sönüyordu. Büyük şehirler; Paris-İstanbul-Londra, etrafa serpiştirilmiş kayalar gibi siyahlardı. Suyolları seçilebiliyordu. İngiltere'de ağaçlar yapraklarla dolmuştu. Burada, güneydeki bir ormanda belki de yaşlı bir adam kuru eğrelti otlarını yakmış ve kuşlar ürkmüşlerdi. Koyunlar öksürmüştü. Bir çiçek hafifçe diğerine doğru

eğilmişti. İngiliz göğü doğuya göre daha yumuşak, daha süt gibiydi. Otlarla kaplı tepelerden ona nazik ve nemli bir şeyler karışmıştı. Tuzlu rüzgâr Betty Flanders'm yatak odası camından içeri girdi; dul kadın dirseğinin üstünde hafifçe doğrularak sonsuzluğun baskısını hisseden fakat bunu biraz daha –ah, biraz daha!– savuşturmak isteyen biri gibi derin bir iç çekti.

Fakat biz Jacob ve Sandra'ya dönelim.

Gözden kaybolmuşlardı. Akropolis oradaydı, ama oraya ulaşmışlar mıydı? Sütunlar ve Tapmak hep dururdu, insanların duyguları yıllardır onların üzerine düşüp kırılıyordu, peki bundan geriye ne kalıyordu?

Akropolis'e ulaşmaya gelince... kim söyleyebilir ki bunu acaba hiç yaptık mı, ya da Jacob ertesi sabah uyandığında sonsuza dek saklayabileceği sağlam ve kalıcı herhangi bir şey bulabilmiş miydi? Yine de onlarla İstanbul'a gitti.

Sandra Wentworth Williams ise uyanınca tuvalet masasının üstünde kesinlikle Donne'ın şiirlerinin bir baskısını buldu. Bu kitap İngiltere'deki kır evinde, rafta duracak, Sally Duggan'm şiir formunda yazdığı Peder Damien'ın Hayatı kitabı da çok yakında ona katılacaktı. Zaten rafta on, on iki küçük cilt vardı. Sandra akşamüzeri dolaşırken kitabı açacak ve gözleri parlayacaktı (ama içinde yazanlardan dolayı değildi), koltuğa gömülecek ve o anın ruhunu tekrar içine çekecekti ya da bazen huzursuz olacak, kitapları ardı ardına çekip alacak ve hayatının bütün uzamında tıpkı bir akrobatın çubuktan çubuğa atlayışı gibi bir uçtan diğer uca sıçrayıp duracaktı. Yaşamında mutlu anları da olmuştu. Bu arada sahanlıktaki büyük saat tik tak ederek çalışacak, Sandra zamanın üst üste biriktiğini işitecek ve kendi kendine soracaktı: "Ne için? Ne için?"

"Ne için? Ne için?" diye sorup kitabı yerine geri koyacak, aynaya doğru yürüyecek ve saçını yatıştıracaktı. Bayan Edwards akşam yemeğinde koyun kızartmasını yemek üzere ağzını açtığında Sandra'nın ani merakıyla irkilecekti: " Mutlu musunuz, Bayan Edwards?" Bu, Cissy Edwards'm yıllardır düşünmediği bir şeydi.

"Ne için? Ne için?" Jacob ayakkabılarının bağcıklarını bağlayış biçimine, tıraş oluş biçimine, o gece rüzgâr panjurları sarsarken ve yarım düzine sivrisinek kulağının dibinde vızıldarken derin derin uyuyuşuna bakılırsa kendisine hiç bu tür sorular sormuyordu. O gençti; erkekti. Sandra onun kolay kanan biri olduğunu söylediğinde şimdilik haklıydı. Kırkında mesele belki farklı olabilirdi. Daha şimdiden Donne'da hoşuna giden yerleri işaretlemişti ve bunlar yeterince acımasız sözlerdi. Yine de bunları Shakespeare'in en saf şiirlerinin yanma koyabilirdiniz.

Rüzgâr, Atina sokaklarında karanlığı adeta dalga dalga yuvarlıyordu; öylesine ezici bir enerjiyle yapıyordu ki bunu, herhangi bir insanın duygularını ya da yüz hatlarını yakından incelemeyi imkânsız kılıyordu. O karanlıkta tüm yüzler –Yunan, Levanten, Türk, İngiliz– birbirinin aynı görünürdü. Sonunda sütunlar ve tapmaklar ağardı, sarardı, gül rengine büründü; Piramitler ve St. Peter's boy gösterdiler; en son ise miskin St. Paul's hayal meyal belirdi.

Hıristiyanlar çoğu şehri günün anlamı üzerine yorumlarıyla uyandırma hakkına sahiptir. Sonra farklı mezheplerin muhalifleri daha az ezgisel bir biçimde hırçın bir düzeltme metni yayınlarlar. Dev diyapozonlar gibi sesler çıkaran gemiler o çok eski gerçeği bildirirler; dışarıda soğuk, yeşil ve dalgalanan bir deniz olduğu gerçeğini. Ama günümüzde büyük kalabalıkları toplayan şey, geminin

bacasından beyaz bir ip gibi tüten iş başının o cılız sesidir, ve gece de çekiç darbeleri arasındaki uzun bir iç çekişten başka bir şey değildir, derin bir nefestir, ki bunu Londra'nın göbeğinde bile açık bir pencereden duyabilirsiniz.

Ama sinirleri yıpranmışlar, uykusuzlar ya da kalabalığın yukarısında sarp bir kayalıkta ellerini gözlerine siper ederek duran düşünürlerden başka kim şeyleri böyle iskelet haliyle, etten yoksun olarak görür ki? Surbiton'da iskelet etle kaplanmıştır.

"Çaydanlık güneşli sabahlarda bu kadar iyi kaynamaz," der Bayan Grandage, şömine rafının üstündeki saate göz atarak. Gri İran kedisi pencere boşluğundaki sedirde gerinir ve yumuşak, yuvarlak patileriyle bir kelebekle uğraşır. Kahvaltı yarılanmadan önce (bugün geç kalmışlardı) kucağına bir bebek bırakılır, şekerliğe de göz kulak olması lazımdır, bu arada Tom Grandage "Times"taki golf yazısını okur, kahvesini yudumlar, bıyıklarını siler ve ofise doğru yola koyulur, burada kambiyo işlemlerinde en yetkili amir odur ve terfi alacağı söylenmektedir. İskelet etle güzelce kaplanmıştır. Bu karanlık gecede dahi rüzgâr karanlığı Lombard Sokağı, Fetter Yolu ve Bedford Meydanı'nda yuvarlarken (çünkü mevsim yazdır ve sezonun en sıcak dönemidir) elektrik ışığıyla parıldayan çınar ağaçlarını ve odayı halen gün doğumundan koruyan perdeleri kımıldatır. İnsanlar hâlâ merdivende söylenmiş son sözler hakkında mırıldanırlar ya da rüyalarının arasından çalar saatin sesini duymaya gayret ederler. Rüzgâr bir ormanda dolaştığında sayısız dal kımıldanır, arı kovanları sarsılır, böcekler otların saplarında sallanırlar, örümcek hızla ağaç kabuğundaki kıvrıma koşuşturur ve tüm hava nefes alış verişlerle titrer, iplikçiklerle esner.

Yalnızca burada –Lombard Sokağı, Fetter Yolu ve Bed-

ford Meydanı'nda– her böcek, başında dünyanın bir küresini taşır ve ormanın ağları işlerin rahat yürümesi için geliştirilen planlardır; bal birkaç türün hazinesidir ve havadaki kıpırtı hayatın tarifsiz çalkantısıdır.

Ama renk geri gelir, otların saplarına tırmanır, lalelerin ve safran çiçeklerinin üzerine püskürür, ağaç gövdelerini bir güzel fırçalar ve havanın pusunu, çimenleri ve gölcükleri doldurur.

İngiltere Merkez Bankası belirir, altın rengi diken diken saçlarıyla Anıt boy gösterir, Londra Köprüsü'nden geçen yük beygirleri kül rengi, çilek pembesi ve demir renkli görünür. Banliyö trenleri son istasyona süratle girerlerken pır pır uçan kanat sesleri duyulur. Işık tüm o storlu, yüksek evlerin cepheleri üzerinde yükselir, bir açıklıktan kayıp gider; hafifçe şişen, parlak koyu kırmızı perdeleri, yeşil şarap kadehlerini, kahve fincanlarını ve dağınık duran sandalyeleri boyar.

Gün ışığı tıraş aynasının, parlak pirinç kutuların, günün keyifli tuzaklarının, o ışıltılı, meraklı, zırhlı ve görkemli yaz gününün üzerine vurur, ki bu çoktandır kaosun hakkından gelmiş, melankolik ortaçağ buğusunu kurutmuş, bataklığı da kurutmuş ve üzerine cam ve taş koymuştur; beyinlerimizi ve bedenlerimizi öylesine bir cephanelikle donatmıştır ki yalnızca uzuvların gündelik yaşamdaki hareketlerini ve hamlelerini görmek bile savaş düzeninde ovaya konumlanmış orduların eski tören alaylarını seyretmekten iyidir.

13

"Mevsimin en sıcak günü," dedi Bonamy.

Güneş, Hyde Park'taki yeşil iskemlelerin arka taraflarındaki boyayı çoktan kabartmış, çınar ağaçlarının kabuklarını soymuş, zemini toza ve pürüzsüz, sarı çakıl taşlarına bürümüştü. Hyde Park'ın etrafı, arabaların hiç durmaksızın dönen tekerlekleriyle kuşatılmış gibiydi.

"Mevsimin en sıcak günü," dedi Bonamy, alaycı bir üslupla.

Alaycılığının nedeni Clara Durrant'tı, Jacob'ın Yunanistan'dan oldukça bronzlaşmış, sırım gibi ve cepleri Yunan paralarıyla dolu bir halde gelmiş olmasıydı, iskemle kiralayan adam peni almak üzere geldiğinde cebinden bu paraları çıkartmasıydı, Jacob'm hiç konuşmamasıydı.

"Beni gördüğüne sevindiğini ifade edecek tek kelime bile etmedi," diye düşündü Bonamy acı acı.

Otomobiller Serpentine Gölü'nün üstündeki köprüden aralıksız geçiyorlardı; yukarı sınıftan insanlar dimdik yürüyor ya da zarif bir biçimde çitlere yaslanıyorlardı; aşağı sınıftan olanlar ise dizlerini bükerek sırtüstü uzanıyorlardı; koyunlar sivri, tahta bacaklar üzerinde otluyorlardı; küçük çocuklar eğimli arazideki çimenlerin üzerinde kollarını iki yana açarak aşağı doğru koşuyorlar ve düşüyorlardı.

Jacob'm ağzından "çok nazik" sözcükleri döküldü.

Jacob'm dudaklarından çıkan "nazik" sözcüğü Bonamy'nin her geçen gün daha görkemli, etkileyici ve olağanüstü olarak gördüğü Jacob'm karakterini gizemli

bir biçimde şekillendirmiş gibiydi, oysa o hâlâ ve belki de ebediyen vahşi ve anlaşılmazdı.

Şu abartılara bak! Şu sıfatlara bak! Bonamy'yi duygusallığın bu en bayağı halinden nasıl kurtarmalı, dalgaların üzerinde tıpkı bir mantar gibi çalkalanmaktan, karaktere dair istikrarlı bir sezgisi olmayışından, sağduyunun desteğinden yoksun oluşundan, klasik eserlerden hiç teselli bulamayışından?

"Medeniyetin zirvesi," dedi Jacob.

Latince kelimeler kullanmayı seviyordu.

Yüce gönüllülük, fazilet... Jacob, Bonamy'yle konuşurken bu tür sözcükler kullandığında bu, kontrolü ele geçirdiği, Bonamy'nin kendisinin etrafında sevecen bir spaniel cinsi köpek gibi dönüp oynayacağı ve muhtemelen işin sonunun ikisinin yerde yuvarlanmalarına varacağı anlamına gelirdi.

"Peki ya Yunanistan?" dedi Bonamy. "Parthenon ve diğerleri?"

"Orada bu Avrupai mistisizme dair hiçbir şey yok," dedi Jacob.

"Atmosferden, sanırım," dedi Bonamy. "İstanbul'a gittin mi?"

"Evet," dedi Jacob.

Bonamy durdu, bir çakıl taşını kımıldattı, sonra adeta bir kertenkele dilinin sürati ve kesinliğiyle okunu fırlattı.

"Sen âşıksın!" diye bağırdı.

Jacob kızardı.

Bıçakların en keskini dahi böyle derin bir yara açamazdı.

Jacob ona cevap vermek ya da en ufak bir tepki göstermek adına yalnızca gözünü dikip hiç ayırmadan ileriye bakmakla yetindi. Öyle ki sanki yekpare bir taş gibiydi, –ah, çok güzel!– tıpkı bir İngiliz amirali gibi diye haykır-

dı Bonamy öfkeyle, yerinden fırlayıp yürümeye başladı, arkasından ona seslenmesini bekledi, çıt bile çıkmadı, geriye dönüp bakamayacak kadar gururluydu, gitgide hızlanarak yürümeye devam etti, sonunda kendini otomobillerin içine ters ters bakar ve kadınlara lanet okurken buldu. O güzel kadının yüzü neredeydi? Clara'nınki miydi –Fanny'ninki miydi– Florinda'nın yüzü müydü? O güzel küçük yaratık kimdi?

Clara Durrant değildi.

Aberdeen teriyeri cinsi köpeğin yürüyüşe çıkarılması lazımdı. O sırada gitmek üzere olan ve yürüyüşe çıkmaktan büyük memnuniyet duyacak olan Bay Bowley de ona katıldı –birlikte gittiler, Clara ve ufak tefek, nazik Bowley– Albany'de dairesi olan Bowley, Times'a şakacı bir üslupla yabancı oteller ve Kutup Işıkları hakkında mektuplar gönderen Bowley– genç insanlardan hoşlanan ve sağ kolunu sırtına dayayarak Piccadilly'den aşağı doğru yürüyüşler yapan Bowley.

Clara "Küçük şeytan!" diye bağırarak Troy'un tasmasını taktı.

Bowley kendisine sırrını açmasını bekledi, öyle ümit etti. Annesine çok düşkün olan Clara bazen annesi için biraz şey hissediyordu, şey işte, yani annesi kendinden öyle emindi ki başka insanların böyle olmasını... "benim gibi gülünç olmalarını" anlayamıyordu. O sırada köpek kuvvetli bir şekilde çekiştirince Clara birden ileri atıldı. Bowley bu haliyle onu bir avcıya benzetti ve hangisi olmalı diye zihninde tarttı: avcı mı yoksa saçında süzülen ay ışığıyla solgun bir bakire mi, Bowley'nin ona dair hayalinde yarattığı imgelem buydu.

Clara'nın yanakları kızarmıştı. Annesi hakkında öyle rahatça konuşabilmek –yine de sadece Bay Bowley'e biraz açılırdı, o annesini severdi, zaten herkes de illa ki annesini

severdi– ama rahatça konuşmak ona tuhaf geliyordu, öte yandan hissettiği şey de kötüydü, gün boyu hissetmişti bunu ve artık birine söylemek *zorundaydı.*

Aşağı eğilerek köpeğe "Yolun karşısına geçinceye dek bekle," dedi.

Neyse ki bu sırada kendisini toparlamıştı.

"İngiltere hakkında kafasını çok yoruyor," dedi. "Öyle endişeli ki..."

Bowley her zamanki gibi yine hayal kırıklığına uğramıştı. Clara kimseye sırrını açmazdı.

Bowley "Bu meseleyle neden gençler uğraşmıyor, ha?" demek istedi. "İngiltere hakkındaki bunca yaygara da ne oluyor?" Ama bu zavallı Clara'nın yanıtlayamayacağı bir soruydu, çünkü Bayan Durrant Sör Edgar'la, Sör Edward Grey'in politikası üzerine konuşurken Clara yalnızca dolabın neden bu kadar tozlu olduğunu ve Jacob'm neden hiç gelmediğini düşünüyordu. Ah, işte Bayan Cowley Johnson gelmişti...

Clara o güzel, porselen çay fincanını ona doğru uzatır ve iltifatına gülümserdi: Londra'da onun kadar güzel çay yapan yoktu.

"Çayı Brocklebank'ten alıyoruz," derdi, "Cursitor Sokağı'nda."

Peki, müteşekkir olması gerekmez miydi? Mutlu olması gerekmez miydi?

Özellikle de annesi bu kadar iyi görünürken ve Sör Edgar'la Fas, Venezuella ve benzeri yerler hakkında konuşmaktan bu kadar keyif alıyorken.

"Jacob! Jacob!" diye düşündü Clara ve yaşlı hanımlarla arası her zaman iyi olan nazik Bay Bowley baktı, durdu ve Elizabeth kızına karşı fazla mı sert diye düşündü; Bonamy'yi, Jacob'ı –hangi delikanlıydı bu?– düşündü ve Clara, Troy'u yürüyüşe çıkarması gerektiğini söyleyince hemen atıldı.

Eski Sergi Salonu'nun bulunduğu yere geldiler. Laleleri seyrettiler. Cilalanmışçasına pürüzsüz ince dallar topraktan dik veya eğimli bir halde yükseliyorlardı; kendi kendilerine yeterlerdi ama yine de iyi bakılmışlardı; kırmızı ve mercan pembesine boyanmışlardı. Her birinin kendi gölgesi vardı, her biri bahçıvanın planladığı baklava biçimli tarhın içinde derli toplu duruyordu.

Clara "Barnes bunları hiç böyle yetiştirmez," diye düşünüp iç geçirdi.

Bowley "Arkadaşlarınızı ihmal ediyorsunuz," dedi, çünkü o sırada yolun diğer tarafında yürüyen birisi şapkasını kaldırmış selam veriyordu. Clara birden irkildi, Bay Lionel Parry'nin selamına karşılık verdi, yüreğinde Jacob için uyanan duyguları ona harcadı.

("Jacob! Jacob!" diye düşündü.)

"Ama seni bırakırsam arabalar ezer," dedi köpeğe.

"İngiltere iyi durumda görünüyor," dedi Bay Bowley.

Achilles heykelinin altındaki parmaklığın halkaları, etrafa şöyle bir göz gezdirerek zarif bir biçimde oturan hanımefendi ve beyefendilerin şemsiyeleri, yelekleri, zincirleri ve pek değerli olmayan ziynetleriyle doluydu.

"Bu heykel buraya İngiltere'nin kadınları sayesinde konulmuştur..." Clara bunu yüksek sesle; küçük, aptalca bir kahkaha atarak okudu. Sonra birden "Ah, Bay Bowley! Ah!" dedi. Dıgıdık-dıgıdık-dıgıdık; o sırada bir at, üstünde binicisi olmadan dörtnala yanlarından geçti. Üzengileri sallandı, etrafa çakıl taşları savruldu.

"Ah, durdurun! Durdurun onu, Bay Bowley!" diye bağırdı. Bembeyaz kesilmişti, titriyordu, Bay Bowley'nin koluna yapıştı, tamamen kendinden geçmişti, gözyaşları akıyordu.

Bay Bowley bir saat sonra, soyunma odasında "Cık-cık!" dedi. "Cık-cık!" -yeterince derin bir yorumdu bu,

fakat pek iyi ifade edilememişti, çünkü o sırada uşağı plastron düğmelerini uzatıyordu.

Julia Eliot da atın koşarak gidişini görmüş ve olayın nasıl sonuçlanacağını görmek için oturduğu yerden kalkmıştı. Kendisi sportmen bir aileden geldiği için bu olay ona biraz gülünç gelmişti. Az sonra ufak tefek bir adam kalbi küt küt atarak pantolonu kir içinde gelmişti, son derece sinirli görünüyordu, bir polisin yardımıyla atın üzerine bindirilirken Julia Eliot yüzünde alaycı bir gülümsemeyle dönüp Marble Arch'a doğru yürüdü, merhameti gereği halletmek durumunda olduğu bir işi vardı. Vaktiyle annesini ve belki de Wellington Dükü'nü tanımış olan yaşlı, hasta bir bayanı ziyarete gidiyordu, çünkü Julia hemcinsinin zor durumda olanlara karşı duyduğu sevgiyi paylaşıyordu. Ölüm döşeğindekileri ziyaret etmeyi severdi; düğünlerde terlikler fırlatırdı;* düzineyle insan sırrını ona açmıştı; insanların şecerelerini bir tarihçinin tarih bilgisinden daha fazla bilirdi; en şefkatli, en cömert, en az hesap kitap yapan kadınlardan biriydi.

Fakat Achilles heykelinin yanından geçtikten beş dakika sonra yüzüne, bir yaz ikindisi kalabalığın arasından sürtünerek yürüyen birinin o dalgın bakışı yerleşti. Ağaçlar hışırdar, tekerlekler sarı sarı dönerken şu an içinde bulunduğu kargaşa ona, geçmişte kalan gençliğe ve yazlara bir ağıt gibi göründü. İçinde tuhaf bir hüzün kabardı; sanki zaman ve sonsuzluk, eteklikler ve yeleklerin arasından boy göstermişti ve gelip geçen insanların trajik bir biçimde yok oluşa doğru gittiklerini görüyordu. Tanrı bilir ya, Julia hiç de aptal değildi. Ondan daha sıkı pazarlık yapan

* Viktorya dönemine özgü bir âdet gereği düğün töreninin ardından çift faytona binip giderken törene katılanlar arkalarından saten terlikler fırlatırlardı. Terlik faytonun içine düşerse ebediyen uğur getireceğine inanılırdı, hele ki sol terlikse büyük bir uğur olarak kabul edilirdi. *–çn*

bir kadın yoktu. Her zaman dakikti. Şimdi de bileğindeki saat Bruton Sokağı'na ulaşmak için on iki buçuk dakikası olduğunu söylüyordu. Leydi Congreve onu saat beşte bekliyordu.

Verrey's'in yaldızlı saati beşi vuruyordu.

Florinda saate tıpkı bir hayvan gibi, donuk bir ifadeyle baktı. Saate baktı, kapıya baktı, karşısındaki uzun aynaya baktı, pelerinini çıkarttı, masaya biraz daha yaklaştı, hamileydi–

Stuart Ana buna hiç şüphe yok demişti, çareler önermiş, arkadaşlarına danışmıştı; yüzeyde hafif adımlarla yürürken topuğundan yakalanmış ve batmıştı.

Garson pembemsi, tatlı bir içecekle dolu bardağı getirip önüne koydu. Florinda pipetle içmeye koyuldu, bakışları bir aynada bir kapıdaydı, az sonra tatlı içeceğin etkisiyle yatıştı. Nick Bramham geldiğinde genç, İsviçreli garson için bile ikisinin arasında bir pazarlık yaşandığı açıkça ortadaydı. Nick beceriksizce giysilerini çekiştirdi, parmaklarını saçlarının arasında tarar gibi dolaştırıp durdu, gergin bir biçimde adeta bir çilenin içine girercesine masaya oturdu. Florinda ona baktı ve bir kahkaha patlattı; güldü-güldü-güldü. Sütunun yanında ayaklarını çaprazlamış duran genç İsviçreli garson da güldü.

Kapı açıldı; içeriye Regent Sokağı'nın uğultusu ve trafiğin gürültüsü geldi, duyarsız ve acımasız bir halde; güneş ışığı toz zerreciklerini aydınlattı. İsviçreli garson yeni gelenlerle ilgilenmek durumundaydı. Brahmam kadehini kaldırdı.

Florinda yeni gelen müşteriye bakarak "Adam Jacob'a benziyor," dedi. "Gözlerini dikip bakış şekli." Ve gülmeyi kesti.

Jacob öne doğru eğilerek Hyde Park'taki kumun üstüne Parthenon'un planını çizdi, ya da en azından

Parthenon'un planı olabilecek bir dizi çizgi veya bir matematiksel şema çizdi. Peki, şu çakıl taşı neden çarpıcı bir biçimde köşede duruyordu? Bu defa paralarını saymak için değil ama bir tomar kâğıt çıkarmak için elini cebine soktu ve Sandra'nın iki gün önce Milton Dower House'da, önünde Jacob'm ona verdiği kitapla, zihninde ise söylenilmiş veya yeltenilmiş bir şeyin anısıyla, Akropol'e giden yolda, karanlıkta (Sandra'mn inancına göre) sonsuza dek önemini yitirmeyecek bir anın hatırasıyla Jacob'a yazdığı o uzun, akıcı mektubu okudu.

Sandra "O, Moliere'deki şu adam gibi..." diye düşündü.

Alceste'yi kastediyordu. Jacob'ın sert oluşunu kastediyordu. Fakat kendisinin onu kandırabileceğini kastediyordu.

"Yoksa kandıramaz mıyım?" diye düşündü, Donne'nin şiirlerini tekrar kitaplığa koyarken. "Jacob," diye düşünmeye devam etti, pencerenin önüne gidip dizi dizi çiçek tarhlarının üzerinden karşıdaki çimenlikte kayın ağaçlarının altında otlayan benekli ineklere baktı, "Jacob şok olurdu," diye düşündü.

Bebek arabası parmaklıkların arasındaki küçük kapıdan çıkıyordu. Sandra kendi elini öptü, dadının yönlendirmesiyle Jimmy de ona el salladı.

"O daha küçük bir çocuk," dedi Sandra, Jacob'ı düşünerek.

Peki ya Alceste?

"Amma dertsin sen de!" diye homurdandı Jacob, bir bacağını sonra diğer bacağını uzatıp pantolonunun iki cebinde de iskemle biletini arayarak. "Korkarım koyun yedi bileti," dedi. "Niye burada koyun besliyorsunuz?"

"Sizi rahatsız ettiğim için özür dilerim bayım," dedi biletçi, avucunu devasa bir para kesesi gibi çukurlaştırmıştı.

"Eh, umarım bunun için sana para veriyorlardır," dedi Jacob. "Buyur bakalım. Hayır, sende kalsın. Git bununla sarhoş ol."

Adama yarım kron para vermişti; hoşgörüyle, merhametle, insan soyuna dair büyük bir küçümseme hissiyle.

Zavallı Fanny Elmer şimdi bile, Strand'de yürürken, onun kondüktörlerle, kapıcılarla konuşurken ve Bayan Whitehorn küçük oğlunu öğretmen dövdüğünde ona akıl danışmaya geldiği vakit kadınla konuşurken takındığı o son derece özensiz, kayıtsız ve kibirli tavrıyla beceriksizce uğraşıyordu.

Son iki aydır tümüyle resimli kartpostallara bel bağlayan Fanny'nin Jacob hakkındaki görüşü artık, şimdiye dek hiç olmadığı gibi heykelimsi, soylu ve gözsüzdü. Hayalindeki görüntüyü pekiştirmek için bir süredir British Museum'a gitmeyi alışkanlık haline getirmişti. Orada, o hırpalanmış Ulysses'in yanma gidinceye dek gözlerini yerden kaldırmıyordu, hedefine ulaştığında gözlerini birden açıyor ve Jacob'ı karşısında görmenin her defasında tazelenen şokunu yaşıyordu, bu da ona yarım gün boyunca yetiyordu. Fakat bunun etkisi de azalmaya başlamıştı. Artık şiirler, hiç postalamadığı mektuplar yazıyor, reklam panolarında Jacob'm yüzünü görüyor ve laternanın, derin düşüncelerini coşkuya çevirmesini hissetmek için yolun karşısına geçiyordu. Ama kahvaltıda (kaldığı odayı bir öğretmenle paylaşıyordu) tereyağı tabağın sağına soluna bulaştığında ve çatalın ucuna kurumuş yumurta sarısı yapıştığında bu hayalleri öfkeyle değiştiriyordu; gerçekten de çok küskündü; Margery Jackson'ın dediğine göre yüzünün rengi gitgide soluyordu, böylece (iri botlarının bağcıklarını bağlarken) her şeyi bir sağduyu, basitlik ve duygusallık düzeyine indirgiyordu; çünkü o da vaktiyle sevmiş ve aptallık etmişti.

Fanny, Strand'deki haritacı dükkânı Bacon'ın vitrininden içeri bakarken "İnsanın vaftiz annesi ona muhakkak söylemeli..." dedi, "... demeli ki yaygara kopartmanın bir anlamı yok, hayat böyle." Fanny şimdi, gemi rotalarıyla işaretlenmiş büyük sarı küreye bakarken bunu nasıl söylüyorsa onların da söylemiş olmaları lazımdı.

"Hayat böyle. Hayat böyle," dedi Fanny.

"Ne kadar sert bir yüz," diye düşündü vitrinin diğer tarafındaki Bayan Barrett; Suriye çölünün haritalarını almış, sabırsızlıkla sırasını bekliyordu. "Günümüzde kızlar çok çabuk yaşlanıyorlar."

Ekvator gözyaşlarının ardında dalgalandı.

Fanny otobüsün biletçisine "Piccadilly'ye mi?" diye sordu ve otobüsün üst katma çıktı. Sonuçta Jacob ona geri dönecekti, dönmek zorundaydı.

Oysa Jacob, Hyde Park'taki çınar ağacının altında otururken aklından Roma'ya, mimariye ya da hukuk ilmine dair düşünceler geçiriyor olabilirdi.

Otobüs Charing Cross'un önünde durdu; arkasında tıkanmış vaziyette otobüsler, kamyonetler, otomobiller vardı; çünkü ellerinde pankartlarla bir alay insan Whitehall'dan aşağı doğru yürüyordu. Yaşlılar kaskatı bir halde tehlikeli aslanların pençeleri arasından sıyrılmış aşağı iniyorlardı, orada inançlarını ispatlamışlar, coşkuyla şarkılar söylemişler ve gözlerini ilahi kitaplarından kaldırıp gökyüzüne bakmışlardı. Hâlâ da, inançlarının altın harfleri ardında yürürlerken gözleri gökyüzüne çevriliydi.

Trafik durunca esintiyle etrafa dağılmayan güneş fazlasıyla kızgın bir hal aldı. Fakat alay yürüyüp geçti, pankartlar Whitehall'un aşağısında, uzaklarda parıldadı; trafik açıldı; silkinerek devam etti; yumuşak, sürekli bir uğultu haline döndü; Cockspur Sokağı'nın virajından

saptı; devlet dairelerini ve Whitehall'un aşağısındaki atlı heykelleri geçip diken gibi yükselen kulelere, yan yana dizilmiş gri duvarlara ve Westminster'ın büyük beyaz saatine geldi.

Big Ben makamlı bir tonlamayla saat beşi vurdu. Nelson selamı aldı. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nın telgraf telleri uzaklardan gelen bir iletişim isteğiyle titreştiler. Bir ses başbakanların ve valilerin Reichstag'da görüştüklerini, Lahor'a girildiğini, İmparator'un seyahate çıktığını, Milano'da ayaklanma olduğunu, Viyana'da birtakım söylentiler olduğunu, İstanbul'daki Büyükelçi'nin Sultan'la görüştüğünü ve donanmanın Cebelitarık'ta olduğunu söyledi. Ses, Whitehall'daki memurların (ki Timothy Durrant da onlardan biriydi) yüzlerine, memurlar onu dinler, deşifre eder ve yazıya geçirirlerken kendi amansız ağırlığını nakşederek anlatmaya devam etti. Üzerlerinde Kaiserlerin beyanlarının, pirinç tarlalarının istatistiklerinin, yüzlerce işçinin yakınmalarının, arka sokaklarda planlanan ayaklanmaların, veya Kalküta pazar yerlerindeki toplanmaların ya da birliklerini Arnavutluk'un dağlık bölgelerinde, tepelerin kum rengi olduğu ve kemiklerin gömülmediği o yerde toplamalarının yazılı olduğu kâğıtlar üst üste birikti.

Ses, içeride ağır masaların bulunduğu sessiz, kare odada anlaşılır bir biçimde konuştu; yaşlı bir adam daktiloyla yazılmış sayfaların kenarlarına notlar aldı; gümüş başlı şemsiyesi kitaplığa dayanmıştı.

Kafası –kel, kırmızı damarlı, boş görünümlü kafası– binadaki bütün kafaları temsil ediyordu. Yumuşak, solgun gözlü başı bilginin yükünü sokağın karşısına taşıdı, eşit derecede yüklü gelen meslektaşlarının önüne serdi; sonra bu on altı beyefendi kalemlerini kaldırarak veya belki bezgin bir şekilde sandalyelerinde dönerek tarihin

gidişatının şu veya bu yönde şekillenmesini karara bağladılar; yüzlerinden anlaşıldığı üzere Raca'lar ve Kaiser'lere uyumlu bir politika dayatmaya; pazar yerlerindeki homurdanmaların ve Arnavutluk'un dağlık bölgelerindeki eteklikli köylülerin Whitehall'da açıkça görülebilir olan gizli toplantılarının önüne geçmeye; olayların gidişatını kontrol etmeye son derece kararlıydılar.

Pitt ve Chatham, Burke ve Gladstone mermerden gözleriyle ve belki de yaşayanların imreneceği türde ebedi bir sükûnet içinde sağa sola baktılar. Alay, pankartlarıyla Whitehall'dan aşağı yürürken ortalık uğultu ve sarsılmalarla doldu. Üstelik bazısı hazımsızlık sorunu yaşıyordu, biri tam o sırada gözlüğünün camını kırmıştı, biri yarın Glasgow'da konuşma yapacaktı; toplamda hepsi, tarihin akışıyla mermer kafaların yapmış oldukları gibi uğraşamayacak kadar fazla kırmızı, şişman, solgun ya da zayıf görünüyorlardı.

Timmy Durrant, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'ndaki küçük odasında İngiliz kabinesinin raporuna bakmak üzere giderken bir an pencerenin önünde durdu ve lamba direğinin etrafına bağlanmış pankartı gördü.

Sekreterlerden biri olan Bayan Thomas arkadaşına, eğer kabine toplantısı biraz daha sürecek olursa erkek arkadaşıyla Gaiety'nin önündeki randevusuna yetişemeyeceğini söyledi.

Timmy Durrant kolunun altında İngiliz kabinesinin raporuyla dönerken sokağın köşesinde küçük bir grup insan gördü; içlerinden biri bir şey biliyormuşçasına orada toplanmışlardı, adamın çevresinde sıkışık bir halde duranlar aşağıya, yukarıya, sokağa doğru bakıyorlardı. Adamın bildiği şey neydi?

Timothy raporu önüne koydu ve Maliye'nin bilgilendirme amaçlı gönderdiği bir belgeyi incelemeye girişti.

Meslektaşı Bay Crawley bir evraka delik açıp çengele geçirdi.

Jacob, Hyde Park'taki iskemlesinden kalktı, biletini yırtıp parçalara ayırdı ve yürüyüp gitti.

Bayan Flanders, Singapur'da bulunan Archer'a göndereceği mektubunda "Öyle bir günbatımı ki," diye yazdı, "insan içeri gitmeye bir türlü yanaşamıyor. Bir anını bile ziyan etmek korkunç olurmuş gibi geliyor."

Kensington Sarayı'nın uzun pencereleri Jacob yürürken alevli bir gül pembesi rengine büründü. Bir yabani ördek sürüsü Serpentine Gölü'nün üzerinden uçtu; ağaçlar göğe doğru kara kara, azametle dikildiler.

"Jacob," diye yazdı Bayan Flanders, sayfasına güneşin kızıllığı vurmuştu, "keyifli seyahatinin ardından sıkı bir çalışma temposuna girdi..."

Uzaklardan gelen ses Whitehall'da "Kaiser benimle görüştü," dedi.

"Bu yüzü biliyorum," dedi Peder Andrew Floyd, Piccadilly'deki Carter'ın dükkânından çıkarken, "ama kimdi bu, Tanrı aşkına?" Jacob'a bakmayı sürdürdü, arkasına dönüp tekrar baktı ama bir türlü çıkaramadı.

Sonra birden hatırladı. "Ah, Jacob Flanders!" dedi.

Ama Jacob öyle uzamıştı ki, ve de öyle kayıtsız bir hali vardı, çok hoş bir genç adam olmuştu.

"Ona Byron'ın kitaplarını vermiştim," diye düşündü Andrew Floyd, Jacob yolun karşısına geçerken ona doğru gitmek üzere ileri atıldı, fakat sonra duraksadı, o anın geçmesine izin verdi ve fırsatı yitirdi.

Başka bir alay insan, bu kez pankartsız, Long Acre'yi tıkıyordu.

İçinde ametist taşlı zengin dul kadınlar ve karanfilli beyefendiler bulunan faytonlar ters yöne dönen taksiler ve otomobillerle burun buruna geldiler; bunların için-

de de Putney ve Wimbledon'daki bilardo salonlarına ve fundalık arazideki evlerine giden beyaz yelekli yorgun erkekler tembelce oturuyorlardı.

Kaldırımın kenarında iki laterna çalıyordu. Aldridge's'ten çıkan, sağrılarında beyaz etiketler bulunan atlar yola doğru atıldılar, fakat hemen yakalanıp geri çekildiler.

Otomobilde Bay Wortley'le birlikte oturan Bayan Durrant uvertürü kaçıracaklar diye endişelenmiş, sabırsızlanıyordu.

Ama Bay Wortley uvertüre her zaman vaktinde yetişirdi; her daim nazikti; eldivenlerinin düğmelerini ilikledi ve Bayan Clara'ya hayranlıkla baktı.

Bayan Durrant, Long Acre'deki bütün faytoncuların camlarının alev kırmızısına büründüğünü görerek "Böyle bir akşamı tiyatroda geçirmek çok yazık!" dedi.

Bay Wortley, Clara'ya "Sizin kırları bir düşünün!" dedi.

"Ah, ama Clara bundan daha çok hoşlanır," diyerek güldü Bayan Durrant.

Clara alev alev parıldayan camlara bakarak "Bilmiyorum... gerçekten," dedi.

Sonra birden irkildi.

Jacob'ı görmüştü.

"Kim?" dedi Bayan Durrant sertçe, öne doğru eğilerek.

Ama kimseyi göremedi.

Opera Binası'nın kemeri altında, büyük yüzler ve cılız yüzler, pudralı ve sakallı yüzler, tümü günbatımında kızıl bir renk almıştı. Bastırılmış açık sarı ışıklarıyla yukarıdan asılmış büyük lambalar, kalabalığın arasında yürüme, kızıllık ve şatafatlı seremoninin arasında bazı kadınlar bir an yakındaki, içeriden buğusu yükselen yatak odalarına baktılar, orada saçlarını açmış kadınlar pencerelerden

sarkıyor, kızlar... çocuklar... (uzun aynalar kadınları alıkoydu) ama yürümeye devam etmek lazımdı, yolu tıkamamak lazımdı.

Clara'nın kırları çok güzeldi. Fenikeliler üst üste yığılmış boz kayaların altında uyurlardı; eski maden ocaklarının bacaları dimdik yükselirdi; ilk kelebekler funda çiçeklerini kaplarlardı; at arabalarının tekerlek sesleri uzaktaki, aşağıdaki yoldan gıcırtılar halinde duyulurdu; dalgaların suyu emer gibi içlerine çekip bırakma sesleri her daim, usul usul, ebediyen sürerdi.

Bayan Pascoe lahana bahçesinde durmuş elini gözüne siper ederek denize bakıyordu. İki buharlı gemi ve bir yelkenli karşılaştılar, birbirlerinin yanından geçtiler, koyda martılar bir kütüğe konup durdular, havalandılar, sonra tekrar kütüğe döndüler, bazısı dalgaların üzerinde süzüldü ve suyun kıyısında durdular, ta ki ay tümünü beyaza boyayana dek.

Bayan Pascoe çoktan içeri girmişti.

Ama o kızıl ışık Parthenon'un sütunlarındaydı. Çoraplar ören, bazen bir çocuğa gelsin diye seslenip kafasındaki bitleri ayıklayan Yunan kadınlar da sıcaktaki kum kırlangıçları kadar neşelilerdi. Pire Limanı'ndaki gemiler toplarını ateşleyinceye kadar orada oturup atışıyor, paylıyor, bebeklerini emziriyorlardı.

Ses dümdüz yayıldı, sonra adaların dar boğazları arasında kesintili patlamalar halinde yoluna devam etti.

Karanlık, Yunanistan'ın üzerine tıpkı bir bıçak gibi düşerdi.

Betty Flanders yarı uykulu bir halde yataktan kalkıp karanlık yapraklarla bezenmiş pencereye giderek "Toplar mı?" diye sordu kendi kendine.

Sonra "Bu mesafeden duyulmaz," diye düşündü. "Denizin sesidir."

Derken yine uzaklardan gelen o tok sesi işitti, sanki gececi kadınlar büyük halıları dövüyorlardı. Morty kayıptı, Seabrook ölmüştü, oğulları vatanları için savaşmaya gitmişti. Peki, tavuklar güvende miydi? Biri merdivenlerden aşağı mı iniyordu? Diş ağrısı çeken Rebecca mıydı o? Hayır. Gececi kadınlar büyük halıları dövüyorlardı. Tavukları tüneklerinde hafifçe kımıldandı.

14

"Her şeyi olduğu gibi bırakmış," dedi Bonamy, hayretle. "Hiçbir şey düzenlenmemiş. Tüm mektupları herkesin okuyabileceği şekilde ortalığa saçılmış. Ne umuyordu? Geri döneceğini mi düşünmüştü?" diye düşüncelere daldı, Jacob'm odasının ortasında dikilerek.

On sekizinci yüzyılın kendine özgü bir seçkinliği vardı. Bu evler yüz elli yıl önce inşa edilmişlerdi. Odalar biçimli, tavanlar yüksekti; kapının üstünde ahşaptan oyulma bir gül ya da koç kafatası bulunurdu. Ahududu rengine boyanmış kaplamalar dahi seçkindi.

Bonamy bir binici kırbacının faturasını alıp baktı.

"Bu ödenmiş görünüyor," dedi.

Sandra'nın mektupları oradaydı.

Bayan Durrant bir grup insanı Greenwich'e götürüyordu.

Leydi Rocksbier gelmenizden zevk duyar

Boş bir odadaki hava cansızdır, ancak perdeleri şişirir, kavanozdaki çiçekler kımıldanır. Hasır koltuktaki tellerden biri çıtırdar, oysa üstünde kimse oturmamaktadır.

Bonamy pencereye gitti. Pickford'un kamyoneti sokağın aşağısına döndü. Otobüsler Mudie's'in köşesinde sıkışmışlardı. Motorlar hırıltılı sesler çıkardı, arabacılar frene basarak atlarının dizginlerini sertçe çekti. Kulak tırmalayan, mutsuz bir ses anlaşılmaz bir şekilde bağırdı. Sonra birden tüm yapraklar havaya kalkmış gibi göründü.

"Jacob! Jacob!" diye bağırdı Bonamy, pencerenin önünde dikilerek. Yapraklar tekrar aşağı indiler.

"Her yer ne kadar da karışık!" diye haykırdı Betty Flan-

ders, yatak odasının kapısını sertçe açarak.

Bonamy pencerenin önünden ayrıldı.

"Bunları ne yapayım, Bay Bonamy?"

Böyle diyerek Jacob'm bir çift eski ayakkabısını ona doğru uzattı.

Kaptan artık belediye meclisi üyesiydi. İkisi de geceye baktılar, Londra'nın gecesiyle aynıydı, yalnızca bu çok daha şeffaftı. Kasabadaki kilise çanları saat on biri çalıyordu. Denizdeki rüzgâr dinmişti. Bütün yatak odası pencereleri karanlıktı, oysa o saatte Londra'da, Parliament Hill'de Guy Fawkes'ı yakıyorlardı.

THQ
457570
CLR

1147000041155

Çeviren

ithaki

www.ithaki.com.tr
facebook.com/ithakiyayin
twitter.com/ithakiyayinlari

15 TL

İnternet satış:
www.ilknokta.com

9 786053 754138